

KULTURNÍ MĚSÍČNÍK ČECHŮ A SLOVÁKŮ V RAKOUSKU

KLUB

11 - listopad 2002 21. ročník

Bank Austria Creditanstalt		AUFTRAGSBESTÄTIGUNG - EURO	
Kontokorrent EmpfängerIn		EUR Betrag	10000
50900403801	12000	CA-BA	
BOTSCHAFT D. TSCHECHISCHEN REP.			
Ing. Helena Basler		HOCHWASSER-	
Unterstützt AuftraggeberIn - bei Verwendung als Überweisungsauftrag		KATASTROPHE	
Kontokorrent AuftraggeberIn	BLZ Auftrag/Bankverm.		
0068303590120151			
KULTURNÍ KLUB			
ČECHŮ A SLOVÁKŮ			
1080 WIEN			
119040 02/02		15. 11. 2002 15:05	
Gilt nicht als Ausführungsanzeige		Einführungsbank	
Verfälscht bei AuftraggeberIn		Creditanstalt	
Bitte vor Weitergabe des Auftrages abtrennen!		1080 WIEN	

Z obsahu:

- Rozhovor s Mgr. Pavlínou Frýdkovou
- Fejeton: Vystoupení okupačního hodnostáře - J. Lion
- Cimrmani oslavovali
- Nová vláda na Slovensku
- Příloha: Několko myšlienok o Alexandrovi Dubčekovi
- KVIZ

- do 4.12. **Výstava** - Bilder aus dem postsowjetischen Russland, **Alan Hydža** – Bratislava. Institut f. Slawistik, AAKH, Spitalgasse 2-4/Hof 3, 1090 Wien. Galerie na pavlači po - pát 8.30 - 18.30
- do 15.12. **Dějiny české žurnalistiky a dějiny českých novinářských spolků** - výstava denně mimo pondělí (od 9 do 18 hod.) ve výstavním sále Státního ústředního archivu na Chodovci (Praha 4, Archivní ulice č.4). Státní ústřední archiv ve spolupráci s Fakultou soc. věd Univerzity Karlovy a Syndikátem novinářů České republiky
- do 31.1. 2003 **Výstava fotografií Petera Žaloutka** "Altglühliches..." - neboli: Všední věci v hlavním vestibulu SMZ-Ost, Langobardenstr. 122, 1220 Wien
- 30.11. **Jihočeská galerie "Zlatý kříž"** prezentuje výstavu knih **Werner-a Horvath-a**. Výstava obrazů "Mao, Marx und Marilyn"
- 12.11. **18h Vernisáž**
České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien
- 12., 17., 20. 11. **19,30 h Jenůfa** – **Leoš Janáček**
Wiener Staatsoper, 1010 Wien, Opernring 2, tel.: 514 44-78 80
- 14.11. **19h Sol' Slovienského chleba**, divadelné pásmo manželov Tumovcov o našich najstarších dějinách – Velkomoravská říša a sv. Cyril a Metod. V priestoroch RSKS Otto Bauer Gasse 23 / 11, 1060 Wien
- 14. -17.11. **Seniorenmesse Wien** - Česká turistická centrála ve Vídni prezentuje ČR, Wiener Messegelände – Halle 17
- 16.11. **19,30h Martinská zábava** - SOKOL XVI/XVIII Steingasse 7, 1170 Wien
- 21.11. **17h Beseda** – čtení z knihy **Martina Hezoučkého** s hudebním doprovodem v Rakouském kulturním fóru- Jungmannovo nám. 18, PRAHA. Pořádá Klub přátel Rakouska Praha
- 22.11. **17h Aktuelle Kurz- und Dokumentarfilme aus Tschechien & Eckiger Tisch** mit MedienexpertInnen organizuje : Studio West www.studio-west.net
- 22. - 23.11. **CzechPack. Ein Filmstreifzug im Jazz IT.** Musik Club Salzburg, Elisabethstr. 11
- 26.11. **19h Händels "Giulio Cesare"**, koncertantní provedení v italštině, Les Musiciens du Louvre - Grenoble, dirigent Marc Minkowski, m.j. zpívá Magdalena Kožená. Konzerthaus, Lothringerstr. 20, 1030 Wien, tel.: 242 002
- 28.11. **19h Vernisáž** - ukázky z nejnovější tvorby Akad. maliara **Stanislava BUBANA** jednoho z najpoprednejších slovenský súčasných výtvarných umelcov, info: út. 8-9,30, čt. 17-18 h.
- 3. 12 **19,30h Projekce českého filmu** režiséra **Jana Svěráka** "Obecná škola", v titulní roli: Jan Třiska. Film je v originálním českém znění s německými podtitulky. Místo produkce Kinosál Českého velvyslanectví, 1140 Wien, Penzingerstr. 11-13, vstup od 19hod. Rezervace míst u p. Evy Zemanové, tel.: 0664 514 33 29. Kulturní klub společně s ČC a ZÚ.
- 5.12. **19,30h Divadelní představení Šlamastyky Ludka Soboty** ve velkém sálu České školy, Wien 3, Sebastianplatz 3. Spolek Kontakt Forum, rezervace 9222337
- 7.12. **16h Mikulašova nádielka** – "Ako Kubo našiel poklad", rozprávka. Bábkové divadlo manželov Stražanovcov v priestoroch RSKS Otto Bauer Gasse 23 / 11, 1060 Wien
- 7.12. **14h Vánoční beseda Klubu** vzhledem k zatopení sálu Na Újezdě bude místo konání včas sděleno, pořádá

Klub přátel Rakouska Praha

- 7. 12. **19,30h Mikulášská** - SOKOL XVI/XVIII, Steingasse 7, 1170 Wien
- 10.12. - 15.1. 2003 **Výstava povodňových fotografií** - "Hochwasserkatastrophe 2002"
- 10.12. **18h Vernisáž**, České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien
- 12. 12. **15h "Katalogizace archivu Školského spolku Komenský"** prezentace vědeckého projektu spojena s představením odborného garanta projektu Státního ústředního archivu Praha. Velká klubovna školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Vídeň. Prosíme zájemce o telefonické přihlášení na tel.č. 713 31 88 20.
- 14.12. **16h Adventný punč**. O dobrou náladu se postará klavírista "Flotte Otto" v priestoroch RSKS Otto Bauer Gasse 23 / 11, 1060 Wien
- 8.12. **11h a 16h "Prácheň-Ensemble"** Dudácká muzika ze Strakonice. Wiener Advent im Museumsquartier, Halle E
- 15.12. **11h a 16h "Prácheň-Ensemble"** Dudácká muzika ze Strakonice, Wiener Advent im Museumsquartier, Halle E
- 18.1. 2003 **ŠIBŘINKY** Sokol 12/15 Vídeň, „Haus der Begegnung Rudolfsheim“, Vídeň 15.

Orel

Informace: starosta Petr S. Kubát, tel. 923 05 38; 0699 19 23 05 38, petrskubat@hotmail.com

Divadlo Brett – 1060 Wien, Münzwardeingasse 2, tel: 587 06 63, fax: 586 91 55, theaterbrett@Eunet.at, www.theaterbrett.at út. – sobota od 20hod.

Tschechische Gemeinde AKTUELL in der Erzdiözese Wien

KOSTEL "Nejsvětějšího Vykupitele", Vídeň 3., Rennweg 63: Mše svatá každou neděli v 10 hodin.

KAPLE "Panny Marie Pomocnice křesťanů", Vídeň 13., St. Veit-Gasse 25: Mše svatá každou 3. sobotu v měsíci v 18 hodin.

Srdečně zve P.ThDr. Jan Horák SDB s Českou církevní radou ve Vídni, A- 1030 Wien, Hagenmüllergasse 31, tel.: 715 48 42, fax: 711 84 112, <http://members.chello.at/farnost.viden>

KALENDÁŘ AKCÍ : listopad – prosinec 2002

- so 16.11. - **SETKÁNÍ RODIN** v "Don-Bosco-Haus": 16 - 20 hodin: Videofilm o našem letošním prázdninovém projektu ve Veroně / Itálie.
- ne 17.11. - **Svátek svatých ANEŽKY ČESKÉ** - pásmo ze života svätice
- ne 1.12. - **První neděle adventní:** svěcení věnců – přijde mezi nás svatý biskup MIKULÁŠ.
- ne 8.12. - **Slavnost PANNY MARIE**, počaté bez poskvrny prvotního hříchu.
- ne 15.12. - **Třetí neděle adventní:** zve me srdečně všechny zájemce na PĚVECKOU ZKOUŠKU vánočních koled, které sestavil bývalý ředitel školy Komenský pan Ota Homolka, do českého kostela v 11h. Na varhany hraje pan Alfred Klein-Watrycz.
- čt 19.12. - **Školní mše svatá pro žáky a žákyně školy Komenský** v 9 hodin. Příležitost k svatě zpovědi.
- ne 22.12. - **Čtvrtá neděle adventní:** mše svatá v 10 hodin
- út 24.12. - **Štědrý večer: PŮLNOČNÍ MŠE SVATÁ** ve 22 hodin.
- st 25.12. - **Slavnost NAROZENÍ PÁNĚ - Hod Boží vánoční:** Mše svatá v 10 hodin - zpíváme vánoční koledy.
- ne 29.12. - **Svátek SVATÉ RODINY Ježíše, Marie a Josefa.**
- ne 5.1. - **Druhá neděle vánoční - Tři Králové přijdou** -

Vážení čtenáři,

znáte to, někdy se semele vše najednou. Poslední plánovaný příspěvek se trochu opozdí, následně se zpozdí i tiskárna. A potom přijde zpráva, že vídeňská pošta má problémy s doručováním zásilek v termínu. Výsledek jste viděli sami - náš časopis dorazil ke čtenářům až koncem měsíce. Omlouváme se vám všem a prosíme o pochopení.

Velice srdečné díky návštěvníkům říjnového filmového večera, kteří ve formě dobrovolného vstupného věnovali 455 EUR na povodňové konto a Kulturní klub navýšil částku na 1.000 EUR.

Zveme do kinosálu českého velvyslanectví (Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien) 4.11. v 19:30 na snímek Jana Svěráka "Obecná škola". Od prosince bude každé první úterý v měsíci promítán pravidelně český nebo slovenský film na shora zmíněné adrese. Rezervace míst vždy u pani Evy Zemanové, tel.: 0664 514 33 29.

Dostali jsme pozvánku na setkání etnických jazykových menšin v Rakousku. Samozřejmě nás podobné akce zajímají také proto, že o nich rádi informujeme i naše čtenáře. Oznámení jsme dostali den před jeho zahájením a nebylo nám možné se zúčastnit. Litujeme.

Dostali jsme milý dopis od Českého klubu v Salzburgu s příloženým programem jejich činnosti na příští období. Pro lepší informovanost o českém dění budeme pravidelně uvádět všechny jejich akce v naší rubrice Kalendář.

Dovolte mi znovu připomenout, že Ministerstvo zahraničí rozšířilo naši videotéku českých filmů. Celkem 40 kazet čeká na zájemce o vypůjčení. Jedná se jak o filmy pro děti, tak i pro dospělé. Konkrétní tituly se dozvíte na čísle 0664 514 33 29, pani Eva Zemanová.

A na závěr mi dovoluji zmínit vyznamenání ministerstva kultury České republiky ARTIS BOHEMIAE AMICIS, které obdrželi předsedové aktivních spolků naší menšiny, za šíření dobrého jména české kultury, v prostorách velvyslanectví. Mrzí mě, že také nebyli vyznamenáni Sokolové, ale bylo mi vysvětleno, že spadají pod střešní organizaci Menšinové rady, která vyznamenána byla. Ocenění samozřejmě patří všem, kteří se od založení Klubu do dneška podíleli či podílejí na práci ve prospěch nás všech. Letný pohled do análů našeho spolku prozrazuje, že jich byla a je celá řada. Všem tedy dodatečný dík.

Vaše ing. Helena Baslerová

Vážení čtenáři v Rakousku,
příspěvek na rok 2002 činí 18,17 EUR. Složenky byly opětovně přiloženy v dubnovém čísle.

Vážení čtenáři na Slovensku,
důvěřujte poště a vložte svůj příspěvek 250 SKK do obálky.

Vážení čtenáři v České republice,
důvěřujte poště a vložte svůj příspěvek 250 CZK do obálky, nebo použijte konta: Helena Dvořáková, Investiční a poštovní banka, divize poštovní spořitelna, číslo účtu: 107646135, kód banky: 0300, účel: Klub - příspěvek
Srdečně děkujeme všem těm, kteří našli možnost a peníze, které potřebujeme, nám nějakým způsobem doručili.
Složenky s vyúčtováním inzerátů rakouských inzerentů zasíláme zvlášť. V České republice použijte prosím na této stránce uvedeného konta. Slovenské inzerenty prosíme, aby sumu vložili do obálky.
Srdečný dík
Účetní a redakce

Naše kancelář není obsazená a proto prosíme o pochopení, když se nás nedovoláte.

Namluvte své přání na záznamník, určitě se ozve.
Záznamník a fax: 0043 1 402 32 99, e-mail: kulturklubcs@EUNET.at
Nemáme placenou sekretářku, a proto touto formou srdečně děkujeme všem nově se přihlášeným čtenářům. Věříme že jsou s časopisem spokojeni. Prosíme o jejich ohlasy, přání, návrhy a kritiku.

Přihlášky k odběru časopisu zasílejte na adresu:
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
A 1080 Wien, Schlüsselgasse 18
záznamník: 0043 1 402 32 99
fax: 0043 1 79 88 454
roční příspěvek: 18,17EUR
Bankovní spojení Bank Austria
číslo účtu: 683 035 901
IBAN: AT 03 1200000 683035901
SWIFT: BKAUATWW

INZERCE

Kulturní klub Čechů a Slováků
Kulturklub der Tschechen und Slowaken
in Österreich, 1080 Wien, Schlüsselgasse 18
odpovědná referentka Helena Dvořáková
te., fax: 00 43 1 79 97 136
e-mail: kulturklubcs@EUNET.at

Kurzy češtiny

Čeština - pro začátečníky i pokročilé.

Zájemci, hlase se na tel. č. 6023651 Dr. Malá

Čeština - začátečníci i pokročilí.

Zájemci, hlase se na tel. č. 4089841 Dr. Brandeis

Kurzy slovenského jazyka na Slovenskom inštitúte

Vedúca kurzu: Yvonne Tomenendal - Wollner

Začiatocníci - utorok 17.00 - 18.30 / 8. 10. - 10. 12. 2002 (10x)

Pokročilí - utorok 15.15 - 16.45 / 8. 10. - 10. 12. 2002 (10x)

Konverzácia - utorok 13.30 - 15.00 / 8. 10. - 10. 12. 2002 (10x)

Skupina: 4 - 8,

cena kurzu: 98,- EURO. Informácie: Slovenský inštitút 53 54 057

"Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, České velvyslanectví ve Vídni a České centrum ve Vídni
Vás srdečně zvu

na projekci českého filmu režiséra Jana Svěráka

„Obecná škola“,

v titulní roli: Jan Tříska.

v úterý dne 3. prosince 2002 v 19,30 hod.

Film je v originálním českém znění s německými podtitulky.

Místo produkce Kinosál Českého velvyslanectví,

1140 Wien, Penzingerstr. 11-13

Vstup od 19 hod.

Rezervace míst u p. Evy Zemanové, te.: 0664 514 33 29

Výstava fotografií Petera Žaloutka

"Alltägliches..." - neboli: Všední věci

Záběry z běžného života i z Čech, které v návalu starostí a shonu mnohokrát nevidíme a neregistrujeme.

Hlavní vestibul SMZ-Ost,

Langobardenstr. 122, 1220 Wien

Výstava začíná 1. listopadu 2002

a potrvá 3. měsíce.

Sokol 12/15 Vídeň

Vás zve na tradiční

ŠIBŘINKY

18. ledna 2003

v "Haus der Begegnung Rudolfsheim", Vídeň 15.

SOKOL XVI/XVIII

Vás zve na

Martinskou zábavu

16. listopadu 2002 v 19,30 hod.

Steinergasse 7, 1170 Wien

SOKOL XVI/XVIII

Vás zve na

Mikulášskou

7. prosince 2002 v 19,30hod.

Steinergasse 7, 1170 Wien

Spolek Kontakt Forum
si Vás dovoluje pozvat
na poslední úsměvné
představení
v tomto roce

Šlamastyky Luďka Soboty

Představení se koná

5.12. 2002 v 19,30

ve velkém sálu České školy

Wien 3, Sebastianplatz 3

rezervace 9222337

Vážení přátelé,

každý člověk na tomto světě má nějaké problémy. Pojízdná psychologická herecká poradna našeho Směšného divadla učiní z těchto na první pohled těžko řešitelných situací – jako je například požádání ředitele o zvýšení platu nebo načapání milence ve skříni – situace směšné a komické.

Díky hercům jako je Luděk Sobota, Jaroslav Čejka, Adriana Vlasáková – Sobotová, Petr Jančařík, Milan Šimáček a Bára Moutelíková se bude před Vašimi zraky odvíjet podívaná plná gagů, slovního humoru, komických zpěvů a tanců.

Předvedeme vám groteskní situace, které vám budou silně připomínat váš život. Náš hlavní hrdina jimi projde většinou neúspěšně, ale vy si z něho můžete vzít takzvaný záporný příklad a ještě se dobře pobavit.

Těšíme se na Vás – Soubor Směšného divadla Luďka Soboty

Alan Hyža (Bratislava)

Bilder aus dem postsowjetischen
Russland

6. 11. - 4. 12. 2002
Vernissage: 6. 11. 19 Uhr

AAKH, Spitalgasse 2-4/Hof 3
Institut f. Slawistik
1090 Wien

Telefon: (01) 4277/42812
Fax: (01) 4277/9428
E-Mail: gero.fischer@univie.ac.at
Po - pát 8.30 - 18.30

12. prosince 2002 v 15.00 hod.

se bude konat prezentace vědeckého projektu
"Katalogizace archivu Školského spolku Komenský"
spojena s představením odborného garanta projektu
Státního ústředního archivu Praha.
Velká klubovna školy Komenský,
Sebastianplatz 3, 1030 Vídeň
Prosíme zájemce o telefonické přihlášení
na tel. č. 713 31 88 20

5. výročí založení nadace a obnovení kaple Schubertů ve Vysoké

Pod záštitou rakouského velvyslance v České republice J. E. Dr. Klase Daublebského a českého velvyslance v Rakouské republice J.E. Dr. Jiřího Gruši zorganizoval Rakouský kulturní institut v Praze a nadace Památník Franze Schuberta Vysoká u příležitosti 5. výročí založení nadace a obnovení kaple Schubertů ve Vysoké v sobotu 7. září 2002 – kulturní setkání. Pozváni byli nejen členi Nadace, ale také odborníci a poradci. Program setkání začal v Schubertově kapli, kde byli účastníci a hosté přivítáni m.j. předsedou Nadace panem Otou Koutným, místním starostou, pokračoval Mši svatou, následoval koncert v hotelu Beseda a byl zakončen výroční schůzí nadace. Písně Franze Schuberta přednesl Christof Schuppler, baryton z Mnichova a na klavír doprovázela Jana Todeková ze Šumperka.

Kancléř Wolfgang Schüssel uvítal v budově Spolkového kancléřství účastníky akce Wiedersehen mit Österreich

Ve dnech 1.- 4. září se delegace Klubu přátel Rakouska Praha vedená předsedkyní ing. Bombovou zúčastnila akce nazvané Wiedersehen mit Österreich, kterou pořádala rakouská organizace AUSLANDSÖSTERREICHERWERKS (AOW). 5. až 9. září následovala oslava 50.výročí založení rakouských spolků v zahraničí, kterou organizoval Weltbund der Österreicher im Ausland (VOA).

Obě akce proběhly velmi slavnostně. V úvodu přednesl vyslanec dr. Thomas Buchsbaum pozdrav ministryně zahraničí dr. Benity Ferrero-Waldner. Dále byli účastníci m.j. přijati vídeňským kardinálem Christophem Schönbornem, spolkovým kancléřem Dr. Wolfgangem Schüsselem, zúčastnili se řady společenských akcí na pozvání čelných představitelů města Vídně včetně závěrečného plesu v slavnostním sále vídeňské radnice. Zvládnout po organizační stránce celou akci, které se zúčastnilo asi 860 rakouských občanů z 29 zemí celého světa bylo jistě náročné, ale bylo perfektní.

V průběhu oslav došlo také ke sloučení obou shora jmenovaných organizací v jednu, nazvanou Auslandsösterreicher- Weltbund (AOWB). Prezidentem této organizace se stal dosavadní prezident AOW pan Fritz Molden, jeho zástupcem dkfm. Gustav Chlestil z Bruselu, prezident VOA.

Náš Klub si velmi cení pozvání na tak významné akce, považuje je za velkou poctu a veřejné uznání naší dosavadní činnosti.

ing. Bombová

Uvítání v BKA Georg Schoiswohl Praha, Robert Friedl USA, spolkový kancléř Wolfgang Schüssel, prezident AUSLANDSÖSTERREICHERWERKS Fritz Molden, Věra Bombová Praha

EBLUL - Europäische Büro für Minderheitensprachen hat organizier Studientagung in Österreich

Im Rahmen des "study visit programs" des Europäischen Büros für Minderheitensprachen besuchten 14 Experten aus den EU-Ländern Wien und das Burgenland, um sich über die Vertretung von Volksgruppen in Österreich zu informieren.

Am Programm waren Vorträge über die derzeitigen rechtlichen und politischen Rahmenbedingungen der Vertretung und Repräsentation von Minderheiten in Österreich, Gespräche mit verschiedenen Organisationen, Dachverbänden, Volksgruppenbeiräten und Minderheitenpolitikern aus Wien, dem Burgenland und Kärnten.

Abschließend wurden die österreichischen Modelle mit den Lösungsansätzen in den anderen Mitgliedstaaten der Europäischen Union verglichen werden.

Poznámka redakce: Informaci a pozvání na závěrečné sympozium jsme obdrželi v předvečer zahájení, což nás velice mrzí. I přes náš veliký zájem se nikdo z výboru KLUBU v tak krátké době nemohl uvolnit.

Chorvatské kulturní dny s tématem „Žena – Frauen, Bilder“

20. září v Burgenländisch-kroatischen Zentrum, byla výstavou fotografií otevřeny Chorvatské kulturní dny. Tématem výstavy jsou ukázky z života Chorvatek z Burgenlandu. V sobotu pokračovala slavnost v Českém Prátru s pořadem po děti a dospělé, muzikou k tanci a kořováním vína „země Hradů“ – Burgenland. V neděli byla sloužena chorvatská polní mše u kaple sv. Anny. Kulturní dny byly zakončeny internacionálním folkloristickým programem ve kterém účinkovaly nejen soubory z Rakouska, ale také hosté z Maďarska a Slovenska.

Světový kongres zubařů ve Vídni

V rámci světového kongresu zubních lékařů, který se konal 1. až 5. října v Austria Center, otevřel velvyslanec České republiky Jiří Gruša 3. října vědecké zasedání české sekce za přítomnosti a pod vedením prezidenta České zubní komory, MUDr. Jiřího Pekárka. Kongresu se zúčastnilo na 300 českých zubních lékařů.

Publikumsbeirat des ORF für mehr Volksgruppensprachen im Radio

Das Plenum des Publikusrates des ORF hat auf Vorschlag seines Mitegliedes Reginald Vospernik eine Resolution an die vier Parlamentsparteien beschlossen, in der eine verstärkte Berücksichtigung der Volksgruppensprachen im ORF gefordert wird. Der Publikumsbeirat ist die Nachfolgeorganisation der früheren

„Hörer- und Sehervertretung“. Seit 2001 ist gesetzlich geregelt, dass von der Bundesregierung ein Vertreter der Volksgruppen in dieses Gremium bestellt wird. Diese Funktion nimmt derzeit der ehemalige Direktor des Slowenischen Gymnasiums in Klagenfurt Reginald Vospernik wahr.

Der Resolutionstext:

Zwei Kanäle für Volksgruppen

Dem Publikumsrat ist ein quantitativ und qualitativ zufriedenstellendes Angebot an Volksgruppensendungen ein wichtiges Anliegen. Um dies über die bisherigen Aktivitäten des ORF zur Erfüllung des gesetzlichen Auftrages hinaus sicherzustellen, schlägt der Publikusrat die Einrichtung von je einem Volksgruppen-Hörfunkkanal des ORF für das Burgenland und für Kärnten vor.

Die Versorgung der tschechischen und der slowakischen Volksgruppe in Wien soll durch den burgenländischen Volksgruppenkanal erfolgen. Bis zu einer Realisierung dieser Maßnahmen soll das bis dato bestehende Angebot (inklusive „Radio dva“) für die Volksgruppen gesichert bleiben.

izvor/Quelle: News-Service der Burgenlandkroaten

Alltägliches...

Nach zwei Photoausstellungen - über die „Leprakolonie auf der Insel Moloka'i“ und über „Ein unbekanntes österreichisches Nachbarland - Slowakei“, - präsentiert Peter Zaloudek, der am Institut für Radioökologie des SMZ-Ost arbeitet und sich „nebenberuflich“ als Hobbyfotograf betätigt, seine neuesten Aufnahmen

auf dieser Wand...

Auf der Suche nach dem vermeintlichen Glück hetzen wir oft rastlos durch den Tag und nehmen dabei Bäume, Blumen, und auch einzigartige Geschöpfe einfach nicht mehr wahr und verwehren ihnen somit die Chance, uns den Alltag zu bereichern. Jeden Tag setzen wir uns Ziele, um nicht stehen zu bleiben, um am Laufenden zu sein, um uns weiter zu bilden und zu entwickeln. Mit Hilfe des technischen Fortschritts ist die Welt kleiner geworden: je exotischer und ferner unser Urlaubsort ist, um so faszinierender und reicher an Erfahrungen ist unser Leben – so denken wir manchmal. Wir haben uns daran gewöhnt, das Schöne und Aufbauende woanders zu suchen als in unserer Nähe. Die Einfachheit und die Bescheidenheit des Alltags, der Natur in ihrer Vielfalt und vor allem die Begegnungen mit unzähligen, namenlosen Menschen gehen oft an uns vorbei und sprechen unser Herz nicht an...

Rainer Maria Rilke schrieb einmal:

„Wenn der Alltag dir arm erscheint, klage ihn nicht an - klage dich an, daß du nicht stark genug bist, seine Reichtümer zu rufen, denn für den Schaffenden gibt es keine Armut...“

Zu weiteren fotografischen Arbeiten von P. Zaloudek siehe: www.peter.zaloudek.sk

WIENER ARBEITSGEMEINSCHAFT FÜR VOLKSGRUPPENFRAGEN - VOLKSGRUPPENINSTITUT GLEICHBEHANDLUNG DER BURGENLANDKROATEN AUCH IN WIEN!

Die Sprachencharta des Europarats, die vor einem Jahr, am 1. Oktober 2001, in Kraft getreten ist, verpflichtet Österreich, seine Minderheitensprachen zu fördern. Dies gilt auch für die burgenländisch-kroatische Sprache. Entgegen der bisherigen Rechtsauffassung und Praxis hat jedoch die Regierung den Sprachenschutz des Burgenland-Kroatischen nur auf das Burgenland beschränkt und Wien, wo einige zehn-tausend Burgenlandkroaten leben, ausgeklammert.

Wir fragen:

Warum geht man von einer durch viele Jahre geübten Rechtsauffassung und Praxis der Gleichbehandlung der Burgenlandkroaten ab? Wie ist ein solcher Rückschritt des Minderheitenschutzes ausgerechnet im „Sprachenjahr“ 2001, das von Europarat und EU feierlich proklamiert und auch vom offiziellen Österreich zelebriert wurde, zu erklären? Warum haben die offiziellen Stellen trotz rechtzeitiger Hinweise auf diese Diskriminierung den Fehler nicht korrigiert? Ist das Burgenländisch-Kroatische in Wien plötzlich weniger wert?

Wir fordern,

daß Österreich bei nächster Gelegenheit in der – völkerrechtlich verbindlichen – Liste seiner Minderheitensprachen gemäß der Sprachencharta das Burgenländisch-Kroatische auch für den Bereich von Wien ergänzt und damit zu der bis vor einigen Jahren geübten Gleichbehandlung dieser Sprache im Burgenland und in Wien zurückkehrt.

NAVŠTIVTE LÁZNĚ ČESKÉ REPUBLIKY

Léčebné lázně Luhačovice – Sanatorium Miramare, s.r.o.

Bezručova 338, 763 26 Luhačovice

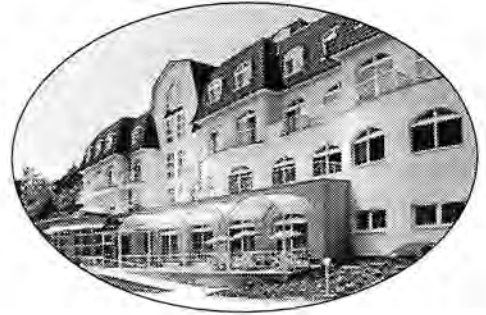
Tel.: 00420/67*/76 59 111

Fax: 00420/67*/76 59 106

e-mail: miramare@luhacovice.cz

<http://www.miramare.luhacovice.cz>

*ab 22.9.2002 změna předvolby – nové číslo 57

- čtyřhvězdičkové zařízení v klidné čtvrti poblíž centra Luhačovic a lázeňského parku
- bazén, sauna, fitcentrum, solárium, léčebné procedury, kadeřnictví, kosmetika, denní bar, vlastní parkoviště
- nabídka léčebných programů: lázně na zkoušku, antistresový-manažerský program, zeštíhlovací kúra, kosmetický program, wellness program, regenerační kúra, program pro seniory, komplexní kúra

Sírnaté Lázně Ostrožská Nová Ves s.r.o.

Ostrožská Nová Ves 664, 687 22

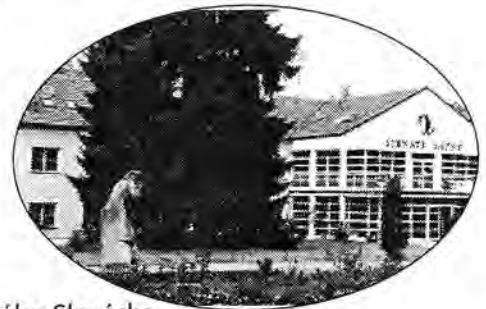
Tel.: 00420/632/59 81 25

Fax: 00420/632/59 83 20

e-mail: novoves@quick.cz

<http://www.badnovaves.cz>

- lázně zasazený do nádherného parku
- nedaleko okresního města Uherského Hradiště, v srdci Moravského Slovácka
- v blízkosti přírodní jezera, kraj s bohatým folklórem, vinicemi, vinnými sklepy
- léčba lupénky a dalších kožních problémů, léčba pohybového aparátu
- ubytování v jedno- a dvoulůžkových pokojích s příslušenstvím, bazén, sauna, bar
- nabídka léčebných programů: komplexní kúra, program "Mrtvé moře", "Skin Beauty"

Lázeňské sanatorium ROYAL Mariánské Lázně a.s.

Lesní 345, 353 01 Mariánské Lázně

Tel.: 00420/165*/62 54 46-8

Fax: 00420/165*/62 23 46

e-mail: royal@marienbad.com

<http://royal.marienbad.com>

*ab 22.9.2002 Vorwahländerung – neu 354

- čtyřhvězdičkové zařízení na okraji lesního parku s výhledem na město
- bazén, sauna, fitcentrum, solárium, léčebné procedury, kadeřnictví, vynikající kosmetické služby, kavárna, vlastní hlídané parkoviště, tenisový kurt, taneční večery
- nabídka léčebných programů: lázně na zkoušku, antistresový-manažerský program, zeštíhlovací program, kosmetický program, fit program, regenerační program, seniorský program, komplexní léčba

Autorský večer

Autorský večer spolupracovníka Klubu pana Jindřicha Liona, který uspořádal Klub s Českým centrem dne 2. 10. 2002 v prostorách ČC byl dobře navštíven. Návštěvníci byli přilákáni čtením z nedávno v ČR vydané Lionovy knihy rozhovorů se známými osobnostmi, jež autor "nastřádal" před lety během své novinářské činnosti v Československu. Čtení nejen z tohoto, ale i druhého dílka "Typisch österreichisch", vydaného před lety v Německu, se ujala herečka paní Zdenka Procházková.

mb

Jindřich Lion
a Zdenka Procházková

Film a štědrost

Kulturní klub připravil na 7. říjen 2002 ve spolupráci s Českým centrem filmové představení snímku režiséra Davida Ondříčka "Samotáři". Ondříček vytvořil zdařilý filmový "záznam" o hledání milostných vztahů svým způsobem "samotářských" mladých lidí. Potěšitelné bylo jistě pro mnohé zjištění, že režisér "nepotřeboval" diváka přesvědčovat o dané problematice dodatečnými znaky a "nechal" své hrdiny mluvit zcela normální češtinou.

Dobrovolné vstupné, jehož celková suma pořadatele ohromila, bylo věnováno na povodňové konto ČR. Díky vám, milí návštěvníci, za váš vnímavý přístup.

mb

**Jednota Máj uvádí 17. 11. 2002 v 9,30 hod.
film ŠVANDA DUDÁK - kino Metro, 1010 Wien, Johannesgasse 4**

Slavnost svatého Václava 6. října 2002, mše svatá v českém kostele Nejsvětějšího Vykupitele na Rennwegu.

V neděli 29. září se konala ve vídeňské katedrále "Mše národů". Hlavním celebrantem byl biskupský vikář P. Amadeus Hörschläger OCist. Mezi kněžskými z cizojazyčných farností byl také pan farář Dr. Jan Horák. Průběh mše byl vysílán v přímém přenosu rakouskou katolickou stanicí "Stephansdom". Pozornost zaujaly krojované děti, které nesly obětní dary k oltáři pod vedením pastorační asistentky paní Pavly Carmignato. Českou přímluvu pronesla Martina Kasanická a k přijímání zpívala a hrála na kytaru vídeňská – česká mládež.

Církevní jednání ve Vídni

V letních měsících letošního roku proběhla jednání na nejvyšší církevní úrovni na vídeňském ordinariátu. Za Čechy žijící ve Vídni byli pozváni místopředseda České menšinové rady a předseda spolku Jednoty sv. Metoděje pan Jiří Uher spolu s duchovním správcem a rektorem českého kostela páterem Janem Horákem. Ve vídeňské arcidiecézi se pracuje na přípravě celkového konceptu pro 24 cizojazyčných farností, které v poslední době získávají na kulturní a společenské důležitosti. Mezi ně patří i naše česká farnost.

Před vstupem České republiky do Evropské unie bude předložen pastorační koncept České duchovní služby. Kromě vídeňského ordinariátu a České biskupské konference se mohou k organizačním, koncepčním a personálním změnám vyjádřit všichni čeští kněží a české instituce, sdružení a spolky ve Vídni.

PROGRAMM
zum
SYMPOSIUM

“250 Jahre Fremdsprachenausbildung
im österreichischen Militär
am Beispiel des Tschechischen”

2. - 4. Oktober 2002

Uvítání na Hradě ve Wr. Neustadt, velvyslanec ČR Jiří Gruša a komandant vojenského sboru Akademie Karl-Heinz Fitzal

Wr. Neustadt – slavnostní přivítání účastníků symposia, sál radnice

Ao. Univ.-Prof. Dr. Gero Fischer, plukovník Dr. Josef Ernst

Zaplněný sál Akademie zemské obrany

Tschechisch – Eine unbekannte Sprache? Čeština – neznámá řeč?

Při příležitosti oslav 250 let od založení Vojenské akademie připravil Armádní jazykový institut v prostorech Akademie zemské obrany ve Vídni od 2. do 4. října jazykovědecké symposium s titulem **“250 Jahre Fremdsprachenausbildung im österreichischen Militär am Beispiel des Tschechischen - 250 let cizojazyčného vzdělání v rakouské armádě na příkladu češtiny”**.

Této v rakouské armádě první akce tohoto druhu se zúčastnili početní účastníci z Rakouska a ciziny, nejen z armádních ale také i z civilních institucí.

V úvodní řeči hlavního vedoucího symposia plukovníka Dr. Josefa Ernsta, která byla podmalována překrásnou Dvořákovou melodií hranou komorní skupinou Gardemusik, Dr. Ernst vyjádřil myšlenku, že je potřeba řeči nejenom rozumět, ale je důležité i porozumět – porozumět starosti a nouzi druhého. A to je základem více než desetileté znamenité spolupráce mezi Rakouskou a Českou armádou. Přítomnost velvyslance České republiky Jiřího Gruši také mimořádnost tohoto symposia. Plukovník Ernst mohl přivítat dále další hosty s Köln-u, Saarbrücken-u, München-u, Prahy, Brna a Vyškova.

Jedním z bodů programu byla návštěva Theresiánské akademie ve Wiener Neustadt-u. Předtím ale účastníci sympozia uctili na městském hřbitově hrob a osobu generálmajora Poláka.

Mathias Polák (1788-1856) nebyl jenom učitel češtiny na Vojenské akademii, byl také úspěšným básníkem a spisovatelem. Velvyslanec Gruša, který je sám autorem mnoha literárních děl, převzal osobně slavnostní řeč nad jeho hrobem. S pomocí Ministerstva kultury České republiky se podařilo, plukovníkem Ernstem po dlouhém hledání zanedbaný hrob, renovovat. Společně při signálu trumpet a za přítomnosti generála Schittenhelma, komandanta Akademie zemské obrany následovalo slavnostní položení věnců.

Dále byla asi 50ti člená skupina přijata na Wiener Neustadtské radnici, kde mohli účastníci obdivovat skvostný Corvinus pohár a po krátké informativní procházce pěší zónou skupina dorazila do vnitřního dvoru hradu, kde se nalézá Vojenská akademie, kde byli účastníci srdečně přivítáni "domácím pánem" Akademie komandantem vojenského sboru Karlem Heinzem Fitzalem. Po velice působivé prohlídce Hradu, ve které provádějící důstojník podplukovník Steiger názorně objasnil tradiční a historické vztahy k Čechám, následovalo přijetí v důstojnickém klubu.

V dnešní době jakéhosi napětí mezi Rakouskem a sousedem Českou republikou, ukázala tato perfektně zorganizovaná akce, "dass es außer einem Nebeneinander auch ein Miteinander geben kann". Jsme přesvědčeni, že právě v době, v níž má dojít k rozšíření EU jsou tyto aktivity více než potřebné. Sympozium ukázalo, že znalost češtiny je prvním krokem na této cestě. Je záslužné, že se tato starost "nepřenechává" jen oblasti školství, ale že ji odpovědně chápou i představitelé dalších složek. Lze si jen přát pokračování této započaté orientace.

Pro nás jako zástupce spolku Kulturního klubu bylo příjemným zjištěním, že náš časopis "Klub" je mezi českými mluvčími příslušníky Bundesheeru velmi pozitivně hodnocen a pravidelně sledován.

Pietní řeč velvyslance ČR v Rakousku Jiřího Gruši

Meine sehr geehrten Damen und Herren, werte Gäste, wir stehen vor dem Grab eines ungewöhnlichen Mannes. Matěj Polák war sein Name, geboren als Schustersohn bei Kolin in Böhmen. Matěj heisst Mathias und Polák meint jemand, der zu uns aus Polen kam. Den Polen hat man eine kämpferische Natur zugeschrieben: Den Tschechen den intellektuellen Trotz. Matěj Polák hatte beides.

Die Schusterkarriere in Zásmuky war somit nichts für seine Seele.

Poláks Generation - die jungen Tschechen im Vorfeld und Nachklang der Französischen Revolution - wollten nicht mehr das alte Leid der Gegenreformation. Diese Zeit hatte ihre Vorfahren um die Hochsprache und Oberschicht gebracht. Poláks wollten nach Europa zurück. Sie wollten Oberetagen und Heldentaten - auch tschechisch.

Mit den Schneidern, Kutschern und Schustern als Hauptberufen der Nation, war dies nicht einfach. Polák veredelt also seinen Namen. Nannte sich Milota Zdirad. Für das tschechische Ohr sind darin Liebe und Mut zu verstehen. Oder Leidenschaft und Herkunft.

Die Sprache, das Neutschechische, brauchte beides. Polák fing an zu dichten. Es waren Lehrgedichte, die heute nicht einer Komik entbehren. Von der Erhabenheit der Natur sang er. Moderne Psychoanalytiker würden darin eine Road-map für seinen Aufstieg sehen.

Auch das tschechische Wort hat er erobert und bereichert, schon als zwanzig Jähriger. Die Welt noch nicht. Die Heldentaten waren in der dichterischen Dichte des Neutschechischen nicht schnell zu haben. Also meldete er sich bei Radezky. Radezky z Radeč. Poláks Neutschechisch brauchte etwas auch Urtschechisch. Denn es gab bei uns immer einen alten Fluchtweg - aus der böhmischen Zitadelle ... das Militär. Waldstein ... Radezky ... und andere, markieren ihn.

So griff der Dichter nach dieser Fahne. War tapfer, klug, treu und - erhaben. Was seine dichterischen Kollegen den uralten Tschechen zudichtete, teilweise in erfundenen Sagen, nun - dies war Poláks Alltag.

Eine der schillerndsten Karrieren! Und er hat dabei eine tschechische Prosa verfasst, die bis heute lebendig ist. Seine Reise nach Italien bezahlte ihm kein Herzog in Weimer. Sondern das österreichische Militär.

Als er starb, war er ein General - adelig und edel, wie bei Johann Wolfgang von Goethe. Und hielt vielleicht am Sterbebett seine tschechischen Texte für eine Jugendsünde. Was er nicht ahnte, diese wurde zu einer Tugend. Und Tugenden währen länger.

Die Sprache, die er zu erneuern verhoffen hatte, machte auch eine Karriere. Hatte sich alle Etagen erkämpft. Alle

Facetten erreicht. Und Werke von Weltgeltung hervorgebracht. Man erteilt heute in ihr sogar Befehle.

Ein Paradoxon ohnegleichen. Eine wundersame Story. Ein tschechischer Botschafter in Wien, der selber, in

Poláks Mitschöpfung, Bücher verfasst, kann dies heute so über dem Grab des erhabenen Milota Zdirad erklären:

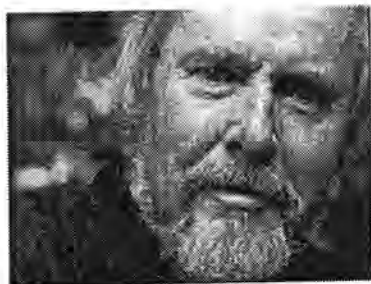
Wir danken Dir für Deine Muse, und Deinen Mut - sie waren vorbildlich. Du bringst uns jetzt auch mit unseren Österreichern zusammen. Denn wir sind, wie Deine Vita belegt, eben eine und dieselbe Kultur. Die sprachliche Vielfalt zählt zu ihrer Substanz.

Dein Grab haben uns die Österreicher aufbewahrt ... Was über die Gräber Deiner Kollegen bei uns nicht immer zu vermerken ist. Wir können es also gemeinsam schmücken und pflegen! Dankeschön!

Fenomén židovské literatury

České centrum připravilo nanejvýš zajímavou výstavu "Jidische Literatur in Böhmischen Ländern", jejíž poněkud neobvyklá vernisáž proběhla 15. 10. 2002. Mimořádnost tematiky podtrhla i účast dvou osobností, velvyslance ČR v Rakousku J. Gruši a autora knihy "Böhmische Dörfer" Jürgena Serkeho, což nebyla spojitost náhodná. Neboť oba se v jisté době podobnou myšlenkou zabývali. Moderátorkou večera byla herečka paní Z. Procházková, která četla ze Serkeho knihy. Ředitelka Českého centra Mgr. Hana Klabanová se mohla těšit z přehojné účasti návštěvníků.

mb

Jürgen Serke Böhmische Dörfer

Putování opuštěnou literární krajinou

Legendární kniha, která vytrhává ze zapomnění významnou součást českých (nejen literárních) dějin. Vypráví příběh německé literatury, již na území někdejších zemí Koruny české, pozdější Československé republiky, psali Němci a Židé. Vyšla poprvé česky v nakladatelství Triáda.

Knihu je možné objednat na adrese nakladatelství Triáda, Ostrovní 17, 110 00 Praha 1, nebo na e-mailové adrese nakladatelství.triada@atlas.cz. Cena 1490,- Kč + poštovné. Tel./fax: +420-224 930 139.

Tomáš Halík ve Vídni

Za účasti rakouského kancléře W. Schüssela, českého velvyslance v Rakousku J. Gruši, kardinála Königa a Schönborna, rektora vídeňské univerzity Prof. Dr. Georga Wincklera, děkana teologické fakulty Prof. Dr. Paula Zulehnera a jiných profesorů, studentů a mnoha posluchačů, jako i zástupců rakouských a českých médií se uskutečnila dne 15. října 2002 ve velkém slavnostním sále vídeňské univerzity přednáška Prof. PhDr. Dr. Tomáše Halíka z Prahy. Přednášející mluvil o úloze církve a univerzit při budování společného evropského domu. O duchovních a kuturních aspektech evropské integrace mluvil Tomáš Halík již dříve při různých příležitostech v řadě evropských zemí, naposledy koncem září na setkání představitelů evropských univerzit na pařížské Sorboně. Pro ty krajany, kteří snad ještě toto jméno neslyšeli: Tomáš Halík je katolický kněz a zároveň profesor filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Je doktorem filozofie, sociologie a teologie. Za komunismu působil v katolickém disentu, publikoval v samizdatu a podílel se na vydávání ilegálních filozofických a teologických knih a časopisů. Od té doby zůstal blízkým přítelem prezidenta Václava Havla. Po roce 1989 přednáší často jako host na řadě univerzit a mezinárodních vědeckých konferencích po celém světě. Je prezidentem České křesťanské akademie a také spoluzakládajícím členem Fóra česko-rakouského dialogu. V Praze působí rovněž jako katolický duchovní pro studenty v kostele sv. Salvátora u Karlova mostu.

Svou přednášku začal prorockou vizí papeže Jana Pavla II. o Evropě jako celku, ve kterém je nepostradatelná činnost obou plicních laloků. Halík navrhuje, aby termín "rozšíření EU" byl nahrazen optimistickým a kvalitativně výstižnějším výrazem "europeizace EU". Při tomto procesu je nesmírně důležitá úloha a zároveň i spolupráce církví a univerzit, protože se zásadně podílejí na vytváření evropského vědomí a svědomí. Je však Evropa nadále křesťanská? Ptal se a zároveň odpověděl: náboženstvím dnešní Evropy už není křesťanství a naše dnešní křesťanství už není náboženství. Evropa však není nenáboženská. Náboženství je to, co integruje společnost. Takovým hlavním náboženstvím naší doby jsou média: ovlivňují styl myšlení a chování lidí, zprostředkují spojení jednotlivých sektorů společenského života a představují kritérium pravdivosti a důležitosti informací. Cesta křesťanské víry, jako způsobu následování příkladu Ježíše Krista může však vést k větší demokratizaci světa tím, že se bude konstruktivně podílet na dialogu s kulturou společnosti a že pronikne i do světa politiky, ve kterém převezme novou terapeutickou roli – terapii vztahů mezi národy a státy a také terapii dějinných traumat. Jedním z takových traumat je i debata kolem Benešových dekretů. Tomáš Halík doufá, že právní vyjádření Evropského parlamentu ukončí tuto polemiku. Vyjádřil však přesvědčení, že materiální odškodnění sudetských Němců není možné, protože by způsobilo jen nové křivdy. Zároveň ale doufá, že právě církev a univerzity mají velikou šanci přinést nejenom nové světlo a úhel pohledu na toto bolestivé téma, ale že mohou i velice pozitivně přispět k celkovému zlepšení vztahů mezi národy Čechů, Rakušanů a Němců. Benešovy dekrety přenesly logiku války do období budování míru, vycházely z mravně neospravedlivitelného principu kolektivní viny a znemožnily spravedlivě potrestat ty, kdo se po skončení války dopustili barbarských činů. Varoval, abychom se nestali soudci dějin – "...dějiny jsou příliš nebezpečná a výbušná hračka, aby mohla být ponechána v rukou těch, kterým jde jen o hon za voličskými hlasy. Měli bychom se učit naslouchat také hlasů obětí – a to obětí obou stran. Každý národ se musí vyrovnat se stinnými stránkami své minulosti, to však je velmi obtížné, pokud je vystaven tlaku zvenčí .."

Text a foto: Peter Žaloudek, Vídeň

Česká republika se v Rakousku představí Českým rokem 2004

Česká republika by se měla v roce 2004 představit v Rakousku kulturním pásmem s názvem Český rok. Napád vzešel z pracovního setkání ministra kultury Pavla Dostála a státního sekretáře na spolkovém kancelářství Franze Moraka ve Vídni. "Právě v této době, kdy jsou vztahy mezi Českou republikou a Rakouskem zatíženy historickými hypotékami, je důležité pěstovat kontakty na kulturní úrovni," prohlásil Morak po schůzce s tím, že prezentace ČR by se měla pořádat ve spolupráci s rakouskými ministerstvy zahraničí a školství. Při jednání s Morakem se zajímal také o způsoby sponzorování kulturních akcí a zdůraznil, že by v Česku rád vyzkoušel zavedení odčitelné položky pro finanční podporu soukromých muzeí, která krátce funguje v Rakousku. Dostál rovněž jménem ČR poděkoval za rakouskou pomoc při srpnových záplavách.

Kardinál Vlk na českém velvyslanectví ve Vídni: Při sblížení s Rakouskem musí jít o duchovní proces

Debaty o konkrétních česko-rakouských problémech samy o sobě nestačí, je potřeba začít od hlubších věcí, soudí kardinál Miloslav Vlk. "Diskutovat o Benešových dekretech je jako stavět dům od střechy. Proces smíření a sblížení musí mít duchovní rys," řekl po skončení diskuse o významu pražského filozofa 19. století Bernarda Bolzana. "Obě strany cítí, že za těch uplynulých deset let jsme udělali pro vztahy mezi Českem a Rakouskem méně, než třeba s Německem," konstatoval a odkázal na příklad vzájemného uznání chyb a prosby o odpuštění s Němci. V současnosti už se ale rozbíhají aktivity, které mají tento nedostatek trochu napravit, zdůraznil a připomněl nedávné společné prohlášení ekumenických rad. Význam církevních aktivit ve prospěch sblížení Čechů a Rakušanů není podle Vlka zanedbatelný. Právě polozapomenutý logik, matematik a kněz Bolzano byl podle pražského arcibiskupa jedním z nositelů duchovního obohacení ve vztahu mezi Čechy a německy mluvícím obyvatelstvem.

V Rakousku vycházejí tři studie o sudetské problematice

V Rakousku vycházejí v současné době tři knihy snažící se o objektivní historické hodnocení vztahů mezi Čechy a sudetskými Němci a poválečných prezidentských dekretů. Chtějí vyzdvihnout celkové souvislosti problematiky a varují před jejím využíváním k vyvolávání nacionalistických resentimentů populistickými politiky obou stran. V tomto smyslu je zaměřena kniha známé novinářky Barbary Coudenhov-Kalergi a historika Olivera Rathkolba, nazvaná Benešovy dekry. Ačkoli autorka sama byla s rodinou v roce 1945 z Prahy vysídlena, upozorňuje na to, že v Rakousku se debaty točí především kolem "hrůz vyhnání z roku 1945-46", zatímco se málo mluví o souvisejících činech nacistických okupantů v protektorátu či o okolnostech Mnichovské dohody z roku 1938, kterou Češi dodnes vnímají jako historické trauma.

Rakouský kancléř Schüssel ocenil usmiřovací signály z českých církevních kruhů

Rakouský kancléř Wolfgang Schüssel vyzdvihl vstřícná slova k česko-rakouským vztahům, které v předchozích dnech zazněla od významných osob české katolické církve. Namísto nepřátelských slov se objevil skutečně moderní evropský přístup, prohlásil v závěrečné řeči na kongresu ÖVP v Tyrolsku. Odvolal se na slova pražského arcibiskupa, kardinála Miloslava Vlka a zejména na přednášku teologa Tomáše Halíka na Vídeňské univerzitě. Halík v projevu vyzval politiky, aby přenechali diskuse o takzvaných Benešových dekretech a odsunu Němců filozofům, historikům, teologům a právníkům. Vlk v rámci páteční diskuse o významu filozofa Bernarda Bolzana na české ambasádě ve Vídni apeloval na to, aby se tyto debaty prohloubily o duchovní rozměr.

Svatováclavské posvícení

Zastupitelský úřad České republiky ve Vídni uspořádal dne 28.9.2002 již po čtvrté tradiční "Svatováclavské posvícení". Slavnostní prostory ambasády se pro tento večer proměnily v malebné náměstí jihočeské vsi, jejíž atmosféru si přišlo vychutnat asi na 700 hostů z řad zástupců rakouského Ministerstva zahraničních věcí, diplomatů, představitelů nejen rakouského hospodářského a veřejného života, českých i rakouských novinářů a krajanů. V Rakousku již proslulé posvícení bylo ovšem především prezentací tradičních řemesel, malých a středních podniků z oblasti potravinářského průmyslu, stejně jako české kultury.

Úvodem přivítal všechny přítomné hosty velvyslanec Gruša. Ve své krátké promluvě vyzvedl význam vzájemné česko-rakouské spolupráce při letošních ničivých povodních a odstraňování jejich následků. Přivítal přítomné členy jednotky Hasičského záchranného sboru z krajů Zlín a Vysočina, kteří pomáhali při povodních v rakouském Hornu. Při této příležitosti hovořil o přírodní katastrofě, která postihla stejnou měrou obě naše země, a vzájemná spolupráce v bezprostředním čase po povodních ukázala, jak může vypadat rozšíření Evropské unie v praxi, kdy neštěstí prolomilo stávající oficiální hranice a spojilo oba sousedy bez dlouhých slov a formalit. Vyzval přítomné hosty, aby přispěli na sbírku pro povodněmi těžce postiženou jihočeskou vesnici Doudleby, jejíž soubor se ujal části programu společenské části "Svatováclavského posvícení".

Po krátkém pozdravení manželkou velvyslance se mikrofonu ujala jihočeská dechová hudba "Dudlajdá" a sál ovládl taneční soubor "Doudleban".

Kontinuita pro Rakušany

Společnost Wiener Städtische pokračuje ve své expanzi na slovenskou pojišťovací trh a ovládla další slovenskou společnost – pojišťovnu Kontinuita. Rakouská firma už na Slovensku vlastní společnost Kooperativa, která je druhým největším pojišťovatelem v zemi, a menší Komunální a Hasičskou poistovnu. Leadrem na trhu však zůstává vlastník Slovenské poistovne, německá Allianz. Rakušané zatím kontrolují zhruba 18 procent trhu a koupí Kontinuity by měli získat další dvě procenta. Pojišťovna Kontinuita se však dynamicky rozvíjí v oblasti životního pojištění, a proto představuje poměrně cennou akvizici. Původně ji měl získat švýcarský pojišťovací gigant Winterthur ze skupiny Credit Suisse, ale kvůli ztrátám zastavil akvizice. Souhlas s převodem dvou třetin akcií Kontinuity na rakouského vlastníka musí ještě schválit příslušné slovenské a rakouské orgány regulace trhu, ale vážné problémy se v tomto směru neočekávají. (MaFr)

Česko-rakouský dialog

V rámci symposia "Bernard Bolzanos Leistungen in Logik, Mathematik a Physik", které uspořádala Österreichische Forschungsgemeinschaft, se jeho "kousek přenesl na půdu ambasády ČR 18. 10. 2002, a to ve formě česko-rakouského dialogu. Bolzano, který během svého života usiloval o smíření a mírumilovný společný život různých společenských vrstev, národností a konfesionálních společenství, je právě pro dnešní dobu osobností znovu objevenou a nadmíru aktuální. Jeho dílo a působnost jsou stejně přínosné jak pro české, tak i rakouské dějiny, neboť Bolzanovy rodové kořeny jsou zapuštěny na straně české /Böhmen/ i rakouské. Svými myšlenkami o středoevropské pospolitosti předběhl Bolzano dobu, která se až nyní před ním kloní. Tuto skutečnost ve svých příspěvcích zdůraznili v pódiové diskusi vedené dr. Alfredem Payrleitnerem kardinál Miroslav Vlk z Prahy, velvyslanec ČR v Rakousku Jiří Gruša, Prof. Edgar Morscher /Salzburg/ a velvyslanec Emil Brix /Wien/, četní historikové z řad posluchačů a dopisem také předseda českého senátu Petr Pithart.

Pithart zdůraznil potřebu kritičnosti při rozhovorech o minulosti a Bolzano navrhl jako pomyslného patrona takového dialogu.

Dialog podtrhl nutnost "vrátit" Bolzanovy myšlenky do interakčního pole středoevropské kultury, začít tam, kde Bolzano vybíjí k zintenzívnění česko-rakouských kontaktů, a to na všech úrovních – duchovní, intelektuální, nacionální, politické. Bolzanův význam pro Evropu nebyl od jeho smrti roku 1848 náležitě doceněn, Evropa by ho měla ve svém vlastním zájmu znovu "objevit". mb

Der unbekannte Nachbar Tschechien – Verkehr":

Diskussionsveranstaltung von Waldviertel Akademie und Tschechischer Botschaft in Gmünd

Zu einer teilweise sehr kontrovers geführten Debatte entwickelte sich der Kulturstammtisch der WALDVIERTEL AKADEMIE am 18. September zum Thema "Verkehr und EU-Erweiterung" im Palmenhaus in Gmünd. Dieser wurde gemeinsam mit der Tschechischen Botschaft in Wien im Rahmen der Reihe "Tschechien – Der unbekannte Nachbar" veranstaltet.

Nur über eine Tatsache waren sich die Teilnehmer am Podium wirklich einig: Der Verkehr wird rasant zunehmen. Dozent Zibuschka, Chefplaner des Landes Niederösterreich, skizzierte die Strategien des Landes: Priorität hat derzeit der Ausbau der Strassenverbindungen zwischen Zwettl - Vitis, um so eine Anbindung an den St. Pöltner Zentralraum und die Westautobahn zu erreichen, weiters auch noch fehlenden Orts- Umfahrungen entlang der Route Wien-Gmünd. Erst in Planungsphase ist der "Korridor" zwischen Budweis-Weitra-Zwettl und Krems. Dabei werde eng mit den tschechischen Nachbarn zusammen gearbeitet, die allerdings mit den Planungen schon weiter sind.

Mehr Einigkeit gab es in Bezug auf die Schiene: Während ÖBB – Vertreter Johann Narrenhofer Ausbaupläne für die Bahnstrecke Wien- Pressburg sowie Linz - Budweis präsentierte, wiesen die Teilnehmer auf den katastrophalen Zustand der Verbindungen entlang der Franz-Josefs-Bahn hin. Die vor der Öffnung der Grenze auf der Strecke Gmünd - Wien existierenden internationale Fernverkehrsverbindungen wurden in den 90er Jahren sukzessive genauso abgebaut wie die Verbindungen Wien - Budweis - Gmünd. Auch für die Zukunft konnte Narrenhofer außer einer Verbesserung der Verbindung nach Budweis nichts konkretes versprechen. Dies bedauerten auch die anwesenden tschechischen Vertreter, die darauf hinwiesen, das ebenso wichtig wie die Verbindung zwischen den Zentralräumen ein flächendeckender Verkehr und den Region sei: "Ich sehe nicht ein, warum ein Bewohner von České Velenice oder Gmünd nicht das gleiche Recht auf den öffentlichen Verkehr hat wie etwa ein Bewohner von Wien und Prag", betonte etwa Lukaš Mašín, Berater des Südböhmischen Kreishauptmannes in Budweis und warnte vor einer weiteren Ausdünnung von Regionen wie Südböhmen und dem Waldviertel, die abseits der großen Transitstrassen liegen. DI Ivan Študlar, Bahn-Verkehrsberater des Kreishauptmannes von Budweis, wies darauf hin, dass es schon jetzt – trotz des nicht elektrifizierten Teilstückes der Franz Josefs-Bahn zwischen České Velenice und Veselí möglich ist, internationale Fernverbindungen auf dieser wieder zu führen, der Wille dazu aber fehle.

Temelín se dá vyřešit evropsky, ale dekrety jen smírem

Rakousko nemůže Českou republiku donutit k uzavření jihočeské jaderné elektrárny Temelín. Nedosáhne toho ani po vstupu Česka do Evropské unie, protože výroba energie je záležitostí národních vlád a nemůže se předepisovat z Bruselu. Český ministr zahraničí Cyril Svoboda a rakouský ministr zemědělství a ekologie Wilhelm Molterer při jednání ve Vranově upustili od bilaterálních strkanic a zvolili evropskou cestu. U obou se prosadil názor, píše Kurier, že pouze v rámci evropského společenství lze podporovat alternativní energetické zdroje s dlouhodobým cílem opustit atomovou energetiku. Dále se dohodli na vytvoření společné rakousko-české vědecké skupiny s názvem – Trvale udržitelná energetická politika v Evropě.

Úplně jinak je to s nápravou historie, kde je nutná intenzivní debata s ohledem na citlivá místa při zacházení s minulostí. Jedinou možností, jak přetnout řetězec vzájemného vyčítání se sousedy, je podle listu, začít s usmířením.

Výročí - 95 let od narození sopranistky Jarmily Novotné

* 23. 9. 1907 + 9. 2. 1994

Nebylo jí ještě osmnáct - a už zpívala pohostině Mařenku v Národním divadle. Zpívala v dětském sboru, hrála na klavír a účinkovala v ochotnickém divadle, zpěv studovala soukromě u H.Vávry a později v Miláně.

Od ledna 1926 se stala řádnou členkou Národního divadla, kde ale zůstala pouze jednu sezonu. J. Novotná byla vzácným příkladem komplexní operní umělkyně, vyznačovala se elegancí, muzikalitou a obdivuhodně lehkým nosným, stříbrným hlasem s pověstnými zářivými výškami, hereckým nadáním, velkou uměleckou zodpovědností a poctivostí. To vše umělkyni otevřelo cestu k mimořádnému mezinárodnímu úspěchu. Vystupovala nejprve v Berlíně a od roku 1933 - 1939 ve Vídni (Okta-vián, Mařenka, Taťána i role operetní), dále vystupovala i v Miláně, Neapolí, Paříži, Londýně, Salcburku, také ovšem v Brně, Olomouci, Plzni, Ostravě. Výmluvně je však i konstatování jedné vídeňské šatnářky: „Milostivá paní není ani opravdová hvězda: nikdy nesekýruje.“ Její podobu zachytil Max Švabinský do kompozice *Republika*, která byla vytištěna na prvorepublikových stokorunách. Vdala se za muže šlechtického původu Jiřího Daubka, ale opery se nevzdala. Po svatbě žili manželé na Daubkově velkostatku v Litni u Berouna. V létě 1939 využila Novotná americké nabídky a vydala se i s rodinou dvěma dětmi, sedmiletou holčičkou a chlapečkem, za moře. Vpád Hitlera do Polska však věstil, že se všichni hned tak nevrátí. Konto v českých bankách se stalo nedobytným. Smlouva s Metropolitní operou začala až v lednu 1940, zde pak zpívala dalších šestnáct let. V MET upoutaly zejména její kreace mozartovské, mezi dalšími její Mařenka. Její pěvecký záběr byl pozoruhodně široký, od rolí subretních, koloraturních až k melodramatickým postavám Verdiho (byla ideální Violetou), Pucciniho, věnovala se i dílům moderním. Vystupovala na koncertech a v rozhlase, natáčela desky, natočila několik filmů a napsala knížku vzpomínek. Novotná se angažovala v

americké odbočce Čs. červeného kříže a v národním kroji často zpívala při dobročinných akcích ve prospěch obětí postižených válkou. Z její iniciativy byla *Prodaná nevěsta* přeložena do angličtiny, nechtěla zpívat německy. Za klavírního doprovodu Jana Masaryka nazpívala české národní písně pod názvem *Lidické písně*. Celý náklad byl pak dvakrát zničen (1948 a 1969), nahrávka vyšla až v roce 1992. Skončila válka a manželé Daubkovi se chystali domů s nadějí, že se život vrátí do původních kolejí. Jenomže na vlastní půdě je čekala zkáza a spoušť. Co nezničili Němci, dokonali rudoarmějci. Členové národního výboru Daubkovi zakázali vstup do záměčku, povolili teprve pod vlivem Jana Masaryka a Edvarda Beneše. V červnu 1947 se Jarmila Novotná poprvé po válce ještě zaskvěla v Národním divadle v *Prodané nevěstě*. Přišel únor 1948 a následovala konfiskace majetku. Naštěstí Daubkovi přijali po válce americké občanství, takže Jiří Daubek mohl v Praze ještě několik let pracovat pro IBM, a na začátku roku 1957 pak přesídlil s kanceláří do Vídně. J. Novotná se z výjezdů do ciziny naposledy směla vrátit do Čech v roce 1949. Pak nedostávala vízum, nemohla přijet ani na pohřeb maminky, tato situace trvala až do roku 1979. Po listopadu 1989 byl Jarmile Novotné prezidentem Havlem udělen řád T. G. Masaryka, jejího patrona z dob raného mládí. Manžel Jiří se však této doby už nedočkal, avšak v jeho bývalém majetku bylo otevřeno Muzeum Jarmily Novotné. Oba manželé jsou v Litni u Berouna pochováni.

skb

Výročí - 155 let od narození Emila Holuba

Letos 7. října uplynulo 155 let od narození jednoho z největších českých cestovatelů všech dob, slavného Emila Holuba. Narodil se ve východočeském městečku Holice a vystudoval lékařství. Ihned po promoci se vypravil do Afriky, kde se připravoval jako lékař na diamantových polích na svoje velké výpravy do jižní a střední Afriky. Jeho snem bylo přejít africký kontinent napříč. Jeho proslulé cesty k Mašukulumbům, z nichž jednu podnikl společně se svou manželkou Růženu, vzbudily ve své době zaslouženě velký ohlas. Dr. Emil Holub je dokázal čtivě zpracovat ve svých knížkách, např. v díle *Skizze des Marutse-Mambunda Reiches* z roku 1879 nebo v česky psaných titulech *Sedm let v Jižní Africe* (1880), *Druhá cesta po Jižní Africe a z Kapského Města do země Mašukulumbů* (1890). Po svém návratu také v Praze a ve Vídni uspořádal velké výstavy, ve kterých přiblížil středoevropským návštěvníkům život a kulturu afrických národů. Knihy Emila Holuba patřily ve své době společně s díly Karla Maye a Julese Verna k oblíbené četbě chlapců, kteří snili o dobrodružství prožívaném mezi divochy v nitru tajemné Afriky. České země se nemohou kvůli své vnitrozemské poloze pyšnit zrovna velkým počtem úspěšných cestovatelů a snad i proto měl právě svým způsobem ojedinělý výkon rodáka z Holic takový ohlas. Bohužel Národní muzeum nemělo pro jeho výzkumy dostatečné pochopení a tak se jeho velmi cenná sbírka rozptýlila po různých institucích. Naštěstí se podařilo její část zachránit - návštěvníci ji mohou spatřit v Africkém muzeu v rodném městě Emila Holuba. Proslulý cestovatel zemřel před sto lety, 21. února 1902 ve Vídni a byl pochován pod honosným náhrobkem v reprezentační části Centrálního hřbitova. Romantika cestování do nepronádaných končin v posledních desetiletích se pomalu přesouvá do končin zaprášené historie a asi málo dnešních chlapců by dokázalo tak nadšeně snít nad Holubovými díly jako to uměli jejich pradědečkové. Postava Emila Holuba však žije v českém povědomí dál. Uvědomili si to i tvůrci populární filmové komedie *Jára Cimrman ležící, spící*, která byla natočena na počátku osmdesátých let. Hlavní hrdina se zde setkává v Praze se slavnými Čechy konce devatenáctého století - nechybí mezi nimi ani cestovatel Emil Holub.

(MaFr)

Co je Kontaktní ambasáda

jsem si povídala s její nejmladší zaměstnankyní, Mgr. Pavlinou Frýdkovou. Příjemná, nenápadným dojmem působící mladá žena během rozhovoru "rozehrála" rozličné rejstříky svého naturelu a v obdivuhodně krátkém čase stihla svá vyjádření, aniž by člověk nabyl dojmu uspěchanosti. Je-li tento rys charakteristikum nové vlny diplomatického dorostu, pak se může ČR těšit na více než dobře fungující česká zastupitelstva po celém světě.

Kdy jste se poprvé objevila ve Vídni? V jaké souvislosti?

P. Frýdková: Do Vídne jsem se poprvé dostala 1. dubna tohoto roku na tři měsíce jako stážistka Diplomatické akademie. Potom jsem se přihlásila do vypsaného konkursu na funkci tajemníka při Kontaktní ambasádě NATO ve Vídni. Konkurs jsem vyhrála, takže jsem do Vídne přijela podruhé, tentokrát na delší dobu.

Jaké schopnosti jste musela při konkursu prokázat?

P. Frýdková: Požadavky byly zejména jazykové - kromě němčiny také angličtina, protože činnost v této funkci spočívá na komunikaci s členskými státy NATO a jejich ambasádami, rovněž s Ústředím NATO v Bruselu. Vedle toho jsem musela prokázat základní znalosti z bezpečnostní politiky.

Na Vaši návštěvce je Vaše funkční zařazení vyjádřeno pojmem attaché. V běžném kontextu chápeme tento výraz jako přidělenec pro určitý obor, tedy o zastoupení vlastní země v jiné zemi. Ve Vašem případě je tomu trochu jinak. Koho ve Vídni "zastupujete"?

P. Frýdková: Ve své funkci zastupuji Českou republiku jako členskou zemi NATO a v podstatě, dalo by se říci, celou Severoatlantickou alianci, neboť tato naše nová role - Kontaktní ambasáda NATO - spočívá v tom, že by se měl usnadnit kontakt Severoatlantické aliance s partnerskou zemí. Rakousko takovou zemí je, je součástí Partnerství pro mír a Euroatlantické Rady partnerství.

Kolik zájemců se zmíněného konkursu zúčastnilo? Jaké procento tvořily ženy? Hrála zde při konečném rozhodnutí vedle dosažených výsledků nějakou roli i tendence, častá právě zde v Rakousku, že při rovnosti úspěchu je dána přednost kandidátce před kandidátem?

P. Frýdková: Kolik bylo účastníků konkursu, nevím. Rovněž nemám informace o rozložení sil. Pokud však vycházím jen

ze struktury ročníku Diplomatické akademie, jsou zde ženy velmi rovnoměrně zastoupeny. Lze tedy předpokládat, že tomu tak bylo i u konkursu.

K podobnému konkursu se však nemůže přihlásit kdekdo. Jakými cestami jste se k němu dostala Vy?

P. Frýdková: Vždy mne zajímala diplomacie a vlastně jsem za ní cílevědomě šla. Vystudovala jsem na filosofické fakultě obory germanistika a historie. Po ukončení studia jsem působila dva roky v soukromém sektoru, ale původní myšlenka o diplomacii mě neopouštěla. Přihlásila jsem se do konkursu na Diplomatickou akademii, kterou spravuje Ministerstvo zahraničních věcí a Ústav mezinárodních vztahů. Vybere se každoročně zhruba dvacet studentů. Vstupem do Akademie se člověk stává téměř automaticky zaměstnancem Ministerstva zahraničních věcí a začíná svoji diplomatickou dráhu.

Jaké je tedy poslání Kontaktní ambasády NATO?

P. Frýdková: Role Kontaktní ambasády NATO spočívá především v šíření informací o Severoatlantické alianci a v dalších aktivitách, např. s logistickou organizací návštěv českých představitelů NATO v Rakousku.

Kdo dodává pro tuto činnost materiály?

P. Frýdková: Spolupracujeme s Office of Information, zde máme své kontaktní osoby, dále spolupracujeme se Stálou delegací ČR při Severoatlantické alianci v Bruselu a samozřejmě spolupracujeme i s ostatními členskými státy i s rakouskou stranou.

Je činnost Kontaktní ambasády NATO "zacílena" jenom na Rakousko, anebo "vysíláte" své snahy i do jiných zemí?

P. Frýdková: Institut Kontaktních ambasád byl zřízen Severoatlantickou aliancí v roce 1992. Smyslem bylo posílení spolupráce s partnerskými zeměmi. Souvisí to vlastně s přeměnou Aliance, s jejím otevíráním se atp. Tuto roli vykonávala ČR poprvé v letech 2000 - 2002 v Litvě, v hlavním městě Vilnius. Zmíněnou funkci zastává vždy ambasáda jedné z členských zemí v té které partnerské zemi. Protože se jedná vždy o dvouleté údobí, budeme tuto roli vykonávat zde ve Vídni od 1. 9. 2002 do 31. 8. 2004. Před námi vykonávalo tuto roli v Rakousku, resp. ve Vídni, Maďarsko.

Jak dojde k takovému výběru ambasády pro roli Kontaktní ambasády?

P. Frýdková: Protože NATO nemá v jednotlivých zemích vlastní zastoupení jako má např. EU, přebírá výkon podobné role jedna z členských zemí NATO. Každá členská země si může zvolit, ve které zemi chce po dva roky toto poslání vykonávat. Nezanedbatelný fakt je ovšem také dohoda mezi jednotlivými zeměmi, neboť se zájmy téměř vždy někde střetávají. V neposlední řadě je to závislé na možnostech té které země, jež hodlá vykonávat roli Kontaktní ambasády. Ne každá země má totiž ve všech zemích svá zastupitelská sídla, některé země mají daleko méně ambasád, než např. ČR.

Rakousko je neutrální stát, čas od času se z některých politických stran ozývají hlasy koketující s myšlenkou přístupu Rakouska do NATO. Jak přijala rakouská strana existenci takové Kontaktní ambasády?

P. Frýdková: V žádném případě nemůžeme ovlivňovat rakouská rozhodnutí. Jde primárně o to, přiblížit Rakousku informace. Rakousko však spolupracuje s Aliancí a je v tomto smyslu přínosným partnerem, uvedme jen spolupráci na Balkáně. Severoatlantická aliance má však spoustu aktivit - např. nabízí různá stipendia, vědecké projekty a tyto je třeba přiblížit. Naším cílem je i vybudování jakéhosi Informačního centra, kde by měli zájemci přístup k informacím o Alianci, k publikacím atd.

Kolik pracovníků tvoří Kontaktní ambasádu? Kdo je jejím vedoucím?

P. Frýdková: Vedoucím je pan velvyslanec, grémium tvoří další čtyři lidé. Všichni však mají i jiné další funkce, tedy každý se na činnosti Kontaktní ambasády podílí z pozice své "původní" funkce. Navíc máme odbornou poradu ze strany našich vojenských přidělců.

Zaznamenali jste již nějakou odezvu z rakouské strany?

P. Frýdková: Vzhledem k tomu, že jsme "právě začali", jsme prozatím ve fázi "přijímání" forem nápadů, jak s různými organizacemi spolupracovat. Mám zde ve Vídni hodně známých mezi studenty na univerzitě, z jejich strany vidím velký zájem o naši práci, tedy co děláme, co můžeme nabídnout atd. K naší činnosti patří také pořádání různých přednášek, seminářů, v současnosti je to např. seminář o reformě ozbrojených sil v ČR.

Potřebuje pro tuto práci - Kontaktní ambasáda - také nějaké školitele a "kontrolory"?

P. Frýdková: Školitelem jsem si sama, sháním si informace jednak o Alianci, dále sleduji její webovou stránku, její publikace. Další informace získávám z pravidelných týdenních porad. "Kontrolorem", vlastně koordinátorem naší práce je Office of Information. Toho informujeme o našich aktivitách. Jedenkrát do roka probíhá setkání zástupců Kontaktních ambasád s OIP, kde dochází ke vzájemnému předávání zkušeností a zhodnocení činnosti. Mohu však uvést, že činnost ambasády jako Kontaktní ambasády NATO ve Vilnjusu byla ze strany Aliance více než pozitivně hodnocena, naši pracovníci byli velmi aktivní. Tam ovšem byla situace trochu odlišná, neboť Litva je kandidátská země NATO, tedy přístup byl všeobecně vstřícnější, panoval velký zájem o všestranné informace o Alianci.

Které deníky, týdeníky, občasníky vám v Rakousku slouží jako kanál pro sdělování vašich informací?

P. Frýdková: Protože jsme nyní na začátku, je nutné mluvit v budoucím čase. Jeden kanál by mělo být ono již zmíněné Informační centrum, druhým kanálem by měly být právě různé přednášky, semináře. Naším cílem není propagace, ale šíření osvěty.

Jaké bylo Vaše první setkání s němčinou v německy mluvící zemi? Jak jste zhodnotila své jazykové vybavení, získané studiem, při konfrontaci s vídeňskou němčinou?

P. Frýdková: Trochu jsem na to byla již připravena z doby středoškolského studia. Pocházím z jižní Moravy, od Břeclavi. Kontakt s němčinou byl jednak díky možnosti sledování rakouské televize, jednak jsme ve škole měli dva lektory z Německa a jednoho z Rakouska. Tyto kontakty byly nejen důležité z hlediska jazykového, ale především umožnily zprostředkování jiné reality. Tito lidé totiž vyrostli v jiném světě. Zúčastnila jsem se i mezinárodních kursů. Už zde jsem zažila první šoky, a to ne ve smyslu, že bych nerozuměla já, ale že naopak nebylo rozuměno mně či nám studentům, neboť naše němčina byla příliš knižní, školská. Jazykový šok jsem v Rakousku zažila v Kremsu, je tam naše rodina, která mluví těžkým dolnorakouským dialektem. Připadalo mi, že slyším jenom zvuky - i a -e. Po třech měsících, co jsem s nimi byla v kontaktu, se to pomalu začalo vstřebávat, takže dnes dokážu dekódovat, o čem mluví. Jinak problémy nemám, protože s mými partnery mluvím "normální" němčinou.

Když jste se přihlásila do konkursu na místo v Kontaktní ambasádě NATO, musela jste přece prokázat i určitý zájem a vědomosti o NATO. To Vás tolik

"vojenství" baví?

P. Frýdková: NATO má jednak vojenskou a jednak politickou dimenzi. Zaměřila jsem se na tu politickou, i když musím leccos vědět i o té druhé části. Přitahovalo mě to, že se jedná o organizaci, kde existuje transatlantická vazba, kde se spojuje Evropa a Amerika. Je to organizace, která je schopna reagovat vojensky a politicky na vývoj a změny v bezpečnostním prostředí. Líbilo se mi, že se právě v mé práci spojují dvě věci, instituce NATO a vnitřní politika Rakouska. Je zde nutná znalost politické scény, člověk přichází díky tomuto propojení do kontaktu s mnoha lidmi. Tato "směsice" jako náplň práce mě motivovala.

Jaká byla reakce Vašich rodičů, když jste projevila přání jít po vysoké škole studovat na Diplomatickou akademii? Jste v rodině v tomto směru ojedinelá, anebo jste pokračovatelkou určité tradice?

P. Frýdková: Po vysoké škole jsem dva roky pracovala v soukromé firmě. Myšlenka o tomto dalším studiu mě napadla již během studií na vysoké škole. Ministerstvo zahraničních věcí posílalo každoročně v době konání konkursu na Diplomatickou akademii na vysoké školy přihlášky ke konkursu. Už tehdy jsem si myslela, že by to mohlo být zajímavé, ale současně jsem měla obavy, že to bude těžké a že se tam nedostanu. Protože se moje studium pobytem ve Švédsku prodloužilo, byla jsem nucena po studiu jít pracovat, abych se uživila, protože se už nehodilo, abych se nechala od rodičů podporovat. Po dvou letech působení v soukromé sféře jsem měla pocit, že mě Diplomatická akademie pořád "táhne", že to chci minimálně zkusit. V rodině se nikdo diplomatické činnosti nevěnoval, rodiče tedy na mé rozhodnutí hleděli s rozpaky. Nevěděli, co mě čeká, měli obavy ze způsobu života pracovníka diplomacie, a to čtyři roky venku, dva roky doma, další čtyři roky zase jinde venku atd. Je to problematické pro soužití s partnerem, pro rodinný život. Myslím však, že dnes jsou docela hrdí, že jsem to dokázala.

Jak probíhá Váš den? Kdy končí?

P. Frýdková: Ráno začínáme v osm hodin, projdu deníky, zpravodajství ČTK. Potom plním nejrůznější úkoly podle současné situace - příprava přednášek, psaní zpráv do Prahy, účast na různých akcích, setkání s partnery. atp. Pracovní den končí teoreticky v pět hodin odpoledne, ale velmi často je to protaženo do pozdních večerních hodin. Většina těch večerních akcí je příjemná - různé přednášky, setkání, takže člověk se neustále vzdělává a potkává plno zajímavých lidí.

Ve své funkci musíte nejen cosi určitého

prezentovat, musíte ale svým celkovým vzhledem rovněž dobře reprezentovat. Jakému typu oblečení dáváte přednost? Je součástí výuky na Diplomatické akademii i zmíněná problematika?

P. Frýdková: Klasické použití má kostým. V kanceláři mám stále připravené sako, pro práci u stolu je méně příjemné, ale jakmile kancelář opouštím, oblékám si ho. Oblečení předem volím podle termínového kalendáře akcí. Na Diplomatické akademii v rámci předmětu etiketa se dozvědí kandidáti nejen zásady různého stolování, ale konají se i hodiny s vizážistkou, která každému doporučí vhodný způsob oblékání podle typu osoby, ale i barevnou škálu, která tomu kterému typu odpovídá. Platí ovšem pravidla, která barva se volí k té které příležitosti, jaká musí být např. délka sukně atp. Musím zdůraznit, že určitou roli zde hraje i to, ve které zemi se pohybujete. V severovýchodních zemích se třeba právě na tuto stránku moc nedbá. Tato "nedbalost" je např. ve Vídni neakceptovatelná.

Co budete dělat, až Vám zde Vaše působení skončí?

P. Frýdková: Po dvou letech se vrátím do Prahy a podle tohoto, na jakém odboru bude "volno", jak se já během těchto dvou let vyvinu, rozhodnu se potom dále.

Protože Vaše dny jsou nabitě činností, je více než potřebná relaxace.

P. Frýdková: Relaxuji sportem a hudbou. Ráda běhám, plavu, jezdím na kolečkových bruslích. V tomto směru považuji Vídeň za ideální město pro sportovní relaxaci. Mám ráda něco jako etnohudbu, tedy hudbu, která sice z etnických kořenů vychází, ale je upravená. Ráda poslouchám Ivu Bittovou, hudbu cikánskou, balkánskou. Jako dítě jsem hrála sice na housle, dnes bych asi už neovládla sama nic. Na střední škole jsem se naučila hrát na kytaru, takže se mohu doprovázet při zpěvu, což činím ráda a často.

Čeho byste chtěla dosáhnout?

P. Frýdková: Pokračovat v této činnosti, poznat hodně zemí, cestovat. K těmto profesním plánům patří samozřejmě i touha založit vlastní rodinu.

Budou Vaše děti mluvit česky?

P. Frýdková: Samozřejmě, stoprocentně, a to i v případě, že by můj partner nebyl Čech. Dvojazyčná výchova má nedocenitelné přednosti, nehledě na to, že česky musí mé děti mluvit už proto, aby se domluvili s mými rodiči a celou rodinou.

Děkuji Vám za rozhovor.

Rozmlouvala Dr. Marie Brandeis.

Po úspěchu ve Francii bude mít Josef Koudelka dvě výstavy v Praze

Výstava známého českého fotografa Josefa Koudelky byla jednou z nejuspěšnějších akcí, které se letos konají ve Francii v rámci přehlídky Bohemia Magica.

Národní galerie v Praze připravuje na 15. listopad zahájení Koudelkovy retrospektivy, a o tři dny dříve začne výstava jeho fotografií se zaměřením na současnou fotografickou tvorbu ve Francouzském institutu ve Štěpánské ulici. Výstava s názvem Kámen-Pierre uvede jeho velké panoramatické záběry, které nasnímal ve vápencových lomech v Evropě i v Americe. Expozice potrvá do 5. ledna příštího roku.

Rozsáhlá retrospektivní výstava ve Veletržním paláci bude ještě delší - skončí až 23. února 2003. Na výstavě budou zastoupeny všechny tematické okruhy Koudelkovy tvorby, od raných fotografií z konce 50. let do současnosti. Snad nejznámější jsou Koudelkovy snímky ze sovětské invaze do Československa, ale na výstavě budou představeny i divadelní fotografie či snímky z romského prostředí z 60. let nebo snímky z Krušnohoří 90. let.

Koudelka se narodil v roce 1938 na Moravě. Od roku 1967 se plně věnuje fotografii. V roce 1970 odešel do exilu a žil především v Paříži. O rok později se stal členem skupiny Magnum. Do Československa se vrátil v roce 1990, začal se zajímat o důsledky industrializace a fotografovat země střední a východní Evropy. Tehdy také mohly být v jeho rodné zemi po dvaceti letech vystaveny jeho fotografie.

Koudelka za svou práci získal mnohá ocenění - je držitel prestižní americké ceny Roberta Capy, ceny Henriho Cartier-Bressona (1991), německé Ceny Huga Erfurtha (1989) a švédské ceny Hassebladovy nadace (1992). V témže roce mu francouzské ministerstvo kultury udělilo Cenu rytíře umění.

Cimrmani oslavovali

V Praze proběhla v Malostranské besedě výstava na cimrmanovské téma. Byla také připomínkou pětáctičtých narozenin jedné z nejosobitějších českých scén - Divadla Járy Cimrmana.

Výstava v Malostranské besedě se pokusila zrekapitulovat pětáctiletou existenci divadla, od jeho založení až k současnosti. Diváci měli možnost shlédnout historické fotografie všech třinácti her a dnes už klasické cimrmanovské plakáty, včetně úplně prvního, ke kterému dal podnět Ladislav Smoljak.

Divadlo Járy Cimrmana představilo svoji zatím poslední hru Afrika aneb Češi mezi lidožravci ještě před premiérou při celorepublikové šňůře.

Když před časem Divadelní ústav rekapituloval sezony 1996-97, došel k překvapivému zjištění: v žebříčku nejhranějších dramatiků na českých, moravských a slezských jevištích hned za Shakespearlem figuroval Jára Cimrman. Ale zatímco se pořad spolehlivě neví, jestli Shakespeare byl, či nebyl a jestli skutečně Hamleta napsal, o existenci a plodnosti českého

dramatika pochybuje málokdo. Roky trpělivé osvětové práce cimrmanologů nesou ovoce.

Vypráví se, že počátkem října 1966 popíjel Jiří Šebánek (tehdy rozhlasový redaktor a spoluautor legendárních přenosů z fiktivní Nealkoholické vinárny U pavouka) a Helena Philipová (režisérka tamtéž) v Baráčnické rychtě na Malé Straně. Kolem se trosili lidé kamsi dozadu, a když se pan redaktor paní režisérky ptal, kdo jsou a kam míří, řekla: „To jsou baráčníci a mají tam divadlo.“ „Jak to?“ popudil se pan Šebánek, „Baráčníci mají divadlo, a my ne?“ A tak si ti dva pláclí, že ho založí.

Génius

K nápadu se druhý den přidali redakční kolegové Miloň Čepelka a Zdeněk Svěrák. Stačilo tedy už jen vymyslet, jaké by to divadlo mělo být. „Nejdřív mě napadly samé pitomosti,“ připustil po letech v časopise Týden Jiří Šebánek. „Už jsem myslel, že to vzdám, když to přece jen přišlo. Až jsem se podíval, jak je to jednoduché a přitom prohanané: budeme předvádět (slovu hrát jsem se vyhnul) díla nějakého vymyšleného autora, kterého jako objevíme. Když napíšeme blbost, odnese to on, když to zpackáme my, máme alibi - nejsme herci.“ Pro riskantní úkol dramatika si pak vybrali jednu z postav přicházejících do vinárny U pavouka, sochaře a řidiče parního válce Járu Cimrmana. Tolik mýtus.

Ve skutečnosti se Cimrman narodil jedné únorové noci roku 1853 (ale možná taky roku 1870) rakouské herečce Marlén Jelínkové a českému krejčímu Leopoldu Zimmermannovi, a naposledy byl spatřen roku 1914 v Liptákově. V prosinci 1966 oznámil ve vinárně U pavouka muzikolog Evžen Hedvábný, že v Liptákově narazil při budování krbu na svojí chalupě na bednu s rukopisy

neznámého velikána českorakouského původu, Járy Cimrmana. S výsledky bádání v jeho odkazu pak redaktoři posluchače rozhlasové vinárny pravidelně seznamovali. Rok nato, v říjnu 1967, se první Cimrmanova oprášená hra Akt objevila na jevišti. Zapomenutý dramatik měl konečně divadlo.

O necelé dva roky později napsali Zuzana Homolková a Jiří Lederer do Světa práce: „Dokud se otcům divadla dařilo vtípně klamat publikum prostřednictvím smyšlené postavy a pseudovědeckých důkazů o Cimrmanově existenci, byl nápad ještě dostatečně nosný a nový, tj. unesli jsme ho. Byl zkrátka originální i naopak. Bohužel žádný nápad není samospasitelný, a tak se soubor časem stal obětí vlastního triku a tvůrci klamně postavy podlehl sebeklamu. Dnes je Cimrman už jen rekvizitou, jejíž originalita se ztrácí sama v sobě.“ Cimrman na tohle varování nerefletoval. Dál před publikem otevíral bezednost svých schopností jako dramatik, ale i jako konstruktér, chemik, lyžař, filozof, hudebník a především nezištný inspirátor umělců a vynálezců kategorie Čechov, Einstein či Zeppelin.

Mystifikace

Tvrdí se, že od dob rukopisů Zelenohorského a Králové-dvorského patří mystifikace k pilířům české národní kultury. Fakt je, že interpreti Cimrmanova díla si ji ve zmíněné vinárně s velkou odezvou vyzkoušeli. Debaty u sklenky včetně vinárenského šumu zněly tak autenticky, že se posluchači u rádií ptali, kde noční podnik sídlí, aby mohli zaskočit. A když ve vinárně začali v rámci pořadu hrát světoví muzikanti, telefonovali i znalci, jak to, že jim návštěva zaoceánského jazzmana v Praze unikla. Svoji divadelní éru začali cimrmanologové v Malostranské besedě. Tehdy prý chodil kolem jejich plakátů Jan Werich a zlobil se: „Co to může být za blbce, který po sobě pojmenuje divadlo.“ Přesto už bylo Divadlo Járy Cimrmana mystifikací mírnější - publikum vědělo, o co jde. Což nic neměnilo na tom, že pohyb na hranici možného a nemožného, v první polovině představení podepřený seriózními vědeckými semináři a korunovaný nehereckým projevem badatelů, zůstal zdrojem originálního humoru, který společně zabíral.

V dalších deseti letech po Aktu divadlo uvedlo osm premiér. Na kase věčně viselo, že je vyprodáno. Odezva publika byla velká a kladná. Ne tak odezva šéfů pražské kultury. Ostatně o absurdních sporech, věčně hrozbě zákazu a nuceném stěhování z Malostranské besedy do Reduty, pak do Bráníka a pak na Solidaritu. Cimrmani natočili koncem 80. let hořkou komedii Nejistá sezóna. Mnohem později Ladislav Smoljak v rozhovoru pro časopis Týden přiznal: „Chtěli jsme hrát divadlo a věděli jsme, že tedy nemůžeme manifestovat nepřítelství režimu. Ale stanovili jsme si hranice... Aniž bychom to na začátku plánovali, volbou Cimrmanova Rakouska-Uherska jsme se vyhnuli tématům ze současnosti, kde by nás snadněji mohli k něčemu prorežimnímu nutit. Lidé si ovšem ten kult Járy Cimrmana, tak nepřiměřený tomu, co se o něm nakonec dovědí, vyložili aktuálně, takže jsme se neustále pohybovali na hranici zákazu a v nejistotě, co bude za měsíc. My ji ale nechtěli vyměnit za jistotu. Obecenstvo totiž tu nejistotu tušilo, takže vědělo, že nejsme „jejich“, že si s „nimi“ nezadáváme. Největším našim ústupkem bylo, že jsme se museli pracovně stýkat s lidmi, se kterými bychom se z vlastní vůle nikdy nestýkali. Ale chtěli jsme se se svými diváky potkávat v divadle, které nám i jim pomáhalo zachovat duševní rovnováhu.“ Tohle srozumění fungovalo. Není zaznamenáno, že by po listopadu cimrmanologům jakékoliv kompromisy někdo předhodil. V roce 1992 divadlo získalo vlastní stálou scénu na Žižkově a na kase dál věčně visí: Vyprodáno.

Jak přicházeli (a odcházeli)

Tenkrát 29. října 1966 přišel na přípravnou schůzku budoucího divadla kromě Jiřího Šebánka, Heleny Philipové, Miloně Čepelky a Zdeňka Svěráka i Svěrákův kamarád a bývalý kolega z dramatického kroužku na pedagogické fakultě Ladislav Smoljak. Podle svědků prohlásil, že zakládat v době Semaforu nové divadlo je nesmysl a odešel do kina. Přesto právě on patří k těm, kteří vydrželi dodnes. Za těch pětatřicet let se v souboru vystřídalo téměř třicet lidí. Jako první se po dvou letech rozloučili právě Jiří Šebánek, Helena Philipová, ale také objevitel Cimrmanovy pozůstalosti Evžen Hedvábný čili Karel Velebný. Důvodem byl nesouhlas s dalším vývojem cimrmanovského tématu. Pozdější odchody byly už víceméně pracovní - viz Jiří Stivín, který se věnoval vlastní muzikantské cestě, totéž Jiří Menzel.

Do složení souboru zasáhla i smrt, připomeňme si jen výraznou tvář Jaroslava Vozába, který zemřel v roce 1988. Na třicet lidí, a nikdo z nich nebyl profesionálním hercem. To byla podmínka, cimrmanovská filozofie na nehereckém projevu staví. Je taky ovšem pravda, že tenhle styl občas rodí komplikace. Když byli před časem ve Vídni na světovém divadelním fes-

tivalu, jistý pan Baumgartner jim zakázal hrát a zpražil je větou, kterou Ladislav Smoljak dodnes umí zpaměti: „Ich bin der Intendant des Weltfestivals und eine solche Studentendilettantengruppe interessiert mich nicht.“ Takže dilettanti: elektromechanik, kontrabasista, básník, technik, výtvarník, automechanik, scenárista, redaktor, hudební skladatel, soustružník... Kvalifikací byla a je nekonfliktní povaha a smysl pro stejný humor. Hudebního skladatele a dnes dirigenta orchestru Národního divadla Pavla Vondrušku objevil režisér a dramatik Ladislav Smoček, kterého ostravský ochotník kdysi přišel ostýchavě požádat o dovození uvést Zvonka Burkeho.

Když pak Cimrmani hledali někoho muzikálního pro géniovu operetku Hospoda na mýtince, jejich přítel Smoček si vzpomněl. Dnes už Pavel Vondruška patří k divadlu třiatřicet let a zdejší humor vlídně nazývá poetikou. Nástrojář Bořivoje Pence přivedl v roce 1983 sám Zdeněk Svěrák. Ti dva seděli od první třídy v jedné lavici a dnes, po 60 letech, se považují za nejstarší kamarády ve střední Evropě. „Samozřejmě, že jsem o Cimrmanech věděl už předtím a sledoval jsem je od prvních krůčků,“ vzpomíná Penc. „Jejich humor mi byl blízký. To není polopatismus, v něm si divák vždycky musí sám to svoje najít a domyslet. Jednou se mě Zdeněk ve vinárně zeptal, jestli bych s nimi nechtěl hrát. Tehdy mi bylo sedmačtyřicet, a moje první role byl student v Hospodě na mýtince. Což je postava, která to, co chce lidem říct, předčítá z papíru. Když jsem měl po premiéře, Zdeněk mi v zákulisí poklepal na rameno a povídá: Poslyš, ten student má pochopitelně trému, není zvyklý vystupovat před lidmi, ale nemusíš to přehánět, tobě se ten papír tak klepal.“

Nevysvětlitelná výdrž

Mimochodem, Cimrman, svého času hlava kočovné společnosti Lipany, slabiny neherců znal a ve svém proslulém hereckém desateru jim poskytl pár dobrých rad. Citujme si aspoň tu první: Pamatuj, že se na jevišti jmenuješ jinak než v životě. Je dobré znát i jména ostatních figur. Ale divadelnické zásady, přesněji řečeno teze Divadla Járy Cimrmana sepsal tehdy na začátku i Jiří Šebánek. Jedna zní: Žádná satira! Možná netušil, že život jejich divadla bude tak dlouhý, ale geniálně odhadl, co by mu ho zkracovalo. Satira, svázaná s dobou, vyčpí stejně rychle jako včerejší noviny. Zakládající člen a dodnes pilíř souboru Miloň Čepelka připouští, že tohle by mohlo být jedno z vysvětlení, proč se cimrmanovský fenomén udržel už 35 let, dosud se neomrzel a pořád přitahuje nové generace diváků. Přesto se neodvažuje tvrdit, že to je vysvětlení stoprocentní. „Otázka, proč tak dlouho, je jedna z nejtěžších a odpověď na ni neznáme.“ Podle Jiřího Stivína je vtip v tom, že se divadlo nesnaží dělat velké umění a má blízko k tomu, co je pro český národ nejtýpější: švejkovina.

Pavel Vondruška soudí, že cimrmanovský humor je nadčasový. Jan Hraběta si záhadu pětatřicetiletého trvání souboru vysvětlit nedovede. Jen Bořivoje Penc má jasno: „Je to dobrá parta, kterou hodně drží Zdeněk Svěrák a do které se kluci vždycky snažili vybírat lidi komunikativní a nekonfliktní. A taky v souboru není ženská.“ Ne snad, že by ve hrách ženské postavy chyběly. Hned prvním dvěma, Aktu a Domáci zabijačce, dominovala matka Žilová. Ale byl to doktor Evžen Hedvábný alias Karel Velebný, kdo za ni z rukou Jiřiny Jiráskové převzal Zlatou slepici, cenu Marie Kabrhelové za nejlepší mužský herecký výkon v roli ženy. Podle Miloně Čepelky sám Cimrman kdysi prohlásil, že žena na jeviště nepatří. „Pohnutky, které ho k tomu vedly, neznáme, ale v podstatě tu zásadu ctíme. Ví se, že neměl k ženám nejlepší vztah.“ Čistě mužský cimrmanovský tým se tedy chystá na čtrnáctou premiéru. Nemá strach, že už je to ta konečná? „Poctivě řečeno,“ přiznává Miloň Čepelka, „u posledních tří her jsme si to říkali. S tajnou nadějí, že to nebude pravda.“

Jak šly hry za sebou

Prvním představením divadla byla hra Akt, která byla uvedena v roce 1967 v sále Malostranské besedy v Praze. Tam hrálo divadlo až do roku 1971 - Vyšetřování ztráty třídní knihy, Domácí zabijačka, Hospoda Na mýtince, Vražda v salónním coupé a Němý Bobeš.

V letech 1973-74 působilo divadlo v pražské Redutě a poté postupně vystřídalo několik dalších sálů, kulturní domy, Divadlo Bráník, Divadlo Na zábradlí, Divadlo Solidarita, až posléze skončilo v Žižkovském divadle, kde je doposud. Toto divadlo záhy převzalo Cimrmanovo jméno.

Marie Homolová

Poznámka redakce: Na pozvání Kontakt Forum přijede Divadlo Jára Cimrmana s poslední hrou "Afrika aneb Češi mezi lidožravci" 19. května 2003 do Vídně.

Karel Nepraš a Jiří Sopko na Pražském hradě

V prostorách Jízdárny a současně v Letohrádku královny Anny se konají souběžně výstavy malíře Jiřího Sopka a v letošním roce zemřelého Karla Nepraše.

Šedesátiletý malíř Jiří Sopko a Karel Nepraš byli přátelé. Mnohokrát spolu vystavovali, oba učili na pražské AVU a i tématicky se jejich tvorba prolíná. Jejich první společná výstava proběhla v roce 1981 na Dobříši.

Sopko je také s Neprašem přiřazován k takzvané škole české grotesky.

V Jízdárně probíhá expozice děl Jiřího Sopka, která obsahuje kolem sta obrazů tohoto umělce a zároveň množství akvarelů a kreseb z let 1990-2002. Sopko patří k nejvýraznějším osobnostem současné české malby. Poprvé vystavoval v roce 1967 ve Špálově galerii na výstavě Nová jména a posléze se pak připojil k vlně nové figurace.

V interiéru a exteriéru Letohrádku královny Anny se představuje sochařská tvorba Karla Nepraše. Ta tvoří jeden z nejosobitějších projevů českého umění 2. poloviny 20. století. Nepraš je vnímán především v souvislosti s uměleckým seskupením Šmidrů (J.Koblasa, B.Dlouhý, J.Vožniak, R.Komorous a K.Nepřaš) a jeho poetikou absurdity a od 60. let pak ve spojení s Křížovnickou školou humoru bez vtipu. Nynější výstava děl Karla Nepraše se soustředí především na posledních deset let. V nich Nepraš rozvíjel své "instalátérství": figury skládal z vodo- vodních trubek, kohoutků a kovových spojů.

Současná společná expozice bude otevřena do 30.11.2002. (mk)

Chalupeckého cena už zná kandidáty

V Domě umění města Brna začalo výstavní finále třináctého ročníku Ceny Jindřicha Chalupeckého, prestižní tuzemské soutěže pro české výtvarníky do pětácti let. Soutěž iniciovaná Václavem Havlem, Theodorem Pištěkem a Jiřím Kolářem se poprvé nekoná v Praze. Do jiho-

moravské metropole se přesunula kvůli neshodám s vedením Národní galerie Praha.

Potíže s výběrem

"Když jsme řešili tento problém, rozhodli jsme se do budoucna střídat dvě místa, která považujeme za kulturní centra republiky - Prahu a Brno," říká Jiří Šetlík, předseda Společnosti Jindřicha Chalupeckého. Loni se vítěz vyhlášoval v pražském Veletržním paláci; stal se jím Tomáš Vaněk. A do Prahy by se soutěž měla příští rok vrátit - pořadatelé v současné době jednájí s Medou Mládkovou o prostorech v Sovových mlýnech.

Letošní porota byla poprvé mezinárodní. Finalisty vybraly takové osobnosti jako historička umění Charlotta Kotiková z brooklynského Muzea umění nebo ředitel birminghamské Ikon Gallery Jonathan Watkins. Shodli se na čtyřech jménech: Markétě Baňkové, Federiku Díazovi, Lence Klodové a Markétě Othové.

Organizátoři v této souvislosti příznávají, že řada kvalitních autorů se do soutěže nedostane: musí se totiž sami přihlásit. "Mnoho lidí se z různých důvodů nenomínuje. A my jsme se cítili málo kompetentní přihlásit je sami. Došlo nám dvacet tři portfolií včetně velmi podprůměrných," shrnuje člen poroty Jiří Ševčík. Do budoucna tak pořadatelé chtějí, aby výtvarníky nominovali kurátoři a kunsthistorici.

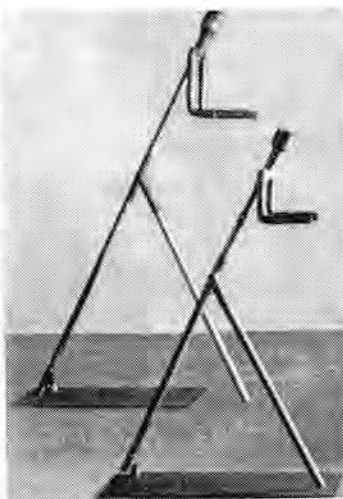
Co dělají finalisté

Markéta Baňková se poslední léta zabývá především internetovým uměním. Před časem stvořila interaktivní román Město, v němž člověk může brouzdat po osudech tajemné bytosti Růženy Šetkové. V Brně se představuje instalací jakéhosi pokoje, který je zároveň kinem - místem soukromým i veřejným.

Federico Díaz je hlavou neustále se rozvíjejícího projektu E-Area, což by měl být v budoucnu prototyp budovy, jež se řídí podle nálady přírody i svého majitele. V Domě umění na tuto myšlenku navazuje projektem Generatrix 1.1.4. Jde o dvě projekce, v nichž se promítaný obraz mění podle pohybu a hlasu diváka.

Lenka Klodová je známá svými provokativními citacemi pornografického průmyslu. Vystavila už například stránky z erotického magazínu, v nichž těla modelek přemalovala národními kroji. Pro finále Chalupeckého ceny připravila instalaci Nový způsob výzdoby, dlouhou řadu šatních železných skříněk vyzdobených erotickými plakáty a umělou krasavici v životní velikosti.

Poslední finalistka, Markéta Othová, pracuje s černobílou fotografií. Snímá banální situace, jež v galerii získávají nové interpretace. Její nové fotografie zobrazují jednotlivé fáze venčení psa jakousi anonymní paní.

Kráčející. Dvě sochy z Neprašova cyklu, Egypt-Giacometti-Nepřaš.

Pobyt a peníze

Porota vybere laureáta podle prací prezentovaných na nynější výstavě. Cenu by vítězi měl předat 28. listopadu tradičně Václav Havel. Ten bude oceněné dekorovat i po skončení svého prezidentského mandátu. "V Brně nebude muset pan prezident chodit tak daleko jako ve Veletržním paláci, když musel Davidu Černému cenu předávat na ulici," usmívá se Jiří Ševčík v narážce na předloňský incident, kdy Černý kvůli hádce s Milanem Knížákem odmítl vstoupit do Národní galerie.

Vítěz Chalupského ceny získá měsíční pobyt v New Yorku a peníze na katalog nebo výstavu. British American Tobacco mu navíc věnuje padesát tisíc korun, se kterými si může udělat, co uzná za vhodné. Veřejnost má poprvé šanci vybrat si svého laureáta, jenž dostane Cenu diváků.

S finalisty Ceny Jindřicha Chalupského v Brně vystavuje také letošní držitelka Ceny Oskára Čepana, což je obdobné ocenění slovenské. Pavlína Fichta Čierna si tu všímá farmaceutik a jejich vlivů na lidské tělo. Jeden z panelů například pokrývají příbalové letáky léků, v nichž zvýraznila jejich mnohdy nečekané "nežiaduce účinky".

Jan H. Vitvar - Mladá Fronta

Zemřel Felix Holzmann

V nedávných dnech zemřel v Německu populární český komik Felix Holzmann. Bylo mu 81 let.

Holzmann se narodil na severu Čech v Teplicích a vyrůstal v Litoměřicích. V padesátých letech začínal svoji kariéru jako ochotník, poté účinkoval na estrádách a získal tak možnost vystupovat jako

profesionál. Koncem šedesátých let poprvé hostoval v východním Německu, které se mu pak stalo druhým domovem. Tam poznal svoji manželku, zpěvačku a konferenciérku Barbel Greifovou. Společně pak vystupovali na zaoceánských lodích po celém světě.

Felix Holzmann patřil mezi nejoblíbenější televizní komiky sedmdesátých a osmdesátých let. Nikdy neměl svůj samostatný pořad, ale diváci ho znali z nesčetných televizních skečů a scének. S estrádami objížděl celou republiku.

Holzmannův humor byl založen na jednoduchém principu, kdy jedinec s dlouhým vedením je neustále konfrontován s životní realitou, která je pro něj zcela nepochopitelná. Jeho první a dodnes populární scénkou byl Aluminiový klíček, pak následovaly neméně populární skeče V sobotu večer, v neděli ráno, dialog o krájení housek, křivení kanárka s rybičkou a slavné ukelele.

Felix Holzmann vystupoval nejčastěji s Františkem Budínem, s Lubomírem Lypským a Milanem Nedělou, později také s Miloslavem Šimkem, Karlem Gottem a Ivou Janžurovou.

Felix Holzmann žil v posledních letech střídavě v německé Saské Kamenici (Chemnitz) a Litoměřicích. V letošním roce na jaře navštívil Prahu, aby představil poslední CD se svými scénkami ze šedesátých až devadesátých let. Současně také převzal platinovou desku Supraphonu za titul, který byl na trhu od roku 1997. (mk)

O českých památkách v Louvru

Auditorium pařížského Louvru bylo místem, kde před nedávnem proběhl seriál přednášek a filmů zasvěcených českému kulturnímu dědictví. Tento program, který potrvá až do prosince letošního roku, je součástí České kulturní sezony pod názvem Bohemica Magica.

Během října uvedl program České kulturní sezony řadu novinek. V Lille byla otevřena velká výstava českého baroka. Expozice o historii československých legií ve Francii byla zahájena v Paříži při příležitosti státního svátku 28. října.

Pokračoval také hudební festival Ile-de-France, na němž vystoupila celá řada českých umělců. V Paříži slavila velký úspěch Věra Bílá se skupinou Kale. Uznání publika sklídila i zpěvačka Věra Gondolánová.

V půlce října proběhla v Louvru debata o stavu českých památek po "sametové revoluci". Zúčastnila se jí řada předních českých odborníků. Koncem října bylo realizováno promítání Starých pověstí českých z dílny Jiřího Trnky a pro mladší publikum vyprávění pověstí o Golemovi.

Na prosinec je připraveno promítání němého filmu Přemysla Pražského Batalion z roku 1927. K tomuto filmu obstaral hudbu Kryštof Mařatka, mladý český skladatel, který žije v Paříži.

V Louvru také postupně vystoupí se svými příspěvky čeští i zahraniční odborníci, kteří se budou zabývat například Národním divadlem, katedrálou sv. Víta nebo dílem Alfonse Muchy. Doplněk budou tvořit krátké filmy o barokním a gotickém umění v Čechách. (mk)

Fotografická soutěž Portrét osobnosti

V letošním roce na jaře byla vyhlášena Agenturou KDO JE KDO spolu s Lidovými novinami fotografická soutěž na téma: portrét osobnosti. Stalo se tak v rámci připrav 4. vydání publikace Kdo je kdo v České republice. V nedávných dnech se již tato publikace objevila na knihkupeckých pultech a zájemci se mohli seznámit s vítěznými pracemi fotografické soutěže.

Poměrně velkým překvapením bylo to, že na soutěži byly jen velmi skromě zastoupeny reprezentativní portréty významných osobností. Tento typ portrétů má v české fotografii dlouholetou tradici (Jindřich Eckert, František Drtíkol, Jindřich Vaněk, Jan Langhans, Josef Ehm a další). V současné době se mu věnuje pouze několik fotografů, například Antonín Kratochvíl, Tono Stano, David Kraus nebo Jiří Turek.

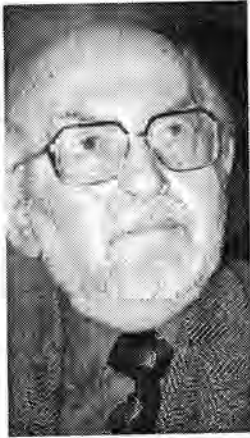
Tři ceny fotografické soutěže Portrét osobnosti získaly mladí autoři. První cenu obdržela Lucia Nimcová z Humenného za cyklus šesti barevných reportážních portrétů Egona Bondyho, českého filosofa, básníka, spisovatele a překladatele, který žije v Bratislavě.

Druhou cenu dostal Jan Tabery z Českých Budějovic za soubor čtyř snímků mladého duševně nemocného Martina Ryby.

Třetí cena byla udělena Kateřině Jochové z Nových Jíren za soubor tří fotografií z cyklu s názvem Dvojice. Jednalo se o sociologický dokument, který na jednotlivých dvojportrétech dokumentuje životní styl jedné části současné mládeže. (mk)

Zemřel Miloš Macourek

Ve věku nedožitých 76 let zemřel po těžké nemoci básník, prozaik a filmový scénárista Miloš Macourek.

Miloš Macourek
(1926 – 2002)

Narodil se v Kroměříži v roce 1926. Ve Frýdku-Místku studoval gymnázium a po jeho uzavření v roce 1941 krátce navštěvoval hudebně dramatickou konzervatoř v Ostravě. V letech 1943–44 byl totálně nasazen

v Zákolanech u Kladna a Odolené Vodě. Po válce pokračoval ve studiu a v roce 1946 odešel do Prahy. Během svého života prošel Macourek řadou profesí přes kulísáka, skladníka až po reklamního tiskaře, redaktora a scénáristu.

V padesátých letech patřil Macourek k okruhu básníků kolem časopisu Květen a spolupracoval s Divadlem Na zábradlí jako scénárista. Psal básně a krátké prózy a v průběhu 60. let se začal věnovat filmovým scénářům. Mezi známé filmové komedie, jejichž scénáře Macourek napsal nebo se alespoň na nich podílel patří Kdo chce zabít Jessii (1966), Pane, vy jste vdova (1970), Dívka na koštěti (1972), Šest mědvědů s Cibulkou (1972), Jak utopit doktora Mráčka aneb Konec vodníků v Čechách (1974) a Což takhle dát si špenát (1976).

V televizi se Macourek podílel na seriálech Arabela, Létajíci Čestmír nebo Křeček v noční košili. Podílel se i na tvorbě animovaných filmů (Špatně namalovaná slepice, Ze života ptáků, Hugo a Bobo, Mindrák nebo Žofka).

Vztah Miloše Macourka k výtvarnému umění se projevoval řadou textů v katalogích výtvarných výstav (Born, Seydl, Lhoták, Saudek).

V posledních letech se Macourek autorsky zasloužil o celovečerní film Král Ubu (1996) a klasické dílo české poezie Kytice Karla Jaromíra Erbena (2000). V roce 2001 se Miloš Macourek dožil proměny svých a Bornových kreslených figurek Macha a Šebestové v živé postavy.

(mk)

Výtava World Press Photo 2002

Putovní výstava novinářské fotografie World Press Photo 2002 v pražském Karolinu představila vítězné snímky soutěže World Press Photo za rok 2001.

Dominující složkou letošní výstavy byly snímky z teroristického útoku na New York 11. září 2001, které již obletěly celý svět. Fotografie Richarda Drewa, zachycující sebevražedné skoky lidí ze Světového obchodního centra, získala třetí cenu v kategorii aktuality. Série fotografií Roberta Clarka, zobrazující náraz letadel do obou věží, byla ve stejné kategorii oceněna prvním místem.

Další vystavované fotografie zachycovaly válečné konflikty, popravy, demonstrace i drastické okamžiky například při usmrcování stovek zvířat postižených kulhalkou a slintavkou (snímky Jeffa Michella z Velké Británie).

Nejpůsobivější fotografie, které dokumentovaly válečné zločiny v Bosně byly od Zijaha Gafiče. Ten obdržel první cenu v kategorii Věda a technika za sérii snímků z identifikace těl z masových hrobů v Bosně a Hercegovině. Zijah Gafič také obdržel Cenu Prahy, která je udělována od roku 1990, kdy se v Praze výstava World Press Photo konala poprvé.

Oblast přírodních katastrof byla zastoupena v kategorii Reportáže, kde získal druhou cenu Tom Stoddart, který fotografoval následky zemětřesení v Indii.

Na výstavě bylo možno zhlédnout i zajímavé snímky, které zachycovaly různé obory lidské činnosti, například činnost archeologů na dně Středozemního moře. Působivé byly některé snímky z kategorie Umění, které nafotil Peter Granser v Sun City v americké Arizoně a jež představily groteskní portréty seniorů.

Vítězem World Press Photo se stal dánský fotograf Erik Refner za černobílou fotografii ročního afghánského chlapečka, který zemřel v pákistánském uprchlickém táboře a je svoji rodinou připravován na pohřeb.

Do 55. ročníku soutěže World Press Photo se přihlásilo celkem 4171 fotografů ze 123 zemí. Nejlepší snímek byl vybrán ze 49 235 příspěvků. Z dvaceti českých autorů, kteří se soutěže zúčastnili, nebyl nikdo oceněn.

(mk)

Spisovatel Jan Křesadlo – expozice "Co život vzal"

Pozoruhodnou, všestrannou, i když dosud ne příliš známou postavu spisovatele Jana Křesadla představuje výstava, která od 20.10. začala v Památníku národního písemnictví. Expozice Co život vzal seznámí návštěvníky s životem Křesadla, vlastním jménem Václava Pinkavy, i s jeho dílem v oblasti literární, publicistické, výtvarné a vědecké. Křesadlo byl totiž občanským povoláním psycholog, ale také vynikající znalec jazyků, hudebník, karikaturista a matematický logik.

Narodil se v Praze v roce 1926. Po absolvování studia psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy získal v roce 1954 místo v ambulanci pro sexuální deviace psychiatrické kliniky UK, kde poznal několik čelných představitelů českého kulturního života. Později se stal vědeckým pracovníkem katedry psychiatrie Lékařské fakulty UK. V roce 1968 emigroval s rodinou do Velké Británie, kde dále pracoval jako psycholog.

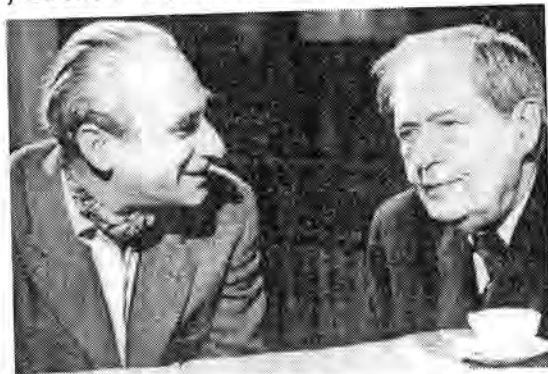
Literární prvotinu Mrchopěvci napsal v roce 1980, o pět let později mu vyšla u Škvoreckých v Torontu. Křesadlo je autorem románů Zámecký pán aneb Antikuro, Vara guru či science-fiction Zuzana a dva starci, Fuga triumf či Girgal. Pod pseudonymem J. K. Klement vydal v Londýně spolu s dcerou Evou dvoujazyčné vydání Seifertových básní věnovaných Praze pod názvem Věnce sonetů. Od roku 1990 se s jeho knihami mohou seznamovat i čeští čtenáři. Zemřel v Londýně v roce 1995, urna s jeho popelem byla uložena spolu s bustou na Vinohradském hřbitově v Praze.

Výstava se koná u příležitosti předání autorovy rukopisné pozůstalosti do fondů Památníku národního písemnictví v Praze. Manželka Eva Pinkavová opatrovala jeho pozůstalost a o to, že se dokumentární materiály nyní mohou vystavit v Praze, se zasloužili i Křesadlova dcera Eva a synové Václav, Jan a Pavel. Syn Jan žijící ve Spojených státech získal v roce 1998 Oscara za krátkometrážní animovaný film Geri's Game (Gerihů hra).

Ančerl: nadhled a dokonalost

Gramofonová firma Supraphon rozjíždí svůj dosud nejrozsáhlejší ediční počín věnovaný jedné osobnosti. Během tří následujících let vydá 42 titulů, které zachycují v podstatě vše, co s Českou filharmonií natočil dirigent Karel Ančerl. Ten stál v čele našeho prvního orchestru v letech 1950-1968.

Ančerl, od jehož úmrtí uplyne napřesrok třicet let, dodnes platí za jednoho z nejuniverzálnějších českých dirigentů. "Myšlenka vydat

Karel Ančerl s Václavem Talichem, 1959

tento soubor se zrodila během práce na ediční řadě ke 100. výročí České filharmonie. Tehdy jsme si všimli, že ančerlovské tituly se ve světě mimořádně dobře prodávají. Proto jsme se rozhodli vydat je všechny," vysvětluje ředitelka Supraphonu Jana Gondová. Z edice nazvané Ančerl Gold je zatím na trhu prvních dvanáct CD; obsahují mimo jiné Smetanovu *Mou vlast*, dále díla Strausse, Kabele a Mahlera. Dosavadní ohlasy potvrzují správnost odhadu. V Česku přitom není Ančerlovo jméno veřejně tak proslulé jako Talichovo nebo Neumannovo. Přitom to byl právě on, kdo svými nároky a schopnostmi dovedl filharmonii k technické virtuozitě a mezinárodní proslulosti. Mezi odborníky se dokonce říká, že lépe než za Ančerla už nikdy nehrála.

Ančerl kupodivu nepocházel z hudebního prostředí. Narodil se do židovské rodiny výrobce rumu a likérů v Tučapech nedaleko Soběslavi. Traduje se, že rozhodujícím okamžikem v jeho životě byla návštěva operního představení v Praze. Bez vědomí rodičů složil zkoušky na konzervatoři. Působil v orchestru Osvobozeného divadla, uchýtil se v rozhlase. Roku 1935 poprvé řídil Českou filharmonii, ale než se jeho kariéra mohla rozvinout, zasáhly osudové události. Ančerl byl vyhozen z rozhlasu, posléze i s rodinou deportován do Terezína. Jeho rodiče, manželka i sotva narozený syn zahynuli v Osvětimi, on sám se dostal do tábora ve Slezsku, kde se dočkal osvobození.

Po válce přijal místo dramaturga Velké opery 5. května a stal se šéfdirigentem rozhlasového orchestru. Když emigroval Rafael Kubelík, který Českou filharmonii vedl tři roky po válce, byl Ančerl v prosinci 1950 jmenován Zdeňkem Nejedlým šéfdirigentem České filharmonie. Stalo se tak bez domluvy s orchestrem, takže první léta poznamenala napětí. Ančerl však prokázal své kvality. Byl přirovnáván k největším dirigentům té doby, sám Karajan ho pozval do Berlína. K Ančerlovu věhlasu přispěl i nástup dlouhohrajících desek, který vyvolal poptávku po nových snímcích. Jenže ani Ančerl, podobně jako před ním Kubelík, od jisté chvíle nechtěl snášet absurdity režimu a roku 1968 emigroval. O pět let Karel Ančerl později skončil.

Nynější digitalizovaný soubor CD je unikátní příležitostí, jak v celistvosti poznat dirigentův odkaz. Ančerl v dramaturgii otevřel dveře hudbě 20. století, ale stejnou měrou stojí za pozornost jeho nahrávky s díly 19. století: vyznačují se přesností, dokonalostí, ve výraze jakýmsi nadhledem. Romantika tak leckdy přestává působit odtažitě ve své rozevlátosti a hymničnosti, zní projasněně a pořád dost sugestivně na to, aby oslovila i posluchače současné.

VĚRA DRÁPELOVÁ

Současnost – rok 2000: Jiřina Švorcová při prvomájových oslavách komunistické strany

Boj o Ženu za pultem

Podobně vášnivě diskuse jako uvedení proslulého normalizačního seriálu *Třicet případů majora Zemana* v České televizi vyvolalo vysílání dalšího podobného díla, dvanáctidílného slavného seriálu Jaroslava Dietla *Žena za pultem* na soukromé televizi Prima. Nechtěný odpůrců vzbuzuje nejenom děj oslavující socialistický obchod, ale především představitelka hlavní role, herečka Jiřina Švorcová, proslulá svou bezvýhradnou a velmi aktivní podporou normalizační politiky. Velmi výrazně se angažovala při podpoře tzv. Anticharty a dodnes své tehdejší názory ohnivě hájí. Nicméně divácký ohlas seriálu z roku 1977 byl alespoň u prvního dílu ohromující – na prodavačku Annu Holubovou v podání Jiřiny Švorcové se dívalo plných 21, 4 procent diváků. Pokud se vezmou v úvahu pouze lidé, kteří v daný okamžik měli zapnutý televizor, dojdeme dokonce k ohromujícímu údaji 41 procent diváků. Znamená to snad, že v České republice existuje tak silná nostalgie po starých časech? Domnívám se, že ani ne. Paradoxně seriálu mimořádně prospěla jeho dlouhodobá ostrakizace – lidé jsou prostě zvědaví, co vzbuzuje takovou ostentativní nevoli některých médií. Navíc, jak správně připomněli někteří kritici, seriál přináší atraktivní příběh s mírným nádechem červené knihovny a s příslušnou idylickou atmosférou, která je dnes všeobecně velmi žádaná. Ostatně mnohé české normalizační seriály včetně *Ženy za pultem* se vcelku s úspěchem dávaly i v televizích v západní Evropě. Celkový dopad na psychiku obyvatelstva podle mého názoru nebude nijak dramatický a teatrální rozhořčování nemá žádný praktický význam – naopak spíše dává těmto dílům, která vesměs nepatří zrovna k vrcholům umělecké tvorby dráždivý nádech zakázaného ovoce. Pokud by se česká demokracie měla zhroutit pod náporom jednoho zastaralého seriálu, tak by asi opravdu za mnoho nestála.

(MaFr)

Žena za pultem: Někdo to rád chroupá

LADISLAV VERECKÝ

Vysílá-li televize Prima zcela vážně normalizační seriál, musí deník jako MFD přistoupit se stejnou vážností k jeho recenzování.

Nebývá zvykem recenzovat hned první část dvanáctidílného televizního seriálu. Pokud však vzbudí tak velké rozpaky jako premiéra úvodního dílu seriálu scenáristy Jaroslava Dietla a režiséra Jaroslava Dudka *Žena za pultem*, je na místě zvednout zavčasu varovný prst. Tím spíš, že ohlašované dílo vzbudilo v divácích nemalá očekávání. Neslibovalo totiž nic menšího než pravdivý obraz života naší společnosti v éře, kterou pravociví historikové nepřesně označují jako komunismus - v éře reálného socialismu.

Recenze 1. dílu

Dietlův příběh nás zavádí do typické samoobsluhy v českém velkoměstě druhé půle 70. let. Regály plné zboží, pět pokladen, mramorová podlaha, každý nakupující má svůj košík - až na několik těch anarchistických neukázněnců, kterým bdělá soudružka pokladní musí jejich zákaznickou povinnost připomenout... Až potud by bylo vše v pořádku.

Avšak expozice tohoto bezesporu atraktivního prostředí je v Dietlově a Dudkově podání zcela povrchní. Za celých padesát minut se vůbec nedozvíme, na kolik procent splnila prodejna plán tržeb za loňský rok a zda kolektiv prodavaček soutěží o titul Brigáda socialistické práce. Zato banálním starostem, například kde sehnat dámskou podprsenku se zapínáním vpředu, starostem, jimiž pracující ženy té doby rozhodně nežily, je věnováno místa dost.

Do tohoto nedostatečně vykresleného prostředí přichází zkušená prodavačka a bývalá vedoucí jiné prodejny Anna Holubová, ztvárněná národní umělkyní Jiřinou Švorcovou. Důvodem změny pracoviště má být rozvod. "Tady něco nehraje," řekne si zasvěcený divák. Proč se Holubová včas neobrátila na závodní výbory ROH na pracovišti svého manžela i jeho milenky? Tam už by oběma pomýlencům napravili hlavy. Cožpak nebyla rozvodovost v éře reálného socialismu mnohem nižší než dnes?

Avšak když už zašli tvůrci seriálu tak daleko, že postavili diváka před rozvod jako před hotovou věc, co jim dává právo líčit sociální situaci rozvedené Holubové jako svízelnou? Proč říká vedoucí samoobsluhy svému zástupci: "To víš. Sama se dvěma dětma - to není žádný med?" Jako by postavení svobodných matek v socialistické společnosti nebylo lepší a důstojnější než v tržní džungli.

Stačí připomenout jen několik z mnoha institucí, které jim tehdy podávaly pomocnou ruku: bezplatné jesle, školky, školní družiny, Svaz Žen... A proč zůstávají hrdičiny děti samy doma, když se mohou zapojit - opět bezplatně - do práce nesčetných kroužků při domech pionýrů a mládeže? Zde už nezbyvá než vyslovit otázku: Komu má sloužit takové účelové zkruslování minulosti?

"Někdo to rád chroupá," říká Holubová roztržitému zákazníkovi Karlovi. Řekli si snad totéž, v obrazné rovině, televizní tvůrci, když chystali svůj falzifikát minulosti? Ale v tom případě se přepočítali! Ano, někdo to rád chroupá, někdo zkrátka spolkně návnadu, jak se říká, i s navijákem. Marxistická kritika rozhodně ne!

Způsob, jakým byl první díl sestřihán, stříhající připomínající úpadkový postmoderní videoklip, pochybnosti jen zesiluje. Proč kamera neprodlela na cenovkách: lososový chlebiček Kčs 2,60, šlehačkový věneček Kčs 1,70...? Zdánlivé detaily. Ale jak podstatné pro vyznění díla!

Nespatřujeme však hned zlou vůli tam, kde možná jde o pouhou nezkušenost, i na prvním díle bychom našli zdařilé momenty. Scenáristovi se třeba podařilo humorně, v dialogu a jakoby mimoděk připomenout na příkladu přibináčku, který si dnes musí zajišťovat odbyt nákladnou reklamou, klady plánovaného hospodářství.

Žena za pultem také jasně ukázala, že rajčata byla v reálném socialismu k dostání i v lednu, v dostatečném množství a v ceně Kčs 16 za 1 kg, a že kaviár a šampaňské patřily k běžnému standardu tehdejších pracujících - viz Karlův nákup, ale i dva kaviárové chlebičky, které si dává k svačině soudružka pokladní. "Musíme jí dopřát čas, aby se projevila," říká na jednom místě prvního dílu soudruh vedoucí o Anně Holubové. Totéž říkáme i my. Budeme proto seriál nadále bedlivě sledovat.

Zemřel nejstarší český básník

Ve věku 93 let zemřel v Londýně český básník, prozaik, esejista a překladatel Ivan Jelínek.

Narodil se v roce 1909 v Kyjově, studoval na brněnském gymnáziu a poté absolvoval práva na Masarykově univerzitě v Brně. Od roku 1924 spolupracoval s různými českými novinami, se Zemským divadlem v Brně a s brněnským a pražským rozhlasem.

V roce 1939 uprchl Jelínek do Francie a tam vstoupil do československé zahraniční armády. V roce 1945 se přes Rusko vrátil domů a začal pracovat na ministerstvu informací. Od roku 1947 působil jako novinář v Londýně a po únoru 1948 se již do Československa nevrátil. V počátcích žil v USA a v Kanadě, kde pracoval jako přístavní dělník, učitel, novinář a farmář. V roce 1956 se vrátil do Londýna, kde se stal redaktorem české sekce BBC, kulturním zpravodajem Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy. Po revoluci v roce 1989 navštívil Jelínek několikrát Prahu a v roce 1998 mu prezident Václav Havel udělil medaili za zásluhy.

Svoji první básnickou sbírku vydal Jelínek v roce 1933 pod názvem *Perletě*. V tom samém roce se stal redaktorem Lidových novin. Další sbírky vyšly v roce 1936 - *Nedělní procházka* a v roce 1939 - *Kudy*.

Lyriku z období druhého Jelínkova exilu zastupují sbírky *Ulice břemene* z roku 1956, *Skutečna* z roku 1960, *Sochy* z roku 1970, *Ódy* z roku 1971, *Posel* z roku 1975 a *Slavozpěv* z roku 1984.

V první polovině devadesátých let vyšly Jelínkovy rozsáhlé memoáry *Jablko se kouše*.

(mk)

Medailonek Josefa Vínkláře

Jestli je pravda, že každý herec chce hrát spíš Meřista než Fausta, měl Josef Vínklář ve svém hereckém životě velkou kliku. Proslavil se rolemi zlosynů a křiváků všeho druhu - kdo by neznal podlézavého ignoranta Cvacha z Nemocnice na kraji města

Ve svém útulném bytě na pražské Kampě, plném dobrých obrazů, mluvil ale i o jedné záporné roli, kterou si zahrál ve svém skutečném životě. Před sebou měl „tahák“, protože se na rozhovor pečlivě připravoval, a pod levým okem monokl, protože dostal nedávno v noci v parku nakládačku kvůli jedné krabičce cigaret.

Měl jste rád doktora Cvacha?

Jo. A řeknu vám proč. To bylo od Dietla strašně odvážný napsat v té době figuru, která jakoby říká: Bacha na takovýhle lidi, oni otravují život druhým, oni čtou zbytečně knížky, protože jim to k ničemu není. Proto já jsem taky nechtěl, aby se v pokračování Nemocnice stal Cvach náměstkem ministra.

Ale nakonec se jim stal, ne?

Právě že nakonec ne! On začne jako náměstek ministra zdravotnictví, ale Sova mladší nemocnici zprivatizuje, Blažeje udělají primářem a Cvacha povolají za ředitele. V posledním dialogu Cvach Blažejovi říká: „Já odcházím. Protože vím, že to nebude fungovat. Celej život vím, že vy jste lepší doktor než já, ale o životě a o lidech toho vím víc já. A proto vám jako starý ministerskej ouřada dám jednu radu, pane primáři. Všechno bude jinak.“ A nejhorší je, že má pravdu. Oni nedokážou, aby to fungovalo, ale mladí ano. Tam je takový malý světylko naděje na konci.

Takže je to docela ze života, že?

Víte, problém je v tom, že pořád říkáme, jak to těm mladějm půjčme, ale politici lžou a mladým to nikdo nepůjčuje. U nás jsou v politice jen čtyři mladý lidi: Gross, Buzková, Mlynář a Tvrdík. To je hrozně málo. Já nijak Zemana nemiluju, nicméně musím říct, že vychoval minimálně tři mladý politiky. A dal jim šanci.

Je pravda, že jste si čtyřicet let psal deník? A že jste ho pak spálil?

Ano, po napsání knihy Pokus o kus pravdy jsem ho spálil.

Proč?

Protože jsem si myslel, že jsem všechno, co jsem chtěl sdělit, už sdělil, a nechtěl jsem, aby se někdo hrabal v mém životě.

Bylo tam něco kompromitujícího?

Ne. Ale bylo tam, pravda, i o chybách. O pochybnostech a blbostech. O

kumštýřskejch prohrách. O nesmyslu, že jsem kdysi vzal jednu roli v jednom seriálu, a věděl jsem, že to byla absolutní kravina, a ještě ke všemu byl ten režisér idiot. Já si v tom deníku nelhal ani v osobních věcech. Ale na druhý straně málokdo mi někdy moh říct, že před deseti lety něco bylo takhle a takhle, protože já jsem, díky deníku, vždycky bezpečně věděl, jak to opravdu bylo. Ale psal jsem si tam třeba i zážitky z výstav, zajímal jsem se celej život o výtvarné umění, mám řadu kamarádů mezi malíři. Dokonce bych řekl, že jednu z největších životních radostí mi přinesl styk s výtvarníky, protože oni mi půjčovali jinou optiku.

Mluvil jste o chybách. Dokázal byste říct, jakou největší chybu jste ve svém životě udělal?

Jo. Jednou jsem stál tam, kde jsem stát neměl.

Máte na mysli tribunu na Václavském náměstí 28. října 1988, kde jste stál po boku Miroslava Štěpána? A kde vám pak Husák podal ruku jako poděkování?

Ano. Tam jsem neměl stát. Ale bohužel to nikdy nikomu nevysvětlím. Jenom já vím, jak to bylo. Jenom já vím, jakou roli v tom hrál strach. Jenom já vím, kdo mi doporučil, abych tam šel. Protože já to konzultoval, nejdřív jsem to odpoledne odmítl, měl jsem jet do Budějovic na besedu. A pak jsem to v noci vzal. Pravda je, že tam byla poprvé zmínka o T. G. Masarykovi a Štefáníkovi, ale to mě nijak neomlouvá. Já vůbec nechci svalovat vinu na někoho jinýho. Bylo to moje rozhodnutí a nezbyvá mi nic jinýho, než to prostě nějakým způsobem odžít.

Uvědomil jste si, že Jakeš, Štěpán a spol. si z vás vlastně udělali svého mluvčího, že prostě potřebovali populární osobnost, protože je by už tehdy nikdo nebral?

Však jsem si to pak zažil. Já s nima nešel ani na recepci, vzal jsem kabát a odebral se k Jelínkům na jedno. Šel jsem Václavským náměstím, kde bylo těch jánevímkolik tisíc lidí. A v jejich očích jsem viděl - měls tohle zapotřebí? V tu vteřinu už jsem věděl, že to byla chyba. Ten čin sám o sobě nejde napravit. Ale on nikomu neublížil, jenom mně. Taky mě od té doby nikdo nepříměje mluvit o politice. Nemluvim o ní, protože na to nemám právo. A nikdy do politiky nepůjdu. Ovšem lidi se ke mně nepřestali chovat krásně. Starý i mladý. Což můžu doložit dopisy, besedami, prostě vztahem,

jaký ke mně mají.

Když se tak u vás podívám z okna, řekla bych, že chodíte do práce pěšky...

Většinou ano, protože když jdu do „Národa“, tak je to jedenáct minut přes kempovskej park. A když jdu do „Staváku“, tak jdu vítěznou cestou českýho baroka, teda královskou cestou, a jsem tam za třináct minut. Je to obojí krásný, akorát teď se přes park v noci bojím, protože nedávno na mě od „Wericha“ vystartovali tři hoši a abych jim dal cigára. A já je u sebe bohužel neměl. - „Nekecej!“ - Kluci, nemám, ale tady bydlím a hodím vám z okna krabičku. A oni bing! A najednou jsem seděl (ukazuje temnou podlitinu pod okem)... Takže tudy už z představení nechodím.

Opakujete si cestou do divadla roli, nebo spíš pozorujete lidi?

Když jdu na představení do „Národa“, tak si většinou stačím přeříkat, teda pokud to není Lear, což je 3 700 veršů, za tu cestu celý part. Pokaždý. To už je takovej rituál. Jinak, když mám čas, tak si strašně rád někam sednu a jenom tak se dívám. Teda když lidi nezloběj. Třeba si dáte pivo a oni chtěj na tácek podpis. To zásadně nedělám, jen ať si pěkně přinesou čistej papír! Vite, já jsem z vesnice a ta Kampa je taky náves, kde všichni všechno vědí. Bydlela tu paní a ta měla takový vokýnko, špehýrku. Vždycky jí otevřela a říkala: „Vy jste měl včera návštěvu, že jo?“ - Jak to víte? - „No, dlouho se svítilo u vás v pokoji. A pak jste ještě do půl třetí svítil tam vedle.“ To jsem se učil v posteli roli.

Nevadí vám to neustálé lelkování turistů?

Je to matějská pouť, ale je pěkný pozorovat tu směsici lidí. Já se chodím učit role na pavlač na druhou stranu bytu, dívám se přitom na Karlův most, na jez, a ještě vidím na kopuli divadla. Takže mi to nevadí.

Jaké renomé má na té „návisi“ herec?

Musím říct, že strašně moc pro tu dobrou hereckou pověst udělal pan Kohout, kterej bydlel tady ob jeden barák. Ví se, že tu žil taky Martinů, Werich. Když jsem byl u Voskovce a Wericha v angažmá, chodil jsem sem k Voskovcovi a on mě učil číst knížky.

To měl nějakou speciální metodu?

Já jsem totiž u nich v divadle o pauzách čet Gercena, Dostojevskýho, Zolu, Maupassanta, všechno dohromady, prostě mišmaš. A Voskovec jednou

povídá: Pocem, ty v tom máš takovej bordel, to nejde, přijď v pondělí na Kampu. A tak jsem v pondělí dopoledne, na náhradní den, k němu začal chodit do přízemí a on mi vždycky půjčil tři knížky. A mě ani nenapadlo, že bych je nepřečetl! Za tejdén zjišťoval, jestli jsem z toho vůbec něco pochopil. Ale mělo to ještě tu výhodu, že jsem potom moh chodit nahoru, kde mě paní Zdenička (Werichová) pozvala na oběd. Takže Voskovec se mi staral o ducha a Werich o tělo. Taky mě učili hrát mariáš a pít plzeňské pivo, prostě co má chlap umět. Dokonce, což bylo velký významění, jsem s Werichem potom moh jet i na ryby.

Vy jste vyšel měšťanku, a pak už jen jakýsi jednoroční učební kurs. Není to pro herce vlastně výhoda, nemít vzdělání?

Žádná výhoda to není, musí se to moc dohánět. Já patřím k těm, který si myslí, že herci mají být vzdělaný, že se prostě ta intelektuální úroveň na jejich herectví pozná. Ale taky čím byli větší čeští herci, s nimiž jsem měl tu čest dělat, tím byli pokornější a skromnější. Smolík, Höger, Pivec, Štěpánek...

... Jaroslav Marvan. V televizi jsem nedávno zase zahlédl Hříšné lidi města pražského.

My jsme s panem Marvanem strávili vlastně hodně dlouhý období spolu, protože jsme nejdřív dva roky točili třináct dílů seriálu, a potom ještě čtyři celovečerní filmy - Pěničku a Paraplíčko, Partii krásného dragouna, Vraždu v hotelu Excelsior a Smrt černého krále.

Jaký byl Marvan zblízka?

Dokonalej profesionál, nesmírně náročněj na všechny. Kdyby neměl knoflíček u krku, jak má být... „No promiňte, ale to mám jako hrát bez vobojku, nebo co?“ (dobře ho napodobuje) Ale začínal s těmi nároky vždycky u sebe. Já jsem za celou tu dobu nikdy nezažil, že by přišel nepřipravený. On teda na to měl svoji ženu Mařenku, která ho po nocích učila texty. Zajímavý taky bylo, že nikdy nechodil na oběd do hospody. Měl svoji aktovčičku, do který mu Mařenka dala dva chleby s uzeným, dva chleby s bůčkem, k tomu jedno plzeňské pivo a třetinku červeného. On totiž věděl, že jakmile by ho přišli lidi v tý hospodě otrávit, byl by nerudnej. Vzpomínám si, že jsem s ním jednou točil u něj v bytě takovej medailon. Byl to byt, jako kdybyste se najednou ocitla u přednosta stanice v Přelouči. Měl tam hrozně málo obrázků, ale stála tam úplně neuvěřitelná skříň, ve který byly všechny blbosti, jaký si umíte představit: slovácká dívka v kroji, horník s kahanem, foukající sklář... Já na to fascinova-

ně koukal, je tohle možný? Když filmaři odešli, Marvan povídá: „Já vím, že ta skříň je každému divná. Ale když jsem byl mladej, řek jsem si, že cokoli kdy v životě dostanu za herectví, tak nikdy nevyhodím.“ A pak vytáh z té skříně plnicí pero od Vlasty Buriana. Představte si, že oni spolu dva roky vůbec nemluvíli, Burian tehdy klíčovou dírkou zjišťoval, jestli už je Marvan v divadle!

Jak to vzniklo?

Vzniklo to tak, že spolu jednou měli ve Zlíně nějaký dialog a Marvan dostal aplaus na otevřené scéně. Burian mu pak v zákulisí povídá: „No počkej, počkej, na tohle jsem tady přece já! Ty jsi nahrávač a já smečaf.“ Marvan se ukrutně urazil. A asi po roce Burianovi řek, že od něj odchází na Vinohrady. Přitom měl u Buriana velice krásnou gáži a do Vinohradského divadla šel za půlku! Burian ho tenkrát ještě pozval k sobě domů. A tam byl olivrejovanej sluha a u bazénu stál v bílým smokingu Burian, podává mu smlouvu a povídá: „Napiš si tam, co chceš.“ Tam chyběla částka. A Marvan řekl: „Děkuju, jdu na Vinohrady.“ Burian praštil tím celozlatým perem Mont Blanc a zařval: „Tak viš co? Jdi do prdele a nech si to pero na památku!“

Mluvil jste o Marvanově akurátlosti. Projedovala se nějak i při natáčení Hříšných lidí?

Pepa Bláha, František Filipovský a já jsme už věděli, že neexistuje přijít nepřipravený. Ale v jedny tý epizodě hrál tenkrát už velmi slavnej mladej herec, kterýho nebudu jmenovat, protože je to kamarád. Přišel trochu „přiraněnej“ z noci, ne že by byl opilý, ale tak jako v kocovině. Začali jsem zkoušet a šlo o křížovej výslech: strrrrašlivá střelba - a on měl odpovídat. Stáli jsme všichni nad ním a on byl dutej jak bambus a furt šmíroval do lejstra. A když Marvan viděl, že to nejde ani napodruhý, povídá: „Tak, pane režisére, děkuji vám. Já jsem v šatně a až se to mladej naučí, přijdu.“ Za hodinu pro něj šli, že jako už může. A ten mladej, to je důležitý, to pak hrál nádherně.

Když jste už skoro dvacet let v Národním, řekněte, je to pořád ještě taková meta českého herce, nebo už jenom vyprázdňej symbol?

Jak pro koho. Do jistý míry je to generační záležitost. Generace starších herců to prostě má zakódovaný jako metu, protože si uvědomuje, kdo po podlaze toho Národního chodil. Ale ti mladí to tak neberou, protože oni chtějí hrát tam, kde jsou šťastní, proto jsou v malých divadlech. Ale vlastně už jsou i u nás v „Národě“. Nadaní, chytří...

Jaký je to vlastně pocit stát na

jevišti Národního před plným hledištěm? Zkuste to popsat člověku, který to nikdy nezažil a zřejmě nezažije...

To je jiný, když tam jste dlouho, a jiný, když je to poprvé. Já už byl u divadla dost dlouho, když jsem dostal nabídku do Národního. Ale když mi Luďa Munzar říkal, tam je úplně všecko jiný, nevěřil jsem mu. Myslel jsem si: Jak jiný, je to prostě jenom větší, ne? Ale ono je to totálně, absolutně jiný. Já v prvním představení nastupoval na jeviště zespodu z propadla, po schodišti. A teď se před váma najednou vynoří to zlato a ten komín. Ty hrozný lidi. Na jedny straně je to nádhernej pocit, a na druhý straně vás to obere o poslední zbytky sebevědomí. Lukavský vždycky říkal, že styl herectví Národního divadla je určován prostorem. Takovýhle gesto (vztyčí palec pravačky) nemá na jevišti Národního žádný smysl. Když si stoupnete na tu poslední galerii, což je skoro šedesát metrů vzdušnou čarou, nevidíte ho. A říct na Národním „Dobrý den“, aby to bylo pravdivý, je něco úplně jinýho, než to říct v Řeznický.

Nezanechají ta velká gesta a zvukná mluva na člověku stopy?

To ne. Nás ovlivňujou figury. Dobře i špatně. Když někdo říká, že ho role neovlivňujou, že od nich má odstup, je to podle mě nesmysl. Role nám dávají nahlídnout do světa, kam vy se nemůžete nikdy podívat. Já bych se nikdy nepodíval do světa Smerďakova (Bratři Karamazovi). Já ty dispozice v sobě nikdy neměl, abych vzal těžítka a někoho zabil.

Vás proslavily hlavně záporné role. To je dost hrozná představa, že na vás zanechaly stopy...

Ti padouši, to je svým způsobem moje prokletí. Ale na druhý straně jsem jim strašně rád. Nenajdete herce, který bude chtít radši hrát Fausta než Mefista. Kterej bude radši hrát Othella než Jaga. Záporný figury jsou mnohovrstevnatější, bohatší. Jenom kladnej není ani elektrický proud.

Říkáte to, skoro jako kdybyste v sobě objevil i nějaké to potěšení ze zla...

V každým člověku jsou běsi, za které se stydí. Proč je tak strašně těžký přiznat chybu? Proč je tak strašně těžký přiznat špatný svědomí? Jsme jenom jednou na světě, každéj máme jenom jeden život, ale dvě svědomí, dobrý a špatný. Ale já nestojím o to, aby mi někdo dával tři mínus nebo jedničku s hvězdičkou. Tyto věci si člověk musí vyřídit nejdřív sám se sebou.

Váš tatínek byl zedník, komunista, vy jste vstoupil do strany, ještě vám ani nebylo osmnáct. Ovlivnily vás tak

ty chudé poměry?

Ovlivňovaly mě strašně moc, protože to někdy bylo děsivě ponižující. Když jste třeba u hokynáře v koloniálu už od středy na futru, v té době se prostě takhle zveřejňovalo, kdo má dluh... A když otce zavřeli, tak maminka na nás dva kluky byla sama. Měla domovnictví a přes den prala a nosila lidem uhlí. Měla nohy jako konve, příšerně se nadřela, ale postarala se o nás a já jí do konce svého života nebudu dost vděčný. Pokud jde o otce, ještě jsem v životě nepoznal lepšího člověka, s větší lidskou hrdosťou. On byl komunista, vstoupil tam, když mu bylo jednadvačet. Když ho zavřeli, byl zednický mistr, a když umřel, byl zednický mistr, nikdy z toho absolutně nic neměl.

Byl taky pět let v koncentráku. Vyprávěl vám o tom?

On mi vždycky vyprávěl jenom hezký zážitky, třeba jak hráli šachy, a na nich si ukazovali, jak postupuje fronta, protože jinak si nemohli povídat. Ty vážný věci mi pak řekli chlapi, který s

ním seděli: „Ty si neumíš představit, co byl tvůj fotr v kriminále. Ty vole, my jsme měli takové hlad, že jsme žrali šlukvy vod brambor. A on řekl: Tak to ne. Aby se Němci dívali, jak naši lidi žerou šlukvy!“ A shodil to na zem a dal jim svy brambory, protože řekl, že bude dělat na trati a tam si ukradne řipu.

Jak se to vůbec stane, že se kluk z vesnice v Českém ráji stane hercem?

Na to je odpověď, která bohužel není originální, protože je to z Buñuela. On v jedné knížce říká, že náhoda způsobuje, že osa lidského života je schopna otočit se až o tři sta šedesát stupňů. A člověk jen v úžasu zírá na to, co se stalo. U mě náhoda v životě hrála ohromnou roli. Já kdybych jako kluk nepotkal kamaráda, kterej mi řekl: „Hele, pojď se mnou, já se bojím tam sám jít,“ a nedotáh mě na zkoušku do Dismanova rozhlasového souboru, tak bych nebyl hercem.

Co myslíte, že by z vás bylo?

Kdyby nám neshořel barák, asi bych byl dodnes na vesnici. Jenomže

zase náhodou nám shořel barák do zápraží, tatínek vyvedl nejdřív slepice, králíky, kachny, pak si vzpomněl, že tam má taky dva kluky a ženu. Ráno nás naložil na vůz a jel s náma do Prahy, kde nikdy v životě nebyl. V Praze bylo na každým druhým baráku napsáno: Byt volný. Tak jsme zastavili na Smíchově a nastěhovali se do jednoho domu. Prostě existují věci, který neovlivníte. Někdo tomu říká osud. Já věřím na leccos, ale ne na starýho pána s fousama. Já věřím třeba na strom. Nebo na řeku, na oblak. Ležím takhle v trávě, koukám na nebe a najednou mi mraky stvoří podobu tatínka. Nádhernýho fotra! A já na to zírá a říkám si: Třeba je to on a kouká na mě. A najednou ten mrak překryje Slunce a já ho už nevidím... Vy ze slušnosti pořád nekouříte! (vyčítá fotografovi) Kuřte, musíme mít nějaké chyby, protože člověk bez chyb ani není člověk.

Alena Plavcová

Krátce z kultury

70 let dětského Kühnova sboru

V roce 1932 založil Jan Kühn inspirovaný zejména italskými tradicemi dětský sbor, který brzo dosáhl velkého věhlasu. Již v roce 1936 navázal spolupráci s operou Národního divadla, která trvá až do dnešních dní. V současnosti dokonce Kühnův sbor, postižený povodní, našel dočasné útočiště právě v prostorách Národního divadla. Sbor dětských hlasů se pravidelně objevuje v operách jako je Jakobín, Carmen nebo Tosca. Nicméně "Kühňata" se s úspěchem také účastní nejrůznějších festivalů nebo koncertních vystoupení - objevili se nejenom na pódiu pražského Rudolfiny, ale také v proslulé americké Carnegie Hall. Absolventy hudební školy Kühnova sboru je řada známých hudebníků včetně dirigenta Jiřího Bělohávků, ale navštěvoval ji i současný ředitel Národního divadla Daniel Dvořák. Po roce 1989 nastal u některých dětských hudebních souborů určitý odliv zájmu, protože předtím byly mnohými rodiči považovány spíše za nástroj společenského prosazení dětí nebo sloužily jako východisko k umožnění cest dětí na západ. Kühnův dětský sbor však tato krize nijak významně nepoznamenala, dále představuje ve svém oboru skutečně prvotřídní kvalitu.

(MaFr)

Divoké včely Bohdana Slámy byly navrženy k nominaci na Oscara

Divoké včely scenáristy a režiséra Bohdana Slámy navrhli členové České filmové a televizní akademie jako domácího zástupce do soutěže o cenu americké Akademie filmových umění a věd Oscar. Slámovy Divoké včely tak v užším výběru porazily další české snímky - Zelenkuv Rok dábla a Výlet režisérky Alice Nellis, které se rovněž dostaly do užšího výběru. Divoké včely patří letos k nejúspěšnějším festivalovým hitům domácí kinematografie. Získaly zvláštní uznání ve Varšavě,

koncem září zvítězily na MFF v Rize, byly vyznamenány i v San Francisku a v Soči. Mezi dalšími přehlídkami, kde se Slámov snímek bude promítat, budou například Kyjev, Cottbus, Tesselonika či Ljublaň. Film se právě promítá v Sao Paulu, Gentu a Budapešti.

Letos v květnu získal Sláma v San Francisku cenu pro nejlepšího režiséra nastupující generace, když porota ocenila jeho film a udělila mu 10.000 dolarů. Tak se jí líbil příběh o různých podobách lásky i citové izolaci mladých lidí v uzavřeném světě vesnice kdesi na severu Moravy. Při Českých lvech si odnesla sošku za výkon ve vedlejší roli slovenská herečka Zuzana Kronerová. Další role ztvárnili například Tatiana Vilhelmová, Zdeněk Raušer, Pavel Liška a Jaroslav Dušek.

České filmy v Barceloně

Celkem 17 českých filmů nabídl první ročník Mezinárodního filmového festivalu Posible v Barceloně. Jedná se o nový festival, který si klade za cíl představovat národní kinematografie zejména střeoevropských a východoevropských zemí.

Česká republika nabídla v letošním roce nejvíce filmů ze všech zúčastněných zemí. V hlavní sekci byly zařazeny snímky Paralelní světy od Petra Václava a Výlet od Alice Nellis. Významné místo na festivalu zaujaly české animované filmy Jana Švankmajera a dalších autorů.

Sekce, která byla věnovaná 90. letům představila například film Juraje Jakubiska Nejasná zpráva o konci světa. Juraj Jakubisko byl v Barceloně také účastníkem kulatého stolu, který se věnoval evropské kinematografii.

(mk)

Miroslava Hornička potěšila návštěva

Vážně nemocný herec Miroslav Horniček je již přes dva měsíce hospitalizován v liberecké nemocnici. Jeho stav je

sice stabilizován, ale vyžaduje trvalou ošetrovatelskou péči. Většinu svého času v nemocnici tráví poslechem rádia a kompaktních disků.

V minulých dnech potěšila třiaosmdesátiletého herce návštěva herce Jiřho Suchého a ministra kultury Pavla Dostála. Oba strávili v nemocnici pouze krátkou dobu a podle obou byl Miroslav Horníček velmi rád, že přijeli.

Herec, prozaik, dramatik, režisér a výtvarník Miroslav Horníček byl v letech 1965-1968 členem Semaforu. V listopadu oslaví 84. narozeniny. Před pěti lety mu byla udělena platinová deska Supraphonu a při vyhlášení ankety Týtý byl zapsán do televizní dvorany slávy.

Miroslav Horníček je držitelem mnoha cen, například Ceny Thálie za mimořádný přínos jevištnímu umění nebo Ceny humoru Karla Poláčka. Je také čestným občanem města Plzně, kde se narodil. (mk)

Laureátem mezinárodní literární Ceny Franze Kafky

V pořadí již druhým laureátem mezinárodní literární Ceny Franze Kafky se stal spisovatel Ivan Klíma. Rozhodla o tom mezinárodní porota složená ze zahraničních znalců literatury a zástupce českého PEN klubu. ČTK o tom dnes informovala Společnost Franze Kafky. Cenu spisovateli předá pražský primátor Igor Němec (ODS) na slavnostním setkání, které se uskuteční 29. října v Brožíkové síni Staroměstské radnice. Laureát obdrží přibližně 400.000 korun a sošku, která je replikou budoucího Kafkova pomníku. Autorem plastiky je sochař Jaroslav Róna.

V Belgii zvítězil Čech

V belgickém městečku Vresse sur Semois se uskutečnila mezinárodní soutěž mladých klavíristů. Celou tuto akci organizovalo sdružení EPTA (European Piano Teachers Association).

Soutěž byla rozdělena do tří věkových kategorií - do deseti let, do patnácti let a v poslední kategorii se utkali klavíristé do osmnácti let.

Ve druhé kategorii, soutěžících do patnácti let, zvítězil třináctiletý Lukáš Klánský z Prahy. Konkurovali mu interpreti z Německa, Polska, Ruska, Chorvatska, Bulharska a Belgie.

Lukáš Klánský zahrál v prvním kole soutěže vedle povinné tříhlasé invence J.S. Bacha Preludium od téhož autora a Fugu C dur z druhého dílu Temperovaného klavíru, Prchavou myšlenku a Andante od Bedřicha Smetany a Valčík As dur F. Chopina. Ve druhém kole soutěže byla povinná Sonáta W.A. Mozarta a kromě tohoto opusu Klánský předvedl ještě skladbu Sýček neodletěl ze známého cyklu Leoše Janáčka Po zarostlém chodníčku a Toccatu Francise Poulenka. (mk)

Ceny pro Blanku Matragi

Známa módní návrhářka Blanka Matragi získala v několika posledních měsících celkem tři ocenění. Jako první získala Evropskou cenu za umění, dále pak Světovou cenu Salvadora Dalího a Cenu Františka Kupky.

Dalího cenu uděluje od roku 1996 česko-španělská nadace Aliance Salvador Dalí International. U Blanky Matragi ocenila mezinárodní porota především rozmanitost její tvorby, která zahrnuje oblast sklářského výtvarnictví a především oblast módní tvorby. Ta je ceněna nejen v evropském a světovém umění, ale hlavně na Středním východě, neboť česká návrhářka již více než dvacet let pracuje ve svém bejrútském salonu Blanka Haute Couture. Její tvorba byla vysoce hodnocena pro svoji individuálnost a harmonii při využívání nejrušnějších výtvarných technik.

Sdružení českých grafiků František Kupka ocenilo Blanku Matragi Cenou Františka Kupky především proto, že "přináší

zcela originální a původní estetické kvality do světové módy, že vychází z malířských a grafických hodnot, a také proto, že osobně domalovává svá díla".

Udílání cen probíhalo v kostele sv. Rocha v pražské galerii Miro a kulisu mu tvořila díla Salvadora Dalího. (mk)

(mk)

Langhansův dům byl obnoven

Po 17 dlouhých měsících byla ukončena nákladná rekonstrukce domu ve Vodičkově ulici č. 37, v němž sídlil známý pražský fotografický Ateliér Langhans.

Architekt Ladislav Lábus vytvořil na původní parcele patnáct luxusních bytů, atraktivní kancelářské prostory, byla rozšířena obchodní plocha a s velkým citem byl obnoven ateliér.

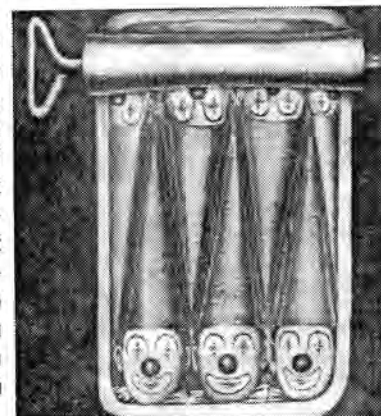
V prostorách, kde vznikaly známé portrétní snímky významných českých osobností 19. a 20. století (při přípravě rekonstrukce domu v roce 1998 byla nalezeno 300 krabic se skleněnými negativy) bude otevřena fotografická galerie. První expozicí, která zde bude instalována budou portréty českých obětí komunismu a bude otevřena v prosinci letošního roku. (mk)

Výstava v galerii Mánes

Pod názvem 300 salonů kresleného humoru byla v galerii Mánes představena starší i nová tvorba desítek českých i zahraničních výtvarníků.

Autorské výstavy kresleného humoru v pražské Malostranské besedě jsou známé jako salony a konají se několikrát ročně již od roku 1970. V letošním roce proběhl již třístý v pořadí. V Galerii Mánes bylo možno zhlédnout soubornou výstavu téměř všech autorů, kteří se salonů v minulosti zúčastnili.

Výstava se musela směstnat do malého prostoru a divák tak měl možnost v koncentrované podobě a to doslova, spatřit práce výkvetu českých výtvarníků-humoristů. Expozice nabízí unikátní možnost srovnání mnoha originálních autorských

Jiří Slíva: z knihy Images du café et de chez sol

přístupů k humoru ve výtvarném umění. Použité techniky se pohybovaly od koláže přes olejomalbu po dřevořezbu a také škála "veselosti" vystavovaných děl byla zastoupena jak jemnou ironií, tak i tradičními přímočařými vtipy.

Organizátorem celé akce byl Josef Kobra Kučera. (mk)

Rudolf Fila v Galerii Václava Špály

Životní výročí malíře Rudolfa Fily - 70 let - připomněla retrospektivní výstava v pražské Galerii Václava Špály pod názvem Intepretace.

Expozice zahrnovala umělcovu tvorbu, která vznikala většinou v letošním nebo v loňském roce.

Návštěvníci měli možnost zhlédnout přemalby fotografických aktů, například Pocta Arnoldu Newmanovi (2002) nebo Andělský triptych (1996). Z další části Filovy tvorby byly na výstavě zastoupeny malby, které se detailně zaobírají ženským tělem.

Rudolf Fila je umělec, který tvoří v řadách a cyklech. K mnoha námětům se opakovaně vrací, zpracovává rozsáhlé soubory stejných reprodukcí - celé obrazové knihy. Čtyři knižní realizace si mohli diváci prohlédnout.

Hlavní část výstavy tvořily Filovy interpretace, založené na nápadu a rychlé reakci - interpretace jsou výtvarné zásahy do uměleckých i časopiseckých reprodukcí, fotografií, reklamních prospektů, kalendářů nebo do kopií známých obrazů. Nalezené obrazy tak aktualizuje, asanuje, degraduje a demoluje, komentuje, koriguje, odcizuje, parafrázuje a paroduje, posouvá, preparuje, propojuje, překládá, překresluje a přemalovává, redukuje a vysvětluje. (mk)

Devadesát let Josefa Lieslera

V budově Akademie věd ČR na Národní třídě v Praze byla uspořádána výstava českého malíře, grafika a ilustrátora Josefa Lieslera.

Tento umělec, který se v nedávných dnech dožil devadesátilet, představil patnáct olejů z posledních dvou let. Virtuózní kresba jako základ výrazně barevných obrazů, tak znají tvorbu Josefa Lieslera v mnoha zemích světa.

Liesler vytvořil řadu plakátů, mozaik, sgrafit, textil, psal eseje, fejetony i básně. Jeho tvorba zahrnuje stovky obrazů, kreseb a grafik. Ilustroval mnoho knih a navrhl přes sto poštovních známek - v roce 1975 obdržel cenu UNESCO za nejkrásnější známku světa. (mk)

Sto let staré snímky z českých zemí

Nedávno vydaný sborník představuje zájemcům i více než sto let staré snímky z českých zemí. Sborník má sloužit především odborníkům, ale je atraktivní i pro laickou veřejnost.

Za náměty jednotlivých fotografií posloužilo například osvobození Prahy v roce 1945 - jsou zde zachyceny poslední boje i odchod okupantů, dále pak život v Baťových závodech v třicátých letech včetně fotografií zahraničních studentů slavné Baťovy školy ve Zlíně nebo obraz české vesnice na konci 19. století.

Další kapitoly nabízejí možnost srovnání snímků českých měst z třicátých a devadesátých let 20. století nebo se naučit datovat fotografie podle módního střihu šatů portrétovaných.

Druhý ročník obsahuje portrétní studie jednotlivých fotografů, například sbírka Vladimíra Votrubce a městskou tematiku zase zobrazují dokumenty brněnského fotografa Josefa Kunzfelda z přelomu 19. a 20. století a pražské snímky z archivů Národní politiky.

Sborník vydává Státní ústřední archiv v Praze a Muzeum východních Čech v Hradci Králové. Jednotlivé snímky ve sborníku jsou popsány a doplněny podrobnou tematickou studií.

(mk)

Ceny slovenské divadelní kritiky

Výroční ceny slovenské divadelní kritiky Dosky 2002 byly uděleny na mezinárodním divadelním festivalu v Nitře.

Cena za nejlepší ženský herecký výkon sezony 2001/2 byla udělena Emilii Vašáryové, za postavu operní divy Marie Callasové ve hře Mistrovská lekce Marie Callas. Ve Slovenském národním divadle uvedl tuto hru Jozef Bednárík, který také získal cenu za nejlepší režii.

Cenu za nejlepší mužský herecký výkon získal Matej Landl za roli Larryho v inscenaci hry Patricka Marbera Na dotek (Closed). Hru nastudoval v košickém Státním divadle nizozemský režisér Jan Wilem van den Bosch. Alena Duráňová, představitelka Alice ze stejnojmenné hry získala titul objev sezony a Vladimír Čáp cenu za nejlepší scénografii. (Hru Patricka Marbera současně uvádí i pražské Rokoko v režii Zdenka Potužila.

Za nejlepší scénickou hudbu byl oceněn Slavomír Solovíc. Jednalo se o hudbu k inscenaci Disco Pigs bratislavského Študia L a S.

Na divadelním festivalu v Nitře se představily soubory z Čech (Divadlo Na Zábradlí a Městské divadlo Zlín), Slovinska, Itálie, Ruska, Německa, Polska, Norska a Izraele.

(mk)

Český animovaný film v Londýně

Ve spolupráci s Českým centrem probíhala v londýnském National Film Theatre přehlídka českého animovaného filmu.

Festival nabídl dvanáct programů, které byly složené z celovečerních a krátkých filmů Jiřího Trnky, Karla Zemana, Jana Švankmajera, Jiřího Barty, Hermíny Týrlové, Michaely Pavlátové a dalších.

The Guardian napsal ve svém článku, že po likvidaci národněho filmového průmyslu nevznikl v ČR ještě ani jeden animovaný celovečerní film. V první polovině 90. let klesla tvorba animovaných filmů ze 140 na 50 ročně. V loňském roce již to bylo 75 titulů. (mk)

Nová výstava Moravské galerie představuje české malířství a sochařství 2. poloviny 20. století

Moravská galerie pod názvem "Gesto a výraz" představuje od 21. října české malířství a sochařství 2. poloviny 20. století v Pražákově paláci v Brně.

V první části expozice jsou k vidění např. práce Františka Hudečka, Františka Grosse nebo Kamila Lhotáka, dále práce brněnských výtvarníků Bohumíra Matala a Františka Kalába. Mezi obrazy z přelomu 50. a 60. let např. díla brněnského Pavla Navrátila. V oddělení věnovaném informelu je m.j. k vidění Mikuláš Medek, Robert Piesen. Prezenci současného umění, zastupují klasici Jiří Načeradský a Jiří Sopka, dále malíř Martin Mainer, ale také i regionální výtvarník Petr Veselý a další umělci.

Jiří Načeradský

12. ročník Podzimního knižního trhu v Havlíčkově Brodě

Součástí 12. ročníku Podzimního knižního trhu v Havlíčkově Brodě byla nejen výstava nejlepších českých ilustrátorů i nejhezčích knih z Vysociny ale i besedy a autogramiády s téměř padesátkou autorů. Knihy vystavovalo na 160 nakladatelství. Nejkrásnější knihou veletrhu se letos stal

Román zajícův Jammese Francise, kterou vydala místní Literární čajovna Susanne Renaud. V Havlíčkově domě převzali výroční novinářskou cenu a křepelky nejlepší čeští žurnalisté, představitelé České astronomické společnosti převzali cenu za literaturu o astronomii, kterou byla oceněna práce slunečního fyzika Josipa Kleczeka.

Na Česko-slovenském odpolední, se debatovalo o vydávání slovenské literatury v Čechách. V samostatném stánku nakladatelství Signeta se představila romská literatura.

Letošním laureátem Ceny Franze Kafky se stal spisovatel Ivan Klíma

V pořadí již druhým laureátem mezinárodní literární Ceny Franze Kafky se stal spisovatel Ivan Klíma. Rozhodla o tom mezinárodní porota složená ze zahraničních znalců literatury a zástupce českého PEN klubu.

Cena bude pražským primátorem předána na slavnostním setkání koncem října v Brožíkově síni Staroměstské radnice. Laureát obdrží přibližně 400.000 korun a sošku, která je replikou budoucího Kafkova pomníku. Jedenase-

dmdesátiletý Klíma je autorem mnoha povídek, románů, novel, publicistických statí i literárních studií. Jeho práce byly přeloženy zhruba do 30 jazyků. Ve svých dílech vyslovuje především odpor proti zmechanizování života, pasivitě a bezpráví, ale zabývá se i vztahy mezi mužem a ženou, láskou, nevěrou a smrtí. Za normalizace publikoval v samizdatu a v zahraničí.

Vítězem Ceny kritiky grafického bienále je Izraelec Lemel

Cenu kritiky 20. ročníku bienále grafického designu Brno 2002 získal izraelský výtvarník Jossi Lemel za plakát Izraelsko-palestinská hranice 2001. Vyhlášení vítězů je jednou z posledních akcí letošního jubilejního ročníku bienále. Mezi dalšími oceněnými jsou český výtvarník Jan Rajlich starší, maďarská autorka Agnes Rozmannova a Japonec Hirojuki Yamamoto.

Tématem grafické soutěže byla plakátová tvorba se zaměřením na sociálně slabé a znevýhodněné osoby. Na bienále se prezentovali výtvarníci z 47 zemí světa.

Historická kuchyně

Ani naši krajané v Americe se nechtěli obejit bez dobré kuchyně. Česká komunita se mohla v devatenáctém století pyšnit Novou domácí kuchařkou pro česko-americké hospodyně čili Praktickým a spolehlivým návodem k nejsnadnějšímu připravování těch nejoblíbenějších, jednoduchých i složitých, českých, amerických a francouzských masitých i postních pokrmů všeho druhu, kterou sestavil Emanuel Persein-Beránek. Měla za úkol česky mluvícím hospodyním přibližovat i recepty na úpravu potravin obvyklých v Americe, používány byly i americké míry. Názvy receptů se zde objevují ve třech jazycích – český, anglicky a francouzsky. Proto zde figurují například krabi, mušle, ústřice apod. Ovšem najdeme zde i opravdovou národní klasiku. V roce 1999 se k této knize vrátilo pražské nakladatelství Bystrov a synové a připravilo její 12. vydání, které navazovalo na to 11., které spatřilo světlo světa v Chicagu roku 1896. Rozsáhlé dílo novodobé nakladatelství rozdělilo na dva díly, nakonec však byl editován jen díl první.

Úkrop

Utři asi šest stroužků česneku s máslem a solí; nakrájej chléb na malé lístky a nech na másle osmažit; utřený česnek nech chvíli s vodou povařit, vlej na osmažený chléb a nes na stůl.

Kdo nemá rád úkrop česnekový, může usmažit na másle jednu drobně rozkrájenou cibuli, dáti ji na mísu s nakrájeným chlebem, osolit a políti vařící vodou.

Ústřicové paštičky

Nech vařit šťávu z ústřic; do vařící šťávy vlož ústřice a nech je drobtátko ztuhnout. Pak je usekej, usmaž v rozpáleném másle, a smíchej s trochou zapražené omáčky, žloutky a čerstvým máslem zakloktané. Vyplň tím paštičky a předlož hodně horké.

Smažené měkké mušle

Vyloupej velké mušle, vyřízni z nich tuhé svaly a nech na ubrusku osáknout; potom mušle osol, opepři, popraš moukou, omoč v rozkloktaném vejci, obal v ustrouhané zemličce a usmaž v rozpálené slanině, urovnej na mísu a oblož rozkrájeným citronem a smaženou petruželí.

Guláš

Na malé kostky rozkrájené hovězí maso dej do rendlíku s kusem másla, několika rozkrájenými cibulemi a rozkrájeným petruželovým kořínkem, osol to řádně a nech to pod poklicí dusit; k podlévání vezmi buď hovězí polévku aneb jen čistou vodu; později přidej trochu majoránky a trochu papriky neb jen obyčejného pepře a dej to na stůl obložené zemčaty. Guláš tento dá se také z telecího i skopového masa připravit.

Také můžeš dáti do rendlíku rozkrájenou slaninu s cibulí, nech chvíli dusit, načež do toho vlož rozkrájené hovězí maso, osol, opepři a nech za častého míchání dusiti, až se z toho vypaří hojně šťávy; je-li maso dosti měkké, dej je na stůl s vařenými brambory, aneb s obyčejnými noky. Štáva z guláše může se též trochou mouky zapražiti.

Jehněčí ledvinky á la Neruda

Oloupej několik jehněčích ledvinek, rozkroj je v půli po délce, dobře je vyper a usmaž v rozpáleném másle neb sádle; pak je osol a opepři, přidej usekanou a na másle usmaženou šalotku neb malou cibulku, trochu usekaných a na másle udušených žampionů aneb jiných hub, trochu usekané zelené petružele a zaced to citronovou šťávou; pak k tomu přimíchej ještě kousek čerstvého másla, narovnej ledvinky na mísu, polej omáčkou a oblož bramborovými krocketkami.

ODS už zařizuje pro Klause cestu na Hrad

Z odpůrců největší zastánci. Sotva Klaus oznámil úmysl odejít z vedení ODS a ucházet se o místo prezidenta, začali mu jeho spolustraníci umetat cestu. "Jsme pro přímou volbu prezidenta a okamžitě o ní začínáme vyjednávat s ostatními stranami," prozradila manažerka strany Libuše Benešová nejnovější záměry ODS. V situaci, kdy téměř každá parlamentní strana chystá svého kandidáta na nástupce Václava Havla, se ODS domnívá, že volba občany je pro Klause nejschůdnější, přestože donedávna ODS proti přímé volbě vystupovala. "Přímá volba prezidenta je zřejmý výraz nevíry v parlamentní systém politických stran a je to pokus rozhodovat na náměstích, v garážích České televize, v petičích skupin intelektuálů či umělců," napsal Klaus ještě letos v březnu v Lidových novinách v článku Přímá volba není úkol naší doby. Mezitím se však ukázalo, koho navrhuje na prezidenta ostatní strany (Petra Pitharta, Miloše Zemana, Otakara Motejla, že ani vládní partneři se nejsou schopni dohodnout na jednom jméně. Za této situace a v této konstelaci ODS usoudila, že Klausovy šance na zvolení rostou, a to nejvíce při přímé volbě. "Za těchto podmínek mi připadá, že by bylo vhodné tuto myšlenku oprášit," potvrzuje místopředseda ODS Jan Zahradil. ODS chce dokonce u ostatních stran vyjednat urychlenou změnu ústavy, aby bylo možné volit prezidenta přímo už napřesrok v únoru. Snaha ODS může nakonec uspět, protože všechny politické strany s výjimkou KSČM přímou volbu podporují. Koalice ji měla dokonce ve volebním programu. Proti nejsou ani sociální demokraté, jejich předseda však snahu Klausových mužů krotí – v prvním kole určitě bude prezident volen parlamentem – tvrdí Špidla. Nicméně i on si umí představit, že kdyby žádný ze současných kandidátů v parlamentu neuspěl, druhé kolo prezidentských voleb by už rozhodovali občané v přímé volbě. Podobnou situaci zažilo před časem Slovensko – občané si v přímé volbě zvolili nynějšího prezidenta Rudolfa Schusteru.

jp

Nová vláda na Slovensku

Slovenský prezident Rudolf Schuster jmenoval novou vládu, vedenou staronovým premiérem Mikulášem Dzurindou (SDKU). Nový kabinet za svou prioritu považuje dovést Slovensko do Severoatlantické aliance a do Evropské unie. Po slavnostním jmenování na Bratislavském hradě má vláda 30 dnů na to, aby vypracovala svůj program a požádala poslance o vyslovení důvěry.

Nová vláda má 16 členů, křesla si SDKU, SMK, KDH a ANO rozdělily v poměru 6:4:3:3.

Jediným místopředsedou vlády bez další funkce se stal Pál Csáky (SMK), vicepremiérem a ministrem financí Ivan Mikloš (SDKU), vicepremiérem a ministrem spravedlnosti Daniel Lipšic (KDH) a vicepremiérem a ministrem hospodářství Robert Nemcsics (ANO).

V čele slovenské diplomacie zůstává Eduard Kukan (SDKU), ministerstvo vnitra povede Vladimír Palko (KDH) a ministerstvo obrany Ivan Šimko (SDKU). Ministrem dopravy se stal Pavol Prokopovič (SDKU), práce, sociálních věcí a rodiny Ľudovít Kaník (SDKU), kultury Rudolf Chmel (ANO), životního prostředí László Miklós (SMK), výstavby a regionálního rozvoje László Gyurovsky (SMK), zemědělství Zsolt Simon (SMK), školství Martin Fronc (KDH) a zdravotnictví Rudolf Zajac (ANO).

Mikuláš Dzurinda

Konec éry Václava Klause se blíží

Václav Klaus oznámil, že už nechce být předsedou ODS. Více než jedenáct let stál v jejím čele, byl jejím prvním a zatím jediným předsedou. A také symbolem. Nyní Klaus oznámil, že na prosincovém kongresu ODS už nechce svůj post obhajovat. Chtěl by zamířit výš.

"Oznamuji, že přijmu kandidaturu na funkci prezidenta republiky, budu-li vážně a seriózně navržen," prohlásil Klaus. Říká, že svým výrokem chce ukončit veškeré spekulace kolem své osoby. Jenže ani po tomto prohlášení není Klausova budoucnost zcela jasná. Předseda občanských demokratů si nechává otevřená zadní vrátka. "Věřím, že ODS uspěje v komunálních volbách a

že na prosincovém kongresu nedopustí ztrátu své politické tváře ani svůj vnitřní rozpad. Jedině to by mohlo zvíkat mé rozhodnutí," řekl. Navíc naznačil, že své straně nehodlá ulehčit hledání svého nástupce. Prohlásil, že by pro něj ideálním předsedou strany nebyl nikdo ze čtveřice politiků, o jejichž kandidatuře se hovoří: moravskoslezský hejtman Evžen Tošenovský, kandidát na pražského primátora Pavel Bém, středočeský hejtman Petr Bendl ani místopředseda strany a jeho spojenec Jan Zahradil. "Kdybych si měl vybírat, jmenoval bych dva úplně jiné kandidáty, dvojici s naprosto evidentním politickým názorem," řekl Klaus. Klausovy šance na prezidentský post jsou v tuto chvíli malé. Prezidenta volí dohromady Poslanecká sněmovna a Senát a ani v jedné komoře parlamentu nemá ODS sílu Klause prosadit. Politici ODS včera začali hovořit o přímé volbě hlavy státu všemi občany, byť to strana v minulosti odmítala. "Mrzí nás, že byla přímá volba tak rychle opuštěna těmi, kteří ji prosazovali," řekl místopředseda ODS Miroslav Beneš v náražce na předvolební sliby Koalice a ČSSD.

Václav Klaus

Nástupce Havla by podle lidí mohl být Klaus nebo Pithart

Největší počet lidí by v přímé volbě prezidenta volil premiéra a předsedu ODS Václava Klause a šéfa horní komory parlamentu Petra Pitharta. Třetí by se mohl umístit někdejší obhájce disidentů, exministr spravedlnosti v Zemanově vládě a současný ombudsman Otakar Motejl, ostatní kandidáti, kteří byli dosud oficiálně navrženi, už hodně ztrácejí. V odpovědi na otázku Koho byste vy osobně volili do funkce prezidenta? zaznělo nejčastěji jméno předsedy ODS Václava Klause. Právě Klausova strana začala bojovat o to, aby hlavu státu mohli volit lidé přímo. Ukazuje se, že pokud by návrh prosadila, alespoň v prvním kole prezidentských voleb by se jí to vyplatilo. Klaus získal přes 27

Petr Pithart

procent hlasů. Druhý skončil Petr Pithart navržený lidovci. Necelých osmnáct procent obyvatel by dalo svůj hlas nejlepšímu z kandidátů ČSSD, Otakarovi Motejlovi. Bývalého premiéra Miloše Zemana by si za prezidenta zvolilo deset procent obyvatel, jen o něco málo více než kandidátku ODA senátorku a někdejší velvyslankyni v Austrálii Jaroslavu Moserovou. Ještě méně lidí by volilo dalšího exministra spravedlnosti Jaroslava Bureše a politologa Martina Potůčka stejně jako bývalého vojenského prokurátora Miroslava Kříženeckého navrženého komunisty. Václav Klaus vede nejen žebříček těch, kterým by občané dali svůj hlas, ale je také jednička mezi těmi, komu by lidé v žádném případě hlas nedali. Jako nepřijatelného kandidáta na prezidenta jej uvádí 36 procent voličů. Podobně nepřijatelný je už jen Miloš Zeman s jedenácti procenty "nesympatizantů".

jp

Ministr Škromach omezuje dávky pro Romy

První zprávní výplaty sociálních dávek, které ministr práce a sociálních věcí Zdeněk Škromach plánuje, je namířeno proti Romům, kteří v zahraničí žádají o azyl. Přídatky na děti, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení a ostatní dávky by napříště mělo být možné čerpat zpětně jen za tři měsíce místo současného roku. Pro dávku by se navíc muselo přijít osobně, nikoliv si ji nechat poslat na účet. To by znemožnilo čerpat dávky Romům, kteří v cizině tráví delší čas čekáním při azylovém řízení, ale pak se vrátí domů a nechají si zpětně vyplatit od státu všechny peníze.

jp

Vláda chce vylidnit Prahu kvůli NATO

Ostřelovači na střechách, protiletadlové rakety okolo města, americké stíhačky F-16 ve vzduchu a agenti tajných služeb v ulicích - to všechno bude v pohotovosti při listopadovém summitu NATO v Praze. Experti už sestavují seznam osob, které během setkání nechtějí vpustit do země. Proč to všechno? Policie a armáda se bojí teroristických útoků. Během summitu, na který přijede do Česka 46 hlav států, budou na pražských střechách desítky ostřelovačů. Nejvíce jich bude kolem hotelu Hilton, ve kterém má bydlet i americký prezident George Bush. Pro bezpečnostní jednotky bude velmi důležitá spolupráce s tajnými službami, které jsou do příprav na summit zapojeny způsobem, jaký u nás nemá obdoby. Vláda chystá zprůsvětlený režim na hranicích, ale také na příjezdových cestách do Prahy. Počítá se i s omezením letového provozu nad českým územím. Na pořádek ve vzduchu nad hlavním městem budou dohlížet letouny jiné země - Spojených států. Praha se podle expertů bude 20. až 22. listopadu podobat nedobytné a jen těžko průjezdné pevnosti. Úředníci pověřeni přípravami summitu proto přemýšlejí, jak co nejvíce lidí odlákat pryč z města.

jp

Zeman chce být prezidentem

Již dříve než Klaus se o prezidentsví přihlásil premiér Miloš Zeman. Zeman, který se několikrát vyjádřil, že o funkci na Hradě nestojí, přijal nabídku sociálních demokratů s podmínkou. Kandidáta na prezidenta si tak nejsilnější strana ve státě zvolí ve vnitrostranickém referendu, do něhož se mohou zapojit i občané. Ve snaze zabránit Zemanově kandidatuře začala ale část vedení ČSSD hledat jiné kandidáty. Nakonec se ustálila trojice protikandidátů - Otakar Motejl, Jaroslav

Zeman - Hradčany

Bureš a Martin Potůček. Mezi nimi sociální demokraté a občané zvolí kandidáta ČSSD na post prezidenta.

jp

Česko, vítěj, volá Evropa

Sen o "návratu do Evropy" se stává skutečností. Brusel navrhuje, aby Česká republika vstoupila do Evropské unie v roce 2004. O tomto návrhu musí nyní rozhodnout členské země unie. "Splnění historického záměru sjednotit náš kontinent je na dosah. Kypr, Česká republika, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko budou připraveny k připojení od počátku roku 2004," oznámil šéf Evropské komise Romano Prodi. Za rok a čtvrt mohou být tedy Češi v Evropské unii. Prodiho slova otevírají cestu k největšímu rozšíření unie, jaké kdy zažila. K prostoru, v němž hospodářsky i politicky spolupracuje 370 milionů lidí, se bude moci připojit dalších 75 milionů. Prodi žádal, aby ještě letos skončila vstupní jednání a aby na jaře byly s těmito zeměmi podepsány vstupní smlouvy. Komise se nesnažila skrývat, že uchazeči mají ještě slabiny. "Bylo absolutně nutné říci pravdu," řekl Verheugen a zdůraznil, že je v zájmu uchazečů, aby problémy odstranili.

jp

Referendum o vstupu do EU bude na jaře

Vůbec poprvé budou mít obyvatelé České republiky možnost rozhodnout o své budoucnosti v referendu - a hned to bude historické hlasování o vstupu do Evropské unie, které může zásadně změnit život v zemi. Otázka, na niž by měli na jaře 2003 Češi odpovídat, zní: Souhlasíte se vstupem do Evropské unie? Ústavní zákon, který by měl uspořádat referendum umožnit, sněmovna pustila dál. A podle reakcí rozhodujících politických stran je zřejmé, že zákon nečeká na další cestě sněmovnou žádný podstatný problém. Stejně to bude i v Senátu - horní komora referendum sama navrhla a jednomyslně schválila. Vícepremiér Pavel Rychetský oznámil, že referendum se musí uskutečnit nejpozději v červnu 2003, tedy ještě předtím, než o přijetí nových členů začnou jednat parlamenty členských zemí unie. Referendum bude závazné - pokud lidé řeknou, že do EU nechtějí, bude to znamenat minimálně dva roky odkladu. Nové referendum se totiž může konat až po čtyřiaadvaceti měsících od prvního pokusu. Výsledky referenda budou platit, ať k němu přijde jakýkoliv počet lidí. *jp*

Začal obří soud s H-Systemem: jen svědků budou stovky

Jeden z největších soudních procesů za posledních deset let začal projednáváním kauzy zkrachovalého H-systemu. Městský soud v Praze první den přelíčení připomínal supermarket: po jeho chodbách už několik dní jezdily úřednice s nákupním vozíkem. Nenakupovaly. Jen přemísťovaly 120 tisíc stránek spisu ke kauze H-System. Za stohy dokumentů nebylo přisedící pořádně ani vidět. V první den obřího soudního procesu to vlastně ani nevařilo. Žádné výslechy se totiž nekonaly. Krátce po deváté hodině ráno usedla na lavici obžalovaných pětice manažerů zkrachovalého H-Systemu, a to včetně jeho autora Petra Smetky. Smetkovi i dalším hrozí několik let vězení za to, že podle obžaloby vědomě podvedli tisícovku klientů, kteří H-Systemu svěřili přes miliardu korun, ale dodnes nebydlí. H-system byla totiž společnost, která nabízela důvěryhodným lidem relativně drahé, ale luxusní bydlení. Jenom půl hodiny předčítal soudce z obžalovacího spisu seznam poškozených klientů. *jp*

Ministři muži mají za sebou aféry

Na ministerstvu zemědělství se po příchodu nového šéfa, sociálního demokrata Jaroslava Palase sešla pozoruhodná sestava lidí. Jeden má "na krku" stihání za tunelování Komerční banky. Druhý ještě nedávno vymítal čarodějnice na ministerstvu pro místní rozvoj. Další jsou bezprostředně spojeni s Miroslavem Šloufem. A ti všichni dnes pracují pro nového ministra zemědělství. Donedávna nepříliš známý Jaroslav Palas se tak stal ve Špidlově kabinetu výjimkou: ostatní členové vlády se snaží úředníků spojovaných s různými aférami z dob Zemanovy vlády zbavit. On se jimi naopak obklopuje. Ministr Palas sám říká, že mu šlo výhradně o schopnosti. "Rozhodně mi nikdo nediktoval, s kým mám spolupracovat. Bylo to moje svobodné rozhodnutí," prohlásil ministr. Ředitelem kabinetu se tak stal Petr Krejčí, který stejnou funkci zastával u Petra Lachnita na ministerstvu pro místní rozvoj. Proslul svou náklonností k okultním vědám a bývalí podřízení jej loni obvinili, že se zbavoval nepohodlných úředníků s argumentem, že jsou spojeni s ďáblem. Krejčí se kromě toho podepsal na nevýhodném pronájmu lukrativních prostor v centru Prahy, které Lachnit těsně před svým odchodem přiklepl soukromé firmě. Nové vedení ministerstva pro místní rozvoj nyní nájemné označilo za směšně nízké a hodlá smlouvu vypovědět. Lachnit pronajal dům s luxusní restaurací a hotelem za cenu bytu. Další novou posilou na ministerstvu je podnikatel Vojtěch Slówik, který je dnes Palasovým asistentem. Vojtěch Slówik je bývalý tajemník ÚV SSM, kde se také seznámil se svým přítelem Miroslavem Šloufem. Naposledy působil jako poradce bývalého místopředsedy sněmovny Františka Brožíka, s kterým sdílí společnou vášeň - lov vysoké zvěře. "Pan Slówik rozumí myslivosti a to je důvod, proč je tady. Kromě toho má organizační schopnosti," vysvětluje jeho angažmá ministr zemědělství. Slówikovy podnikatelské aktivity jsou ovšem značně široké. Mimo jiné se podílel na vymáhání státních dluhů a figuruje i v aféře, při níž Komerční banka těsně před svou privatizací přišla během transakcí s nesplacenými úvěry téměř o jednu miliardu korun. S Komerční bankou je spojen i další Palasův muž, bývalý předseda dozorčí rady banky Pavel Ševčík. Jde o jednoho z manažerů, které policie stíhá v souvislosti s osmimiliardovým tunelem Baraka Alona v Komerční bance. Ševčík se u Palase podílel na přípravě nové Pozemkové banky. Ministr však tvrdí, že o Ševčíkově stihání vůbec nic neví. A Ševčíka vlastně vůbec nezná: "Nikdy jsem s ním nemluvil, ale vím, že se pracovně na té věci Pozemkové banky podílel. To je ale věc ryze odborná, zemědělská." Z bývalého Šloufova týmu poradců na ministerstvu sedí Magdalena Hrabánková, matka posledního šéfa SSM Martina Ulčáka (taktéž Šloufova přítele). *jp*

Čeští lékaři v Kábulu končí

Afghánistán definitivně prohrál bitvu o českou polní nemocnici. Premiér Vladimír Špidla přijel do Kábulu, aby oznámil, že její provoz skončí na Nový rok. Ještě předtím se mu snažili jeho rozhodnutí vymluvit dva generálové velící mezinárodním jednotkám v Afghánistánu. Nepochodili. Nemocnice, kde tým českých lékařů za pět měsíců působení ošetřil přes třináct tisíc Afghánců, má velký význam pro Kábul, ale i pro budování pověsti Armády České republiky. "Česko však nemá takové kapacity, aby mohlo donekonečna hlídat své vojenské lékaře," řekl Vladimír Špidla. Oba čeští politici dodali, že vláda nyní jedná o tom, že vyšle do Afghánistánu stovcetičlennou jednotku speciálních sil. "Nechceme snižovat náš příspěvek ve válce proti terorismu," řekl Špidla. "Proto jsme připraveni vyslat jednotku speciálních sil a začlenit se do případného mezinárodního zdravotnického týmu, který by mohl být vytvořen s Němci." Afghánští státníci v průběhu návštěvy vysoce oceňovali pomoc České republiky, zejména činnost 6. polní nemocnice. Špidla je ujistil, že Praha se bude snažit zajistit pro Afghánistán další humanitární pomoc. Česká vláda poskytla loni v říjnu na konto Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky čtyřmilionovou pomoc pro afghánské běžence, ministerstvo zemědělství uvolnilo ve stejné době pro strádající Afghánce deset milionů korun. *jp*

V Ústí plánují ghetto pro nepohodlné

Výsypky po těžbě uhlí na místě zbořené obce Dělouš by se mohly v budoucnu stát domovní adresou až tisícovky obyvatel z Ústí nad Labem. Radikální návrh na odsunutí lidí, kteří jsou označováni za problémové hlavně kvůli tomu, že neplatí nájem, je tahákem do komunálních voleb koalice Strany zelených a Bloku demokratických stran (ODA, ČSNS, KAN, Cesta změny a Naděje). Pokud se koalici podaří tento bod ze svého programu prosadit, vznikne nedaleko Ústí nad Labem opravdové ghetto, v němž budou bydlet hlavně Romové z lokalit Matiční a ústecké čtvrti Předlice. Místo by také podle plánu mělo být pod zvýšeným dohledem policie. "Termín ghetto odmítám, já bych to nazýval spíše slumem," říká Václav Pucherna, současný náměstek ústeckého primátora a lídr kandidátky Strany zelených a Bloku demokratických stran. V obytných buňkách za městem by podle Václava Pucherny a jeho volebního programu měli skončit neplatíči, kteří dostali pravomocné soudní rozhodnutí o vystěhování a které by radnice jednotlivých městských obvodů označily za příliš hlučné či za ty, kteří neplatí nájem a o nichž se navíc ví, že jsou spojeni s podsvětím. *JP*

Američané chtějí rozmístit v Česku své řízené rakety

Bezpečnostní experti USA potvrdili, že v České republice, pokud s tím bude ona souhlasit, by mohly být rozmístěny moderní radary i střely amerického "deštníku" protiraketové obrany. Podle expertů je případné rozmístění systému otázkou několika let. O zapojení Česka do protiraketového deštníku hovořil nedávno v USA už ministr obrany Jaroslav Tvrdík, který to výhledově pokládá za perspektivní možnost obrany českého vzdušného prostoru. Reakce české politické scény na zapojení země do systému však byla velmi rozporuplná. Česko je z hlediska své polohy v centru Evropy podle Američanů vhodným místem pro umístění střel. Ty mají být schopny zasáhnout přilétající balistickou střelou a zničit ji. USA přitom nepočítají s masivním útokem balistickými střelami, ale spíše jen s jednou nebo několika málo střelami odpálenými z některého z rizikových států. Systém je stále ve vývoji. Absolvoval zatím sedm zkoušek, z nichž pět bylo úspěšných. Projekt sice stojí desítky miliard dolarů, USA však nabízejí svým spojencům účast i formou nepeněžního vkladu. O možnostech zapojení evropských zemí do programu nedávno jednaly týmy expertů USA. *JP*

Československo krylo teroristu z mnichovské olympiády

Komunistické Československo krylo palestinského teroristu Abú Daúda, strůjce atentátu na izraelské sportovce v roce 1972 při olympiádě v Mnichově. Z dosud tajných dokumentů vyplývá, že tehdejší představitelé měli přesné informace o atentátu nejpozději v roce 1978. "Dne 21. srpna 1978 sdělil pracovník Čs. výboru solidarity pro africké a asijské národy s. Krejčí, že dne 20. srpna t. r. přicestoval do ČSSR na 10 dnů představitel palestinského hnutí odporu Abú Daúd. ...při olympijských hrách v Mnichově byl organizátorem ozbrojené akce proti izraelským sportovcům," píše se v archivním dokumentu z roku 1978. Dokument nese označení desáté správy ministerstva vnitra. Tyto informace by přitom pro německé vyšetřovatele měly v té době cenu zlata. Mnichovská prokuratura totiž vydala zatykač na Abú Daúda teprve před třemi lety (10. června 1999) poté, co se ve své knize k masakru sám přiznal. Komando palestinských teroristů zadrželo jedenáct izraelských sportovců, obsadilo jejich ubikace a požadovalo propuštění 200 Arabů vězněných v Izraeli. Teroristé nejdříve zastřelili dva sportovce. Poté při přestřelce na letišti zemřelo dalších devět sportovců a také pět teroristů a policista. Další teroristická skupina si únosem letadla vynutila vydání tří zadržovaných teroristů. Celková bilance byla desíť: 17 mrtvých. Tehdejší Československo mělo Abú Daúda sice pod kontrolou, ale jinak zde byl terorista v naprostém klidu a bezpečí. *JP*

Druhý muž policie kvůli alkoholu odstoupil

Kariéra náměstka policejního prezidenta Miroslava Antla po jedenácti měsících u policie skončila. Antl rezignoval na svou funkci kvůli dopravní nehodě, při níž se ukázalo, že pil a pak řídil auto. "Pan Antl podal demisi sám. Nikdo na něj nenaléhal. Sám pochopil, čeho se dopustil," prohlásil ministr vnitra Stanislav Gross, který Antla do svého resortu vytáhl ze státního zastupitelství. Gross, který Antla v minulosti několikrát veřejně podržel (například během vyšetřování kauzy Vladimíra Železného), přiznává, že ho náměstkův incident ohromil: "Ale chci ocenit, že se k tomu postavil jako chlap." *JP*

Ministr podepsal, přítelkyně stavěla

Pouhé tři měsíce poté, co v únoru roku 1996 ministr financí Ivan Kočárník pomohl šéfovi H-Systému Petru Smetkovi, podepsala Kočárníkova tehdejší přítelkyně a dnešní manželka smlouvu s touto společností na výstavbu luxusního bytu. Tato překvapivá informace zazněla v průběhu druhého dne jednání soudu, před nimž se Smetka i další lidé zodpovídají z krachu projektu, v němž tisícovka lidí utopila přibližně miliardu korun. Jitka Kočárníková kvůli pádu H-Systému nakonec byt nedostala. Nejasnosti kolem její smlouvy však naznačují, že nebyla běžným klientem. Kontrakt uzavřela ještě za svobodna v květnu 1996. Její nynější muž předtím z pozice ministra financí podepsal rozhodnutí, které bylo pro impérium Petra Smetky klíčové: že může spustit třetí burzu cenných papírů. Právě zde nenávratně skončila část peněz podvedených klientů. "Ke smlouvě neexistují žádné účetní doklady. Žádal jsem paní Kočárníkovou, aby je předložila, ale bez odezvy," konstatoval soudce Kamil Kydalka. Ani soud tak neumí odpovědět na to, jestli tehdejší Kočárníková přítelkyně (dnes mají pětiletého syna) musela jako ostatní klienti do H-Systému vložit své peníze. Nebo zda se Petr Smetka snažil naklonit si ministra financí, a Kočárníkova přítelkyně tak nemusela do bytu nic investovat. *JP*

Češi se zapojí do honu na Ládina

Poprvé od druhé světové války budou vojáci české armády vysláni přímo do válečné operace. Půjdou do Afghánistánu. Ministr obrany Jaroslav Tvrdík oznámil, že do dvou týdnů požádá vládu o vyslání 120 mužů protiteroristických speciálních sil do protiteroristické operace Trvalá svoboda. Tvrdí o vojáky požádal při návštěvě Spojených států zástupce velitele operace Michael DeLong. Pokud vláda a poté i parlament bojovou akci schválí, mohou být síly v Afghánistánu už 1. února. Část opozice dala najevo, že v tomto případě nebude v parlamentu obtížné získat potřebné hlasy. "Tuhle akci podpoříme," říká místopředseda ODS Petr Nečas. Ředitel armádní rozvědky Josef Prokš, jemuž jsou speciální síly podřízeny, naznačuje, že před jeho muži budou v Afghánistánu stát obdobné úkoly jako před britskými Special Air Service (SAS) ve válce v Zálivu. Ty byly vysazeny do týlu iráckých jednotek, kde vyhledávaly dalekonosné rakety Scud, naváděly na ně spojenecké letouny a pravděpodobně je - když to nešlo jinak - ničily. *jp*

První dva kraje sečetly škody, činí 33,4 miliardy

Plzeňský a Jihočeský kraj jsou první, které státu nahlásily, jaké škody u nich zanechala srpnová povodeň. Zatímco na Plzeňsku poničila voda majetek za 4,1 miliardy korun, v jižních Čechách je konečný součet více než sedminásobný. Na ministerstvo pro místní rozvoj nahlásili zástupci kraje škody za 29,3 miliardy. Oba regiony jsou jediné, jež stihly povodňový účet sečíst v sedmidenní lhůtě, kterou po zrušení stavu nouze předepisuje zákon. "Od dalších krajů přijmeme soupis škod i po termínu. Musí však počítat s tím, že o to později dostanou peníze na obnovu," řekl mluvčí ministerstva pro místní rozvoj Petr Dimun. Nejhorší škody ale určitě postihly Prahu a povodí Vltavy a Labe na sever od hlavního města. Pouze pražské metro odhaduje škodu na deset miliard, ve zcela zatopené pražské čtvrti Karlín již spadly čtyři domy a škody zde jdou také do miliard, stejně to bude i v zemědělské oblasti v okolí chemické továrny Spolana Neratovice, ze které opakovaně unikl chlor. *jp*

Úřady chtějí zvýšit daň z domů a počítat ji podle jejich tržní ceny

Úředníci chtějí brzy podstatně zvýšit daň z nemovitosti. Ministerstvo financí připravuje návrh, aby se daň počítala ze skutečné ceny domu nebo bytu. Majitelé zatím platí jen podle velikosti bytu a obce, kde se nemovitost nachází. Vlastníci nemovitostí v Česku zatím odevzdávají nesrovnatelně nižší daň než obyvatelé Evropské unie nebo Američané. Stát ročně vybere 4,5 miliardy korun na dani z nemovitosti. Ekonomové tvrdí, že náklady na práci úředníků spojené s touto daní jsou vyšší než vybraná částka. Politici se zatím reformě daně z nemovitosti vyhýbají - kdyby se v Česku naráz zavedla daň podle tržní ceny domu, mnoho lidí by ji nedokázalo platit.

Zpráva o dekretch není a neměla být závazná pro členské státy

Zpráva Evropské komise o takzvaných Benešových dekretch není závazná pro členské státy EU a nikdy to nebyl její úmysl. Prohlásil to mluvčí komise Jean-Christophe Filori. Kruhy blízké komisi zdůrazňovaly, že zpráva, podle níž nejsou dekrety právní překážkou českého vstupu do Evropské unie, si nečiní nárok vyřešit obtížnou poválečnou historii. Nemá také znamenat, že toto téma je zcela uzavřeno. K překonání pocitu poválečných křivd může přispět jen rychlá a účinná integrace Česka do EU, což dokazuje úspěšné poválečné sjednocování Evropy. *kfb*

Prezidentské volby, bezpečnost při summitu NATO

Spory v ODS týkající se rozhodnutí prosazovat přímou volbu prezidenta a předložení novely Ústavy z dílny vládních poslanců, která se týká volby hlavy státu zaujímají přední místo ve zpravodajství českého tisku posledních dnů. Tisk také věnuje pozornost informacím policie a ministra vnitra Stanislava Grosse ohledně bezpečnostních opatření při listopadovém summitu NATO v Praze.

Už podruhé ve své ministerské kariéře dává Stanislav Gross v sázku svou pověst, uvádějí Lidové noviny (LN). Dodávají, že poprvé před zasedáním světových finančníků, kdy sliboval bezpečnost a klid, to ministři příliš nevyšlo. "Před letošním summitem NATO Gross „přitvrdil“ a vsadil celou funkci. Má to však své „ale“: sám Gross bude rozhodovat o tom, co je a co není úspěch," poznamenává deník.

Podle Hospodářských novin (HN) jde v případě ministra vnitra o gesto, které jasně ukazuje, jak málo si čeští politici dokáží přiznat svůj díl odpovědnosti. "Pokud policie v tak vážné bezpečnostní akci selže, musí padnout hlavy všech odpovědných - včetně té ministerské. A to automaticky, nikoli jen po předchozí srdnaté nabídce veřejnosti," zdůrazňuje komentátor. Na druhou stranu ale věří, že policie situaci v hlavním městě zvládne. Konstatuje také, že příprava bezpečnostního sboru prezentovaná policejním prezidentem tomu nasvědčuje. "Koneckonců podobná akce před dvěma lety byla pro českou policii zahřívacím kolem a opakování chyb, byť nemnoha, které tehdy udělala, by příliš zavánělo neprofesionalitou," uzavírá komentář HN.

Nového prezidenta by podle Mladé fronty Dnes (MfD) neměly volit politické strany, ale sami občané. "Dosavadní stranické diskuse, kdo by měl Václava Havla na Hradě vyměnit, dávají totiž jedinou jistotu - budou-li prezidenta volit politici, bude to fraška," míní komentátor. Člověk ovšem podle něj bude muset "překousnout jedno lehce nechutné sousto...cirkusový názorový obrat ODS, která chce na Hradčanech Václava Klause".

Je však zřejmé, že změnit v Ústavě způsob volby prezidenta není žádná její znásilnění, domnívá se autor. Stejně tak podle něj budou stačit více než dva měsíce, které zbývají na přípravu nutných zákonů.

"Pokud nechceme mít na Hradčanech figurku dosazenou z vůle politických stran, musí Havlova následníka zvolit občané sami. Ať kandidáti přesvědčují občany a nespolehají na zákulisní politické dohody. A ať si je to tentokrát kvůli panu profesorovi (Klausovi) - i on bude muset dokázat, jestli má v české politice co dělat, nebo ne. Jednoznačný účet přitom vystaví voliči. Mají na to právo," zdůrazňuje komentátor MfD. *lif*

vyhlášení výsledků řekl vicepremiér a ministr spravedlnosti Pavel Rychetský. Orgány činné v trestním řízení stihají Železného hned v několika případech. Nejznámější je ale jeho spor s americkým mediálním magnátem Ronaldem Lauderem, který investoval projekt soukromé televizní stanice Nova. Železný čelí dvěma obviněními kvůli poškozování věřitele. Česká republika má podle Rychetského dvojí právní úpravu této věci, jednu v ústavě a jednu v trestním řádu. Ústava, která má vyšší právní sílu, říká, že nelze vést trestní stíhání proti osobě, která má imunitu, pokud k tomu nedá souhlas příslušná komora parlamentu, uvedl vicepremiér.

Vladimír Železný

Rychetský prý jako ministr spravedlnosti po dohodě s nejvyšší státní zástupkyní rozhodne, zda je možné v trestním stíhání proti Železnému pokračovat. "Obávám se, že to rozhodnutí bude opačné, že budeme muset podat žádost Senátu o vyslovení souhlasu s pokračováním stíhání pana Železného," dodal.

Železného za neseriózní kampaň kritizovali jeho političti soupeři. V "enormní výhodě" byl Železný podle předsedy vlády a sociální demokracie Vladimíra Špidly. Prý ho nepřekvapilo, že šéf Novy vyhrál hned v prvním kole. Vzhledem k tomu, že měl hodiny vysílacího času, Špidlu prý překvapilo, že měl tak malý výsledek.

Senátor Železný je rozhodnut zůstat i nadále ředitelem Novy

Vladimír Železný neplánuje odchod z funkce ředitele komerční televize Nova. Železný to řekl v rozhovoru pro ČTK. Funkci senátora i ředitele prý "nesporně" dokáže zvládnout zároveň. "To je velmi předčasné," reagoval sedmapadesátiletý Železný na otázky týkající se jeho příštích kroků v politice, programu či toho, s jakým senátním klubem hodlá spolupracovat. "Já bych asi neřikal 'pravice-levice', ale mé postoje jsou dlouhodobě známy a nemusím je nijak skrývat," poznamenal ředitel Novy. Železný

byl v minulosti vnímán jako příznivec ODS. Na Znojemsku také po oznámení jeho kandidatury za politické hnutí Nezávislí odstoupil kandidát ODS a znojemská ODS ředitele Novy otevřeně podpořila. *kkb*

Hoffmannovi hrozí až doživotí

Další bývalý vysoký komunistický funkcionář Karel Hoffmann, někdejší předseda komunistických odborů, se bude před soudem zodpovídat za své chování v roce 1968.

Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) podal návrh na jeho obžalobu, paradoxně sotva dva týdny poté, co soud zprostil obžaloby jeho dva stranické kolegy M. Jakeše a J. Lenárta. Hoffmann má na rozdíl od svých někdejších kolegů ještě na krku sabotáž.

Karel Hoffmann
FOTO: ARCHIV ČTK

Theoreticky mu hrozí až doživotí.

Hoffmann z pozice vedoucího Ústřední správy spojů vydal v srpnu 1968 rozkaz, aby byly zastaveny vysílače na území Československa, aby lidé nebyli informováni o sovětské invazi a stanovisku ÚV KSČ, které okupaci odmítlo. Skutečně dosáhl toho,

aby po pár minutách vysílání "nevhodného" prohlášení umlkly všechny vysílače. Právě to mu však může v soudním procesu zlomit vaz. Zatímco nedávné soudní líčení nepřineslo důkazy o tom, že Jakeš a Lenárt o invazi dopředu věděli, u Hoffmanna tomu může být přesně naopak, neboť umlčení rádiových vln bylo zřejmě dopředu připraveno. Rozkaz byl pochopitelně ústní, písemné příkazy podobného druhu se tehdy nedávaly. Osmasedmdesátiletý důchodce Hoffmann byl ve vrcholných stranických funkcích už od roku 1949. Z ředitele rozhlasu to dotáhl na ministra kultury a později šéfa komunistických odborů a člena komunistického politbyra. *kkb*

Německý právník žaluje nepotrestané nacisty z "heydrichiády"

V reakci na věčné námitky z Rakouska i Německa, že se Česká republika dosud nevyrovnala s takzvanými Benešovými dekrety, zaslal koncem října t.r. německý právník Frank Metzinger podání na tři nepotrestané nacisty, kteří se za okupaci podíleli na vraždění Čechů po atentátu na Reinharda Heydricha a žili pak v Rakousku. Vyzval rakouského ministra spravedlnosti Dietera Böhmdorfera, aby neprodleně zahájil trestní řízení, i když právníkovi není známo, zda dotyční ještě žijí.

Jak Metzinger sdělil ČTK, upozorňuje rakouskou stranu na Heinricha Bergerera (narozen 1896), který podle jeho informací v letech 1940-44 v Praze nejdříve řídil nacistickou tajnou státní policii (gestapo) a pak byl zástupcem jejího šéfa. V noci z 9. na 10. června 1942 byl osobně přítomen v Lidicích, když se chystalo vyhlazení této obce. Trestu ušel také Franz Reinthaler (narozen 1916), který v červnu 1942 vedl popravčí čety na pražské stělnic v Kobylisích, a také Karl Oppolzer (1895), který se rovněž poprav účastnil. Metzinger soudí, že se jmenovaní dopustili genocidy neboli cílené a plánované likvidace českého národa. Do Rakouska zaslal rozličné podklady, které dokládají odpovědnost domnělých pachatelů a z nichž některé získal při studiu v českých archívech.

V podnětu rakouskému ministru poukazuje na nedávno zveřejněnou expertizu německého právníka Jochena Froweina k českým dekretům, která byla vypracována pro Evropský parlament. V bodu 47 Frowein dospěl k poznatku, že v Německu i Rakousku dosud nebyli potrestáni pachatelé nepromlčitelných lidických zločinů a dalších represálií z té doby.

Ve sněmovně vznikl skautský oddíl, chodí do něj Bráca i Starý pes

(ČTK) - Na půdě Poslanecké sněmovny vznikl parlamentní skautský oddíl, který sdružuje současné i bývalé skauty a skautky z řad zákonodárců bez ohledu na jejich politickou příslušnost. Poslanec ODS Petr Bratský, který dal ke vzniku oddílu podnět, soudí, že rozvíjet skautské hodnoty je možné i na politické scéně. Skupina skautů chce navázat na podobnou aktivitu z někdejšího Federálního shromáždění a udržovat kontakty se skautskými iniciativami v zahraničních parlamentech.

Bratský, ve svém skautském oddíle známý pod přezdívkou Bráca, řekl, že o činnost parlamentního oddílu projevíli zájem například lidovec Tomáš Kvapil alias Starý pes, jeho stranická kolegyně Michaela Šojdová přezdívaná Dáma, sociální demokrat Stanislav Křeček, místopředseda sněmovny a ODS Ivan Langer a další poslanci. Předpokládá, že z dvousetčlenné sněmovny se zapojí deset až 15 lidí, vítání jsou i senátoři.

V mládí byl skautem i místopředseda sněmovny Jan Kasal z KDU-ČSL, kterému v oddíle říkali René. Skautskou minulost má za sebou i prezident Václav Havel, který si kvůli své mírně zavalité postavě vysloužil u vodních skautů přezdívkou Chrobák. O junácký oddíl projevíli zájem poslanci všech parlamentních stran s výjimkou KSČM. Právě za komunistické éry byl skauting až na krátké období v době takzvaného Pražského jara zakázán a svoji činnost mohl plně obnovit až po listopadu 1989.

Bratský plánuje, že parlamentní oddíl skautů bude mít svoji vlastní vlajku i razítko. Politici se už dokonce sešli v parlamentní restauraci Demokracie, jako hosty přivítali i zástupce ústředí Junáka a někdejší poslance-skauty Federálního shromáždění. Bratský, který dodnes působí jako vedoucí a jezdí s dětmi na tábory, chystá pro své kolegy i neformální posezení u kytary či vánoční besídku. Kvapil přivítal, že spolková činnost kvete i na půdě parlamentu. Od skautské skupiny očekává mimo jiné i to, že bude v parlamentu více sledovat zájmy dětí a mládeže. "Být čestný není jen skautský ideál, ale to, co naše společnost potřebuje jako celek. I toto je prostředek, jak o to usilovat napříč politickými kluby," řekl Kvapil.

Junák je největším hnutím dětí a mládeže v České republice, nyní se k němu hlásí 53.000 členů všech věkových kategorií. V minulém století byl třikrát zakázán totalitními režimy. I v dnešní době láká děti na romantiku, učí je soudržnosti, samostatnosti a životu v souladu s přírodou.

kkb

Prezident Havel se stane čestným občanem Bystřice

Prezident Václav Havel se na sklonku svého funkčního období stane čestným občanem Bystřice nad Pernštejnem na Žďársku. Na Vysočinu totiž sahají jeho kořeny. V Bystřici se narodila jeho babička Emilie Pavelková a nedaleko odtud také trávil dětství. Klíče od města má prezident převzít od starosty na Pražském hradě, kam před komunálními volbami tradičně zve představitele některých měst a obcí.

Rodina Pavelkových pochází z nedalekých Pivoňovic a byli to dědiční rychtáři řekl ČTK historik Vladimír Císař. O jednom z nich se traduje, že našel na hradě Zubštejně hrnec stříbrňáků. Když ho chtěl vrátit, strašidlo to odmítlo.

Emilie Pavelková odešla do Vídně, kde měla mít krejčovský salón. Seznámila se tam s Havlovým dědečkem. Asi 15 kilometrů od Bystřice, v údolí říčky je pak lokalita zvaná Havlov. Tam Havlův otec postavil penzion, kde Václav s bratrem Ivanem trávili léto a v nedalekém Zďarci chodili do školy.

Prezident by se měl stát od roku 1900 desátým čestným občanem Bystřice. Naposledy, v roce 1993, udělili zastupitelé občanství Václavu Klausovi. Na seznamu jsou i dva partyzáni, kteří osvobodili město, a spisovatel Alois Jirásek.

kkb

České vysílání Rádia Svobodná Evropa skončilo

Děkovnými i litostivými telefonáty a emaily bombardují lidé již několik týdnů pracovníky českého vysílání Rádia Svobodná Evropa (RSE). Česká Svobodná Evropa, na jejíž informace mnoho lidí spoléhalo hlavně za komunismu, 30 září ve 22:00 skončí s vysíláním po 52 letech. Američané rozhodli s vysíláním skončit, neboť potřebují peníze na rozšíření vysílání do jiných zemí.

"I když vysílání RSE nahradí na stejné frekvenci pořady Českého rozhlasu 6, ředitelka Kopecká se na nich podílet nebude. Odejde podle ní i většina zaměstnanců, včetně například Jana Jůna či Yvonne Přenosilové. Podle ředitelky odcházejí i všichni dopisovatelé, vysílání ČRo 6 bude totiž podstatně jiné." kkb

Jubilejní desátá přehlídka tvorby ex libris v Chrudimi

Jubilejní desátá přehlídka českého ex libris spolu s jedenáctým sjezdem sběratelů, tvůrců a přátel tohoto druhu výtvarného umění začala v Chrudimi. Výstavy se konají vždy po třech letech a na té letošní bude do konce listopadu k vidění téměř 500 knižních značek 153 autorů. Do Chrudimi, která je od začátku sedmdesátých let Mekkou české knižní značky, přijeli i sběratelé z Nizozemska, Německa, Rakouska a Itálie. "O českou ex libris je mezi sběrateli v cizině mimořádný zájem, především pro její vynikající uměleckou úroveň.

Po skončení přehlídky se vystavené exponáty stanou součástí sbírek chrudimského kabinetu. Po 30 letech existence chrudimských trienale má kabinet společně se sbírkami Památníku národního písemnictví sbírkový fond čítající kolem 120.000 ex libris.

Malé grafické lístky mají tisíciletou tradici. Za otce uměleckého ex libris je považován Albrecht Dürer, první moderní české knižní značky vytvořili Josef Mánes a Mikoláš Aleš. kkb

Pithart a Cibrian pokřtili knižní Galerii velkých Evropanů

O více než 90 osobnostech, které se zasloužily o kulturní a politický rozvoj Evropy, pojednává kniha s názvem Galerie velkých Evropanů. Autorem této encyklopedie je senátor a profesor olomoucké Univerzity Palackého František Mezihorák. Knihu pokřtili v Rytířském sále Valdštejnského paláce předseda Senátu Petr Pithart a velvyslanec Evropské komise v ČR Ramiro Cibrian.

Ke křtu použili vodu z Vltavy a řeky Ill, která protéká Štrasburkem, sídlem Evropského parlamentu a Rady Evropy. Cibrian označil za symbolické, že křest připadá na dobu, kdy Evropská komise oficiálně uznala, že je Česko připravené na vstup do Evropské unie.

Ojedinelá publikace má podle Mezihoráka přispět k lepšímu pochopení staletého ideálu evropské spolupráce a jednoty, dnes již uskutečňovanému. Autor v ní pojednává o osobnostech, které žily v posledních sedmi stoletích. Kromě zahraničních filozofů, politiků i spisovatelů do encyklopedie zahrnul i české myslitele, neboť český myšlenkový přínos k evropanství pokládá po francouzském a německém za zřejmě nejvýraznější.

Kromě osobností, které jsou známé spíše v odborných kruzích, se v knize objevují například poválečný německý kancléř Konrád Adenauer, Napoleon Bonaparte, bývalý francouzský prezident Francois Mitterand, filozofové Imanuel Kant, Friedrich Nietzsche či Voltaire. Z Čechů jsou pak zastoupeni Jiří z Poděbrad, Jan Amos Komenský či Masarykové Tomáš Garrigue a Jan.

Z žijících současných Mezihorák vybral čtyři: Michaila Gorbačova, Helmuta Kohla, prezidenta Panevropské unie Otto von Habsburga a Václava Havla. *kkb*

Šílené krávy: druhý případ za týden

Už čtvrtý případ nemoci šílených krav v Česku odhalili veterináři v Šestajovicích v okrese Praha-východ. V posledních týdnech je to již druhá kráva nakažená nemocí BSE, kterou veterináři při porážce na jatkách objevili. Týden před tímto případem poslalo na porážku krávu starou pět a půl roku Zemědělské družstvo v Deblíně u Brna. Kráva ze statku v Šestajovicích byla stará sedm let a poražena byla tuto středu. Jakoukoli spojitost mezi oběma případy odborníci vylučují. *jp*

Profesor Weizenbaum převzal cenu nadace Havlových Víze 97

Přestože americký profesor německého původu Joseph Weizenbaum patří ke spoluvůrcům prvních počítačů, varuje před tím, aby se jim lidé snažili předávat své vlastnosti. Když v pražském Obecním domě přebíral

Profesor Weizenbaum přebírá cenu

cenu nadace prezidentského páru Víze 97, také upozornil, že existují projekty, jejichž cílem je zdokonalit člověka natolik, že vznikne nově, nadřazeně stvoření. "Jediným možným rozumným životním mottem zůstává 'proti duchu doby'," zdůraznil ve svém projevu.

Podle prezidenta Václava Havla patří Weizenbaum k vědcům, kteří ve svém oboru něčeho dosáhli, ale nedomnívají se, že jejich výsledky vysvětlují tajemství světa a bytí. Proto devětatadesátiletý vědec letos cenu nadace obdržel. Je to muž, který zdůrazňuje, že počítač rozmnožuje možnosti lidstva, ale není to něco, co je s lidmi srovnatelné. Upozorňuje, že počítač nemá duši, a tudíž ani tělo, řekl prezident v proslovu při předávání ceny. Weizenbaum se věnuje počítačové kultuře a vlivu výpočetní techniky na soužití lidí. Je znám jako kritik nejnovějších vývojových tendencí ve světě výpočetní techniky.

Nadace Dagmar a Václava Havlových Víze 97 uděluje cenu od roku 1999 osobnosti, která svým dílem přispívá k chápání vědy jako neodmyslitelné součásti obecné kultury a zabývá se otázkami poznávání, bytí a lidské existence. Především laureáty se stali rakouský neurochirurg žijící ve Spojených státech Karl Pribram, světoznámý italský spisovatel a literární kritik Umberto Eco a český filozof a biolog Zdeněk Neubauer. *kkb*

Zvon Zikmund se znovu ozývá z věže pražské Svatovítské katedrály

Před jedenáctou hodinou 27. září se z Velké jižní věže pražské Svatovítské katedrály znovu ozval hlas nejnámějšího českého zvonu Zikmund. Zvonu 15. června puklo srdce. Srdce se podařilo dostat do věže až na druhý pokus. Při prvním vyzvedávání chyběl čtyřem spolupracovníkům zvonaře Manouška asi metr a půl, aby se srdce dostalo renesančním oknem do zvonice. Třicetimetrové rameno jeřábu nestačilo a srdce muselo být spuštěno zpátky na zem. Když bylo rameno nadstaveno o dalších asi šest metrů, podařilo se na plochu položené srdce pomalu dostat téměř k samotnému zvonu.

Manouškova zbraslavská dílna byla vyplavena povodněmi, takže odlišit téměř půl tuny těžkého srdce obstarali pracovníci v kovárnách ve Žďáru nad Sázavou. Když bylo srdce položeno pod Zikmunda, čekala na zvonaře nejtěžší práce - zavěšení srdce do zvonu. Poprvé jsem viděl Zikmunda před 30 lety. Mám k němu osobní vztah, kromě toho, že je pro nás i symbolem národním," řekl Manoušek zpravodaji ČTK, jehož rodina se už několik generací stará o nejnámější české zvony.

S upevňováním železného srdce do dvoumetrového a šestnáct a půl tuny vážícího zvonu se namáhalo asi půl hodiny několik mužů. Během jeho instalace nastal jediný problém - kterým směrem otočit letopočet vyrytý na srdci. Zvonař Manoušek ho chtěl původně otočit směrem ke vchodu, architekt ale rozhodl o jeho opačném směru. Původní srdce, které tu bylo od roku 1789, tedy více než 200 let, bylo otočeno letopočtem od vchodu. Krátce před 11. hodinou Zikmunda na zkoušku rozhoupalo pět zvonařů, mezi nimi i jedna žena.

Zikmund, který zvoní většinou jen při zvláštních církevních a státních událostech, se plně rozezněl na svátek patrona české země Václava. *kkb*

Václav Havel do vesmíru zatím nemůže

Současný prezident je jediný z pětice nejslavnějších osobností české historie, který nemá ve vesmíru svou vlastní planetku. Kolem Slunce už obíhá vítěz loňské ankety Centra pro výzkum veřejného mínění T. G. Masaryk, druhý Karel IV., třetí Jan Hus i pátý Jan Amos Komenský. Jen čtvrtý Václav Havel ne. A nejméně dalších sto let ho astronomové do vesmíru nepustí. "Platí pravidlo, že jména politiků se mohou udělovat planetkám nejdříve sto let po jejich smrti," vysvětluje členka mezinárodní astronomické komise Jana Tichá. Pouze z obdivu k prezidentu Masarykovi učinili astronomové z tohoto pravidla výjimku. Jednoduchou cestu k hvězdné slávě mají na rozdíl od politiků sportovci. Například brankář Dominik Hašek se do vesmíru dostal ještě předtím, než vůbec ukončil svou kariéru. Právo pojmenovat nově objevenou planetku má vždy výhradně její objevitel. Do vesmíru se tímto způsobem natrvalo dostalo už přibližně pět set Čechů. *jp*

O sto milionů let starší než Jurský park

Je to největší nález svého druhu na světě: 1,2 metru velký zkamenělý otisk plavuně, starý zhruba 310 milionů let. Čeští paleobotanici se nad ním radují, dva dny jej odhalovali v lokalitě u Radnic na Rokycansku. "Otisk pochází z doby, kdy vznikalo černé uhlí. Tak velký exemplář se ještě nikde na světě nepodařilo objevit," prohlašuje zástupce Západočeského muzea v Plzni a vedoucí výkopu Josef Pšenička. Zkamenělinu našli v místech největšího českého černouhelného lomu. Před třemi sty miliony let na tomto místě sopečný popel pohřbil tropický prales. Díky tomu mohou dnes odborníci číst ve zkamenělých otiscích a zkoumat tehdejší flóru. "Je to příběh o více než sto milionů let starší, než ukazuje slavný Jurský park!" říká vedoucí projektu Stanislav Opluštil z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. *jp*

Remka si cení lidé více než svatého Václava

Až bude příště český národ v krizi, sejdu se tisíce lidí u sochy kosmonauta Vladimíra Remka. Pokud mu ji tedy někdo postaví. Remek má v očích lidí o něco větší vážnost než svatý Václav. V anketě mezi téměř 1200 lidmi to zjistilo Centrum pro výzkum veřejného mínění. Vladimíra Remka lidé zařadili na 24. místo pomyslného žebříčku, patrona českého národa, svatého Václava, až na 26. místo. Necelý týden, který v březnu 1978 strávil v kosmické lodi Sojuz 28, tak stačil Remkovi na to, aby v žebříčku největších osobností předstihl přemyslovského knížete, který je po staletí považován za ochránce Českého království a státu. Nejvýše se v anketě umístil prezident Masaryk následován Karlem IV. a Janem Husem. Na čtvrtém místě se umístil současný prezident Václav Havel. Výš než svatý Václav skončili také Karel Gott nebo Jaromír Jágr. *jp*

Hygienik zavřel slavnou pivnici Masné krámy

Vyhlášená pivnice Masné krámy v Českých Budějovicích musí zavřít. Okresní hygienik Zdeněk Velikovský našel v kuchyni a na záchodech tolik špíny, že rozhodl - od října už do Masných krámů hosté nesmějí. Štamgasti jsou smutní - jejich pivnice je známa široko daleko, turisté ji znají stejně dobře jako Černou věž. Hygienik přitom upozorňoval na nedostatky už v červenci, majitelé hospody s tím však nic neudělali. Po povodních se podmínky v Masných krámech ještě zhoršily. O slavnou hospodu má nyní zájem pivovar Budějovický Budvar. Chce ji koupit od nynějších vlastníků, opravit a od příštího roku znovu otevřít. Pokládá to za dobrý reklamní tah - v Masných krámech se totiž nikdy netočilo jiné pivo než Budvar. *jp*

Karlín

Další dům a to v Křížkově ulici museli opustit nájemníci v pražském Karlíně, poté, co jej statici přeřadili mezi neobyvatelné objekty. Počet neobyvatelných domů v Praze - Karlíně stále roste. K dnešku jich je už 42. Nejvíce jich stojí v Křížkově a Sokolovské ulici. Další jsou v Březinově, Vítkově, Šaldově, Kollárově, Pobřežní a Pernerově ulici, na Karlínském náměstí a v ulicích Petra Slezáka a Prvního pluku.

Srpnová povodeň zasáhla ze všech pražských čtvrtí nejvíce právě Karlín. V něm a v přilehlé části Libně zaplavila na 1100 domů, které vyžadují dlouhodobý dohled statiků. Bezprostředně po záplavách se v Karlíně zřítily kvůli podmáčení tři domy - dva v Sokolovské a jeden v Křížkově ulici. Nikdo nezahynul ani nebyl raněn. Další dům v Křížkově ulici číslo 63 strhli dělníci kvůli porušené statice. *kkb*

Začalo loučení s rumem

V božkovské likérce začala výroba posledních lahví, na jejichž etiketách bude proslulé jméno: Rum. Od Nového roku v nich bude sice stejná lihovina, ale už pod jiným názvem: Tuzemák. Je to jeden z důkazů, že Česká republika to nemá do Evropské unie tak daleko. Právě evropské předpisy totiž stojí za tím, že Rum tuzemský zmizí z pultů obchodů a z hostinců. "V Evropské unii náleží označení rum pouze těm nápojům, kde je základem destilát z cukrové třtiny," vysvětluje Michal Šefl z plzeňské společnosti Stock. Tradiční český rum však nikdy skutečným rumem, tak jak ho chápe Evropa, nebyl. Jeho podstatou je líh, například melasový, ochucený rumovou trestí. S rumovou érou se v Božkově začali loučit výrobou lahví, na jejichž etiketě je kromě velkého nápisu "Naposled!" také vyobrazen znak Evropské unie: žluté hvězdy na modrém poli. Úplně poslední lahev rumu tu vyrobí za čtrnáct dní. Tuzemák půjde na řadu počátkem příštího roku. *jp*

Lupiči ukradli z vozu 150 milionů

Sto padesát milionů korun mají na kontě pachatelé největší loupeže v dějinách české kriminalistiky. Ozbrojenci přepadli pancéřovaný bankovní vůz odvázející peníze ze Citibanky na pražské Evropské třídě. Policejní popis pachatelů je však natolik nekonkrétní, že k dopadení ozbrojenců stačit pravděpodobně nebude. Policie charakterizuje lupiče pouze jako mladé muže oblečené do policejních kombinéz a takzvaných taktických vest. Policie už vyslechla přepadené strážce a další svědky. Zatím se nedostala o moc dál, než byla několik hodin po loupeži. Základní otázka, proč řidič pancéřovaného vozu lupičům vůbec zastavil, už zodpovězena je. Před bankovní automobil se postavil muž, který nebyl nijak maskován, ale převlékl se za policistu. *jp*

Soutěž Czech Press Photo vyhrál snímek slona z pražské zoo

V soutěži novinářské fotografie Czech Press Photo podle očekávání zvítězil snímek pořízený při srpnové povodni. Fotografií roku 2002 se stal obrázek slona Kadiry, který vznikl krátce před jeho utracením v zatopené pražské zoo. Cenu za něj spolu s odměnou 120.000 korun porota udělila Renému Jaklovi.

Povodně dominovaly celé soutěži, z 65 oceněných fotografií se jich týkalo 14. Lidé si budou moci prohlédnout soutěžní snímky na výstavě na Staroměstské radnici od 27. listopadu do 22. ledna.

Porota letos posuzovala 2318 fotografií od 208 fotografů. Nakonec v osmi dvoukategoriích udělila 15 prvních cen, vždy za jednotlivý snímek a sérii snímků, které jsou spojeny s odměnou 20.000 korun. Držitelé druhých a třetích cen získávají diplom. Novinkou letošního ročníku je dětská cena, kterou mají příslušníci různých etnik žijících v ČR dali snímku afghánského dětského bojovníka od Davida Neffa ze společnosti Mafa. Porota vedle povodňových snímků zvláště vyzdvihla snímky z Afghánistánu reportéra Reflexu Jana Šibíka, který si ocenění odnáší pravidelně.

kkb

Obnoveno Waldesovo muzeum

V Praze bylo obnoveno muzeum spojené se jménem proslulého českého podnikatele Jindřicha Waldese. Nejedná se však o nějakou expozici z jeho proslulé umělecké sbírky, jejíž postupný prodej po restituci z Národní galerie vyvolal v odborném světě mimořádnou pozornost. Wal-

desovo muzeum spíše připomene způsob, jakým se jeho původce domohl tak nevšedního vlastnictví. Právě před sto lety založil Jindřich Waldes spolu s mechanikem a konstruktérem Hynkem Pucem firmu, která se zabývala výrobou a prodejem drobného kovového zboží. Hlavním hitem společnosti se stal vynález – patentní knoflík, který dostal název po obrovském diamantu Koh-i-noor. Deset let po vzniku firmy spatřila světlo světa i proslulá ochranná známka KIN - Girl, zobrazující dívku s patentním knoflíkem místo oka. Jeho tvůrci byli významní čeští malíři František Kupka a Vojtěch Preissig, ale původní impuls vyšel od samotného Jindřicha Waldese. Úspěšné logo pak pomohlo výrobku k úspěšné expanzi i na půdu USA. V roce 1916 pak již v komplexu závodů Koh-i-noor ve Vršovicích vzniklo muzeum věnované šatním sponám, spínadlům a dalším šatním doplňkům od pravěku až po současnost. Mezi jeho nejcennější exponáty patřila část tzv. Karlštejského pokladu, který obsahoval mj. i zlaté spony z doby Karla IV. zdobené diamanty. Slávu muzea, které se pyšnilo i bohatou knihovnou a fotoarchivem, však ukončila 2. světová válka. Jindřich Waldes byl jako neárijec pronásledován. Rodina ho sice vykoupila z koncentračního tábora, ale na cestě na loď do Ameriky za nevyjasněných okolností umřel. Část sbírek muzea převzala Národní galerie a po válce se exponáty dostaly do Uměleckoprůmyslového muzea a jabloneckého muzea bižuterie. V současné době otevřené Waldesovo muzeum je majetkem obce, neboť Waldesovi dědicové o ně neprojeví zájem. Typické muzejní prostory budou však již sloužit jako prostorná výstavní síň, kterou Praha 10 již potřebovala.

První uvedená expozice byla čistě jubilejní. Seznámila návštěvníky s nejstaršími dějinami obce, zaznamenala povýšení Vršovic na město v roce 1902, vznik Velké Prahy a informace o různých aspektech života obce v různých dobách. Připomenuty byly i významné osobnosti, které se tu narodily nebo působily. V poslední části výstavy se mohli obyvatelé především této městské části seznámit s některými vizemi města ve třetím tisíciletí (MaFr)

Chcete koupit likérku? Nebo pivovar?

Podle českého tisku je na prodej největší český výrobce lihovin, firma Stock Plzeň. Současný vlastník, německá společnost Eckes působící i v Rakousku se totiž rozhodla prodat svoji divizi alkoholických nápojů a soustředit se pouze na trh ovocných šťáv, kde chce posílit svoji vedoucí pozici v Evropě. Německá firma tak reaguje na světový trend směřující k vytváření poměrně úzce specializovaných skupin, nicméně její rozhodnutí i odborníky přece jen trochu překvapilo. Plzeňský Stock se na českém trhu prosazuje především oblíbenými lihovinami Fernet Stock a Ioni dosáhla zisk 333 miliónů. Její podíl na trhu činí více než třicet procent. Podle představitelů Stocku je plzeňský podnik plně restrukturalizovaná, úspěšná a zdravá společnost, která se nemusí bát změny majitele. Naopak vstup nového silného strategického partnera může přispět k posílení pozice při očekávaném vstupu České republiky do Evropské unie. Pokud se vám však přece jen nechce kupovat likérku, můžete se spokojit s pivovarem v Karlových Varech. Ten zase chce prodat největší česká pivovarská společnost Plzeňský Prazdroj. O nalezení kupce pro komplex pivovarských budov ovšem usiluje už tři roky. Zdá se ovšem velmi nepravděpodobné, že by nový vlastník v Karlových Varech začal znovu vařit pivo – výroba by asi těžko dosáhla rentability a navíc by se muselo začít z technologického hlediska od píky. (MaFr)

Nejvyšší Čech - 218,5 centimetru?

Již potřetí za sebou získal na soutěži v Olomouci titul Nejvyšší muž České republiky šestatřicetiletý Petr Huss ze Zbýsova na Brněnsku, který měří 218,5 centimetru. O svém primátu však sám pochybuje a poukazuje na skutečnost, že se akce účastní relativně málo soutěžících. Sám prý zná vyšší Čechy, z nichž jeden může dosahovat výšky až 230 centimetrů. Historickým rekordmanem na českém území byl údajně Josef Drásal z obce Chromeš na Šumpersku. Tento skutečný obr, který zemřel v roce 1886, údajně měřil 242 centimetrů. Jeho kostru dodnes uchovává anatomický ústav Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně a na jeho paměť se pořádá i soutěžní klání o nejvyššího muže Československa. (MaFr)

Jak se slaví u Havlů narozeniny

Prezident si nepotrpí na velké oslavy - nanejvýš si sezve pár dobrých přátel.

Popřát prezidentu Václavu Havlovi k narozeninám není vůbec jednoduché. Pokud ho totiž nepřemluví nejméně stovky přátel a známých, tak Václav Havel žádné oslavy narozenin nepořádá.

Narozeniny jsou čistě soukromá věc pana prezidenta, sdělil v předvečer 66. Havlových narozenin, jeho tiskový mluvčí Ladislav Špaček. "A jeho kancelář žádné oficiální oslavy nikdy nepořádala. Ani letošní rok nebude výjimkou." Podle Špačka záleží jen na Havlovi, jak se s manželkou Dagmar rozhodne narozeniny oslavit. Zpravidla si manželé Havlovi zajdou na soukromou večeři. Takovým způsobem například Havel oslavil své loňské narozeniny. S manželkou a její dcerou Ninou povečeřeli 5. října v pražské restauraci Arzenál.

Oslava r. 1996

Ze svých zásad nepořádat na svůj svátek a narozeniny žádné společenské akce slevil Václav Havel ve své prezidentské funkci jen jednou. Na kulaté šedesáté narozeniny v říjnu 1996 uspořádal v pražském divadle Archa

večirek, kterého se zúčastnilo téměř tisíc hostů. "To byla opravdu výjimka. Václav Havel tehdy spíše vyhověl očekávání stovky svých přátel," vysvětluje důvod velké oslavy Špaček. Gratulantů tehdy přišlo tolik, že jejich fronta končila až před divadlem. Havel každého pohostil gulášem podle vlastního receptu a na oplátku dostal stovky dáreků - od košíku čerstvých hřibů až po uloveného sumce.

Oslava r. 2001

Od té doby už Havel podobnou oslavu nepořádal, ale se svými nejbližšími přáteli se přesto každý rok alespoň k malému posezení sejde. V roce 1997 oslavil narozeniny se svým přítelem režisérem Milošem Formanem při soukromé cestě ve Spojených státech. O rok později pak své známé pozval na zámek v Lánech na dort přivezený přímo z vídeňského hotelu Sacher.

David Macháček

Dagmar Havlová v USA

Recepce ke státnímu svátku České republiky a mši v kostele Good Shepherd v Beverly Hills za účasti prezidentovy choti Dagmar Havlové skončil v neděli v Los Angeles Týden české kultury. Recepce se konala na někdejší luxusní parníku Queen Elizabeth, jenž kotví v losangeleském přístavu a je ve vlastnictví Josepha Prevrtila, potomka českých přistěhovalců, kteří se před několika generacemi usadili ve Spojených státech.

Na parníku byla otevřena výstava souboru fotografií o povodních v České republice z dílny studia AFIS. Své velké portrétní snímky tam vystavuje také fotograf Jadran Šetlík.

Týden kultury a s ním i návštěva Dagmar Havlové skončila mší, kterou celebrol český biskup v Los Angeles Petr Esterka za přítomnosti dvou set lidí, většinou krajanů. Ve stejném kostele se kdysi konalo poslední rozloučení s americkým zpěvákem Frankem Sinatrou. Během návštěvy věnovala Havlová losangeleskému Muzeu tolerance, které je součástí centra Simona Wiesenthala, manželovu vlastnoručně napsanou básnickou juvenálii z roku 1953. Součástí Týdne kultury bylo promítání vítězného filmu letošního karlovarského festivalu Rok d'ábla Petra Zelenky a klasického loutkového filmu Jiřího Trnky „Sen noci svatojánské“.

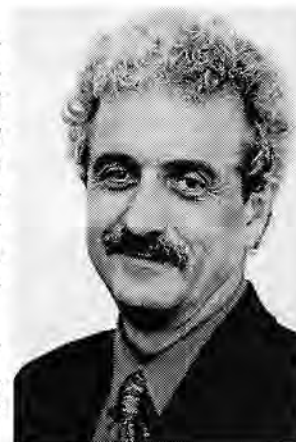
kkb

Na Scénické žatvě v Martině zpíval český ministr kultury

(zpravodaj ČTK) - Vlastní autorské texty a také písničky Šlitra a Suchého zpíval ve slovenském Martině český ministr kultury Pavel Dostál. Ve zhruba patnáctiminutovém vstupu v rámci programu "...a možná přijde i Bednárik" rovněž vzpomínal na své účinkování na zdejší festivalu amatérského divadla Scénická žatva v roce 1968. V programu, který byl koncipován jako reminiscence za uplynulými ročníky Scénické žatvy vystoupilo dalších šest divadelních souborů. Ministr zpíval za klavírního doprovodu Richarda Pogody písničky z představení Výtečníci, které před lety sám napsal a které zde uvedlo Amatérské studio z Olomouce jen několik týdnů po začátku okupace sovětskými vojsky v roce 1968. Organizátorům se podle Štefkové povedl "husarský kousek", když se jim podařilo přesvědčit ministra k účinkování.

Na 80. ročníku Scénické žatvy v Martině, který je považována za nejstarší festival amatérského divadla v Evropě, se představilo 35 divadelních souborů a sólistů ze Slovenska, Jugoslávie, Německa a ČR. Českou republiku reprezentovalo divadlo Piki z Volyně, které uvedlo hru Pavla Kohouta August August, august

kkb

Pavel Dostál

Pivo roku - Starobno Medium

Mezi světlými ležáky v soutěži České pivo roku 2002 obsadilo stejně jako loni první místo pivo Starobno Medium, kterému nejvíce konkuroval Velkopopovický kozel-Premium a Primátor Světlý ležák z pivovaru v Náchodě. Akcí pořádá Český svaz pivovarů a sladoven ve spolupráci s Výzkumným ústavem pivovarnickým a sladařským. Starobno tak jistě částečně odstraní svou pověst piva nevalné kvality, ale je otázka, zda jeho reklamní kampaň operující s protičeským moravismem je tou nejlepší obchodní politikou. Spíše by jistě stálo zato zdůraznit kvality, které prokazuje nyní obhájené prvenství.

(MaFr)

První česká elektrická lokomotiva oslavila pětasedmdesátiny

Přesně na den před 75 lety vyjela z plzeňské Škodovky první česká elektrická lokomotiva. Parametry lokomotivy "1 ELo" z roku 1927 byly podle historika Muzea Škoda Petra Mazného srovnatelné s tehdejšími výrobky předních francouzských a anglických firem. Podle historika patřila Škodovka od konce první světové války mezi významné evropské producenty parních lokomotiv. Jejich výroba skončila v roce 1958, protože už nebyly schopné konkurovat lokomotivám elektrickým. Dosud vyrobila Škoda Dopravní technika 5500 elektrických lokomotiv, z nichž 3500 prodala v zahraničí. Asi 2500 jich koupil někdejší Sovětský svaz, kde se kvůli náročným klimatickým výkyvům jiné značky neprosadily. Po rozpadu trhu bývalé RVHP přišel podnik téměř o celý trh a musel rozšířit svou produkci například o tramvaje, vozy metra a předměstské vlakové soupravy. V posledních letech se vrátil na ruské a ukrajinské trhy, kde modernizuje své lokomotivy. kkb

Prodej Unipetrolu zrušen

Koncem září vypršela lhůta, do které měl vítěz výběrového řízení na získání 63 procent českého chemického holdingu Unipetrol, skupina Agrofert ovládaná slovenským podnikatelem Andrejem Babišem, zaplatit dohodnutou sumu, tedy 361 milionů dolarů. Skupina Agrofert však již delší dobu signalizovala, že z obchodu patrně sejde. Andrej Babiš požadoval, aby kromě Agrofertu mohla do Unipetrolu vstoupit také polská rafinerie PKN Orlen, což však vzhledem k podmínkám výběrového řízení český stát odmítl. K dohodě nedošli oba partneři ani v otázce ceny – Agrofert požadoval její snížení kvůli následkům povodní (součástí Unipetrolu je i Spolana Neratovice nebo Kaučuk Kralupy) i kvůli zhoršenému hospodaření dceřiných firem Unipetrolu. Navíc došlo uvnitř Unipetrolu i k určitým konfliktům mezi jednotlivými součástmi holdingu. Prodej Unipetrolu do rukou Agrofertu také nepřála část ekonomických analytiků a hráčů na finančních trzích, kterým se Agrofert nezdál dost silným a solidním subjektem, schopným zvládnout sousto, jaké Unipetrol bezpochyby představuje. I to se odrazilo na skutečnosti, že ukončení smlouvy s A. Babišem vyvolalo růst kursu akcií Unipetrolu. Odborníci však očekávají, že česká vláda nyní bude muset prodat majoritu v chemickém holdingu za nižší sumu, než na jakou zněl kontrakt s Agrofertem. Pravděpodobného kupce je asi možno hledat v neúspěšných účastnících předchozího výběrového řízení. Svůj zájem již deklarovala maďarská společnost MOL, do úvahy by mohla přicházet i britská Rotch Energy nebo rakouská ÖMV. (MaFr)

Další zahraniční podniky zahájily výrobu v ČR

Počátkem října zahájilo svoji činnost několik českých závodů významných zahraničních firem. V Trmicích u Ústí nad Labem začali vyrábět a montovat elektrické nářadí pro světoznámého amerického výrobce Black & Decker. V novém podniku má najít zaměstnání celkem 600 osob, což má pro Ústecko jako pro region s vysokým počtem lidí bez práce obrovský význam. Navíc zde mohou pracovat i lidé se základním vzděláním, kteří by jinak jen velmi těžko hledali uplatnění. Pro společnost Black & Decker má nový závod představovat základnu pro plánovanou expanzi na trhy Evropské unie. Navíc v České republice našla americká firma i řadu vhodných subdodavatelů, jejichž podíl by měl dosáhnout až 70 procent. V další lokalitě na Ústecku, v Podbořanech se začaly na počátku října také vyrábět v nově vybudovaném závodě Conta chladničky pro italskou firmu Candy Elettrodomestici. Zde nalezlo práci 200 zaměstnanců, přestože původně přislíbila firma pouhých 197 pracovních míst. Nyní se však již hovoří o tom, že v konečné fázi by počet pracovníků závodu měl dosáhnout čísla 600. Italská firma se zavázala investovat v České republice více než 1,5 miliardy korun a tomu podobně jako u americké firmy Black & Decker odpovídala poměrně velkorysá investiční pobídka ze strany státu. Bohužel u podobných projektů stále zůstává obava, aby se v rámci globalizace světové ekonomiky závod nestěhoval za pár let zase jinam. Doufejme, že v Čechách vydrží i japonská Denso Airs Co Ltd. Corporation, která v severočeském Liberci zahájila stavbu továrny na zpracování hliníkových trubek do automobilových klimatizačních systémů, která má produkovat pro Denso Manufacturing Czech, která rovněž působí v liberecké průmyslové zóně. Japonci hodlají do závodu vložit asi 230 milionů korun a zahájit výrobu chtějí v říjnu příštího roku. (MaFr)

Kdo do slovenského elektrárnovství

Osm zájemců mělo dodat své nabídky na privatizaci menšinového podílu ve společnosti Slovenské elektrárny. Není však zatím jisté, zda investoři budou chtít vstoupit do nerozdělených elektráren, nebo zda vzniknou nejprve dvě dceřiné firmy, z nichž jedna by se měla orientovat na jadernou energetiku. Nebyla zveřejněna ani jména uchazečů o vstup do firmy, slovenský tisk však v této souvislosti mluví především o německé E.ON, která se silně angažuje v ČR a na Slovensku mu patří podíl v Západoslovenské energetice; o francouzském zatím státním gigantu Electricité de France, o British Energy, další britské firmě International Power, o španělské společnosti Iberdrola, o italském Enelu i o dalším německém uskupením zainteresovaném v české energetice – o firmě RWE. Součástí Slovenských elektráren jsou i atomové elektrárny Jaslovské Bohunice a Mochovce. V současné době se ovšem slovenská elektrárnovská společnost potýká s velkými finančními problémy a bez poskytování úvěrů se státními garancemi jí hrozí krach. Její zadlužení zejména vůči bankám činilo koncem roku 2001 58,848 miliardy korun a akutně jí hrozí platební neschopnost. (MaFr)

Rozvoj automobilového průmyslu na Slovensku

Již zhruba 13 miliónů euro investovala od roku 2000 na Slovensku německá společnost Rautenbach. Velká část peněz šla do nákupu haly v komplexu Závodu SNP v Žiaru nad Hronom a do technologického vybavení závodu, který vyrábí odlitky pro korejskou automobilku Daewoo Ssang Young a nově také hlavy válců pro Škodu Auto. Současná produkce dosahuje 150 tisíc odlitků pro Daewoo a dalších 50 tisíc hlav pro Škodu. Příští rok by se ovšem objem dodávek pro českou automobilku měl ztrojnásobit. Ještě tento rok by se měla v závodě rozběhnout zkušební výroba bloků motorů pro vozy Porsche a pro nejbližší budoucnost se počítá také se zahájením dodávek hlav válců pro automobily Audi. Tomuto ambicióznímu plánu, podle kterého by ročně měl slovenský podnik produkovat 600 tisíc kusů různých odlitků, odpovídají také předpokládané další investice ve výši skoro 40 miliónů eur. Firma Rautenbach Slovakia již dnes zaměstnává 270 osob a do roku 2006 by jejich počet měl vzrůst na 600. Ale na Slovensku se dobře rozvíjí nejenom výroba součástek pro automobily – počítá se i s růstem produkce samotných vozů na Slovensku. Automobilka Seat, která je součástí koncernu Volkswagen, chce totiž do slovenského VW Bratislava převést část výroby svého modelu Ibiza. Mělo by se jednat celkem o asi dvacet tisíc aut ročně, což představuje asi deset procent dosavadní výroby v závodě v Martorellu u Barcelony. Dá se očekávat, že se atraktivita Slovenska vzhledem k výsledku voleb zvýší. Napomáhat by tomu měla také nižší úroveň platů na Slovensku ve srovnání třeba s Českou republikou. Posilování slovenské koruny vůči euru však tuto krátkodobou výhodu může srazit na minimum. Jako brzda se také jeví těžkopádná byrokracie a rozšířená korupce. Navíc se asi slovenská pravicová vláda nerozhodne pro ofenzivní průmyslovou politiku podobnou té, kterou praktikoval sociálně-demokratický kabinet Miloše Zemana. Přesto se zdá pravděpodobné, že mnozí investoři budou o přesunu své výroby na Slovensko určitě uvažovat a lze počítat i s budováním nových závodů v této oblasti za přispění zahraničního kapitálu.

(MaFr)

Počítačový systém pro státní pokladnu nakonec pro Hewlett Packard

Skoro dva roky trvalo výběrové řízení na firmu, která dodá Slovensku počítačový systém na řízení státní pokladny a neobešlo se bez značných pochybností. Celkem proběhla čtyři kola, která všechna vyhrál Hewlett Packard. Slovenský Úřad pro veřejné zakázky (Úrad pre verejné obstarávanie) ovšem rozhodnutí komise zrušil. Ministerstvo financí na tento krok reagovalo změnou veřejné soutěže na neveřejné jednání, což vysvětlovalo časovou tísní způsobenou prodloužením tendru. Vítězem na zakázku v hodnotě 1, 28 miliardy slovenských korun byla nakonec vyhlášena společnost Hewlett Packard, ale jeho neúspěšný konkurent, firma IBM Slovensko podal už stížnost na Úřad pro veřejné zakázky a Nejvyšší kontrolní úřad (Najvyšší kontrolný úrad). Přestože společnost Hewlett Packard nakonec v závěru jednání snížila požadovanou cenu o 160 miliónů slovenských korun, IBM Slovensko tvrdí, že jeho systém by vyšel levněji ještě o dalších 360 miliónů. Spokojen samozřejmě není ani druhý neúspěšný uchazeč o zakázku, firma Siemens Business Service, ale na rozdíl od IBM nehodlá sáhnout k nějakým právním krokům a výsledek tendru bude akceptovat. Státní pokladna má na Slovensku převzít část kompetencí ministerstva financí a Národní banky Slovenska (Národná banka Slovenska) a slovenská vláda od ní očekává především optimální řízení toku státních financí a z toho vyplývající úspory. Výběrové řízení na její počítačový systém však slovenský tisk zařadil mezi šestici nejproblematičtějších kauz v souvislosti s podezřením na korupci.

(MaFr)

Na Slovensku zdraží voda

Maximální cena vodného na Slovensku má v roce 2003 stoupnout o plných 35 % a stočné se má zvýšit o 30 %. Cílem je odbourání tzv. křížových dotací, kdy vodárny hradí ztrátovost dodávek pro rodiny z vyššího zisku dosaženého na úkor jiných odběratelů. Křížové dotace na středním a západním Slovensku hodlají vodárny zlikvidovat do konce roku 2004. Poněkud složitější je situace na Slovensku východním, kde si voda vyžaduje finančně náročnější úpravu. V případě cen za teplo zřejmě nebude muset většina slovenských občanů v následujícím roce sahat hlouběji do peněženky – i když u jednotlivých subjektů je určité zdražení možné, podle odhadu představitelů příslušného regulačního úřadu by zhruba 90 % dodavatelů mělo zachovat stávající ceny.

(MaFr)

Omezen dovoz řepkového oleje a masových konzerv z ČR na Slovensko

Formou množstevních kvót se rozhodlo Slovensko omezit dovoz masných konzerv a řepkového oleje na potravinářské účely. České ministerstvo zemědělství i některé další organizace se slovenským krokem zásadně nesouhlasí. Představitelé slovenského ministerstva zemědělství se však domnívají, že jejich jednání je v souladu s mezinárodním právem. Poukazují také na skutečnost, že v případě olejů a masných konzerv, byli Češi prakticky výhradními dovozci a v případě oleje ovládali 38 % a u masných konzerv dokonce plných 45 %. K určitým konfliktům v Česko – slovenských vztazích dochází i v případě kravského mléka – čeští celníci tvrdí, že čeští obchodníci využívají nižší cenu mléka na Slovensku a pašují ho ve velkém přes hranice. Slovenští zemědělci vcelku pochopitelně tvrdí, že k žádným podobným nezákonným manipulacím nedochází.

(MaFr)

Česká značka pod španělskou vlajkou

Španělská společnost Fagor se rozhodla využít zvuk tradiční české značky elektrických domácích spotřebičů Romo a pronajala ji na deset let od jejího dosavadního vlastníka, firmy Romo Fulnek. Česká firma již několik let nepodniká ve výrobě automatických praček, ale specializuje se pouze na malé mechanické pračky, takže nemůže dojít k souběhu zájmů. Španělé údajně chtějí na trh vrhnout čtyři typy praček, tři chladničky a jednu myčku nádobí pod označením Romo. Začátkem devadesátých let by jistě málokdo věřil, že značky českých výrobců bílé elektroniky mohou představovat pro zahraniční firmy atraktivní zboží, ale doba se změnila a sklon k tradici opět ukázal svoji obrovskou sílu. Přesto i nyní představuje akce španělského výrobce zajímavý pokus a bude jistě zajímavé sledovat, jak zareagují spotřebitelé. Skutečností ovšem zůstává, že již řada českých značek ze sebe dokázala v polistopadovém období sejmout ódium druhořadého zboží.

(MaFr)

Inflace nízká, ale nezaměstnanost znepokojivá

Podle údajů Českého statistického úřadu klesly ceny v září ve srovnání s předchozím měsícem o půl procenta a ve srovnání se zářím roku 2001 došlo k růstu inflace o pouhých 0,8 procenta. K tomuto vývoji přispěly podle odborníků především potraviny, u kterých se stále projevuje silná konkurence na trhu. Svůj význam ovšem měl i prudký pokles cen zahraničních zájezdů o skoro 23 procent a silná koruna, která stále zlevňuje devizy. Naopak se o něco zvýšila cena pohonných hmot. Ekonomové hovoří o klasickém deflačním prostředí se všemi jeho klady a zápory, které podle nich s velkou pravděpodobností přiměje Českou národní banku k dalšímu snížení úrokových sazeb. Pro spotřebitele jistě nevelký růst nebo dokonce pokles cen představuje příznivou zprávu, ale na druhé straně lze očekávat nepříznivý vliv inflačních čísel na úroky v bankách a také na mzdové vyjednávání odborů. Většinou analytiků se ve světle nyní zveřejněných čísel zdají požadavky odborářů na sedmiprocentní růst platů v příštím roce příliš vysoké. Na druhé straně však růst všeobecné životní úrovně jistě musí doprovázet proces přibližování České republiky k Evropské unii. Samozřejmě se tak poněkud vytrácí tzv. komparativní výhoda, ale ta by stejně u členského státu Evropské unie nemohla představovat základ prosperity. Inflace v České republice dnes dosahuje mimořádně nízkých hodnot i ve srovnání se západní Evropou, ale podle ekonomů existují i poměrně silné vlivy, které by mohly dosavadní vývoj zvrátit. Jedná se především o způsob financování odstranění povodňových škod, ale mimořádně důležitý se jeví také vývoj na trhu se surovinami. Případný vojenský konflikt mezi USA a Irákem by mohl odstartovat doslova raketový nárůst cen ropy, což by samozřejmě přispělo k prudkému zvýšení inflace. Jestliže však zatím je možno inflační vývoj hodnotit spíše kladně, o situaci na trhu práce se to rozhodně říct nedá. Ve srovnání se srpnem sice stoupla zářijová nezaměstnanost pouze minimálně, ale v meziročním srovnání je bez práce o 52 tisíc lidí více než v září roku 2001. Přitom se zároveň snižuje počet nabízených míst. Srpnové povodně pochopitelně působí na trh práce kladně i záporně najednou – zatímco zejména menší podnikatelé postižení záplavami budou asi propouštět, lze očekávat boom stavebních a některých dalších firem. Podle českého ministerstva práce a sociálních věcí by se nezaměstnanost v prosinci měla pohybovat na úrovni 9,7 až 9,9 procenty praceschopného obyvatelstva. Hodně bude záležet na kursu koruny, na který si exportéři dlouhodobě stěžují, ale na druhé straně by nebylo správné tento faktor přeceňovat. V každém případě by však brzo míra nezaměstnanosti mohla představovat pro českou ekonomiku obrovskou zátěž. Již dnes jsou počty nezaměstnaných v některých regionech dlouhodobě doslova hrozné.

(MaFr)

Obnovena cla na české trubky

Evropská komise se rozhodla uvalit na svařované trubky z čisté oceli nebo železa, které Česká republika dováží do států Evropské unie, velmi vysoká cla. Zatímco

k cenám výrobků společnosti Jäkl Karviná bude přidáno 17,9 procenta, u dalších výrobců bude celní zatížení dokonce ve výši 52,6 procenta, což prakticky znamená vytlačení českých trubek z trhu Unie. Pro výrobce z České republiky, podobně jako pro podobně postižené společnosti z Polska, Thajska, Turecka a Ukrajiny, představuje toto opatření velmi tvrdou ránu, která se bezpochyby dotkne rozsahu jejich výroby i počtu zaměstnaných osob. České výrobky už postihlo prozatímní celní opatření z letošního března, nynější úprava by však teoreticky měla platit po dobu plných pěti let. Pokud však v této době Česká republika vstoupí do Evropské unie, celní přehradu automaticky padnou.

(MaFr)

Potopa škodila i stavebnictví

Velice neblaze se mohutné záplavy podepsaly na výsledcích stavební výroby v České republice v srpnu. Poklesla o plných 4,9 procenta, což je horší výsledek než odborníci očekávali. Přitom výsledné číslo podle ekonomů není pouze následek zničující povodně – i bez jejího vlivu by stavební výroba klesla, i když pouze o 1,9 procenta. Podnikatelé ve stavebnictví samozřejmě očekávají, že nepříznivý trend zvrátí v posledním čtvrtletí při příznivém počasí příliv zakázek na opravy a výstavbu nové infrastruktury, takže by nakonec stavební výroba mohla končit s celoročním růstem kolem tří procent. Zároveň však stavitelé upozorňují, že opravy nemají pro podnikatele nikdy takovou efektivnost jako samotná výstavba. Velmi povážlivá je ovšem skutečnost, že v srpnu výrazně, o plných 6,1 procent poklesla ve stavebnictví produktivita práce – přes pokles výroby totiž ve stavebnictví přibýlo zaměstnanců. Rostla i jejich reálná mzda, která oproti loňskému srpnu stoupla o tři procenta.

(MaFr)

ČR se začíná připravovat na euro

Podle českého ministra financí Bohuslava Sobotky přijme Česká republika strategii, na základě které by mohla splnit kritéria pro přistoupení na euro už v roce 2007. Podle jeho představ by pak Česká republika mohla fakticky přejít na euro zhruba v roce 2010. Hlavní problém podle ministra představuje konsolidace veřejných rozpočtů, která bude velice komplikovaná a v mnoha případech i dosti bolestivá. Zato s navykáním na evropskou měnu a podle guvernéra České národní banky Zdeňka Tůmy nebudou v ČR žádné obtíže, protože mnoho Čechů se s euro seznámilo při cestách do západní Evropy. Šéf české cedulové banky je rovněž optimistický pokud se týká možného zdražení při přechodu na evropskou měnu. Pokud se týká nejbližších výhledů kursu koruny k euru, český ministr financí sice konstatoval, že česká měna je nyní nadhodnocena, ale zároveň prohlásil, že vzhledem k úspěšné restrukturalizaci hospodářství, ekonomickému růstu a poměrně reálné perspektivě brzkého vstupu do Evropské unie očekává její reálné posilování. Vzhledem k nejasným výsledkům irského referenda o přijetí smlouvy z Nice však počátkem října zaznamenala koruna patrně ztráty, podobně jako měny jiných kandidátských států, např. Maďarska nebo Slovenska.

(MaFr)

Pokles výroby luxusních škodovek

Automobilka Škoda Auto se rozhodla, že sníží výrobu svého nového modelu, luxusní limuzíny Škody Superb. Zatímco dosud společnost produkovala 150 vozů Superb denně, nyní by to mělo být pouze 100 automobilů. Jako důvod svého kroku představitelé Škody uvádějí pomalejší uvádění superbů na světové trhy, kterou zavinila údajně nedostatečná připravenost dealerské sítě. Vedení Škody však ujišťuje, že jde o dočasný ústup a v příštím roce by měla výroba superbů naopak výrazně stoupnout. Přes určité problémy Škoda Auto slibuje, že nebude propouštět své kmenové dělníky, pouze rozváže pracovní poměr s některými dočasnými zahraničními pracovníky. To by mělo platit i v případě závodu ve Vrchlabí, kde se uvažuje o zastavení výroby fabií, která by měla být převedena do mladoboleslavského podniku. Ve Vrchlabí by tak zůstala pouze produkce speciálně upravených octavií. Škoda Auto se letos potýká se závažnými odbytovými potížemi doma i v zahraničí, nicméně stále tvrdí, že chce podobně jako loni vyrobit 460 tisíc vozů. Snížený zájem o vozy fabie, jejichž výroba musela být letos dvakrát zastavena, by měl vyvažovat lepší odbyt vozů octavií, kvůli kterým byly naopak po dohodě s odbory zavedeny pracovní soboty. V průběhu prvního pololetí však prodej škodovek klesl celkem o 7,4 procenta. Zdá se, že veleúspěšné felicie přece jen nedokáže fabia, možná i díky svému trochu rozpačitému vzhledu, nahradit. Limuzinám superb se pak zatím příliš nevyvedl nástup, který nevyvolal takovou pozornost, jak se očekávalo. (MaFr)

ČR vede mezi rakouskými investicemi

Přes určité problémy ve vzájemných vztazích obou zemí neztrácejí rakouští podnikatelé zájem o investování v České republice. Dokazuje to statistika rakouské centrální banky za první pololetí letošního roku. Podle ní prudce stouply zahraniční investice rakouských firem, přičemž nejvíc peněz, konkrétně 670 miliónů euro, směřovalo do České republiky. Teprve s velkým odstupem následuje Chorvatsko, kam putovalo z Rakouska celkem 280 miliónů eur. Další příčky obsadilo Slovinsko a Maďarsko. Zdá se tedy, že mediální přestřelky nemají na koloběh peněz v globalizované ekonomice žádný podstatný vliv a rozhoduje racionální úvaha. (MaFr)

V ČR stále více cigaret na černém trhu

Určitým varováním pro snahy dále výrazně zvýšit spotřební daň z cigaret může být informace Generálního

ředitelství cel České republiky o růstu černého trhu s touto komoditou v posledních letech. Zatímco v roce 1998 zabavili celníci celkem pět miliónů cigaret, nyní za pouhých devět měsíců letošního roku to bylo již 43,3 miliónu kusů, což vyjádřeno v penězích znamená 70 miliónů korun. Přitom se pravděpodobně nejedná jenom o pašování – podle odborníků asi existují i na samotném území ČR ilegální výroby cigaret. Samotné pašování pak podle celníků probíhá zejména dvěma cestami. Buď se načerno dováží cigarety suchozemskou cestou z východní Evropy přes Slovensko a Polsko nebo mořem z Číny nebo Singapuru do západoevropských přístavů a dále v kontejnerech až na české území. Samozřejmě očekávané zvýšení daní již některé obchodníky s pašovaným zbožím vedlo k preventivnímu zvýšení zásob, skutečná daňová úprava, se kterou se počítá od roku 2004 by ovšem představovalo pro černý trh další významný impuls. (MaFr)

Americké San Francisco dosud převzalo 120 škodoväckých trolejbusů

Celkem 120 českých trolejbusů už převzalo americké město San Francisco od tamějšího česko-amerického podniku Electric Transport International (ETI), jehož majoritním vlastníkem je zkrachovalá Škoda a.s. Správce konkursní podstaty se v minulých dnech dohodl s odběratelem na odkladu dodávek o sedm měsíců. Téměř šestimilardový kontrakt, který podpořil letos v březnu v USA také expremiér Miloš Zeman, probíhá podle Bufky bez větších problémů. "Prioritní je pro nás jeho dokončení, ne prodej ETI. Tento americký podnik bude součástí prodeje celé Škody a.s.," dodal Bufka. Druhý akcionář ETI, baltimorský koncern AAI, o němž se hovořilo jako o možném kupci, podle Bufky o ovládnutí ETI ztratil zájem. Společný podnik v USA založila v roce 1994 Škoda a.s. Prvním kontraktem byla dodávka 54 trolejbusů pro město Dayton ve státě Ohio, dalším, zatím posledním, je právě kalifornská dodávka. Části trolejbusů putují z velké části ze Škody Ostrov a montují se v americkém Hunt Valley a San Franciscu.

České trolejbusy mají tvořit většinu trolejbusové flotily města. Nyní jezdí po San Franciscu na 17 trasách 344 trolejbusů dodaných americkou společností New Flyer v 70. letech. Do budoucna se počítá s 18 trasami a 333 trolejbusy, z nichž bude 273 od ETI. Česko-americká společnost stále uvažuje o průniku do dalších měst nejen v USA, ale také v Kanadě. Podle dřívějšího vyjádření generálního ředitele Jacka Riordana projevilo předběžný zájem město Vancouver.

Střední délka života

Statistické úřady publikují zajímavý ukazatel o střední délce života. Možná, že bude zajímavé se na tyto údaje podrobněji podívat. Na začátku bude vhodné prozradit, že v posledních dvou desetiletích dochází v České republice, a nejen zde, ke změně některých tendencí. Abychom se k tomu propracovali, je nutné ukázat, že střední délka života (naděje na dožití) se vypočítává pro jednotlivé ročníky (0, 1, 2... až do 100 let) a vyjadřuje počet roků, které pravděpodobně ještě dožije osoba (muž nebo žena) x-letá za předpokladu, že po celou dobu jejího dalšího života se nezmění řád vymírání, zjištěný úmrtnostní tabulkou.

Za druhé je nutno uvést relativně stručnou tabulku, ze které je možno vše vyčíst.

Střední délka života pro vybrané věkové skupiny v rocích

Věk	Muži				Ženy			
	1990	1995	2000	Růst roky	1990	1995	2000	Růst roky
0	67,54	69,96	71,54	4	76,01	76,94	78,24	2,23
10	58,75	60,77	62,03	3,28	66,85	67,70	68,67	1,82
30	39,56	41,59	42,78	3,22	47,22	28,07	48,99	1,77
50	21,88	23,56	24,61	2,73	28,25	29,06	29,89	1,64
60	14,74	16,03	16,97	2,23	19,54	20,38	21,10	1,56
80	5,52	5,84	6,20	0,68	6,36	6,36	7,15	0,78
90	3,65	3,58	3,48	-0,17	3,32	3,69	3,54	0,22

Pramen: Statistické ročenky ČSÚ

Nicméně tabulky nejsou pro řadu čtenářů oblíbeným artiklem. Bude tedy účelné některé hlavní závěry rozvést slovně. Vývoj v letech 1990 – 2000 se vyznačuje zrychleným růstem střední délky života, a to u chlapců mladších jednoho roku o čtyři roky a dívek o 2,2 roky. Muž narozený v roce 2000 má naději dožít se 71 a půl roku, žena pak 78 a pětinu roku. Muž ve věku třiceti let měl v roce 1990 naději ještě na 39 a půl roků života, avšak v roce 2000 již o 3,28 roku více, tj. skoro 43 let. S růstem věku se prodlužování střední délky zpomaluje. Zatímco u věkové skupiny mužů ve věku nula byla střední délka života v roce 2000 delší o 4 roky, u šedesátníků pak pouze o 2,23 roků. Tatáž čísla za ženy jsou o polovinu nižší.

Dále tato tabulka ukazuje, že v letech 1990 – 2000 se střední délka života prodlužovala u mužů rychleji než u žen. Žena narozená v roce 1990 měla pravděpodobnost, že bude žít o téměř 8 let déle než muž. Žena narozená v roce 2000 však bude žít jen o 6,7 roku déle než muž. Tento trend se projevuje v celém věkovém žebříčku. Např. u padesátníků se tento rozdíl snížil z 6,37 roků v roce 1990 na 5,28 roků v roce 2000, tj. přibližně o pětinu. Kdyby tato tendence pokračovala i nadále, pak by se rozdíl ve střední délce života mezi muži a ženami během několika desetiletí vyrovnaly.

Tato statistická data navozují otázku proč po dlouhých letech, kdy střední délka života rostla u žen rychleji než u mužů, nyní nastoupil opačný trend. Odpověď zřejmě musí hledat zvláště zdravotníci, sociologové a psychologové.

Dá se předpokládat, že střední délka života v České republice poroste i v příštích desetiletích. Dokládá to např. prognóza Českého statistického úřadu, která je uvedena v následující tabulce.

Prognóza střední délky života

	2000	2010	2020	2030
Muži	71,5	73,7	74,5	75,2
Ženy	78,2	80,5	81,0	81,5

Pozn.: pro věk nula

Znamená to, že mezi roky 2010-2015 bude dosaženo v České republice současné střední délky života v Německu a Rakousku a Česká republika bude mít v tomto ukazateli přibližně průměrnou úroveň Evropské unie. V roce 1999 činila střední délka života pro věk nula u mužů v Rakousku 75,1 roků, a u žen 81,0 roků. Její růst proti roku 1990 však byl značně nižší než v České republice. U dalších sousedů České republiky byla střední délka života nižší. Na Slovensku byla v roce 1999 nižší u mužů o 2,2 roky a u žen asi o tři čtvrtiny roku. V Polsku analogicky o 3 roky a 0,7 roku.

Tak pozitivní vývoj délky života jednotlivce vytváří již dnes a zvláště pro příští desetiletí řadu problémů. Z nich poukazuji na to, jak prodloužit období zdatnosti jednotlivce ve vyšších věkových skupinách, jejichž podíl neustále roste (zdraví fyzické, duševní, intelektuální) a jak zabezpečit životní úroveň složky obyvatelstva v důchodovém věku. Z dlouhodobějšího hlediska nastupuje problém zachování rodu (zabezpečení optimální věkové struktury obyvatelstva). Tuto otázku vytyčuje srovnání se světem, kde je problémem vysoký podíl mladých. Ale to se týká celé Evropy.

Alexej Bálek

Plod života Jána Mathého

V košickej Východoslovenskej galérii na Hlavnej ulici je inštalovaná výstava jedného z najvýznamnejších slovenských sochárov Jána Mathého nazvaná Plod života. Výstava košického rodáka, ktorý v júni oslávil osemdesiatku, predstavuje najznámejšie umelcove práce.

Ján Mathé patrí k tej vrstve slovenských sochárov, ktorá čerpala výtvarné poučenie na pražskej Akadémii výtvarných umení bezprostredne po skončení druhej svetovej vojny. Absolvent medailérsko-sochárskeho ateliéru profesora Otakara Španiela sa na košickej výstave prezentuje bronzovými a mramorovými dielami, ospevujúcimi silu ľudskej viery - lásky, fascináciu životom, ktorého vznik považuje za najväčší zázrak. Zrod života - svoju veľkú existenciálnu tému - tlmochí rýdzo abstraktnými výrazovými prostriedkami. Toto obdobie tvorby má nesporný súvis s osobnou tragédiou Mathého a jeho "návratu do života" po ťažkej autohavárii. Jeho abstraktné kompozície, z ktorých k najtypickejším patrí práve Plod života, niesli v sebe aj skrytý sakrálny rozmer a v normalizačných časoch poľudšťovali košické panelákové sídliská.

EB

Vyšiel ďalší katalóg Knižného klubu Index

Vyššie dvestopäťdesiat titulov z produkcie slovenských i českých vydavateľstiev ponúka jesenné číslo katalógu Knižného klubu Index. Na prvom mieste sa patrí spomenúť, samozrejme, novinky - sú to napríklad Satinského Chlapci z Dunajskej ulice, Polnočný denník Maxima E. Matkina (obaja autori sa predstavujú navyše v článkoch Svet začína byť nevoňavý a Som v anonymite), Stromový barón Itala Calvína, tretia časť najslávnejšieho čínskeho románu Sen o červenom pavilóne, ktorého autorom je Cchao Süečchin, vrcholné dielo Hermanna Hesseho Hra so sklenými perlami, kniha poviedok anglického kňaza Roberta Hughha Bensona Neviditeľné svetlo a viaceré ďalšie.

Katalóg si však dôsledne plní úlohu predstavovať nielen novinky, ale celú paletu kvalitných kníh. Nezostáva iba pri ich pripomenutí (rubrika Zo staršej ponuky), ale ich aj promptne dodá, čo je dvojnásobne cenné najmä pri tituloch, ktoré už z pultov kníhkupectiev zmizli. Navyše, Knižný klub Index dodáva všetky knihy s desaťpercentnou zľavou oproti cenám v kníhkupectvách. Už tradične sú rozdelené do viacerých kapitol (Beletria, Bestsellery, Dobrodružstvo a napätie, Poézia, Dráma, Čítanie v origináli, Encyklopédie a slovníky, História a faktografia, Vzdelávanie, České knihy, Cudzí jazyky, Odborná literatúra, Fotografia, Knihy pre deti a mládež).

Knižný klub je súčasťou projektu Združenia nezávislých vydavateľov Index, ktoré vzniklo v máji 1999, a hoci jeho pôvodné zloženie sa odvtedy dost zmenilo, výber kvalitných titulov ho stále oprávňuje nazývať sa "slovenským klubom dobrého čitateľa".

EB

Populácia na Slovensku klesá a starne

Počet obyvateľov na Slovensku podľa predsedu Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) Petra Macha klesá a populácia starne. Za príčinu tohto trendu označil na nedávnom stretnutí s novinármi pokles pôrodnosti.

Prezentované výsledky vyplývajú z prognóz vývoja obyvateľstva za SR s časovým horizontom do roku 2025, ktoré v spolupráci s Výskumným demografickým centrom pri INFOSTATE vypracoval ŠÚ SR a vychádzajú z výsledkov sčítania obyvateľstva, domov a bytov z mája minulého roku.

Odborníci predpokladajú, že počet obyvateľov Slovenska sa do roku 2025 zníži o 180-tisíc. Podľa najpravdepodobnejšieho - stredného variantu by Slovensko malo mať zhruba 5 199 000 obyvateľov. Ako ďalej vyplýva z prognóz ŠÚ SR, toto obdobie je charakterizované procesom starnutia. Deti do 14 rokov by v roku 2025 mali tvoriť od 12,6 do 13,85 percenta z celkového počtu obyvateľov. Podiel 14-ročných sa tak zníži najviac - o vyše päť percent. Podiel obyvateľstva nad 65 rokov sa bude pohybovať od 18,83 až do 20 percent. Počet osôb nad 65 rokov sa tak zvýši o viac ako osem percent.

Mach upozornil aj na to, že podiel ekonomicky činného obyvateľstva vo veku od 15 do 64 rokov klesne minimálne o dve percentá. Z dnešných vyše 70 percent sa do roku 2025 zníži v rozpätí od 66,6 do 68,4 percenta. Mach je presvedčený, že pokles produktívneho obyvateľstva si vyžiada zásadné zmeny v štruktúre výdavkov.

Podľa vedúceho Výskumného demografického centra Borisa Vaňa nie je možné rýchlo a radikálne ovplyvňovať reprodukciu. Riešenie nepriaznivej demografickej situácie vidí v migračnej politike. Upozornil, že Slovensko si musí stanoviť priority, tzn. kedy, koho a za akých okolností bude prijímať.

Odborníci počítajú aj s postupným zvyšovaním migračného salda v prospech prisťahovalcov. I napriek tomu, že Slovensko je zatiaľ chápané ako tranzitná krajina smerom na západ, v budúcnosti sa uvažuje s nárastom migrantov. V súčasnosti na Slovensko každoročne prichádza od 900 do 1000 migrantov. Do roku 2025 by sa mal počet legálnych prisťahovalcov zvýšiť na 5000. Vaňo poznamenal, že SR je chápaná ako zaujímavá pre prisťahovalcov z rozvojových krajín.

EB

Ivan Lexa podal sťažnosť voči novým obvineniam

Bývalý riaditeľ SIS Ivan Lexa podal voči dvom posledným obvineniam pre trestný čin zneužitia právomocí verejného činiteľa sťažnosť. O Lexovej sťažnosti bude rozhodovať dozorujúci prokurátor.

Advokát Juraj Trokan, ako nedávno informoval, bude zastupovať Lexu aj v spomínaných dvoch prípadoch. V súčasnosti si obhajcovia musia naštudovať spis, aby mohli doplniť dôvody sťažností. Už podľa predbežných informácií Trokan zastáva názor, že v prípade údajne nezákonného vypočúvania príslušníkov SIS členmi parlamentného Osobitného kontrolného orgánu (OKO) v čase, keď mu predsedal Lexa, je potrebný súhlas na stíhanie od Národnej rady SR. Kauza súvisí s poslancovým mandátom Lexu, dodal Trokan.

Policijný vyšetrovateľ v uplynulých dňoch obvinil bývalého šéfa tajnej služby v ďalších dvoch prípadoch. Ide o staršie kauzy, ktoré síce boli podané vyšetrovateľom do parlamentu v uplynulom volebnom období, ale samotné plénum sa nimi nezaoberalo. Lexa bol v tom čase poslancom a o strate jeho poslancovej imunity museli v každom jednom prípade, kde bol podozrivý, rozhodnúť poslanci hlasovaním.

V prvom z nových prípadov je Lexa údajne podozrivý zo zneužitia financií ministerstva vnútra. Bývalým policajtom, ktorých prijal do SIS, podľa zistení vyšetrovateľa prikázal, aby svoj nový pracovný pomer nenahlásili. Policajti tak údajne ďalej poberali príplatky ministerstva za odslúžené roky, na ktoré by v opačnom prípade nemali nárok a peniaze odovzdávali SIS. Spolu malo ísť o 5,8 milióna korún.

V druhej kauze mal obvinený podľa vyšetrovateľa spolu s ďalšími členmi výboru porušiť zákony o SIS a o rokovacom poriadku. V rokoch 1994 až 1995 v sídle HZDS na Tomášikovej ulici v Bratislave OKO údajne vypočúval príslušníkov SIS, ktorých vtedajší riaditeľ Vladimír Mitro nezbavil mlčanlivosti. Príslušníci napriek tomu vypovedali. Ich výpovede boli podkladom správy o činnosti SIS z mája 1995, ktorej cieľom bolo údajne odvolať Mitra a za riaditeľa dosadiť Ivana Lexu.

Lexa je v súčasnosti naďalej práceneschopný a nachádza sa v domácom liečení. Vyšetrovateľ plánuje Lexu v najbližších dňoch vypočuť. Zároveň môže obvineného i zadržať a spracovať návrh na jeho väzbu.

EB

V Hlohovci znel najväčší zvon odliaty na Slovensku

Výnimočné chvíle nedávno po zotmení prežívali obyvatelia Hlohovca. Z veže farského kostola sa prvýkrát ozval zvon Svätý Michal archanjel, najväčší zvon odliaty na Slovensku klasickou technológiou.

Zvon odliat v zvonárskej dielni v Žarnovickej Hute jeho menovec Michal Trvalec. Ako sám priznal, dal mu zabráť. Prvé výpočty zloženia a spotreby materiálu sklamali a zvon sa nepodarilo správne odliat. Pri druhom pokuse sa už majster zvonár spoliehol na vlastný odhad a obrovský Michal uzrel svetlo sveta.

Dekan hlohovskej farnosti Ján Repiský uviedol, že na Kostole sv. Michala archanjela boli v minulosti štyri zvony. Počas prvej svetovej vojny boli tri najväčšie odvezené a pravdepodobne premenené na zbrane. Zostal len najmenší zvon, v medzivojnovom období dal miestny farár odliat v Trnave dva väčšie zvony. Na ten najväčší už v tom čase peniaze nezostali, a tak sa na vežu vrátil až teraz.

EB

Viac ako polovica Slovákov fajčí

Na Slovensku bolo v roku 2000 podľa prieskumu Štatistického úradu Slovenskej republiky 54 percent nefajčiarov, 32 percent pravidelných fajčiarov a 14 percent príležitostných fajčiarov.

Prieskum vo vekovej skupine 15 až 29 rokov ukázal, že je 48 percent nefajčiarov, 29 percent pravidelných fajčiarov a 23 percent príležitostných fajčiarov. Čo sa týka intenzity fajčenia, najväčší podiel až 41 percent závislých od cigariet fajčí 11 až 20 cigariet denne, 34 percent fajčí 6 až 10 cigariet denne. Za pozitívne sa považuje zistenie, že až 73 percent fajčiarov sa pokúšalo prestať fajčiť.

Prieskum intenzity fajčenia u dospelých odhalil, že 41 percent závislých od cigariet fajčí 11 až 20 cigariet denne, 12 percent fajčí viac ako 20 cigariet denne, 34 percent fajčí 6 až 10 cigariet denne a len do 5 cigariet denne fajčí 13 percent fajčiarov.

Uvádza sa to v najnovšej Analýze kontroly fajčenia v SR.

EB

Ombudsman dostal viac ako tisíc podnetov

Na úrad ombudsmana prišlo už vyše tisíc podnetov. Týkajú sa hlavne občiansko-právnych vecí, pričom prevažujú pracovno-právne záležitosti a sociálne zabezpečenie a sú tu i podania týkajúce sa výkonu trestu odňatia slobody.

Denne sa na ombudsmana obráti v priemere 30 až 40 ľudí.

Úrad má však problémy, pretože pracuje v provízorných podmienkach.

Úrad verejného ochrancu práv bude aj počas októbra pracovať v provízorných priestoroch. Koncom septembra vypršala úradu nájomná zmluva s generálnou prokuratúrou, ktorá prvému slovenskému ombudsmanovi poskytla dočasné sídlo na Kvetnej ulici v Bratislave. Zmluvu generálna prokuratúra predĺžila ešte o mesiac.

No i napriek tomu sú súčasné priestory kancelárie ombudsmana nevyhovujúce. Úrad má k dispozícii iba osem kancelárií, kde pracuje 19 zamestnancov. Právnicki sedia v jednej miestnosti aj po troch, čo v prípade príchodu stránky narušuje chod práce, uviedla vedúca kancelárie verejného ochrancu práv Henrieta Antalová. "Do konca roka by mal úrad mať 41 zamestnancov, no k dnešnému dňu nemá ani polovicu práve preto, že ich nemá kde posadiť," poznamenala ďalej.

Kancelária ombudsmana má záujem, aby vláda čo najskôr vyčlenila peňažné prostriedky na kúpu budovy, stáleho sídla, inak bude úrad nútený pracovať naďalej v prenajatých priestoroch, uviedla Antalová.

"Ombudsman namiesto toho, aby riešil konkrétne podnety, musí behať a zháňať budovu a základné prostriedky. Je to na úkor ostatnej práce," konštatovala vedúca kancelárie. Úrad nie je schopný len z príspevku zo štátneho rozpočtu kúpiť budovu. Vláda v návrhu štátneho rozpočtu na budúci rok schválila tiež zníženie príspevku pre úrad ombudsmana z pôvodných 26 miliónov na 18 miliónov korún.

EB

Most Márie Valérie v Štúrove slávil dve jubileá

Významné jubileá mostu Márie Valérie v Štúrove si nedávno pripomenuli obyvatelia mesta a regiónu. Pôvodný most bol postavený pred 107 rokmi, po rekonštrukcii nový most uviedli do prevádzky pred rokom. Päťobľukový 400 metrov dlhý cestný most spojil opäť slovenský a maďarský breh Dunaja po 57 rokoch. Do vzduchu ho v auguste 1944 vyhodila ustupujúca nemecká armáda.

Predseda zahraničného výboru maďarského parlamentu Zsolt Németh v Štúrove na slávnostnom zasadnutí Mestského zastupiteľstva vyzdvihol pozitívne zmeny, ktoré prinieslo znovuotvorenie mostu pre Štúrovo aj Ostrihom. Tento most bol pre maďarskú aj slovenskú stranu tým, čím pre Nemcov berlínsky múr. Práve vďaka obnove mostu sa opäť začali rozvíjať slovensko-maďarské vzťahy, vybudovali sa hraničné priechody, budujú sa autostrády, euroregióny, rozvíja sa ekonomika aj obchod, uviedol v Štúrove Németh. Vysoko ocenil, že Maďari žijúci na Slovensku sú stabilizujúcim prvkom rozvoja slovensko-maďarských vzťahov na najvyššej úrovni.

Primátor Štúrova Ján Oravec podpísal so svojim českým kolegom, starostom českého Bruntálu Františkom Struškom, dohodu o partnerskej spolupráci. Zahrňuje spoluprácu nielen na kultúrnej a športovej úrovni, ale aj v ekonomickej oblasti.

V rámci celodenného programu sa v športovom štadióne uskutočnil medzinárodný futbalový turnaj starších žiakov talianskeho miesta Castellarano, českého Bruntálu, maďarského Ostrihomu a slovenského Štúrova. Popoludní z Ostrihomu cez most Márie Valérie odštartoval II. ročník medzinárodného behu, ktorého cieľom bolo Štúrovo.

V Mestskej galérii bola od 27. septembra do 2. októbra inštalovaná výstava fotografií L. Gyugyiho, L. Pokorného a J. Valkóa pod názvom História mosta, kde slávnostne uviedli knihu Štúrovčana Ladislava Gyugyiho. Fotoalbum Most medzi brehmi a srdcami obsahuje 95 farebných fotografií, ktorých stredobodom je most Márie Valérie.

EB

Potraviny a nápoje sú na Slovensku najlacnejšie v Európe

Slovensko je najlacnejšou krajinou v Európe, čo sa týka cien potravín a nealkoholických nápojov. Za potravinový a nápojový kôš, ktorý by v EÚ stál v priemere 100 eur, zaplatí Slovák len 53 eur, čo je menej ako v prípade Bulharska či Rumunska. Tieto informácie priniesol nedávno štatistický úrad EÚ Eurostat, ktorý porovnával ceny z roku 2001.

Najdrahšou európskou krajinou je naopak Nórsko - tam by kôš rovnakých tovarov stál 155 eur, na Islande by to bolo 154 a vo Švajčiarsku 148 eur. Z členských krajín EÚ je najdrahšie Dánsko, kde by skupina rovnakých tovarov stála 129 eur.

Medzi najlacnejšie krajiny okrem Slovenska patrí Česká republika a Bulharsko (po 54 eur), Rumunsko (55 eur) a Turecko (56 eur).

Za potravinový a nápojový kôš nakúpený za 100 eur na Slovensku by Nór zaplatil doma až 295, Islandčan 282 a Dán 246 eur. V Belgicku by kôš s rovnakým tovarom stál 188 a v susednom Rakúsku 194 eur. Cenovo najbližšie k Slovensku sa zdá Česko a Bulharsko, kde by rovnaký kôš stál 103 eur.

Štatistika porovnáva ceny v 15 krajinách Európskej únie, štátoch Európskeho združenia voľného obchodu (Nórsko, Island, Švajčiarsko) a 13 kandidátskych krajinách.

Pri porovnaní cenového indexu potravín, alkoholických a nealkoholických nápojov a cigariet v roku 2001 je Slovensko druhé najlacnejšie - dosahuje 51 % priemeru Európskej únie, zatiaľ čo Bulharsko len 50 %.

Najdrahšie zo všetkých európskych krajín je aj podľa tohto ukazovateľa Nórsko, kde sa platí 172 % priemeru EÚ. Z členských štátov EÚ stoja potraviny či nápoje najviac v Dánsku (131 % priemeru únie).

Eurostat rozdelil všetky štáty do štyroch skupín. Prvú tvoria krajiny, kde je cenová úroveň nad 130 % priemeru EÚ. Patria sem Dánsko, Švajčiarsko, Island a Nórsko. Ceny nad 110 ale pod 130 % sú vo Švédsku, Finsku, Británii a Írsku.

Tretia najdrahšia skupina obsahuje krajiny s cenami od 90 do 110 % priemeru EÚ. Sú to Holandsko, Cyprus, Belgicko, Nemecko, Luxembursko, Rakúsko a Francúzsko.

Ceny na úrovni od 70 do 90 % sú v Španielsku, Slovinsku, Portugalsku, Grécku a na Malte. Najlacnejšia piata skupina s cenami pod 70 % priemeru EÚ obsahuje Bulharsko, Slovensko, Českú republiku, Turecko, Maďarsko, Litvu, Poľsko, Lotyšsko a Estónsko.

EB

Slovenskí architekti bodovali na medzinárodnej súťaži

Významný úspech zaznamenali absolventi bratislavskej Fakulty architektúry STU na Medzinárodnej súťažnej prehliadke diplomových prác architektonických škôl.

Jednu z dvoch hlavných cien, cenu Zväzu architektov Bieloruska, si z Minska 20. septembra odniesla Veronika Kapišinská za návrh Reštrukturalizácie bloku historickej zástavby v Litomyšly na areál školy reštaurovania a ochrany pamiatok. Litomyšl je mesto zapísané na Listine pamiatok UNESCO v ČR. Ďalšie vysoké ocenenie, Diplom medziregionálnej asociácie architektonických škôl, získala Ivana Lisická za návrh nového funkčného využitia kaštiela v Banskej Bystrici Radvani. Ďalším dvom prácam udelila komisia čestné uznanie prehliadky. Richardovi Balážimu za návrh hotela v Kremnici Čestné uznanie I. stupňa a Marekovi Hollému za návrh dostavby bloku na Mierovom námestí v Bratislave Čestné uznanie II. stupňa.

Na 11. ročníku súťažnej prehliadky sa zúčastnilo 324 diplomových prác zo 45 architektonických škôl 11 krajín. Slovensko sa tu prítom predstavilo po prvý raz.

Slovenská architektonická škola sa na prehliadke prezentovala jasnosťou konceptu, invenčnými riešeniami pri disciplinovanom rešpektovaní lokálnych limitných podmienok a dodržaní metodických princípov, odznelo v záverečnom slove hlavnej hodnotiacej komisie.

EB

Počas budúceho roku zavedú tiesňovú linku 112

Najneskôr od 1. júla 2003 by mali aj obyvatelia Slovenska začať využívať novú linku tiesňového volania 112. Jednotné európske číslo, na ktorom môžu volajúci požiadať o poskytnutie pomoci v núdzi, má byť zriadené na základe zákona o integrovanom záchrannom systéme.

Realizácia novej tiesňovej linky na Slovensku však bude značne komplikovaná, pretože v priebehu necelého roka sa musia vytvoriť dostatočné technické podmienky na prenos informácií. Zároveň bude potrebné zabezpečiť a preškoliť adekvátny počet operátorov, ako i vedúcich koordinačných stredísk.

Riaditeľ Vzdelávacieho a technického ústavu civilnej ochrany SR v Slovenskej Ľupči Vladimír Piják v súvislosti s linkou 112 zároveň informoval, že zákon počíta aj so sankcionovaním jej zneužívateľov. "Osobe môže byť uložená pokuta až do výšky 50 tisíc korún," priblížil Piják. Možnosťou finančného trestu pre zneužívateľov linky sa majú vyriešiť závažné problémy častých a zbytočných telefónnych hovorov na operačné strediská. Podľa štatistik totiž takéto telefonáty na doteraz platné tiesňové linky ako je 158, 155 či 150 predstavujú jednu pätinu až štvrtinu všetkých hovorov.

Zákon o IZS upravuje podmienky na koordináciu poskytovania pomoci pri ohrození života, zdravia alebo majetku. Ustanovuje pôsobnosť a úlohy orgánov verejnej správy, práva a povinnosti záchranných zložiek, právnických a fyzických osôb. Vymedzuje zároveň pôsobnosť stredísk tiesňového volania v tomto systéme. "Začlenením civilnej ochrany do IZS sa zabezpečila čo najrýchlejšia reakcia na vznik mimoriadnej udalosti a po jej vyhodnotení okamžitá realizácia opatrení," dodal Piják.

EB

Kukura sa stal riaditeľom divadla Aréna

Za riaditeľa divadla Aréna zvolili nedávno poslanci Bratislavského samosprávneho kraja Juraja Kukuru, ktorý vo funkcii nahradil svetoznámeho míma Milana Sládka. Poslanci sa tak stotožnili s názorom výberovej komisie, ktorá sa priklonila ku Kukurovemu projektu transformácie Arény na otvorený divadelný dom agentážneho typu, ktorý chce programovým zameraním obsiahnuť širokú škálu divadelných žánrov.

EB

Bratislavský kraj chce využiť svoju výhodnú polohu

Bratislavský samosprávny kraj sa po reforme verejnej správy usiluje hospodársky a nadväzne i sociálne profitovať z výhodnej teritoriálnej polohy, ktorú charakterizuje tzv. zlatý trojuholník miest Viedeň - Győr - Bratislava. V širšom kontexte sem možno zahrnúť časť Juhomoravského kraja s metropolou Brno. O význame tohto euroregiónu svedčí skutočnosť, že tu žije 4,6 mil. obyvateľov.

I to je jeden z dôvodov, prečo si Bratislavský samosprávny kraj dal zo sponzorských zdrojov vypracovať renomovanou rakúskou firmou WIIW (Vienna Institute for International Economic Studies) perspektívu dlhodobého rozvoja tohto podnikateľsky atraktívneho regiónu, podpredseda Bratislavského samosprávneho kraja Pavol Bielik. Autori štúdie označili Bratislavský kraj ako najlepšie investičné prostredie na Slovensku. V ekonomickej oblasti si všímajú expanziu dominantnej firmy Volkswagen a upriamujú pozornosť na perspektívy priemyselných parkov Malacky, Lozorno, Stupava, Devínska Nová Ves a Jarovce-Kittsee.

Len priemyselný park Záhorie v lokalite na juhu Malaciek, vybudovaný s finančnou pomocou Európskej únie na rozlohe 650 hektárov, ráta v desať až pätnásťročnom časovom horizonte s vytvorením stabilných nových pracovných miest pre 18 tisíc ľudí. Ich priemerný mesačný zárobok v roku 2010 by mal byť na úrovni 870 eur, čím by sa takmer vyrovnal s priemernou mesačnou mzdou v krajinách EÚ.

Bratislavský kraj nechce šancu regionálneho rozvoja premárniť, uviedol predseda Bratislavského samosprávneho kraja Lubo Roman. Hoci sú perspektívne zámery postavené v strednodobých časových horizontoch a podmienené vstupom Slovenska do EÚ už dnes máme podpísané zmluvy o hospodárskych, kultúrnych a rekreačno-športových kontaktoch so spolkovou krajinou Dolné Rakúsko a župou Győr-Moson-Sopron. Tie vytvárajú predpoklady pre vyššiu formu budúcej spolupráce v tomto euroregióne, dodal Roman.

EB

Mečiarovi vraj požičal na Elektru nemecký podnikateľ Peter Ziegler

Podnikateľom, ktorý údajne Vladimírovi Mečiarovi poskytol úver na rekonštrukciu jeho vily Elektra, je nemecký občan Peter Ziegler. Ako Ziegler pre novinárov povedal s Vladimírom Mečiarom ho zoznámili ich spoloční priatelia a známi v roku 1998 - v čase, keď už nebol predsedom vlády. O pôžičku ho údajne požiadala sám Mečiar. Sumu prevyšujúcu 41 miliónov korún, ale nižšiu než 100 miliónov, dal Mečiarovi v hotovosti vo švajčiarskych frankoch v roku 1999.

"Bolo to viac, než nakoniec bolo treba," povedal Ziegler, ale presnú sumu nešpecifikoval. Mečiarova pôžička je podľa zmluvy na 10 rokov, pričom ju musí začať splácať najneskôr v šiestom roku, teda v roku 2005. Mečiar za pôžičku ručí svojím majetkom, povedal Ziegler.

Úrokovú sadzbu Ziegler zverejniť nechcel. Podľa Zieglera sú podmienky úveru "v zásade štandardné". Mečiara si špeciálne nepreveroval predtým, ako mu poskytol úver. "Našou úlohou nie je skúmať, odkiaľ na to zbral peniaze. Faktom je, že Elektru Mečiar vlastní. "Nadobudol ju legálne a viac nie je čo dodať."

Jej hodnotu odhadol Ziegler na šesť až sedem miliónov amerických dolárov (USD). Zdôraznil však, že ide o jeho súkromný odhad. V zmluve o pôžičke nie je definované, na čo V. Mečiar úver použije. Hoci Mečiar ručí svojím majetkom, Ziegler si ho nedal oceniť. "Už mám toľko skúseností, že viem odhadnúť hodnotu majetku, ktorá je v súčasnosti a ako sa budú ceny pohybovať v budúcnosti," povedal. Je to veľký objekt, z ktorého sa dá urobiť hotel. Dnes je to objekt súkromný, ale keď sa z neho stane komerčný objekt, bude mať podstatne vyššiu hodnotu.

Ziegler tvrdí, že "Elektra nie je investícia, je to špekulácia. Treba do niečoho vložiť peniaze." A tak vložil peniaze do dlžníka. Tie sa mu musia vrátiť, pretože existujú iba dva varianty - buď Mečiar peniaze vráti aj s úrokmi, alebo sa bude exekvovať jeho majetok, ktorý vysoko prevyšuje hodnotu pôžičky. Napriek tomu, že na Slovensku nemôžu zahraniční občania nadobúdať nehnuteľnosti, vždy sa dajú výhodne predať, domnieva sa Ziegler. "Nemám záujem na Slovensku vlastniť majetok, ba ani v budúcnosti začínať podnikáť," zdôraznil.

Nemecký občan, jihlavský rodák Peter Ziegler odišiel z vtedajšieho Československa v roku 1981. Zaoberá sa poradenstvom a finančným podnikaním a investíciami do nehnuteľností. Do roku 1994 obchodoval s tovarom medzi východným a západným blokom, keď však po rozpade Sovietskeho zväzu prestal byť záujem o sprostredkovateľské firmy, začala sa jeho spoločnosť zaoberať poradenstvom a investovaním do nehnuteľností. "Požičiavam peniaze na veci, ktoré sa mi zdajú zaujímavé, ale zaujímavé čisto komerčne." Jeho firma - Paola Properties Limited, má sídlo v Gibraltári.

Financovanie Mečiarovej Elektry stále preveruje finančná polícia. Tá žiadala od predsedu HZDS podanie vysvetlenia. Mečiar na finančnú políciu prišiel 8. júla. Zdržal sa tam iba 20 minút a s odvolaním sa na chartu ľudských práv odmietol policajtom povedať, kto mu požičal peniaze na rekonštrukciu jeho penziónu Elektra v Trenčianskych Tepliciach. To, že Mečiar zatiaľ nezverejnení podrobnosti zmluvy o pôžičke, odôvodnil klauzulou v zmluve, podľa ktorej, ak by niečo prezradil, musel by celú pôžičku splatiť hneď v hotovosti, tú však zatiaľ nespláca, stane sa tak až neskôr, preto novinárom nechcel povedať ani výšku úroku, prezradil iba to, že peniaze si požičal na základe priateľských vzťahov. Jeho veriteľ podľa slov predsedu HZDS nechce za úver nič mimoriadne. "Vrátiť, čestne vrátiť, to je všetko," povedal Mečiar.

Kauza okolo financovania sa v médiách začala opäť rozptýľovať po tom, ako denník Sme získal faktúry, z ktorých vyplýva, že Mečiar zaplatil za stavebné práce vyše 41 miliónov korún, peniaze v hotovosti vyplatil v roku 1999 podnikateľovi Jánovi Ďurišovi. Keďže išlo o veľkú sumu peňazí, banka, do ktorej Ďuriš peniaze uložil, poslala odbor finančného spravodajstva hlásenie o neobvyklej bankovej operácii. Zástupca vtedajšieho riaditeľa finančnej polície Ján Vittek podpísal rozhodnutie, aby vec vyšetrila finančná polícia v Trenčíne. Ďuriš podal vysvetlenie, že peniaze mu dal Vladimír Mečiar. Vtedy finančná polícia prestala konať a spis založila. EB

Na dokončenie novostavby SND v Bratislave treba miliardu

Na dokončenie novostavby Slovenského národného divadla v Bratislave v plánovanom termíne apríl 2004 je potrebná ešte miliarda korún. S každým odloženým termínom sa projekt každoročne predražuje o 15 percent z tejto sumy.

Aj po splnení plánovaného termínu budú môcť návštevníci do divadla vstúpiť najskôr v októbri 2004. Šesť mesiacov si totiž vyžiada následné sprevádzkovanie budovy. Finančná rozpracovanosť projektu v súčasnosti tvorí približne 75 percent z celkových predpokladaných nákladov. Zostávajúci objem tvoria najmä ekonomicky náročné finálne prvky stavebných a technologických dodávok. Dokončovanie stavby robia s dôrazom na operu, ktorej sála bude mať 901 miest. Naopak najmenej dokončenou v tejto fáze je sála činohry, ktorá má ešte stále ráz staveniska. Ráta s kapacitou 649 miest. Okrem nich bude nové SND poskytovať divadelné štúdio, z komerčných prevádzok to budú výstavné siene, kníhkupectvo, čítareň, kvetinárstvo a zdravotné stredisko, ale aj reštaurácia, kaviareň a bufety. Mali by sčasti kryť náklady na prevádzku SND, ktoré by mali dosahovať 100 miliónov korún ročne. Súčasnú náklady činohry, opernej a baletnej scény SND predstavujú približne 60 miliónov korún ročne.

Po dokončení SND neuvažuje o uzatvorení doterajších priestorov. Jediným, ktorého sa plánujú vzdať, je Malá scéna, ktorú si musí SND prenájať. Činohra, rovnako ako opera s baletom, budú hrať na dvoch javiskách, čím vzniknú štyri priestory.

Súťaž na novostavbu SND vyhrali ešte v roku 1980 architekti Peter Bauer, Martin Kusý a Pavol Paňák. Prevládajúci pocit z projektu dokončeného v roku 1988, ako ho hodnotia s odstupom času, je dobrý. Zdôrazňujú však, že stavba je odrazom doby, v ktorej bola projektovaná.

EB

Dzurindu nominovali na cenu Európan roka 2002

Slovenský premiér Mikuláš Dzurinda, ktorý stojí aj na čele vlády, je medzi 50 osobnosťami, ktoré prestížny bruselský týždenník European Voice nominoval na cenu Európan roka 2002.

Dzurindu nominovali v kategórii občan z krajiny mimo EÚ spolu s americkým ministrom zahraničia Colinom Powellom či ruským prezidentom Vladimirom Putinom. Nominácia sa slovenskému premiérovi ušla za to, že "prežil ťažkú volebnú kampaň a dostal svoju krajinu na cestu k členstvu v EÚ".

Z ďalších osobností je medzi päťdesiatkou nominovaných napríklad pápež Ján Pavol II. za svoju kampaň v prospech rozšírenia únie v Poľsku a presadzovanie kresťanských hodnôt.

O titul politik roka budú bojovať napríklad francúzsky prezident Jacques Chirac, šéf nemeckej diplomacie Joschka Fischer či zavraždený holandský ultrapravicový politik Pim Fortuyn.

V kategórii najlepší európsky diplomat získali nomináciu generálny tajomník NATO George Robertson aj toľko kritizovaný predseda Európskej komisie Romano Prodi.

Viacero jeho podriadených sa stretne v súboji o komisára roka. Okrem iných Margot Wallströmová (životné prostredie), Anna Diamantopuluová (sociálne veci), Franz Fischler (poľnohospodárstvo) a Chris Patten (vonkajšie vzťahy).

O víťazoch jednotlivých kategórií i celkovom víťazovi titulu Európan roka 2002 rozhodnú hlasovaním čitatelia týždenníka European Voice. Hlasovať možno aj cez internet na adrese www.ev50.com/noflash/vote.asp.

Galavečer, na ktorom odovzdajú víťazom ceny, sa uskutoční 3. decembra 2002 v bruselskom Múzeu krásneho umenia. Vľaňajším Európanom roka sa stal spevák írskych skupiny U2 Bono za svoje úsilie o odpustenie dlhov najchudobnejším krajinám.

EB

Trnavu navštívili rodáci z celého sveta

Prijatím u primátora Trnavy Štefana Bošnáka sa v septembri uskutočnil deviaty ročník Trnavských dní, počas ktorých do slovenského "malého Ríma" prichádzali rodáci roztrúsení po celom svete a všetci tí, ktorí majú k Trnave osobný vzťah.

Medzi tohtoročnými hosťami nechýbala francúzska herečka Sacha Lawinová, ktorá sa v Trnave narodila ako Rozália Langová, dlhoročný manažér Fordových závodov v Detroiti Štefan Korček, kňazi pôsobiaci v Kanade Juraj Kadlec a Dušan Tóth, medailér Wiliam Schiffer a ďalšie osobnosti.

Po prijatí na radnici pri príležitosti 100. výročia od narodenia maliara Teodora Tekela spoločne odhalili pamätnú tabuľu na františkánskom kláštore a prezreli si novú prístavbu Galérie Jána Koniarka so stálou expozíciou sochárskeho diela.

Popoludní sa uskutočnilo slávnostné zasadnutie Klubu priateľov Trnavy a prezentácia knihy bývalého futbalistu Spartaka Trnava Juraja Kadleca.

Trnavské dni pokračovali svätou omšou v Katedrále sv. Jána Krstiteľa, pietnymi spomienkami pri hrobách významných osobností a galaprogramom v Divadle Jána Palárika.

EB

Na račianskom vinobraní zjedli rekordne dlhý koláč

Rekordný závin v dĺžke 137,6 metra mali nedávno na račianskom vinobraní. Je to takmer dvojnásobok oproti minulému roku, keď račianske ženy napiekli 67,2 metra koláčov. "V tomto 4. ročníku sme chceli prekonať 100 metrov, a preto sme oslovili aj školské kuchyne v našej mestskej časti," uviedla Dagmar Gyurková z miestneho úradu.

Návštevníci sa okolo makových, jablkových a hrozno-makových koláčov hromadili hneď, ako ich začali zoraďovať do trojradu na pultoch pred miestnym úradom. Ukladanie a meranie trvalo oveľa dlhšie ako zjedenie koláčov. Z jednotlivých najviac napiekla Anna Štefanovičová, ktorá dodala osem koláčov v dĺžke 2,88 metra, a Terézia Leskovská so siedmimi koláčmi v dĺžke 2,77 metra. Na materiál prispeli sponzori a miestny úrad, v ktorého sobášnej miestnosti zhromažďovali koláče a takmer ju zaplnili.

EB

Ruskí komunisti sú dojatí úspechom KSS

Volebný úspech slovenských komunistov v parlamentných voľbách ruskí komunisti privítali. V centrále Komunistickej strany Ruskej federácie v Moskve slovenské voľby pozorne sledovali a svojim druhom gratulovali už tesne po voľbách.

"Je očividné, že ekonomické reformy nepriniesli časti slovenskej spoločnosti to, čo očakávala," povedal zástupca šéfa medzinárodného odboru ruskej komunistickej strany Andrej Filippov. Ruských komunistov úspech KSS veľmi potešil.

Predstavitel vedenia ruskej komunistickej strany sa vyjadril aj k neúspechu reformných ľavicových strán SDA a SDĽ. Tieto ľavicové strany nedokázali presvedčiť ľavicovo orientovanú časť verejnosti a nezískali dôveru voličov.

"Niečo sa stalo, keď voliči povedali „áno" komunistickej strane a „nie" týmto stranám," poznamenal Filippov a vyjadril nádej, že úspech KSS a jej vstup do parlamentu zastaví pokusy o presadenie antikomunizmu do slovenského právneho poriadku. "Antikomunizmus nikdy a nikomu neprospeje, to je jasné," dodal.

Ruská parlamentná komunistická strana predsedu Gennadija Ziuganova udržiava s KSS tesné kontakty. Predstavitelia týchto dvoch spriaznených komunistických strán sa navzájom navštevujú, pozývajú sa na zjazdy a majú aj písomnú dohodu o spolupráci. *EB*

Volebná účasť nad 70 percent

V parlamentných voľbách 2002 si prevzalo hlasovacie lístky 2 913 267 zo 4 157 802 oprávnených voličov. Platných hlasov bolo 2 875 081, čo predstavuje 70,07-percentnú volebnú účasť. Informovala o tom Ústredná volebná komisia.

Idie o najnižšiu účasť na parlamentných voľbách od pádu komunistického režimu v roku 1989. Najviac ľudí - 95,39 percenta - prišlo hlasovať v prvých slobodných voľbách po novembri 1989, ktoré sa uskutočnili v júni 1990 ešte v rámci česko-slovenskej federácie. Ďalšie voľby v rámci ČSFR v júni 1992 na Slovensku k volebným urnám pritiahli 84,20 percenta voličov.

V prvých parlamentných voľbách po vzniku samostatnej Slovenskej republiky, ktoré sa konali 30. septembra a 1. októbra 1994, prišlo voliť 75,65 percenta občanov. V parlamentných voľbách v septembri 1998 využilo svoje volebné právo 84,24 percenta voličov. *EB*

Gottwald, Biľak, Šmeral, Engels - vzory šéfa slovenských komunistov Ševca

Politickými vzormi predsedu Komunistickej strany Slovenska (KSS) Jozefa Ševca sú okrem jeho svokra Vasila Biľaka aj prvý robotnícky prezident Klement Gottwald, či otcovia marxistického svetonázoru Karol Marx a Fridrich Engels. Marxov Kapitál dodnes považuje za "brilantnú analýzu ekonomických pomerov vtedajšej doby, bez toho, aby urážal akéhokoľvek kapitalistu".

Nasledovanihodnými osobnosťami sú podľa Ševca aj bývalý československý prezident Ludvík Svoboda, komunistický novinár Ján Šverma, ďalší komunistický funkcionár Vladimír Clementis, ale aj marxistický teoretik Bohumír Šmeral.

Posledného menovaného si súčasný šéf slovenských komunistov váži najmä pre jeho ľudskosť. Ako sociálny demokrat videl Šmeral zmysel v napĺňaní politického programu práve v spojení s obyčajným človekom. "Neobhajoval kapitál," zdôraznil.

O prvom robotníckom prezidentovi Gottwaldovi si súčasný líder KSS myslí, že "história jeho význam ešte nedocenila. Gottwald chápal dušu jednoduchého človeka a urobil veľký kus práce pre stranu," zdôraznil. Svoboda si podľa neho zaslúhuje úctu súčasníka, pretože "obetaval všetky svoje osobné ambície v prospech toho, aby oslobodil svoju vlasť". Jediným politikom, ktorý v povojnovom období v bývalom Československu dostatočne chápal slovenskú otázku, bol podľa Ševca Ján Šverma. Ševc si bývalého tajomníka ÚV KSČ Biľaka, s ktorým je v rodinnom zväzku neváži iba ako svojho svokra, ale najmä preto, že "pomohol rozvoju zaostalých regiónov východného Slovenska" a pozitívne prezentoval Československo v zahraničí.

Šéf slovenských komunistov uznáva, že v období stalinizmu v 50. rokoch sa "urobili chyby", ale dnes je podľa neho ešte predčasné hodnotiť túto éru. Ale ak je pravda, čo hovoria archívy o čistkách, priznáva, že komunistická strana schýbala. *EB*

Hlásia sa do armády - lákajú ich peniaze

Do armády sa hlási veľa mladých ľudí. Všetci očakávajú, že sa budú mať podstatne lepšie ako doteraz. Podľa pracovníkov ministerstva je záujem o službu v armáde taký vysoký, že si vojaci môžu vyberať len tých najlepších.

Armáda by podľa plánov ministerstva obrany mala byť úplne profesionalizovaná do roku 2006.

Minister obrany Jozef Stank predpokladá, že ak pôjde všetko súčasným tempom, môže to byť už o rok skôr.

Dovtedy však ešte musí získať 8-tisíc ľudí do funkcií poddôstojníkov a mužstva. Plán na tento rok bol nájsť 1500 nových profesionálnych vojakov. Do dnešného dňa sa ich už prihlásilo 1420.

Najviac záujemcov sa do armády hlási v regiónoch s horšími sociálnymi podmienkami.

Podľa náčelníka štábu personálneho manažmentu Generálneho štábu Jaroslava Kuču je na východnom Slovensku záujem až sedemnásobne vyšší, ako sú možnosti ozbrojených síl. Zaujímavé je podľa neho to, že medzi záujemcami nie je prevaha nezamestnaných.

"Nebolo to ani našim cieľom. Naším záujmom je získať tých nadpriemerných," povedal Kuča. Záujem o službu v armáde bol na východe vždy vyšší ako v ostatných častiach Slovenska. "Čím ďalej na západ, tým je ten záujem nižší," potvrdzuje Vladimír Vagaš z ministerstva. Zamestnanci vojenskej správy si to vysvetľujú väčším množstvom pracovných príležitostí.

Najmenší plat, ktorý si profesionálny vojak vo vojsku zarobí, je približne 14-tisíc korún v hrubom. K nemu sa však pripočítavajú rôzne príplatky a ďalšie sociálne výhody. Od 1. januára 2003 budú vojaci bez vlastného bytu dostávať navyše dvojnásobok životného minima ako príspevok na bývanie. Podľa predstaviteľov ministerstva sú aj tieto výhody príčinou veľkého záujmu.

Pre mnohých je ďalším lákadlom možnosť zúčastniť sa na zahraničných misiách, v ktorých sú už vojaci platení v dolároch. Najväčší záujem je o službu v útvaroch zaradených do síl rýchlej reakcie.

Nedostatkom je malý počet služobných bytov pre budúcich profesionálnych vojakov. Namiesto nich sa ráta s využitím ubytovní.

Druhou stránkou profesionalizácie je nutnosť prepustiť približne 6-tisíc vyšších dôstojníkov. Len na budúci rok bude musieť armádu opustiť 2400. *EB*

Letecká linka medzi Popradom, Bratislavou a Prahou opäť funguje

Pravidelné letecké spojenie medzi Popradom, Bratislavou a Prahou po 6 rokoch opäť funguje. Lietadlo spoločnosti SkyEurope Airlines s kapacitou 30 miest bude zatiaľ premávať medzi Vysokými Tatrami a hlavnými mestami Slovenskej a Českej republiky dvakrát týždenne, v pondelok a stredu.

S nástupom zimnej sezóny v slovenských veľhorách bude od 30. novembra lietajť aj v sobotu.

Obchodný riaditeľ spoločnosti Pavol Mladý povedal, že SkyEurope Airlines otvorí v septembri a októbri aj ďalšie tri nové pravidelné linky. Deviateho septembra začala firma prevádzkovať linku do Milána. V závere septembra (30.9.) pribudne prvé spojenie Slovenska s Nemeckom na linke do Mníchova a 15. októbra sa začne prevádzka na linke do Berlína. Všetky nové zahraničné linky budú prevádzkované štyrikrát týždenne.

SkyEurope Airlines pôsobí na Slovensku sedem mesiacov a za ten čas uskutočnila na pravidelných linkách takmer 1760 letov a prepravila 31 tisíc cestujúcich.

Za negatívum v súvislosti s rozvojom cestovného ruchu na Slovensku označil P. Mladý nedostatočnú štátnu propagáciu. Ako povedal, obnovenie pravidelnej leteckej linky do Tatier je testom, ako trh prijme ponuku. Rastúci záujem cestujúcich predpokladá s nástupom lyžiarskej sezóny. EB

Vo Vysokých Tatrách skončila letná sezóna

Oficiálnym koncom letnej turistickej sezóny je 15. september, hoci pre tatranských hotelierov je ťažiskovým obdobie letných prázdnin. Podľa prieskumu Združenia cestovného ruchu Vysoké Tatry bola tohtoročná letná sezóna jednou z najlepších za posledné roky.

Ubytovacie kapacity v sledovaných hoteloch, penziónoch, privátoch, rekreačných zariadeniach, autokempingoch a vysokohorských chatách boli využité v priemere na vyše 87%, čo je v porovnaní s vlnajškom rast o 3 až 4%.

Zdá sa, že priaznivá bude aj začínajúca sa medzisezóna v slovenských veľhorách. Svedčia o tom čísla, keď obsadenosť ubytovacích zariadení v septembri sa pohybuje nad 60-% hranicou. EB

Bankou mladých za rok 2002 sa stala VÚB

Všeobecná úverová banka (VÚB), a. s., Bratislava, člen medzinárodnej finančnej skupiny IntesaBci, získala ocenenie Banka mladých roku 2002. Druhé miesto obsadila Slovenská sporiteľňa, a. s. a na treťom sa umiestnila Tatra banka, a. s.

Cieľom ankety bolo zistiť nezávislý pohľad mladých ľudí na bankové spoločnosti, ktoré vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť na území SR. Ich pohľad sa skúmal prostredníctvom odpovedí na šesť anketových otázok - ktorá banka je najatraktívnejšia z pohľadu zamestnania, ktorá má najkvalitnejšie produkty pre mladých, alebo do ktorej by bez obáv vložili všetky svoje úspory. Mali tiež možnosť vyjadriť sa, v ktorej banke majú vedený účet, ktorá banka je pre nich najdostupnejšia a má najlepší imidž.

Anketu realizovala Slovenská komora mladých (SKM) v spolupráci so Svetovou komorou mladých. Ocenenie bolo na Slovensku udelené po prvýkrát. Ako ďalej informoval výkonný predseda SKM Marián Meško, vzorku respondentov tvorilo 1 400 študentov z 20 vysokých a 20 stredných škôl v SR. Vek respondentov sa pohyboval od 15 do 28 rokov, pričom z každej školy bolo vybraných 35 študentov.

Slovenská komora mladých je dobrovoľná, mládežnícka, nezisková organizácia, ktorá je súčasťou celosvetovej siete Svetovej komory mladých so sídlom v U.S.A. Na Slovensku začala svoju činnosť pred šiestimi rokmi, ale oficiálne bola zaregistrovaná v roku 1998. EB

Dagmar Vaněčková:

Větrníky

Bez zákrutů a stoupání si to uhání Vindobona z Břeclavi do Vídně. Po každé už z okna vyhlížím a v naplněném očekávání radostně zaznamenávám pro mne pozdravné mávání vrtulí větrných elektráren. Pět stožárů stojí vpravo na Moravském poli a pak další poblíž Dunaje i na předměstí Metropole.

Nedá se tvrdit, že by tudy, placatou rovinou, proudila kdovíjaká síla větru. A přesto se větrníky vesele otáčejí, aby trochou své, pro okolí nezávadně vyrobené energie, přispěly k našemu navyklé pohodlnému životnímu stylu. Podle mého dojmu zároveň zpestřují obraz zdejší, dost fádni krajiny ba tvoří její symptomatickou, novou tvář. Poprvé jsem viděla o hodně delší řadu otáčejících se novodobých "větrných mlýnů" v akci na ostrově Lanzarote. Stály tu vysoko nad mořem, v prudce vanoucím větru od Atlantiku, se zárukou ustavičně otáčivého pohybu svých vrtulí. Byl to tehdy pro mne překvapivě nový, dodnes nezapomenutelný zážitek. Podobně jako v Dolních Rakousích, i na kanárském ostrově svítily větrníky svou bělobou, ale zde přece jen v mnohem výraznějším kontrastu k azurově modrému nebi.

Naposled na skalnatém východním cípu Madeiry, poblíž mysu Ponta de Sao Lourenco, jsem napočítala sedm menších a čtyři důstojně vysoké větrníky. Chvillemi přicházely od oceánu náporů větru takové síly, až si člověk připadal skoro zbavený zemské přitažlivosti a lehounký jak pířko.

Už tenkrát na lanzarotské výšině" a od té doby vždy znovu, vnímám z pohledu na zdroje větrné energie pomyslný závan až ke mne proudícího víru. Přitom mne prostupuje stěží vysvětlitelný a obtížně popsateľný pocit přílivu svěžesti.

Jak podivuhodné a zároveň majestátně se bělostně vrtule otáčejí. Točí se a točí..

Nedávno říkali závistivě v rakouské televizi, že v Německu je už v provozu přes šest tisíc větrných elektráren.

8. X. 2002

Prezidentské dekrety

Každý den čteme v novinách; různé úvahy o tak zvaných Benešových dekretech. Někteří politici dokonce hrozi vetem proti přijetí České republiky do EU. Tato organizace pověřila proto tři vedoucí evropské právníky, aby prozkoumali obsah a dosah těchto dekretů při jednání o přijetí. Tito prohlásili, že jejich znění nemůže být překážkou přijetí.

Celkem byly usneseny 143 dekrety, které byly připravovány právním odborem Státní rady, která po schválení je předkládala vládě a prezidentovi k podpisu, obvykle s připojením podpisu předsedy resp. příslušného ministra. Ani jediný dekret nehovoří o odsunu Němců a Maďarů. Tento dohodla a rozhodla Postupimská dohoda vítězných velmocí druhé světové války / Potsdam 2. srpen 1945/. Pařížská reparační dohoda za účasti Československa rozhodla dne 21. prosince 1945, že majetek odsunutých Němců bude odečten od výše škod, které Německo způsobilo Čechům. Provedení tohoto usnesení a odškodnění bylo povinností německé vlády. Česko-německá deklarace dojednána německým kancléřem a Václavem Klausem ve dnech 21. a 22. ledna 1997 v Praze uzavřela všechny sporné otázky. Rakouská vláda se k tomuto ujednání vyjádřila kladně. Prezident Havel prohlásil ve Spolkovém sněmu v Bonnu: "Dnešní Německo nemůže vrátit životy tisícům obětí nacismu a Československa a nemůže vrátit vyhnaným Němcům jejich dávné domovy". Německý prezident Roman Herzog prohlásil ve Vladislavském sále v Praze, že bez násilí, která spáchali Němci na Česích by nebylo ani násilí spáchané Čechy na Němcích. Doslova dodal: "Litujeme utrpení a bezpráví jež bylo způsobeno českému lidu a jsme si vědomi toho, že teprve tato politika násilí a zločinu připravila půdu pro následný útek a vyhnání". Prezident Havel se omluvil za vraždy a násilnosti, které byly spáchány českými extrémními a fanatickými živly na Němcích během násilných pochodů /Brno, Ústí n/Labe, a jinde/.

Emigrácia

Emigrácia – koľko žiaľu, smútku a úzkosti sa skrýva v tomto slove, ale aj plno nádeje a odhodlania. Slovensko je obzvlášť typické tým, že ho vždy opúšťalo množstvo jeho obyvateľov. Za Rakúsko-Uhorska a za 1. republiky odchádzali za prácou hlavne muži, najčastejšie do Ameriky. Silné emigrantské vlny vznikali pred a na začiatku 2. svetovej vojny z dôvodu zachrániť si holý život a pokračovali v rokoch 1948-50 a smutne známom 68. roku z dôvodov politických. Aj v dnešných časoch registrujeme pomerne veľký počet ľudí opúšťajúcich Slovensko. Odchádza dosť veľká časť vzdelanej a ambicióznej mládeže hľadajúcej šancu a lepšie uplatnenie vo svojom obore. Zlá ekonomická situácia a mimoriadne veľká nezamestnanosť vyháňa zo Slovenska veľa žiteľov rodín. Čoraz častejšie vycestúvajú za prácou ženy-živiteľky, nakoľko ľahšie nájdú uplatnenie na trhu práce. Pretože doma zanechávajú svoje rodiny, nechcú odchádzať príliš ďaleko. Ich kroky smerujú najčastejšie do susedného Rakúska, do najbližšieho veľkého mesta "západu" – do Viedne.

Čo ich tu čaká? Prácu v Rakúsku nájdú, pretože slovenské ženy sú usilovné, svedomité a vedia si vážiť príležitosť. Uplatniť v obore sa môžu zdravotníčky, tie jediné majú šancu získať pracovné povolenie. Ostatné môžu pracovať ako opatrovatelky detí, alebo starých ľudí, ako upratovačky domácností, čašníčky, alebo pomocné sily. Neraz tieto práce vykonávajú ženy s vysokoškolským diplomom. S tým sa dokážu zmieriť. Avšak drtvá väčšina pracuje načierno, čo predstavuje pre mnohé poctivé duše neustály stres. Vedia, že porušujú zákon, čo by sa samozrejme nemalo, ale získať pracovné povolenie je takmer nemožné. Pokiaľ by sa snažili zamestnať sa cez agentúry, ich zárobok by klesol o polovicu i viac. Výška mzdy aj pracovné podmienky závisia úplne od ľubovôle zamestnávateľa. Niektorí túto situáciu zneužívajú, dávajú podpriemerné mzdy. Stáva sa aj to, že nachádzajú rôzne výhovorky pre to, aby výplaty meškali a niekedy sa ich zamestnanci ani nedočkajú. Mávajú prehnané nároky a povýšenecké správanie. Človek by neveril, keby to nevidel-nezažil, že od čias slúžtičiek, o ktorých sme s pohnutím čítali v románoch našich klasikov, sa správanie niektorých ľudí ani nezmenilo. Samozrejme, aj tu platí to známe: česť výnimkám. Naša žena žiteľka sa v duchu búri, je pohoršená, možno sa cíti ponížovaná, lenže vie počítať. Vie, čo by zarobila doma, ak by vôbec prácu zohnala. Prehltnie teda trpkosť, povznesie sa nad nespravodlivosťou a pracuje ďalej. Našťastie, solidných a slušných zamestnávateľov je viacej, takže vzťahy sa vyvinú k obojstrannej spokojnosti.

Ďalší problém sa vynori, keď je treba hľadať si bývanie. Do popredia sa dostáva otázka, ako získať povolenie k pobytu. Odpoveď znie: nijako. Takže beží zas všetko načierno. Zmluvy, ak sa vôbec nejaké uzatvoria sú nelegálne, čiže neplatné. Treba zaplatiť kauciu, nájomné niekoľko mesiacov vopred. Prípady, že po zaplatení sa nájomník do bytu ani nedostal, nie je ojedinelý.

Problémov, s ktorými sa človek, v našom prípade žena-živiteľka, stretáva je ozaj hodne. Ak sa nebudajú pridružiť ešte aj rečová bariéra, je takmer stratená. Čo takto obrátiť sa na slovenské inštitúcie? Vyzerá to nasledovne:

"samozrejme, dáme vám pracovné povolenie, len si doneste potvrdenie, že máte zabezpečenú prácu a povolenie k pobytu"

"samozrejme, dáme vám prácu, máme o vás záujem, len musíte predložiť pracovné povolenie"

"samozrejme, povolenie k pobytu dostanete, ale potrebujete k tomu pracovné povolenie a zabezpečené bývanie"

Neprekonateľný začarovaný kruh!

Ako tak kráča žena-živiteľka po viedenských uliciach, vidí množstvo vývesných firemných tabúl s rýdzimi českými a slovenskými menami. Tak trochu závidí: "Vám je už dobre, už ste tu doma, to najhoršie máte za sebou." Napadne ju, či by neporadili krajan. Keď sa po určitej námahe medzi nich konečne dostane, dozvie sa, že sa starajú len o kultúrne vyžitie slovenskej menšiny. Narazí na stenu zdržanlivosti a nedôvery. Napokon, niet sa čo diviť. Veď aj medzi prichádzajúcimi sú rôzni ľudia, nájdú sa aj nepoctivci. Dnešný pokles uznávania morálnych hodnôt celú situáciu zhoršuje. Treba však vytrvalo a trpezlivo hľadať ďalej. Biblické "klopte a otvorí vám" platí aj tu. Všade totiž žijú dobrí a chápaní ľudia, ktorí aj napriek vlastnej zaneprázdnenosti, sú ochotní poradiť, vysvetliť a v rámci svojich možností aj pomôcť. Najmä ak vidia poctivú snahu a serióznosť. Žiaľ, ani pri najlepšej snahe, nedokážu zmeniť predpisy a postoj úradov.

V čase voľna sa ženy-živiteľky nedočkavo ponáhľajú domov na Slovensko za svojimi blízkymi. Do Viedne sa však vracajú čoraz radšej. Oceňujú väčšiu bezpečnosť a väčšiu čistotu na uliciach, skvele organizovanú dopravu, pestrý výber a kultúru predaja v obchodoch, o krásach kultúrnych pamiatok ani nehovoriac. Tak ako za starých čias, tak aj teraz, dáva Viedeň šancu každému, kto o to má ozajstný záujem a usiluje sa. Takže časom sa mnohým Viedeň stane druhým domovom. Škoda, že to nie je možné aj legálne. Treba len dúfať, že až sa Slovensko o dva roky stane členským štátom EU, nastanú aj v tomto smere pozitívne zmeny. Dúfajme.

D.F.

Poznámka redakce: Paní Mirka Kropp – Friese nás zaslala svoji krátkou novelu "Údolí", kterou jak nám v dopise sděluje napsala loňského roku jakoby z vnitřní potřeby. Povídku o "nemožné" lásce na pozadí druhé světové války, odehrávajících se na území Rakouska je možno objednat přímo u autorky: Unterzauchen 31, 9535 Schiefeling am See.

Anna Friese –Údolí – obálka

Sokol 12/15 Vídeň
Vás zve na tradiční
ŠIBŘINKY

18. ledna 2003

v "Haus der Begegnung Rudolfsheim",
Vídeň 15.

SOKOL XVI/XVIII
Vás zve na
Martinskou zábavu

16. listopadu 2002

v 19,30 hod.
Steinergasse 7, 1170 Wien

SOKOL XVI/XVIII
Vás zve na
Mikulášskou

7. prosince 2002

v 19,30 hod.
Steinergasse 7, 1170 Wien

3. mezinárodní volejbalový mix-turnaj Čechů ve Vídni

Také my, volejbalisté jednoty Sokol Vídeň III/XI jsme se přihlásili na tento volejbalový mix-turnaj, který se ve Vídni v neděli 20. října konal již potřetí. Nové na něm je letos to, že název byl rozšířen o "in memoriam Pavel Florián" a bude tedy do budoucna vždy důstojnou vzpomínkou na příkladného člena a činovníka Sokola Vídeň XII/XV. Jednota XII/XV je také organizátorem a pořadatelem tohoto sportovního setkání.

Přihlásili jsme se do této soutěže vědomi si toho, že vyhlídky na nějaké lepší umístění máme mizivé. Šlo nám především o to, zahrát si volejbal, a to nejen s družstvy rakouské župy, ale také se sokolskými jednotami, které k nám přijely z Mnichova, Bratislavy, Střelíc a Velké nad Veličkou. Je to vždy příležitost k osobnímu setkání, k četným přátelským rozhovorům. A tak tomu bylo i letos.

Nástup družstev byl v 8.45 hod. Po zahájení a pozdravení pořadající jednotou se v kulaté hale PAHO ve Vídni X. rozproudují zápasy v krásné povzbuzující atmosféře, která vydržela až do závěrečného finálového zápasu mezi Sokolem Vídeň V. a Střelícemi, který skončil krátce před 18. hodinou.

Konečným nástupem s vyhlášením vítězů a umístění družstev, předáním pohárů družstvům prvních tří míst, totiž jednotě Sokol Vídeň V. (1.), družstvu ze Střelíc (2.) a Mnichovu (3.) a pamětních medailí všem ostatním – jednotě Sokol Vídeň XII/XV (4.), družstvu z Bratislavy (5.), z Velké nad Veličkou (6.), jednotě Vídeň III/XI. (7.), družstvu, jež si pro tento turnaj vybralo název "Sokolská rodina" (8.) a jednotě X (9.), byl turnaj zakončen.

S dobrým pocitem sportovního vyžití a v neposlední řadě z pro nás pěkného umístění jsme se rozloučili především s těmi, jež čekala ještě dlouhá cesta domů. Těšíme se, že s některými se opět sejdem již na jaře příštího roku při volejbalovém mix-turnaji na sokolském srazu v Öetzu.

nš

SOKOLSKÁ ŽUPA RAKOUSKÁ

1010 Wien, Drachengasse 3 5
Tel./ fax ++43 1 604 87 04
(DI Nováček),
e-mail: novacek.wien@aon.at

Župní družstvo volejbalu

Vedoucí odboru Anton Florián
Tel.: 586 86 86

Trénink mužů ve čtvrtek
od 19,30 do 21,00 hod
v Rundhalle Alt Erlaa

Župní trénink ve stolním tenisu

Po 19,30 - 21,00 hod
Sokolovna 1170 Wien,
Steinergasse 7
info - večer tel.: 802 53 82,
br. Rodt

Sokol Vídeň III / XI.

Česká škola,
1030 Vídeň,
Sebastianplatz 3
Čtvrtek:
ženy od 19,00
do 21,00 hod.

Zájemci o volejbal

blíže informace:
N.Štěrbová tel.: 967 84 93,
e-mail: K.Sterba@gmx.at

Sokol X

ÚTERÝ

ŽACTVO 17 - 18 h
SPORTOVNÍ TANEC 18 - 19 h
AEROBIK 19 - 20 h
ŽENY 20 - 21 h
MUŽI FOTBAL 20 - 21 h

STŘEDA

AEROBIK 9 - 10 h
BADMINTON ŽACTVO 9 - 20 h
BADMINTON DOSPĚLÍ 20 - 21 h

SENIORSKÉ ODPOLEDNE

Každou I. středu v měsíci - hosté vítáni

1100 Wien Angeligasse 21, tel: 600 20 20

Informace a dotazy strosta jednoty Tonda Valenta, tel.: 0676 964 59 74
e-mail: Sokol10.x@aon.at, fax 01/604 60 12

DIENSTAG

SCHÜLER
SHOWDANCE
AEROBIC
FRAUEN
MÄNNER FUSSBALL

MITTWOCH

AEROBIC
BADMINTON SCHÜLER
BADMINTON ERWACHSENE

SENIORENTREFFEN

T.J. SOKOL VÍDEŇ XII / XV

Info: tel. 713 31 88/20 přes den
e-mail: sokol.12-15@aon.at

Pod odborným vedením a v mateřském jazyce
máte vy a vaše děti možnost se zúčastnit:
CVIČENÍ v nové SOKOLOVNĚ, Vídeň 10,
Angeligasse 21

Předškolní žactvo, žáci a žákyně od 6 do 14 let cvičí základní sportovní
gymnastiku

pod vedením způsobilých vedoucích
každý čtvrtek od 17.30 do 19,00 hodin

Dorostenky a ženy

kondiční posilovací gymnastika s moderní hudbou
každý čtvrtek od 19,30 do 21,00 hodin

Dorostenci a muži

základní sportovní gymnastika a hry (volejbal, nohejbal, sálová kopaná)
každé pondělí od 19,30 do 21,00 hodin

SOKOL VÍDEŇ XVI / XVIII

Sokolovna 1170 Wien, Steinergasse 7

Pondělí: žactvo od 18,00 do 19,15 hodin
župní trénink ve stolním tenisu od 19,30 do 21,00 hodin

Úterý: župní zdravotní cvičení pro ženy a muže od 16,00 do 17,30 hodin
gymnastika a nářadí ženy a muži od 19,30 do 21,00 hodin

Čtvrtek: cvičení žen od 20,00 do 21,30 hodin

Pátek: cvičení a odbíjená pro starší žactvo od 18,30 do 20,00 hodin
a dorost od 20,00 do 21,30 hodin
cvičení mužů

Nezapomeňme obětí sokolských bratří a sester

6. sjezd ČOS 2001 ve svém usnesení uložil PV ČOS prověřit možnosti umístit památník padlým a perzekuovaným sokolům v Tyršově domě. Členové PV ČOS splnili bod usnesení a zadali vypracování návrhu památníku sochaři, mistrovi Janu Nálepovi. Dále členové PV ČOS rozhodli odhalit pamětní desky obětí Ústředí ČOS z doby Protektorátu Böhmen und Mähren. Desky budou umístěny na nádvoří s fontánou. Mistr Nálepa splnil požadavky zadavatele, vypracoval tři návrhy památníku. Mnoho členů ČOS včetně členů výboru ČOS návrhy posoudilo a velkou většinou se rozhodlo pro skulpturu zraněného ptáka sokola. Ten bude umístěn na nádvoří, kterému dnes dominuje socha zakladatele Sokola M. Tyrše. Členové PV ČOS se zájmem sledovali práce na památnících, vzájemně domluvy byly více než vstřícné, a tak budou 24. října 2002 obě umělecká díla odhalena.

Pamětní desky jsou jasné a budou připomínat úžasnou věrnost sokolů k vlasti i sokolské myšlence. Symbolem našeho spolku či hnutí je pták sokol. Spolek prošel 140 letou historií pevně spojen s dějinami této země a českého národa, za tu dobu jsme zažili slavná, zlá, ale i tragická období. Ta jsou vyjádřena zlomeným křídlem a naznačeným pádem sokola. Kamenná deska rozbitá na tři kusy znázorňuje přerušovaný tok sokolských myšlenek vyúsťující v události, které historici označují jako 1., 2. a 3. odboj.

Od okamžiku vzniku Sokola spolek pracoval nejen ve prospěch jedince, ale i ve prospěch celku, heslo "jedinec nic, celek vše" jasně a zřetelně určovalo, že členové Sokola budou pracovat pro svou vlast a národ. Tak byli připravováni, a tak se chovali v době 1. světové války, Sokolové stáli při zrodu legií a byli aktivní v odboji doma i v zahraničí. Vrcholem snažení 1. odboje byl vznik samostatného československého státu.

2. odboj znamenal pro sokolské hnutí nejkrvavější a nejsmrtelnější období v dosavadní historii Sokola. Byl to boj na život a na smrt s německým fašismem a nacismem. Přes 3000 členů bylo popraveno či umučeno, přes 11000 členů bylo umístěno v koncentračních táborech. A Sokol se i přes tyto ztráty po skončení války znovu obnovil a znovu ukázal svou sílu. To už nastala ovšem další doba - 3. odboj. Ten byl nejvíce tragický. Ne v počtu mrtvých. O toto těžké období se postarali sami Češi a Slováci - komunisté. Ti byli podporováni sovětskými komunisty, kteří jim byli zkušenými rádci. Protikomunistické projevy sokolů během XI. všesokolského sletu 1948 byly pouhou záminkou k persekuci a rozložení ČOS. ČOS byla zrušena a přestala existovat dlouhých 42 let.

Zbývá odpovědět na otázku, "proč pomníky odhalujeme právě 24. října 2002?" V květnu 1942 českoslovenští parašutisté provedli atentát na protektora R. Heydricha. Němečtí nacisté se krutě mstili. Bylo popraveno tisíc lidí, vypáleny Lidice a Ležáky, jejich mužští obyvatelé byli popraveni, ženy odvezeny do koncentračních táborů, některé děti poslány na převýchovu. Úkryt parašutistů byl vyrazen a oni svedli s mnohonásobnou přesilou poslední boj.

Všichni zemřeli posledním výstřelem, ale za několik dní pak při gestapácké honbě za posledními spolupracovníky s parašutisty se odehrávala ouběnická tragedie s více než třiceti zatčenými Čechy a sokoly. Ti všichni byli odsouzeni k trestu smrti a poprava byla vykonána 24. října 1942 v koncentračním táboře Mauthausen. Ten den bylo popraveno ranou do týla 264 Češek a Čechů s největším podílem sokolů z podzemní sokolské organizace Jindra, kteří spolupracovali na atentátu. Úděsná poprava začala ráno v 8.30 hodin a každé dvě minuty byl popraven další. Poprava skončila v 17.42 hodin večer.

Právě 24. října 2002 od tohoto tragického dne uplyne rovných 60 let.

Odhalením pamětních desek a pomníku chceme vyjádřit svou nejhlubší úctu a naplnění smyslu nápisu na piedestalu.

Ing. Miloslav Pleskač, starosta ČOS

Vídeň, sobota 12. října 2002

Rok uplynul jako voda a my, Sokolská jednota 12/15 jsme opět vítali přicházející hosty na našich tradičních Moravských hodech. Konaly se, jako každoročně v sále fary Gatterholz, 1120 Vídeň. Hudba Lipovjanka přivezla sebou, kromě tradičních nástrojů, také keyboard a tak návštěvníci dostali možnost slyšet a tančit i modernější hudbu. Bratr starosta František Kalousek jun. vkusnými slovy uvítal návštěvníky a popřál všem dobrou zábavu. Parket byl neustále plný krojovaných i civilně oblečených hostů. Zaregistrovali jsme celou řadu nových tváří. Líbilo se jim u nás a někteří projevíli přání učit se Českou besedu, která se, tradičně, tančila okolo půlnoci.

Vydané kalorie si hosté doplňovali u bohatě zásobeného bufetu a atrakcí byla domácí gulášová polévka, kterou uvařila paní Helenka Košulanová z jedné známé české restaurace ve Vídni. Přispěla ke zdaru hodů a my jí za to moc děkujeme. Snad jediní "nespokojení" byli br. Sevelda a Materna, kteří měli v bufetu tolik práce, že si ani zatančit nemohli. Na parketu je zastupoval velmi pilně br. Vytiska, jehož taneční nadšení bylo dámským světem obdivováno. Jim a sestřím Šustrové, Maternové a všem, kteří se zasloužili o dobrý průběh a zdar podniku, srdečně děkujeme. Poslední hosté odcházeli okolo 4. hodiny ráno. I to svědčí o dobré atmosféře, která na letošních Moravských hodech vládla.

V neděli dopoledne nastupovala opět, tak jako v pátek večer při přípravě, četa sester a bratří k úklidu sálu. Není maličkostí transportovat dekorace, čistit sál, skládat stoly, mýt skleničky apod. Bylo by dobře, kdyby se i sestry a bratři "mladších ročníků" této práce zúčastňovali. Budou k tomu mít na dalších Moravských hodech, v roce 2003, příležitost.

Děkujeme všem návštěvníkům za jejich přízeň a těšíme se na další setkání, 18. ledna příštího roku, na tradičních ŠIBŘINKÁCH Sokola 12/15 Vídeň, v "Haus der Begegnung", Vídeň 15.

NAZDAR.

vzd.

Ze Sokola:

Cvičitel'ský sbor sokolské župy rakouské připravuje pro své členy i ostatní zájemce řadu sportovních podniků. V letošní sezóně byl prvním z nich orientační běh v Prateru konaný v sobotu 28. září. V jeho rámci proběhly také dětské hry. Tento podnik jsme večer zakončili setkáním v Brunswick Halle, kde byla pro účastníky uspořádána zábavná soutěž v bowlingu. K tomu účelu byly zmluveny čtyři hrací dráhy, na nichž soutěžilo na dvacet hráčů. Absolutním vítězem se stal Otto Parizek.

Cvičitel'ský sbor každoročně organizuje pro své nejmladší příslušníky župní maškarní ples, při němž dětem vyhrává hudba br. Zimáka z Otrokovic. Ples tentokrát připadá na neděli 16. února. Začíná vždy nástupem masek a je prokládán četnými dětskými soutěživými hrami. Nechybí pochopitelně ani bohatá tombola a bufet.

O týden později – o víkend 22. – 23. února – plánujeme již druhé informační dny s rozsáhlým sportovním teoretickým i praktickým programem. Svou účast přislíbili tentokrát také 3 instruktoři z Prahy, kteří radou i ukázkou přispějí k obohacení jednotlivých cvičebních hodin. Těchto dnů se mohou zúčastnit všichni, kdo mají zájem podílet se na sokolské činnosti ať už jako budoucí cvičitelé nebo chtějí navštěvovat naše pravidelná sokolská cvičení v tělocvičnách. O těchto informačních dnech budeme ještě včas informovat podrobněji.

Pro zájemce o sokolskou činnost několik adres: Sokol.X@eunet.at, sokol.12-15@aon.at, K.Sterba@gmx.at.

Pochod zdatnosti

"Snad počkáme ještě na jednu další tramvaj" řekli jsme v sobotu 26. října krátce po 11. hodině na konečné stanici "31" ve Stammersdorfu, kde jsme se my, Sokolové, sešli ke každoročnímu Pochodu zdatnosti. Obloha vypadala slibně, jen, jak správně meteorologové předpověděli, foukal silný, avšak poměrně vlahý vítr.

Čekání se vyplatilo, poslední účastnice tohoto výletu se k nám přidala, organizátor br. Bohumil Novotný z jednoty III/XI uvítal shromážděné, vysvětlil trasu a pak už nic nebránilo tomu, abychom se vydali na krásnou procházku nekonečnými vinicemi a poli do Hagenbrunnu. Nespěchali jsme. Účelem bylo pobýt co nejdelší dobu na čerstvém vzduchu, a tak jsme se úmyslně blížili našemu cíli různými oklikami a zastavili se též u vodního rezervoáru, kde jsme pořídili nezbytné fotodokumenty našeho pochodu.

V Hagenbrunnu jsme vyhledali Heuriger Ing. Gilga, kde jsme měli rezervované stoly pro následné společné posezení u "letošního". Ti, kteří se ať už z důvodů věkových či zdravotních nemohli pochodu účastnit, dostavili se přímo k tomuto posezení. Měli jsme radost z hojné účasti – vzdyť se nás sešlo na pětatřicet lidí! K tomu třeba říci, že současně se konal ještě jeden pochod – pro sportovně zdatnější – na Hohe Wand.

Naše posezení v Hagenbrunnu bylo srdečné a veselé. A pak nás postupně ubývalo, jak se jednotliví výletníci loučili a rozjížděli do svých domovů. Již podstatně menší skupinka se vydala pěšky zpět do Stammersdorfu, kde jsme se ještě posledním přípitkem rozloučili a ujistili se, že za rok se určitě všichni při pochodu zdatnosti sejdem zase. nš

Zátokova socha ozdobí park Olympijského muzea v Lausanne

Park Olympijského muzea v Lausanne je bohatší o sochu fenomenálního českého atleta Emila Zátoka. Z bronzové ulitou skulpturu zachycující Zátoka při jeho nejpřirozenější činnosti, běhu, daroval muzeu Český olympijský výbor. Jeho šéf Milan Jirásek za asistence Dany Zátokové, členů Klubu olympioniků i prezidenta Mezinárodního olympijského výboru Jacquese Roggeho v úterý sochu slavnostně odhalí.

Čtyřnásobný olympijský vítěz a mnohonásobný světový rekordman Zátok, v tuzemsku vyhlášený sportovní legendou a

olympionikem století, se tak dočká další pocty v roce, kdy uplynulo osmdesát let od jeho narození, půl století od jeho ojedinělého trojnásobného olympijského triumfu ve vytrvaleckých disciplínách v Helsinkách a dva roky od jeho smrti. Dosud jediným běžcem v lausannském parku je Zátokův fenomenální předchůdce Paavo Nurmi, devítinásobný olympijský vítěz na vytrvaleckých tratích.

Realizace bronzové podobizny se v létě loňského roku ujal z pověření Klubu olympioniků sochař Jaroslav Brož. Po odborných konzultacích s Danou Zátokovou vznikla 190 cm vysoká podobizna o téměř dvoumetrákové hmotnosti. Bronzový Zátok nebude pouze ozdobou parku v Lausanne, jeho druhý odlietek má stát před v současnosti budovanou všesportovní halou v Praze. kkb

Marihuana připravila českého jezdce o titul

Jen pár dnů se český závodník Tomáš Enge těšil z vítězství v letošním světovém šampionátu v závodech F 3000. V jeho moči byla totiž po GP Maďarska zjištěna přítomnost zakázaných látek, konkrétně marihuany. Světová rada pro sportovní motorismus FIA za to českého jezdce potrestala odebráním deseti bodů za vítězství v závodě a vzala mu také jezdeckou licenci ovšem s podmíněným odkladem na jeden rok. Tomáš Enge tak klesl z první příčky v celkovém hodnocení až na třetí místo za Francouze Bourdaise a Itala Pantana. Kolem celé kauzy je však podle odborníků stále mnoho nejasností – Enge, který má za sebou i zkušenost se závody Formule 1, tvrdí, že nemá tušení, jak se marihuana do jeho těla dostala. Podle odborníků je to možné – pokud by mu byla marihuana podána například v nějakém ostřejší kořeněném jídle, skutečně to nemusel rozpoznat. Navíc marihuana se dá těžko považovat za povzbuzující přípravek. Zvláštní také byl způsob řešení Engeho kauzy – původně totiž měl Engeho přestupek řešit český národní svaz, který by na základě svých statutů závodníka potrestal s největší pravděpodobností pouze napomenutí. Vzápětí však přišel fax, který věc národnímu svazu odebral a rozhodnutí nechal na světové organizaci, která ve svých předpisech na rozdíl od Čechů nemá trest taxativně vymezen. Jezdec i jeho manažer, známý podnikatel ve sportu, Antonín Charouz zvažují odvolání proti výši trestu, ale většina pozorovatelů v úspěch tohoto kroku příliš nevěří. (MaFr)

Tenista Jiří Novák

Sedmadvacetiletý český tenista Jiří Novák se poprvé v kariéře dostal do elitní desítky světového žebříčku ATP pro nasazování do turnajů. Daviscupový reprezentant sice v letošní sezóně nevyhrál žádný turnaj, ale hrál osm semifinále včetně Australian Open a díky finalové účasti ve Vídni a Madridu se posunul na páté místo ve světovém pořadí ve dvouhře. Má velkou šanci hrát v listopadu závěrečný Turnaj mistrů v Šanghaji.

Dostihový král Josef Váňa oslavil padesátku

Pětinašobný vítěz Velké pardubické a nekorunovaný král českého dostihového sportu Josef Váňa v sobotu oslavil na svém tréninkovém ranči v Mlyncích na Karlovsku padesáté narozeniny. Do centra, které má Váňa dlouhodobě pronajato, se sjelo během dne postupně na dvě stovky hostů. Váňa má za sebou perný týden. Před týdnem v sedle Kedona absolvoval další Velkou pardubickou, v níž skončil třetí, a po závodě okamžitě prohlásil, že zatím neukončí neobyčejně bohatou kariéru aktivního jezdce. Váňa je však dnes už více trenérem než žokejem. Vždyť například na startu slavného závodu měl před týdnem pět svěřenců.

Novým českým šampionem v automobilových soutěžích se stal Václav Pech

Jezdec Václav Pech vyhrál Rallye Příbram, šestý díl mistrovství České republiky, a v průběžném pořadí seriálu již nemůže být předstížen.

A PENSION METRO FLORA

pohodlné ubytování v centru nebo v bezprostřední blízkosti centra Prahy.

3 apartmá, 1 nebo 2 lůžkové pokoje, možnost přípravy snídaně -kuchyňka, lednice, TV, výtah

Apartment Metro Flora: Praha 3 -Vínohrady, Chrudimská 3, 2 pokoje pro max. 5 osob

v okolí supermarket, restaurace, metro FLORA, 6 x tram, banka, pošta, garáže.

Apartment Georg 2 a 3: Praha 2 - Nové Město, Sokolská 28, 1 pokoj pro 2 os. a 1 pokoj pro 3 osoby

v blízkosti Václavského náměstí

Tel./Fax: 00420 2 72 74 24 33 nebo 00420 2 577 50 395

<http://www.volny.cz/apension>

E-mail: churchpension.dep@quick.cz,

E-mail: apension@volny.cz

Türkova 659/24, 149 00 Praha 4 - Chodov
Czech Republic
tel.: +420-2-7293 5361
tel./fax: +420-2-795 36 65
mobil: 0606 916 858

Pronajmu 6 apartmá po 2-3 lůžkách v pokoji inkl. soc. zařízení za přijatelné ceny s možností parkování i se snídaní v Praze blízko centra. K penzionu patří i obchod se zeleninou a ovocem prvotřídní kvality.

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Herrenfasse 17, 1010 Wien

Tel. – Fax: 0043 1 5352360 – 14, E-mail: ccwien@czech.cz

Divadlo Brett – 1060 Wien, Münzwardeingasse 2,
tel: 587 06 63, fax: 586 91 55,
theaterbrett@eunet.at, www.theaterbrett.at
út. – sobota od 20 hod.

AUSTRO-BOHEMIA PRESS, P.O.Box 34, A-1071 WIEN, Austria
Tel.: 526 37 79, 0699 10596078, Fax: 812 36 50

e-mail: austrobohemia@yline.com

23.-24. November 2002 PRAG- PRAHA Advent mit Kulturprogramm

Fahrt mit Reisebus, Hotel mit Frühstück, Mittagessen bei Ankunft, Preis: 62,- € (einbettzimmer 77,-€)

Ticket Prag bietet reichhaltigen Theater u. Konzert Programm:

National Theater: B. Smetana: Prodaná nevěsta (Verkaufte Braut) Oper, 14 u. 19 Uhr.

Staatsoper: G. Verdi: Aida, Oper, 19 Uhr, Musiktheater Karlin: G. Chevallier: Zvonokosy 15 Uhr, usw.

30. November 2002- AUSTERLITZ- SLAVKOV, Erinnerung "Dreikaiserschlacht", Bus 13,- €

oder Brünn- Aussteigen zum Advent-Stadt Bummel, Preis: Bus 12,- € Sa-früh treffen Soldaten, Rekruten im Kataster Tvarozna, Vorführungen Militärübungen, usw, um 14 Uhr Nachbildung "blutigeschlacht" von 2. Dezember 1805

JEDEME NA VÝLET

23./24. listopad 2002 - VÁNOČNÍ PRAHA - advent- s kulturním programem.

Cena zájezdu (ubytování se snídaní, oběd při příjezdu do hotelu a doprava) 57,- €
Katalog zasíláme zdarma.

V pohodlí vašeho domova vykonám nasledovné procedúry: lymfodrenáž, reflexnú terapiu, akupresúru, neuromuskulárnu masáž, klasickú masáž, bankovanie, moxovanie. Blížšie informácie na tel. číslo 0664 5709265.

Videňák 60/ 174 atraktivní, nekuřák bez závazků s všestrannými zájmy, by se rád seznámil s paní stejných vlastností. Život ve dvou je veselejší.

Dopisy do redakce pod značkou "Videň"

Mobiles

Theater für Kinder

tel 01/505 98 06

e-mail: theater.moki@chello.at

www.theater-moki.at

Tschechische Zentrale für Tourismus
Česká turistická centrum

Herrengasse 17, 1010 Wien

Tel.: 004301 / 533 21 932-3

Fax: 00431 / 533 21 934

E-mail: tourinfo-wien@visitczechia.at

www.visitczechia.cz

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorováně. V. Fiedler. Videň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

KLUB

ofsetový tisk • barevné kopírování
• grafické studio •

Rudoleckého 23, CZ - Znojmo

Tel./fax 515 22 57 30

e-mail: info@tiskarna-sladek.cz

www.tiskarna-sladek.cz

Slowakisches Institut

Wien

Slowakisches Institut

SLOVENSKÝ INŠTITÚT

Wipplingerstr. 24 – 26, 1010Wien

Tel./Fax.: 43 /1 / 53 54 057

E-mail: si.wien@gmx.at

PRAGER KRONE - Knižek KEG

1080 Wien, Kochgasse 22

tel: 403 54 39

po – ne 8,00 – 22,00

Budějovické pivo, imbis

Iste otevřený, podnikavý a chcete aktivně využít mezinárodní perspektivy a šance? Velká zodpovědnost, odměna podle výkonu a aktivní spolupráce jsou předpoklady, za kterých byste chtěli začít novou práci. Mluvíte plynně německy a hledáte nadstavbový úkol, kde byste mohli aktivně využít

svoje jazykové znalosti?
PAK JSTE U NÁS SPRÁVNĚ
HLEDÁME PRÁVĚ VÁS.

FINANČNÍ PORADCE & PRAKTIKANT PRO MANAGEMENT

Česká Republika, Slovensko, Polsko

Náš zákazník je renomovaný podnik v oblasti hospodářského poradenství, u něhož na Vás čekají mezinárodní perspektivy vedoucího postavení na trhu, atraktivní příjem a povolání s budoucností investičního poradce.

Získáte solidní státně uznané vzdělání ve Vídni a posléze budete v České Republice samostatně a nezávisle jednat. Vaším úkolem bude vytvořit český trh.

Vaše písemné odpovědi zasílejte, prosím, na:

Bridge it Unternehmensberatung GmbH, An den Hülben 1, 1010 Wien, Österreich nebo office@bridge-it.at

Veškeré druhy ručních prací,
jako šití ubrusů dle žádané míry, bohatý
sortiment ubrusů, krajek, nití a knoflíků
vám nabízí

**HELENE KAINRATH
SMOLÍNKOVÁ**

Mariahilfer Straße 202, út a č: 8-12,
14-18 hod., st a pá: 8- 18 hod. tel.: 893 14 83

KLEINES WIENER CAFE

Denis Bezucha, 1080 Wien, Kochgasse 18

Tel: 01/402 32 07

po-pá 9,00 – 22,00, so 10,00-20,00

neděle zavřeno

Kavárna s českou kuchyní

Oslavy na objednávku

Budějovické pivo

Reisebüro Loppreis Zorika,

Videň 3, Rennweg 21,

tel. 715 95 55, fax 715 95 56

Zařídí pro Vás cesty do celého světa
letadlem, autobusem, vlakem, lodí.

Sleva pro krajany. Mluvíme česky.

Restaurace BÖHMERWALD rodina Stuchlíková

„česká kuchyně a speciality“,

Oslavy pro malé i větší skupiny v romantickém
prostředí české - slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíková
1040 Wien, Argentinestr. 66 / Wiedner, Gürtel 20

e-mail: boehmerwald@aon.at

otevřeno: po-ne 10-23 hod., tel./fax: 505 72 34

Zur Böhmisches Kuchl

Speciality české a moravské kuchyně:

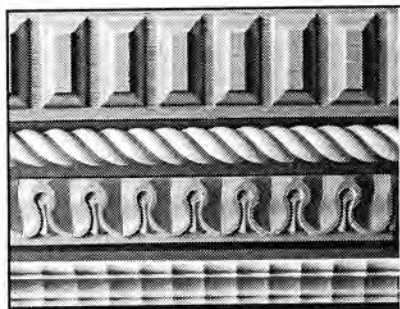
Držtková polévka, bramboráky, svíčková, lívanečky,

Budějovické a Velkopopovické pivo

na Vaší návštěvu se těší Dagmar Ficenc

1080 Wien, Schlüsselgasse 18, tel: 402 57 31

otevřeno: po – páť od 11,00 – 15,00 a 17,30 – 23,00

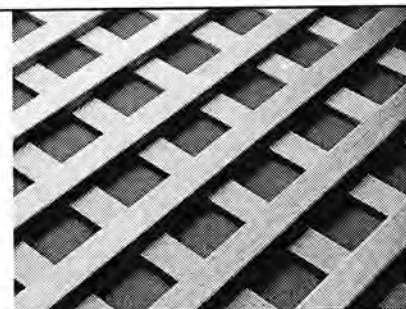
FRANZ KOLÁŘ GmbH

Dřevěné lišty
a mřížky

KOLAR

Josef-Strebl-Gasse 8, 2345 Brunn/Geb.
Tel: 02236/31724, Fax : 02236/323 96

Email: office@kolar.at ; www.kolar.at

ZLATNICTVÍ, HODINÁŘSTVÍ

Richard Arnold - Opravy šperků a hodin;
předělávky, vlastní výroba (též z doneseného
materiálu). 1100 Vídeň, Buchengasse 88,
tel. / fax 604 54 85,
po-pá 9-12 a 14-18 hod., so 9 -12 hod.

ZNÁMKY - MINCE

Odborný obchod Emanuel Topol, Videň 17,
Ottakringerstr. 82, tel. 486 42 12
po-pá 9.30-12.30, 14.30-18, so 9.00-12.00

**PRODEJ A OPRAVY
VEŠKERÉ ELEKTRONIKY.**

Krajanské ceny, TV-Service,
T. Nohynek, Landstr. Gürtel. 17,
1030 Wien, Tel./Fax: 798 47 08

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

dokumentů aj. Dr. Dietmar Koller, Weideng. 2, 2333 Leopoldsdorf, Práce: Riemerg. 7, 1010 Vídeň, tel. 02235/44637, mobil 0676/37 62 117, práce 01/515 28-444, e-mail: dietmar.koller@univie.ac.at, http://koller.cjb.net, fax: 2253/44638

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

Mag. Lenka Kovarik, 1210 Vídeň, Felix-Slavik-Str. 3/1/10. Tel./fax: 2908809 mobil: 0699/11 80 75 81

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

dokumentů, smluv, úřed. listin a tlumočení. Dr. Milan Košíček, 1030 Vídeň, Salesianerg. 17. Tel./fax: 714 07 27, 0664/2537951. E-mail: m.kosicek @A1.net

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

úředních listin, dokladů a.j., tlumočení Mgr. Pavlína Böhmová, Laxenburger Str. 50/26 1010 Wien, tel./fax 9544076, 0699/19544077 e-mail:pavlina@chello.at

MÁTE PROBLÉM?

Platíte hodně? Rád vám poradím ve všech otázkách pojištění a financování. Rychle-spolehlivě-seriózně. Marek Jedlička, 985 9070/24, priv. 259 37 29, Rennbahnweg 46/2/8, 1220 Vídeň.

VÝHODNÉ UBYTOVÁNÍ VE VÍDNI

M. Seďa, 1070 Vídeň, Westbahnstr. 18. Tel. 524 38 73, 6172706

PRŮVODCE VÍDNI - kompetentně, netradičně. Tel./Fax: 25 95 888

Atelier JAN - Umění z kůže
Jan & Tamara Brabenec, Spittelberggasse 7, 1070 Wien, tel./fax: 526 54 22, po-pá 13-18, so 10-14 hod.

Příhlášky k odběru časopisu zasílejte na adresu: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, 1080 Wien, Schlüsselgasse 18, fax: 0043 17988454 e-mail: a9406826@unet.univie.ac

Europäische Mittelschule Wien
European Middle School Vienna
1070 Wien, Neustiftgasse 100
Tel: (+43 1) 526 19 78
Fax: (+43 1) 526 19 78-210
Direktion: Christine Schiller, M. A

EUROPÄISCHE VOLKSSCHULE
Europaklasse mit verstärktem Englischunterricht im Team mit Englisch native teacher ab der ersten Klasse Zusatzangebot ab der 3. Klasse: Sprachclubs in Französisch, Ungarisch, Tschechisch, Slowakisch, Italienisch Volksschule Dr. Leopold Zechnerschule, 1150 Goldschlagstr. 14 / Tel.9824609 Volksschule Sir Karl Popper 1150 Benedikt Schellingerg. 1-3 / Tel.9823403

DUCHOVNÍ SLUŽBA
České katolické misie
Katholische Mission für Tschechen
1030 Hagenmüllergasse 31,
Tel. záznamník 0222/715 48 42.
Postfach 134, 1091 Wien
Římskokatolický kostel
„Nejsvětějšího Vykupitele“
Tschechische Erlöserkirche
1030 Wien, Rennweg 63
Mše svatá v českém jazyce, každou neděli a zasvěcený svátek v 10 hodin.
Duchovní správce: P.TH.Dr. Jan Horák
kostel Panny Marie na rohu
Linz, Herrenstr. a Redigierst. v centru města
Mše svatá v českém jazyce, každou sobotu v 16.30 hodin. Duchovní správce: P.TH.Dr. Josef Valerián.SDB, tel. 0732 779 339

Římskokatolická
Katedrála sv. Štěpána
Wiener St. Stephansdom
svatá zpověď pondělí 16–18, úterý 15–17, středa 13–14 hod.

Římskokatolický kostel
„Panny Marie na nábrežích“
Kirche Maria am Gestade
1010 Vídeň, Salvatorgasse 12
Mše sv. každou neděli a zasvěcený svátek v 8.30 h

Kostol Panny Márie Snežnej
1030 Wien, Jaqingasse 12
Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú nedeľu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

Klemens Maria Hofbauer klub
Čes. kat. spol. při chrámu Panny Marie na Nábřeží 1010 Wien, Seitzerg. 5/IV otevř. každ. pá do 19-22 hod. v ne. a cír. sv. od 9.30 do 11 hod.

Školský spolek "Komenský"
1030 Vídeň,
Sebastianplatz 3
Tel. 713 31 88/20
Fax : 713 88 76/24
e-mail: office@komensky.at

Privátní bilingvní škola obecná a sekundární (5-8)
školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 30,
sborovna: 714 88 76 / 31,
fax: 714 88 76 / 34

Privátní bilingvní gymnázium - Org
školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 60, sborovna: 714 88 76 / 31, fax: 714 88 76 / 34

Mateřská školka školského spolku Komenský
ředitelství: 713 31 88 / 40

ČESKY A SLOVENSKY MLUVÍCÍ LÉKÁŘI VE VÍDNI

MUDr. Jiřina Bodnar, choroby kožní a pohlavní, po.čt. 14-18.30, út. 8-13, pá 8-11, Josefstädterstr. 3/4-5, Vídeň 8, tel. 406 99 41

MUDr. Tomáš Čech, ortopéd a ortopedický chirurg, Vídeň 11, roh Simmeringer Hauptstr. – Kopalgsasse 1/3/3. Tel. 74 9 32 03, nebo 67 64 303.

MUDr. Vít Doležal, zubní lékař, Vídeň 1, Blattgasse 13, tel. 713 72 66, všechny pokladny

MUDr. Zdenka Gabriel Weiss, odb. ortopédka, též dětská, Vídeň 5, Pilgramm-gasse 10, tel. 58 74 460.

MUDr. Vladislav Lipták, odb. lékař pre vnútorné choroby, Viedeň 1, Zelinkagasse 12, tel. 533 58 34.

MUDr. Kamila Hajek, soukromá léčba homeopatií, Ada Christengasse 2/F/8, Vídeň 10, tel. 689 22 80

MUDr. Dorota Stefanovic, Kožná lékařka, Medizinsko - kozmetický Inštitút, Akneinštitút a kožná ordinacia Po - Pa.: 9 - 20, Wien 1090 Spitalgasse 1A, tel: 406 34 99

MUDr. Hana Lion
Zubní lékařka
Mo: 11 - 17 Di: 8 - 14
Mi: 9 - 17 Do: 10 - 15
Laxenburgerstr. 136/10/2, Vídeň 10
Tel.: 615 46 10
Všechny pokladny.

PSYCHOTERAPEUT, PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ,
MMag. Dr. Ladislav Nykl Ph.D.,
„Lektor na Vídeňské univerzitě a Masarykově univerzitě“ semináře růstu osobnosti, pomoc při sociálních problémech, depresích, psychosomatických problémech atd., praxe Ledererg 17/7, Vídeň 8, tel. 523 57 44 n. 0676/5194833. E-mail: nykl.psychoterapie@aon.at http://members.aon.at/nykl

Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku
Malá klubovna školy Komenského
1030 Wien, Sebastianplatz 3
středa 9 - 13 hod. tel: 641 01 17
"sekretariát" středa od 14 do 18.30 hod.
(mimo školních prázdnin a svátků)
Soubor SSČS: každou středu od 19.00 hod. tamtéž

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok
SEKRETARIAT RSKS
út 8 - 9.30 hod. a čt 17-18,30 hod.
Otto BAUER Gasse 23 /11, 1060 Wien
tel.: 00431 596 13 15,
fax: 00431 595 57 99

Divadelní ochotnický spolek
VLASTENECKÁ OMLADINA
1030 Wien, Sebastianpl. 3
kontakt tel.: 02273 7604

ČESKY MLUVÍCÍ PŘÁVNÍK
Adresa je k dispozici v redakci.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis. Majitel, nakladatel, vydavatel, tisk
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, Schloßelgasse 18, A-1080 Wien,
Rakousko, záznamník/fax 0043 1 402 32 99, e-mail: kulturklubcs@EUnet.at.
Vychází měsíčně, odpovědná redaktorka ing. Helena Baslerová. Bankovní
spojení Bank Austria, č.účtu 683 035 901 BLZ 12000.
KULTURNÍ KLUB. Informationszeitschrift. Medieninhaber, Verleger, Hersteller
und Herausgeber Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich,
Schloßelgasse 18, A-1080 Wien, Österreich, Tonband/Fax 0043 1 4023299,
e-mail: kulturklubcs@EUnet.at. Erscheint monatlich. Bankverbindung: Bank
Austria, Kontonummer 683 035 901.
Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung: S podporou MZV odbor
kulturních styků. Články podepsané autory nebo opatřené značkou nemusi být
vždy shodné s názorem redakce. - Nevyžádané rukopisy se nevracejí. -
Redakce si vyhrazuje právo krátit a upravovat zasláné články po stránce gra-
matické a slohové.

Nezapomeňte nahlásit případnou změnu adresy:

Mše národů- vídeňská katedrála. Mezi kněžími z cizojazyčných farností je také Dr. Jan Horák.

PŘÍLOHA

Vzpomínka na Jana Patočku

U vstupu na hřbitov policie filmovala a lustrovala účastníky pohřbu, za zdí se konaly závody policejních motorek, nad prostorem kroužila policejní helikoptéra, takže nebylo slyšet kněze. Byl to jeden z nejpodivnějších pohřbů v Čechách. Zemřel největší novodobý český filozof.

Dva roky před svou smrtí poznamenal Jan Patočka na jednom z bytových seminářů, že intelektuál má v této době před sebou tři možnosti: vnitřní emigraci jako Platon, cestu kompromisů jako sofist, anebo důsledný život v pravdě, konflikt s mocí a smrt jako Sokrates. Tenkrát se ještě mohlo se zdát, že pan profesor si trvale zvolil cestu Platonovu. Poslední rok jeho života byl překvapením pro mnohé.

Zrání filozofa

Jan Patočka se narodil v rodině klasického filologa v Turnově 1. června 1907. Vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy filozofii s romanistikou a slavistikou. Při stáži na pařížské Sorbonně roku 1928/29 ho filozof Alexander Koyré osobně seznámil se zakladatelem fenomenologické metody ve filozofii, prostějovským rodákem Edmundem Husserlem.

Po obhajobě doktorské disertace Patočka studuje dva roky v Berlíně a ve Freiburgu, kde se důvěrně seznamuje s Husserlem a jeho žáky Eugenem Finkem a Martinem Heideggerem. Husserl věnoval Patočkově jako znamení přátelství čtenářský pultík, který mu kdysi za studii v Lipsku daroval jeho kolega Tomáš Masaryk.

V roce 1937 Patočka habilitoval, pracoval v Cerde philosophique de Prague, psal do Kritického měsíčníku, České myslí a od roku 1939 poprvé krátce působí na pražské filozofické fakultě. Následuje uzavření vysokých škol nacisty. Do roku 1944 pak učí na gymnáziu. V letech 1945 - 50 se na fakultu vrací jako docent a později přednáší na Pedagogické fakultě MU v Brně.

Tentokrát mu univerzitní činnost znemožní komunistický režim. Odchází do Ústavu T. G. Masaryka a po jeho zrušení do Pedagogického ústavu J. A. Komenského. Patočka je demokrat, který se kriticky zabýval Masarykovým odkazem. Tváří v tvář komunismu, který ho připravil o univerzitní dráhu, si však nepřestává klást otázky, zda se i v marxismu a poválečných přeměnách středovýchodní Evropy neohlašuje něco pozitivního.

Podobá se tím některým evangelickým teologům, jejichž myšlenkovému světu se právě tehdy silně přibližuje. Patočka nebyl praktikující křesťan, byl však lidsky, morálně i intelektuálně velmi blízký řadě křesťanských intelektuálů, jako byl v padesátých letech evangelík J. B. Souček a v sedmdesátých letech katolík Josef Zvěřina. Během práce v Komenského ústavu obohátí komeniologická bádání: v díle českého reformátora objevuje alternativu vůči Descartesovu založení novověké filozofie na rozumovém subjektu.

Návrat na univerzitu

Politické tání v šedesátých letech umožňuje Patočkově nejprve působení ve Filozofickém ústavu ČSAV, získání doktorátu věd prací o Aristotelovi a pak občasně přednášky v Brně, Praze i na řadě evropských univerzit. Za pražského jara přichází, již jako profesor, zpět na Filozofickou fakultu UK. Z šedesátých let pocházejí mé živé vzpomínky na Patočku.

Nejprve mne jako středoškoláka uchvátila Patočkova přednáška o Komenském kdesi v břevnovském kulturním domě. Pak jsem na jaře 1968 zažil návrat slavných profesorů na pražskou univerzitu. Václav Černý svou první přednášku pojal jako velkolepé show, vyprávěl o svých osudech v padesátých letech a ostrovtipně si vyrovnával účty s odpůrci. Následovala první přednáška Patočkova.

Trádaná verze, že Patočka začal větou "Kdeže jsme to v roce 1950 skončili?", je sice legenda, ale není příliš daleko od pravdy. Pan profesor vzal křídla a řekl: "Aristoteles definuje v

Knize metafyzik filozofii takto..." a začal psát řecky na tabuli.

Patočkovy přednášky otvíraly naší generaci zcela nové obzory; zakusili jsme, že se tu nemluví "o filozofii", nýbrž že se tu filozofie před námi a s námi děje. Byly pozoruhodné nejen svým obsahem: jeden divadelní teoretik se později přiznal, že na Patočkovy přednášky chodil, aby studoval Patočkovu gestiku a dikci. Jiní přečkali těžké pasáže čekáním na osvěžující bonmoty, např.: "Schopenhauer prohlásil, že nemůže číst jiného filozofa než Arthura Schopenhauera. Dlužno dodat - nevybral si špatně."

Hostina Patočkova univerzitního působení však netrvala dlouho. Normalizační režim filozofa na vrcholu tvůrčích sil penzionoval. Patočkovy přednášky se stěhují "do ilegality" soukromých bytů a stávají se jádrem celé rozvětvené kultury bytových seminářů, z nichž po celá sedmdesátá a osmdesátá léta čerpají v Praze a Brně intelektuální, morální i politické podněty dvě generace Patočkových žáků.

Někdy se používal název "Patočkova létající univerzita". Plody tohoto úsilí jsou patrné dodnes, a to nejen v akademické sféře. Kdykoliv slyším některé (zejména zahraniční) filozofující projevy Václava Havla, vzpomenu si na Havlovo vyprávění o jeho hovorech s Patočkou (včetně těch, které se konaly o přestávce policejních výslechů v závěru Patočkova života) a na Havlovu pozornou účast na seminářích, které jsme ve volné návaznosti na Patočkovy bytové semináře pořádali po celá osmdesátá léta.

Ve své prvotině *Přirozený svět* jako filozofický problém Patočka rozlišil dvojitý svět, v němž žije moderní člověk: umělý svět vědeckých konstrukcí, který zastíňuje svět našich přirozených zkušeností a aktivit. Teprve znovuobjevením prvotního "žitého světa" můžeme najít vztah k celku světa, který zakládá autenticitu lidské existence. Po třiceti letech dovršuje Patočka toto své dílo "meditací", která vrcholí úvahou o Sokratově oběti života.

Starost o duši

Jedním z ústředních Patočkových témat je rozlišení tří typů "pohybu" lidské existence: prvý je pohyb zakořenění, přijetí v rodině a tradici a vztažený tedy k minulosti. Druhý je pohyb sebeprosazování ve světě, orientovaný na přítomnost a ohrožený propadlostí člověka do světa věcí, konzumu a pohodlného přežívání. Třetí je pohyb "sebezískání v sebevydanosti", jímž se prolomuje budoucnost.

Zatímco prvé dva pohyby nás poutají k zemi, oddělují nás navzájem a dávají zapomenout na konečnost naší existence, v onom třetím pohybu nastává průlom: "je otřesena vláda země v nás" a my jsme schopni přijmout na sebe svou konečnost, nést vědomě svůj osud.

Už se nemůžeme odevzdat silám země, obracíme se k druhým, věnujeme se jim a tak, překračující a ztrácející sebe sama, nově sami sebe nalézáme. Na této filozofii pohybu rozvíjí Patočka svou filozofii dějin, zejména své úvahy o Evropě a evropském duchovním dědictví. Podstatu Evropy Patočka vidí v platonské "starosti o duši".

Kritikou novověké snahy nahradit "péči o duši" zájmem o vnější svět a orientací na manipulující moc "vědotekniky" se Patočka zařazuje mezi autory snažící se překonat jednostrannost osvícenského racionalismu - k tradici, vedoucí od Nietzscheho přes Heideggera a Arendtovou k Levinasovi. Nejoriginálnějším Patočkovým dílem je jeho poslední kniha Kacířské eseje o filozofii dějin, zejména kapitola Války 20. století a 20. století jako válka.

Zde Patočka staví do protikladu k "světu dne", racionality, která vedla k úsilí o moc a manipulaci, "svět noci", zkušenost těch, kteří tváří v tvář katastrofám 20. století byli konfrontováni se zkušeností nicoty, vykloněnosti lidského života do noci nebytí. Patočka připomenul na postojích otců atomové bomby, Oppenheimera a Sacharova, kteří se stali obhájci lidských práv, potřebu "solidarity otřesených". Volá po rozpomenutí se na hodnoty, pro něž stojí za to obětovat i život.

Sokratovský konec

Studujeme-li pozorně motiv oběti v Patočkově myšlení, porozumíme motivům a smyslu závěru jeho života. Patočka, který nikdy nebyl politickým aktivistou, se sblíží s politickým disentem v okamžiku, kdy jej Václav Havel požádá o podporu petice za perzekvovanou skupinu Plastic People of the Universe.

Poté následuje vznik Charty 77 a Patočka se spolu s Václavem Havlem a bývalým ministrem zahraničí Jiřím Hájkem stává jedním z trojice jejích prvních mluvčích. Režim označí iniciátory této občanské iniciativy za samozvané elitáře a ztroskotance.

V březnu navštíví Prahu holandský ministr zahraničí a jeho setkání s Janem Patočkou je prvním veřejným kontaktem západní diplomacie s politickým disentem - je to výmluvné znamení toho, že lidská práva, vtělená v důsledku helsinských jednání do právního řádu komunistických zemí, se stanou jedním z bodů světové politiky.

Po setkání s holandským diplomatem je sedmdesátiletý Patočka vystaven nepřetržitěmu jedenáctihodinovému policejnímu výslechu a na jeho následky o několik dní později umírá - na cévní mozkovou příhodu a selhání srdce. Poslední vzpomínku na svého učitele mám z doby těsně před jeho smrtí. Čekal jsem v hustém dešti na autobus v davu na náměstí I. P. Pavlova, když jsem uslyšel: "Kolego! Kolego Halíku!"

Jan Patočka se vyptával, čím se zabýváš, co čtu, zda se ještě schází seminář u manželů Brázdových - jako by vůbec neexistovalo režimní bésnění vůči jeho osobě. Než jsem stačil vykoktat několik poznámek ke Kacířským esejům, jejichž samizdatové vydání jsem právě dočetl, pan profesor už nastupoval do autobusu a z jeho zavírajících se dveří na mne volal: "Tak někdy přijďte a pohovoříme si o tom! Lidé, kteří přemýšlejí, se přece musejí scházet, ne?" Už jsem ho nikdy potom neviděl, a tak tato obyčejná věta mi uvázla v mysli jako důležitý odkaz. Kdykoliv jsem potom před dveřmi domů, v nichž se konaly bytové semináře a podobná setkání, zahlédl stín tajných a byl v pokušení vrátit se raději domů a nevystavovat se potížím, vytanul mi v mysli Patočka a jeho poslední věta. Lidé, kteří přemýšlejí, se musejí scházet!

JAN PATOČKA *1. 6. 1907 - + 13. 3. 1977

Jeden z prvních mluvčích Charty 77, který zemřel po výslechu StB

JAROSLAV VRCHLICKÝ - VÝROČÍ ÚMRTI

Český básník kruhu lumírovského, dramatik, prozaik, překladatel, literární a divadelní kritik a profesor Univerzity Karlovy v Praze Jaroslav Vrchlický (17. února 1853 až 9. září 1912) patří mezi největší postavy naší literatury konce 19. a začátku 20. století.

Jaroslav Vrchlický (vlastním jménem Emil Frída) se narodil v Lounech. Dětství prožil v Ovčárech u Kolína u svého strýce faráře. Po středoškolských studiích vstoupil do kněžského semináře, ale brzy přešel na filozofickou fakultu, kde vystudoval historii. Pro lidský i básnický vývoj byl pro Vrchlického významný jednoroční pobyt v Itálii. V roce 1893 byl jmenován profesorem srovnávacích dějin na pražské univerzitě. Za života dosáhl vysokých poct doma i v cizině. Stal se čestným doktorem pražské univerzity, členem České akademie věd a umění i členem mnoha zahraničních vědeckých společností. V roce 1908 onemocněl těžkou chorobou, která mu zabránila v další práci. Zemřel v Domažlicích.

Jaroslav Vrchlický vykonal pro českou literaturu práci, která byla u jiných národů programem několika generací. Jeho schop-

nost lehce tvořit a nesmírná pracovitost mu umožnily vytvořit tak rozsáhlé dílo. Jen původních básnických knih napsal přes osmdesát. Mnohostranné a rozsáhlé dílo, vycházející z bohatých literárních znalostí, usilovalo vyrovnat českou literaturu s podněty světového písemnictví, kultivovat její umělecký výraz a vymanit z bezprostřední služby národních zájmů. Svými kritikami Vrchlický soustavně přispíval do staročeských deníků Pokrok, Hlas národa a Sládkova Lumíra.

V jeho básnickém odkazu najdeme lyriku, epiku, epos, drama, celé desítky básnických překladů i prózu. Vrchlický vytvořil patetický verš a vznosný básnický jazyk, který nadlouho ovlivnil podobu české poezie. Básnickou tvorbu zahájil v roce 1875 sbírkou Z hlubin. Z reflexivní lyriky připomeňme alespoň Duch a svět či Breviář moderního člověka, z intimní pak např. Eklogy a písně. Zvláštní oblast Vrchlického básnické tvorby tvoří sbírky uvádějící do české literatury nejrůznější básnické formy: např. sonet, ritornel, rondel, rondo, villonovskou baladu, rispet a další (Moje sonáta, Hudba v duši). V epice směřoval prostřednictvím historických látek z nejrůznějších dob a kultur k básnickému ztvárnění vývoje lidstva a k problémům současnosti (Zlomky epejeje, Bar Kochba, Selské balady). Koncem 19. století se Vrchlického poezie obohatila o tóny bolestné deziluze a melancholické rezignace, vyvolané osobní i tvůrčí krizí. V oprostění od virtuóznosti výrazu tak vznikaly působivé verše intimní lyriky (Hořká jádra, É morta, Okna v bouři, Meč Damoklův apod.). Dramatické práce čerpají hlavně z historie (Noc na Karlštejně) a z mytických látek (trilogie. Námluvy Pelopovy, Smír Tantalův, Smrt Hippodamie -melodram s hudbou Zdeňka Fibicha).

Zvláště významnou složkou Vrchlického díla byly četné překlady uvádějící do české literatury díla světových literárních dějin až po soudobou modernu (Dante Alighieri, F. Petrarca, V. Hugo, E. Rostand, A. Mickiewicz, S. Petöfi, W. Whitman, francouzští prokletí básníci a další) a literární eseje (Rozpravy literární, Studie a podobizny).

Na dílo Jaroslava Vrchlického navazovali mnozí stránkami své poezie mladí básníci (např. S. K. Neumann, V. Nezval).

Jeho dcera Eva Vrchlická, rozená Frídová, (1888 až 1969) byla výraznou českou herečkou, spisovatelkou a překladatelkou. Od roku 1913, s přestávkou v letech 1942 až 1945, byla do roku 1959 členkou Národního divadla v Praze. Její herectví se vyznačovalo mimořádnou citlivostí, senzitivností a lyrismem (např. Kvapilova Princezna Pampeliška). Uměleckého vrcholu dosáhla ve dvacátých letech v dramatických adaptacích Dostojevského děl (např. Světlna v Bratřech Karamazových či Baraškovová v Idiotovi). Eva Vrchlická je autorkou řady beletristických děl a poezie (Z oříšku královny Mab, Paprsky), memoárových publikací (Dětství a mládí s Vrchlickým, Cestou necestou), překladů a dramatických adaptací.

VOJTĚCH SEDLÁČEK - VÝROČÍ NAROZENÍ

Český malíř Vojtěch Sedláček (9. září 1892 až 3. února 1973) byl přímým pokračovatelem národního umění v jeho nejlepších tradicích. Byl členem Umělecké besedy, kde se sociální skupina malířů rozštěpila na dva okruhy: venkovský a městský. V onom "venkovském" nejvíce vynikl právě Vojtěch Sedláček, který

vyšel priamo ze sociálnej tvorby dvaciatych let. Jeho okruh tém sa podstatne rozšíril až príchodom do orlického podhúri, do Javornice. Tam začíná a končí Sedláčkova mnohaletá tvorba malírska i grafická s tématom života na venkove a na polích ve všetkých ročných obdobiach. Česká krajina byla Sedláčkovi najbližší. Byl jistý kreslíř, zachycující typickou svižnou štětcovou malbou sepětí člověka s přírodou (např. Ve žních, Vybírání brambor). Přestože Sedláčkova venkovská tematika není nijak idylická a sladká, působí jeho práce velmi malebně.

Vojtěch Sedláček byl též autorem velkého počtu grafických listů a svými ilustracemi doprovodil řadu knih (A. a V. Mrštíkovi, J. Herben a další“).

Vel'kost osobnosti Alexandra Dubčeka

Alexander Dubček

Delegácia vysokých škôl Bratislavy pozdravuje Alexandra Dubčeka, Bratislava, január 1968. V pozadí autor statě Marián Veliký v tom čase politický predstaviteľ vysokoškolského študentstva v Bratislave

PEREX

Pri príležitosti pripomenutia Novembrovej revolúcie 1989 v Česko-Slovensku prinášame stať slovenského teoretika štátovedy Mariána Velikého, Univ. Doc., Judr., Csc o významnej osobnosti najnovších slovenských národných a Česko-slovenských štátnych dejín, o Alexandrovi Dubčekovi. Podkladom úvahy je dielo významného vedca, blízkeho priateľa Alexandra Dubčeka, známeho zástancu ľudských práv a slobôd, Ivana Láluha, Univ. Prof., PhDr., Csc., Alexander Dubček- Politik a jeho doba (Bratislava, 2002).

Niekoľko myšlienok o Alexandrovi Dubčekovi

(1921 -1992)

Publikácia skvelého slovenského filozofa, politológa a humanistu Ivana Láluha Alexander Dubček ~ politik a jeho doba, svojou projekciou, obsahovými reminiscenciami, koherenciami evokuje premýšľať o otázke spoločensko-politickej role, pozície, či o mieste Alexandra Dubčeka v novodobých dejinách Slovenska, Česko-Slovenska, Európy, sveta.

Politicko-etické, národno-vlastenecké dimenzie Alexandra Dubčeka sú situované do čias rozporuplných spoločenských procesov, udalostí, vzťahov a javov determinovaných studenou vojnou, onoho nezmyselného súperenia blokov ako dôsledku Postupimských dohôd 1945; politicke účinkovanie Alexandra Dubčeka takto zahŕňa časový úsek, ktorý sa viaže na koniec 40-tych a na začiatok 90-tych rokov 2. polovice 20. storočia.

Vel'kost Alexandra Dubčeka v historickej retrospektíve - tohto výnimočného človeka, politika, štátnika, pozoruhodnej osobnosti politickej dejín Slovenska a Česko-Slovenska, tejto medzinárodne uznávanej autority nezvyčajnej mravnosti, dobra, odvahy,

spravodlivosti spočíva v tom, ako keby završoval onen dramatický priebeh pohnutých dejín 20. storočia. Časov veku predchádzajúceho, keď tak naliehavo vznikala, dominovala otázka uznania práv a slobôd človeka a národa, ich individuality a seba-reflexie. V tejto spojitosti Ivan Láluha vo svojom diele výstižne precizuje: "Historik disidentu bude musieť konštatovať, že Alexander Dubček bol u nás jeden z prvých, ktorý jednoznačne definoval orientáciu na občianske a ľudské práva(cit. dielo, s.95)

Politicko-ideové, mravné, emotívne zrenie Alexandra Dubčeka ako verejného činiteľa sa utváralo na poznaní, skúsenostiach, históriou overených pravdách, ono pramenilo z ideového konšpektu o ľudskej prirodzenosti, z filozoficko-humanistických nadčasových premis, ktoré ľudstvu odkázali myslitelia svetovej histórie - T. Hobbes, J. Locke, Ch. S. Montesquieu, J. J. Rousseau, I. Kant, G. W. F. Hegel.

Pohyby v 20. storočí sa nám objektivne zrkadlia ako zdvojené, napospol protichodné vývinové línie človečenstva - jedna z nich predstavuje onú vzostupnú tendenciu progresu vo sfére vedy, objavov, techniky, výroby, informatiky, druhá je s ňou v diametrálnu protiklade, javí sa nám ako kríza ľudského rodu, ako mravný rozklad človeka, má rôznorodé podoby zvrátenosti, odporujúcich ľudskej prirodzenosti. Politické hnutia kontinentov, so zreteľne vyhranеныm humanisticko-demokratickým obsahom, sa stali odpoveďou, ba výzvou -postaví sa proti diktatúram, totalitám, dehumanizačným zoskupeniam všetkého druhu a odtieňov, čo negovali ľudského ducha, čo popierali práva a slobody človeka a národa, čo ich zbavovali dôstojnosti, nárokov na vlastnú existenciu. Poznamenajme, že v časových nadväznostiach, dobových súvislostiach sa na kontinentoch 20. storočí objavili mohutné oslobodzovacie hnutia a spolu s nimi tiež mysliteľské osobnosti, bojovníci za občianske práva a slobody - M. Gandií v Ázii, M.L. King v Amerike, A. Dubček a V. Havel v Európe.

Alexander Dubček ako Slováč sa vyznačoval príslovečným národným uvedomením, vlastenectvom, bol citovo spriaznený so Slovenskom, s rodným Uhrovcom, Bánovcami nad Bebravou, Trenčínom. Povahové, osobnostné črty Alexandra Dubčeka - zmysel pre pravdu/ etiku, česť, schopnosť oceňovať kultúrno-politicke dejé národných hnutí Slovákov prelomových čias 19. a 20. storočia - prezentujú významné fragmenty v jeho politickom myslení; v úvahách Alexandra Dubčeka sa vynímali tradície Veľkej Moravy, hodnoty revolučno-demokratických vystúpení Slovákov v Slovenskom povstaní 1848 - 1849 a v Slovenskom národnom povstaní 1944; zvlášť akcentoval národno-emanipačné, národnopoliticke počiny L. Štúra, J.M.Hurbana, M.M.Hodžu vo veci národného bytia Slovákov, menovite uzákonenie slovenčiny v Hlbokom 1843, konštituovanie SNR 1848 vo Viedni, vyhlásenie samostatnosti Slovenska SNR na Myjave 1648 v duchu Žiadosti slovenského národa 1848 ako historicky prvého štátoprávneho, politickeho programu Slovákov - chápal, že toto všetko sa udialo v nezvyčajne obtiažnych odnárodňovacích podmienkach Rakúsko-Uhorska; taktiež oceňoval počiny M.R. Štefánika, tohto uznávaného vedca a politika, ktorý sa ako Slováč zaslúžil spolu s T.G. Masarykom a E. Benešom o zrod spoločného štátu Čechov a Slovákov 1918. V politickom myslení Alexandra Dubčeka bola zakomponovaná schopnosť včleňovať hodnoty revolučno-demokratických hnutí Slovákov 19. a 20. storočia do celkových politickej reálií ponovembrových čias 1989 v kolerácií s novými civilizačnými smermi vývinu spoločnosti na Slovensku, v Európe, vo svete.

Alexander Dubček dobre poznal históriu Čechov a Slovákov, obeťiplné zápasy oboch národov za slobodu. Uvedomoval si, že vládnuca šľachta Rakúsko-Uhorska vyslovovala pochybnosti o existencii Čechov i Slovákov, národov s vlastnými dejinami, tradíciami, kresťanstvom, písomníctvom, kultúrou, literatúrou. Porozumel národným dejinám Čechov a Slovákov ako blízkych slovenských národov, pričom si uvedomoval aj ich osobitosti a zvláštnosti ako etnických spoločností v strednej Európe. Poznal dejinné paralely oboch národov a teda vedel, že ak Česi v Rakúsko-Uhorsku usilovali o presadenie českého štátného práva

na relatívne vyššom stupni ich národného bytia (F.Palacký, F.L.Rieger, T.G.Masaryk), tak Slováci v Rakúsko-Uhorsku sa nachádzali predsa len v inom, v oveľa ťažšom položení - popri snahách štátoprávných, politických to bol predovšetkým boj o národnú záchranu, o samotné národné bytie v zmysle jazykovom, literárnom, kultúrnom, duchovnom, čiže onoho nevyhnutného dejinného predpokladu zjednotenia Slovákov ako národa (Ľ. Štúr, J. M. Hurban, M. M. Hodža).

Alexander Dubček sa nestotožňoval s tendenciami, či konkvenciami okliešťovania národných práv Slovákov, odmietal dikciu čechoslovakizmu z dôb 1. ČSR, tiež fašistickú formu vlády vojnovnej Slovenskej republiky, neochvejne obraňoval princípy SNR 1943-44, SNP 1944 o rovnocennosti, rovnoprávnosti Čechov a Slovákov v spoločnom štáte; isteže, postavil sa aj proti reziduám, akiste zvyškom čechoslovakizmu v ČSSR, čo vyvolávalo nevôľu pražského mocenského centra A. Novotného. Žiada sa vyzdvihnúť, že Alexander Dubček nájstojčivo nastoľoval otázku spravodlivého štátoprávného usporiadania ČSSR na princípe sebaurčovacieho práva Čechov a Slovákov; mal rozhodujúci podiel na tom, že sa presadila koncepcia federácie, čo nepochybne bolo výsledkom blahodárnych účinkov politiky reforiem v ČSSR 1968, ktorú predstavoval. Po novembrovej revolúcii 1989 v Česko-Slovensku postupne dozriela v politickom myslení Alexandra Dubčeka myšlienka o potrebe konštituovania samostatnej slovenskej národnej štátnosti; podieľal sa na jej vzniku, pričom nabádal zachovávať všetko pozitívne vo vzťahoch Čechov a Slovákov v duchu tradícií slovanstva, idey vzájomnej spolupatričnosti; taký bol teda zástoj Alexandra Dubčeka vo veci národa, vo veci Slovenska. Novodobé dejiny Slovákov ho právom zoraďujú stáť povedľa takých velikánov národa ako sú Ľudovít Štúr, Andrej Hlinka, Milan Rastislav Štefánik, Milan Hodža, Vladimír Clementis; teda stáť povedľa nich a s nimi v jednom zástupe ako veľký Slovák, ako dejateľ národa, ako politik a štátnik národných, česko-slovenských, európskych, svetových rozmerov.

Dôležitou, azda imanentnou stránkou Alexandra Dubčeka bolo, že odmietal falošnú interpretáciu hodnôt humanizmu a demokracie; tieto ideály nechápal abstraktne, ale výsostne konkrétne; v centre jeho pozornosti bol vždy človek s jeho naliehavými existenčnými potrebami. Pre Alexandra Dubčeka boli humanizmus a demokracia neodmysliteľnými determinantami spoločenského vývinu; ponímal ich ako atribúty, s ktorými sú späté otázky politiky, štátu, práva, etiky, tvorili preňho východiskovú premisu neustálej tvorby materiálnych a duchovných podmienok pre plnohodnotný, dôstojný život človeka, národa, ľudskej society. Človek práce, ľudská bytosť spoločenských invencií, ktorá tvorí hodnoty i seba samú v akcelerácii nepretržitej produkcie a reprodukcie hodnôt, onoho základu historického procesu - také bolo humanisticko-sociálne stanovisko Alexandra Dubčeka. Nezamestnanosť, bieda, existenčné ťažkosti človeka - tieto negatívne spoločenské javy sa ho bolestne dotýkali, nesúhlasil s nimi, oní totiž vybočovali z rámca jeho rýdzo humanisticko-demokratického hodnotového systému. Napokon, Alexander Dubček nazeral na humanizmus a demokratizmus ako na veličiny akumulácie sociálnych síl, chápal ich ako bezprecedentnú cestu optimálneho využitia intelektuálneho, prírodného, technického, výrobného potenciálu v prospech každého človeka, národa, ľudskej pospolitosti.

Alexander Dubček bol hlavným osnoveateľom politiky reforiem v ČSSR v roku 1968 a preto ostáva natrvalo vo vedomí slovenského národa, ľudu Slovenska, najmä jeho intelektuálnej zložky. Politologický, analytický prístup k týmto otázkam ukazuje, že sa humanisticko-demokratické prvky politiky Alexandra Dubčeka premietajú v konšpektach viacerých nešťátnych subjektov politického systému Slovenskej republiky; oni nachádzajú i svoje právne kreácie v Ústave Slovenskej republiky - v tomto Manifeste slovenského národa, základného zákona štátu, politického a právneho systému. V povedomí slovenskej verejnosti ostáva Alexander Dubček stále aktuálnou a príťažlivou osobnosťou, politi-

kom a štátnikom, ktorý sa vzoprel proti sovietskej formácii socializmu, bežne označovaného za akisi hybrid štátneho kapitalizmu, popierajúceho individualitu ľudskej bytosti, individualitu národa. Prírodzene, Alexander Dubček má na Slovensku svojich priaznivcov, obdivovateľov, prívržencov. Vidí sa mi, že azda najväčšími zo všetkých ponovembrových politikov 1989 na Slovensku sa približuje k profilu osobnosti Alexandra Dubčeka jedna z najvýraznejších osobností v Slovenskej republike, Milan Čič - vedec, vlastenec, humanista, štátnik: ba hádam aj budúca hlava štátu. Milan Čič totiž v mnohých ohľadoch zosobňuje kontinuitu národno-emanipačných, humánno-demokratických hnutí Slovákov z čias 19. a 20. storočia, najmä odkaz Ľ. Štúra, M. R. Štefánika, A. Dubčeka; chcem uviesť, že Milan Čič má intelektuálnu, politickú a mravnú spôsobilosť uplatňovať na Slovensku myšlienkové bohatstvo národných dejateľov v kontúrach historických súradníc nových civilizačných prúdov počiatkových čias 21. storočia.

Alexander Dubček, tento najznámejší Slovák v Európe a vo svete, obohatil aj medzinárodné vzťahy; bol úprimným stúpencom mieru, priateľstva medzi národmi a štátmi, presadzoval vo sfére koexistujúcich subjektov medzinárodnej politiky úctu, dôveru, právo, morálku. Očividne sa to prejavilo v politike Alexandra Dubčeka, keď ako hlavný predstaviteľ Pražskej jari 1968 sa všemožne snažil o zblížovanie národov a štátov Európy a sveta, bez ohľadu na odlišné sociálno-ekonomické, spoločensko-politické systémy; Európa i svet preto Alexandra Dubčeka akceptovali, uznávali. Politické činy, snahy Alexandra Dubčeka o renesanciu súžitia národov a štátov Európy a sveta tkveli v tom, že obracal svoju pozornosť tak na Východ, na svet slovanstva a jeho hodnôt, ako aj na Západ, na svet moderných civilizovaných foriem s humánnymi a demokratickými hodnotami. Úvahy Alexandra Dubčeka o novej Európe vyvierali z presvedčenia, že sa ona stane mierumilovným, humanisticko-demokratickým spoločenstvom, sociálnou sústavou nových podôb a vzťahov slobodných občanov, národov a štátov, s najširšími právami a slobodami človeka a národa, ich dôstojnosti.

Niekoľko slov o knihe Ivana Lалуha

Monografia Alexander Dubček - politik a jeho doba /Bratislava 2002/ je vynikajúcim analyticko-syntetickým zhrnutím vývinových sekvencií myslenia Alexandra Dubčeka, pôsobenia doby, ktorá utvárala jeho profil ako politika a štátnika; autor správne vyvodzuje poznatok o tom, že Alexander Dubček zároveň v spätných väzbách dobu formoval, dával životu nové impulzy, podnety, naznačoval smery vývinu Slovenska a Česko-Slovenska.

Pravdaže, v duchu hodnôt humanizmu, demokracie, práv a slobôd človeka a národa. Ivan Laluha koncipuje filozoficko-historické, politologické súdy o Alexandrovi Dubčekovi, ktoré sú hodnotné, pretože obohacujú slovenskú národnú historiografiu. V tomto ohľade je prínosom jeho práca ako celok; prináša nové pohľady na slovenskú politiku najnovších čias. Radno uviesť, že zamýšľaný projekt Ivana Láluha - priblížiť Alexandra Dubčeka čitateľskej verejnosti - sa bezovzývku podaril a to na podklade štúdia rozsiahleho pramenného materiálu, vedeckej spisby.

Práca je chronologicky sklbená do 6 častí.

Prvá časť Detstvo a mladosť Alexandra Dubčeka (Uhrovec - Chicago - Uhrovec. V Strednej Ázii a na brehoch Volgy); druhá časť Návrat domov a vstup do politiky (Illegalita a Slovenské národné povstanie. Profesionálny politik - ilúzie doby a doba ilúzií); tretia časť Bratislavský odmäk (V najvyššej straníckej funkcii na Slovensku. Spoločnosť sa zmenila. Konflikt s A. Novotným sa stupňuje); štvrtá časť Myšlienky a tanky (Programové východisko českej a slovenskej jari. Eufória spoločnosti a konflikt so Spojencami. Okupácia a morálne víťazstvo porazených. Pred moskovským tribunálom. Normalizácia sa začína); piata časť Väzňom na slobode (Za občianske a ľudské práva. Bolonský medzník); šiesta časť Transformácia a demokracia (Agónia a pád totality. Znovu vo Federálnom zhromaždení a v politike. Európska orientácia. Tragická havária).

Ceny, čestné doktoráty a vyznamenania Alexandra Dubčeka

Sacharovova cena za ľudské práva, Európsky parlament, Štrasburg (1990);
 Výročná cena za ľudské práva, Medzinárodná skupina pre ľudská práva, Washington (1990);
 Cena za ľudské práva, Svetový židovský kongres, Austrálsky inštitút pre židovské záležitosti, Austrália (1991);
 Medzinárodná cena Alfonsa Comína, Nadácia Alfonsa Comína, Barcelona (1991);
 Cena Paula Harrisa, Nadácia Rotary pri Rotary International, Bombaj (1991);
 Dr.h.c. Università degli Studi di Bologna (1988);
 Dr.h.c. Universidad Complutense de Madrid (1990);
 Dr.h.c. The American University, Washington (1990);
 Dr.h.c. Université Libre de Bruxelles (1990);
 Dr.h.c. University of Dublin, Trinity College, Dublin (1991);
 Dr.h.c. Univerzita Komenského, Bratislava (1991);
 Rad Ľudovíta Štúra I. tr. In memoriam za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie a ľudských práv, šírenie dobrého mena Slovenskej republiky v zahraničí, udelil prezident SR (1995);
 Medaila M. R. Štefánika I. st. za významnú činnosť v domácom i zahraničnom odboji, udelil Ústredný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (1991);
 Pribinov kríž I. triedy in memoriam za vytrvalý zápas za humanizmus a demokratizáciu života, udelil prezident SR (2000).

Marián Veliký, Univ. Doc.; JUDR., CSc.
 Gernotgasse 2/1/1 Viedeň, 1150 Wien /Tel: 7864932/

Niekoľko slov redakcie o autorovi monografie Ivanovi Lalahovi

Ivan Lalah, Univ. Prof., PhD., PhD., pôsobí ako politológ na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Počas tzv. normalizácie sa zúčastňoval na disidentskej činnosti ako blízky spolupracovník A. Dubčeka. Po novembri 1989 znovu verejne činný. V rokoch 1990 - 1992 bol poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR. V rokoch 1992 - 1994 bol poslancom Národnej rady Slovenskej republiky. Aktívne pôsobil pri utváraní parlamentnej diplomacie Slovenskej republiky a jej prvých kontaktoch s európskymi integračnými zoskupeniami. Je viceprezidentom Spoločnosti Alexandra Dubčeka. Napísal viaceré cenných vedeckých prác a štúdií s filozoficko-politologickou tematikou.

Niekoľko slov redakcie o autorovi state

Marián Veliký, Univ. Doc.; JUDr, CSc. žije vo Viedni. Pôsobí ako docent politológie a štátovedy na Univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne. V prvej polovici 60. rokov patril do politickej reprezentácie vysokoškolského študentstva v Bratislave; v tých časoch Alexander Dubček zastával post prvého tajomníka ÚV KSS v Bratislave. Život takto autorovi dožičil sa s Alexandrom Dubčekom určitý čas stretávať, osobne spoznávať túto veľkú politickú autoritu, tohto človeka nevedných humánných vlastností a etiky, ojedinele sa vyskytujúceho v dejinách národa.

Viedeň - Trenčín, 10. 04. 2002

KLID JE SÍLA, řek' tatínek

(výňatek z knihy Zdenky Fandové) – Polygon 4 - 2002
 AUSCHWITZ - BIRKENAU

15. října 1944 byla neděle, pochmurný podzimní den. Jindy se neděle nijak nelišila od ostatních dnů, ale ta dnešní byla jiná. Předvolání do transportu na východ. Růžový proužek tenkého papíru, odkud na nás zíralo naše jméno a číslo. Cedulka jedno-

duchá. Stručná. Skrývala však osud a ortel každého jednotlivce, jak neviditelné písmo. Promítl se mi v duchu jarmark u nás v malém městě kdysi před válkou, kde papoušek vytahoval z krabice planety, lidi je kupovali a nahlíželi do nich, aby si přečetli, co je čeká a nemine. Když se jim předpověď nelíbila, mohli cedulku roztrhat, zahodit a jít domů. Já teď taky držím v ruce svoji planetu, ale ta nic neříká, nic neprorokuje, mlčí. Zahodit ji však nemůžu, ale musím s ní nastoupit do transportu a jen čekat, až se mi můj osud a to, co mě čeká, objeví před očima.

Rodina se tedy připravila na cestu. Vlastně už jen zbytek rodiny. Matka, sestra a já. Bratr odjel už před měsícem a tatínek byl držen již čtyři roky někde ve vězení za to, že poslouchal rozhlasové vysílání Jana Masaryka z Londýna.

Terezín se zakymácel. Všichni herci, režiséři, hudebníci a dirigenti, celá ta skupina umělců dostala předvolání a všichni muse-li nastoupit. Gustav Schorsch – režisér, Franta Zelenka – výtvarník, Hans Krása a Viktor Ullman – skladatelé, Gideon Klein – pianista, Raphael Schachter a Karel Ančerl – dirigenti a mnoho jiných, celkem patnáct set lidí.

Směli jsme si vzít s sebou jen to nejnútnejší.

Odtransportování řídili Němci sami. Na kolejích už byly pro nás připraveny dobytčí vagony. Stáli jsme celou noc v dešti na dvoře se svými zavazadly, abychom byli připraveni, až na nás přijde řada.

Stále a nekonečně nás počítali a přepočítávali, aby nikdo nescházel a aby jim počet souhlasil.

Konečně ráno 17. října jsme rychle nastoupili do připravených dobytčích vagonů a odjeli.

Kam? Nikdo nevěděl. Zbyl jen strach a nejistota, ten divný krok do prázdna a tma před očima.

Vagony byly uzavřené, z venku zaplombované, bez oken, vzduch byl těžký, špatně se dýchalo. Lidi seděli těsně vedle sebe na dřevěných lavicích, kterých bylo málo. Ti ostatní seděli po zemi. Cesta byla dlouhá a úmorná. Pro sanitaci byly ve vagonu dva kýble. Příroda se hlásila a lidé se přes veškeré sebeovládání nakonec museli zbavovat studu, společenských ohledů a civilizovaného chování. Cítili jsme, jak nás německá nadvláda redukuje na podlidi.

Ve vagonu nás bylo asi sto třicet. Mezi nimi malé děti. Měly žízeň a plakaly. Staří lidé seděli po zemi opření o stěnu vagonu, někteří se modlili, většina z nich se vzdávala naděje.

V našem vagoně umřeli tři lidi, než jsme dojeli na místo.

Naproti mně seděl dirigent Raphael Schachter, který byl duší hudebního Terezína. V ruce držel esšálek, z batohu vyndal svůj poslední přiděl chleba na cestu, z kapsy vylovil krabičku sardinek, což byl v Terezíně luxus a hlavní platidlo, z druhé kapsy vyndal lžiči - všecko mi to podal a řek:

"Naláměj mi ten chleba do toho esšálku, otevři ty sardinky a všecko mi to zamíchej dohromady a to bude moje poslední večeře."

Řekl to takovým odhodlaným hlasem člověka, který jde na popravu a tohle je jeho poslední přání. Proč se tady loučí se životem - napadlo mě.

Nebo má jen nějakou zlou předtuchu?

S chutí to sněd a asi to jeho poslední večeře byla, když tu náhle po devětadvaceti hodinové nekonečné jízdě jsme poznali náš cíl. Auschwitz - Birkenau. Vlak zastavil.

Otevřeli všechny vagony a nastal zmatek, hluk, křik, dozorcí v uniformách se psy na řetězu, obušky v ruce, křičeli rozkazy "Raus! Raus!" - Ven, ven - a tloukli hned lidi hlava nehlava.

Po dlouhém sezení se lidem podlamovala kolena, nemohli rychle vyskakat z vagonů a prostě vypadli z vozů na zem.

Vlak nezastavil na žádném nádraží, jen na konci koleje, která už nikam dál nevedla. Konec cesty. Konec nás všech? Konec života? Kdo ví.

"Gepäck in dem Wagen liegen lassen, nichts mitnehmen!" - hulákal dozorce v uniformě, "Raus! Raus! Schnell! Schnell! Los!" - Všechna zavazadla nechat ve vagoně, rychle, rychle, ven, ven... - a kopal do lidí. Vyskočila jsem z vagonu a pomohla mamince z

vozu na zem. Sestra už stála vedle mě. Lidi kolem měli vyděšený výraz, zmatek v očích, jako někdo, koho náhle vyburcovali: o půlnoci ze spánku a neví, kde je a co se děje. Maminka ale pocho-pila situaci svým způsobem a tiše řekla:

"Teď se musíme pevně držet pohromadě, abychom se jedna druhé neztratily," a vzala sestru za ruku.

Vdechla jsem první závan vzduchu. Čpěl kouřem a byl divně nasládlý. Jako když se někde spaluje živočišné maso. Asi tady mají někde v blízkosti jatka a tam spalují dobytčí kosti a odpadky, usoudila jsem. Jinou souvislost jsem neviděla.

Kolem dokola, až kam oko dohlédlo, bylo nedozírné moře nízkých dřevěných baráků, úzkých, dlouhých, bez oken, odděle-ných od sebe a obehnaných ze všech stran a všemi směry vysokou hradbou ostnatého drátu, nabitého vysokým elektrickým napětím. Mezi nimi stály vysoké hlídkové věže. Na zemi mazlavé hluboké bláto a v něm veliké louže vody.

Oči mi padly na první vězně v proužkovaných oblecích s našitým čtverečkem a číslem na zádech, s cizím, vystrašeným výrazem v očích. Pohybovali se jen poklusem, i když právě táhli těžká břemena. Za sebou měli dozorce, ten je hnal obuškem co nejrychleji kupředu blátem, do kterého zapadali. Na druhé straně kolejí za ostnatým drátem byl ženský lágr, kde právě stály tiše v pětistupech ženy v divných strakatých a roztrhaných šatech, spíš hadrech, bosé nebo v obrovských dřevácích - bez vlasů. Vypadaly nelidsky, jak cizí tvorové z jiného světa.

"Kdo jsou ty lidi?" a zírala jsem na ně.

"Odkud sem přišly? Z jaké země? Co tady dělají?"

Stály tiše a bez hnutí. Hrůzu v očích. Před nimi obcházela esesačka v uniformě s bičem v ruce. Kde to jsem? Co to je tady kolem mě? Nikdy jsem nic podobného neviděla, nikde o tom nečetla, nikdo nás na nic nepřipravil, že takové místo existuje. Zdál se to neskutečný svět. Připadalo mi, že jsem spadla propad-lištěm hluboko do neznámého, děsivého podsvětí, ve kterém se rozpoutaly dábelské síly a ze kterého nevede žádná cesta ven.

Najednou mnou projela zvláštní předtucha, náhle, nečeka-ně, jako když v setině vteřiny blesk osvítl na okamžik noční kraji-nu a ty vidíš, kde jsi.

Ta předtucha byl hlas, nevím, odkud přišel, ale řekl mi jasně a pevně:

"Teď půjde o holý život, tady vládne smrt a jsi v nebezpečí... jestli ale budeš mít štěstí, že tě nezabijou... máš v sobě natolik vlastní síly, že všechno přežiješ... i když to nebude lehké."

To mě uklidnilo. Zhluboka jsem vydechla a měla jsem pocit, že někde, někdo nebo něco nade mnou drží ochrannou ruku. Strach ze mě spadl.

"Jen klid," řek' tatínek, když ho gestapo odvádělo z domu. "Klid je síla."

Vtom přišel hlasitý povel jednoho z dozorců:

"Vorwaerts! Los! Marsch!" - Na pochod! - a začal obuškem mlátit do lidí, co mu stáli nejbliž.

Přede mnou v řadě právě stál dirigent Karel Ančerl, v rukou držel malého, tak jednoročního chlapečka, který se jim asi naro-dil v Terezíně. Jeho žena stála těsně vedle něj. Esesák mezi ně vtrhnul, dítě mu vyrvál z náručí, vrazil ho do rukou jeho ženě a Karla odkopnul několik kroků do bláta. Byl všeobecný zmatek a dav se dal na pochod. Šli jsme bez zavazadel asi dva kilometry, lidský proud, jak divná řeka, nás unášel stále kupředu. Za mnou v řadě šla mladá maminka se čtyřletou holčičkou se světlými kudrnatými vlásky. "Vedla ji za levou ruku. V pravé si holčička nesla panenku v bílých šatíčkách s červenými puntíky.

"Mamínko, kam jdeme?"

"Za babičkou."

"Za babičkou?" zaradovalo se dítě, "to je dobře. Už na nás babička čeká?"

"Ano."

"Mamínko, já mám žízeň. Dá nám babička mlíčko?"

"Ano."

"Mamínko, už tam budem brzo?"

"Ano, miláčku. Brzo." Holčička si radostí poskočila.

Konečně jsme došli k cíli. Na konci cesty stáli rozkročmo tři

SS-důstojníci. Uniformy jak ulité, na čepici štítek s kostrou a dvěma zkříženými kostmi, holínky vyglancované, že se leskly jak zrcadlo. Divali se přísně před sebe. Ten uprostřed, na rukou rukavice, třídil dav. Pravou rukou dával rozkaz:

"Links! Links! Links! Rechts! Links! Rechts!..."

Šlo to rychle. Během několika minut rozdělil patnáct set žen, mužů a dětí jen na dvě skupiny. Doleva. Doprava. Divné rozcestí. Na otázky, na loučení nebyl čas. Jen jsem si všimla, že doleva šli staří, nemocní, ženy s dětmi - doprava mladí a práce schopní. Ančerlovi stáli přede mnou. Jedním mávnutím ruky je esesák rozdělil. Na Karla ukázal "Rechts" - doprava, na jeho ženu a dítě "Links" - doleva. To jsme ještě nikdo nevěděli, že doprava je život, doleva smrt.

Teď jsme předstoupily my tři. Maminka, já a sestra upro-střed. Maminka měla zlou předtuchu a strach v očích. Podívala jsem se důstojníkovi do tváře. Krasavec. Nevypadal přísně, ani zle, jen v jasně modrých očích se mu blýskala studená ocel.

"Links," bez rozmyšlení na maminku.

"Rechts," se stejnou jistotou na mě.

Na šestnáctiletou sestru níc. Bleskurychle jsem ji chytla za ruku a strhla ji s sebou doprava.

Ještě jsem měla čas zahlédnout maminčin výraz. Byl vyděše-ný a stálo v něm beze slov:

"Nevím, kam jdete, třeba vás už nikdy nevidím."

A byla pryč. Ztratila se v davu, který šel doleva. Přímo za námi šla ta blondatá holčička s panenkou, za ruku se držela maminky. S naprostou jistotou a klidem zavelel důstojník:

"Links!" Doleva.

A holčička zmizela i s panenkou...

Přednáška ze symposia " 250 let vyučování cizích jazyků v rakouské armádě na příkladu češtiny.

Poznámka redakce: Více o symposium v kapitole "Z české a slovenské Vidně". Z velkého množství nesmírně zajímavých příspěvků jsme vybrali dva, (první příspěvek kompletní a z druhého pouze výtažek), které se nám zdály obecně velice infor-mativní. Doufáme, že vás budou nejen zajímat, ale že se jako my i srdečně zasmějete.

Der Tschechischunterricht an den militärischen Ausbildungsstätten des 18. und 19. Jahrhunderts

ObstdhmfD Dr. Josef ERNST

§ XII der Akademieverfassung aus dem Jahre 1775: (Zitat) "Denen böhmischen Sprachlehrern wird die Macht eingeräumt, ihre unterhabenden Schüler, da selbe annoch zu den niedrige-ren Klassen gehören, bey Nachlässigkeiten in Erlernung ihrer Aufgaben, auch wegen sonstigen üblen Verhaltens, öffentlich in der Schule knien zu machen, den Abbruch einer oder zweyer Speisen, auch die Entziehung der Rekreatiionszeit durch einen schriftlichen Zettel anzuordnen." (Zitat Ende) - Disziplinierungs-maßnahmen, von denen heute Lehrert vermutlich träumen) In dieser Schulordnung erfuhren also die böhmischen Sprachmeis-ter, wie die Sprachlehrer in dieser Zeit auch genannt wurden, durch ein höheres Maß an Disziplinargewalt eine Aufwertung gegenüber anderen Lehrern.

Aber zurück zu den Anfängen der Institutionalisierung des Tschechischunterrichts an den militärischen Ausbildungsstätten der Monarchie: Zu den ältesten Akademien zählte die **Ingenieur-Akademie**, die 1717 gegründet wurde, um vor allem der tech-nischen Ausbildung für Offiziere bzw. dem fortschreitenden Forti-fikationswesen entsprechend Rechnung zu tragen. Zu den Lehr-gegenständen dieser Akademie zählte, allerdings erst zu einem viel späteren Zeitpunkt, auch die Vermittlung der tschechischen Sprache. Der Unterricht erfolgte in drei Wochenstunden, der im Jahre 1788 auf die niederen Klassen erweitert wurde. Dem ging

ein Vorschlag von Graf Pellegrini an Kaiser Josef II. voran, wonach Tschechisch bereits in den ersten beiden Jahrgängen unterrichtet werden soll, (Zitat) *"...soweit möglich, in vielen Stunden, damit die Schüler, die in den 3. Jahrgang eintreten, diese Sprache bereits vollkommen beherrschen."* (Zitat Ende) Der bekannteste Tschechischlehrer war zweifelsohne Josef Veršauer. Was Veršauer bekannt machte, war der Umstand, dass er nach Václav Pohls Tod auch Tschechischlehrer der drei Erzherzöge wurde. 1824 verschwand dann der Tschechischunterricht vom Lehrplan der Ingenieur-Akademie.

Die andere Ausbildungsstätte, an der Tschechisch unterrichtet wurde, sogar schon weit früher, war das 1751 gegründete **Kadettenhaus** in Wiener Neustadt, das aber erst 1752 nach umfangreichen Renovierungsarbeiten den Unterricht aufnehmen konnte. In der "Fernerer Benachrichtigung von der aus allerhöchster landesmütterlichen Milde Ihrer kaiserlich-königlichen Majestät allhier eröffneten Militär-Akademie" als eine Art Akademiereglement wurden bereits im 1. Punkt die zu lehrenden Unterrichtsgegenstände festgelegt, wonach (und auch hier wiederum an erste Stelle gesetzt) die "Böheimische Sprache" zu vermitteln sei. Daneben wurde auch festgeschrieben, dass das Studium an der Akademie freiwillig ist, dass die Kadetten nicht ohne einen eigenen Hofmeister als Bedienung aufgenommen werden, oder als weiteres Kuriosum, dass in der Verpflegung ein Maß Wein pro Tag mitingerechnet ist.

Wie es zur Einrichtung des Lehrstuhls der böhmischen Sprache am Kadettenhaus kam, soll Franz Martin Pelzl bei einem Vortrag an der Prager Universität 1793 Folgendes berichtet haben: (Zitat) *"Kaiser Josef II., damals noch Erzherzog, wurde bei einer seiner Ausfahrten auf einen jungen Soldaten aufmerksam, der an der Waffe übte. Der instruierende Korporal mühte sich trotz Zuredens, Schimpfens und Schlagens und sogar unter Aufbietung seiner gesamten deutschen Sprachgewandtheit vergeblich ab -- der Rekrut verstand trotz Schweißes kein einziges Wort. Erzherzog Josef kam näher und erhielt auf seine in deutscher Sprache gestellte Frage vom Soldaten die tschechische Antwort, dass er nichts verstehe. Sofort erkannte der Erzherzog, wo hier der Fehler lag und erzählte diese Begebenheit der Kaiserin, die angeblich sofort die Einstellung von Böhmischlehrern anordnete."* (Zitat Ende) Obwohl bei der Errichtung der Akademie die böhmischen Sprachmeister in der Reihung erst nach den Tanz- und Fechtmeistern kamen, waren sie aber in der Stellung noch vor den Französisch- und Italienischlehrern gereiht. Von Beginn an gab es dann zwei weltliche Tschechischlehrer an der Akademie.

Auch wenn dieser Grund der Einführung des Tschechischen eher unter die Anekdoten einzureihen ist, so erscheint dabei trotzdem der Umstand interessant, dass, obwohl Maria Theresia auch in Ungarn oberste Herrscherin (und Ungarisch Staatssprache) war, Ungarisch in den Grundlehrplan der Akademie nicht aufgenommen wurde. Auch die Sprachlehrer folgten der in zwei "Kompanielinien" eingeteilten Kadetten (die eine war für adelige Söhne des Ritter- und Herrenstandes, die andere für Söhne von Armeeeoffizieren). Die beiden ersten Tschechischlehrer waren auch bald in den Personen Anton Prokop Glovas und Wenzel Michael Wiedemann gefunden. Glovas unterrichtete insgesamt 17 und Wiedemann sogar 22 Jahre an der Akademie. Wie zu dieser Zeit unterrichtet wurde, darüber lässt sich nichts Genaueres sagen, da aus diesen ersten Tagen der Akademie für die Lehrer keine festgeschriebenen Regeln, sofern es sie bereits gegeben hat, erhalten sind. Der Tschechischunterricht dürfte aber erfolgreich gewesen sein, denn am 1. August 1754, also nicht einmal zwei Jahre später, wurde ihr Gehalt um 50%, nämlich von 400 auf 600 Gulden, erhöht.

Was die Unterrichtsmethode dieser Zeit betrifft, so geht aus anderen Berichten hervor, dass die Zöglinge u. a. angehalten wurden, täglich beim Essen in einer der an der Akademie unter-

richteten Sprachen zu kommunizieren. Die Fächerverteilung und Anzahl der Unterrichtsstunden (so unterrichtete z. B. Wiedemann von ein bis drei Uhr im Sommer und von fünf bis sieben Uhr im Winter) blieb bis zur Vereinigung des Kadettenhauses mit der in Wien beheimateten Pflanzschule im Jahre 1769/70.

Durch den Kauf von Wiedemanns Nachlass durch Zlobický kann auch ein guter Überblick gegeben werden, welche Lehr- und Unterrichtsmaterialien zu dieser Zeit am Kadettenhaus verwendet wurden. Das waren u. a.

- > Václav Jandyt_s "Grammatica linguae bohemicæ";
- > Suris' "Vita Sanctorum", das vor allem zum Lesen und Übersetzen diente;
- > Daniel Adam von Veleslavin_s "Sylva quadrilinguis", ein böhmisch-lateinisch-griechisch-deutsches Wörterbuch aus dem Jahre 1683;
- > Václav Rosa_s "Čechořečnost seu grammatica linguae bohemicæ", 1672;
- > Kaspar Wussin's "Dictionarium von dreien Sprachen", ein deutsch-lateinisch-griechisches Wörterbuch aus dem Jahre 1742/46, welches heute noch im Bestand der Akademie ist;
- > die zu Lesezwecken herangezogene "Postille" bzw. Ausgaben von Sonntags- und Heiligenepisteln und -evangelien um das Jahr 1750;
- > Als Kuriosum das "Liber de arte destillandi", ein Buch über die Kunst des Destillierens von Jan Jevický Černý aus dem Jahre 1559 und schließlich
- > Václav Pohl's handschriftliche Auszüge der Grammatik, die später in gedruckter Form als Lehrbuch obligatorisch eingeführt wurde.

1769 wurde die bereits erwähnte Pflanzschule in Wien und das Neustädter Kadettenhaus aus administrativen und ökonomischen Gründen zu einer einzigen Institution in Wiener Neustadt vereinigt und erhielt den Namen "**k. k. Theresianische Militär-Akademie**". Nachdem aber im Laufe der Zeit der Unterricht in keiner Weise zufriedenstellend war, nahm Baron Hannig, der damalige Lokaldirektor, wie die Akademiekommandanten in dieser Zeit bezeichnet wurden, die Gelegenheit wahr, umfassende Richtlinien festzulegen, insbesondere die Unterrichtsvorbereitung der Lehrer, aber auch die Motivation der Zöglinge betreffend. 1771 trat dann der neue Studienplan in Kraft, auf Grund dessen mehr Augenmerk auf die geistige Ausbildung gelegt wurde. - Auch der Tschechischunterricht war davon nicht ausgenommen. Dieser wurde nur mehr jeden zweiten Tag erteilt und Hannig hatte sich auch für die böhmischen Sprachmeister Unterrichtsleitungen überlegt: In der Einleitung zum Tschechisch-Lehrplan bestimmte er, dass der Unterricht in tschechischer Sprache zu erfolgen habe und als Grundlage aber auch als Erklärungssprache Latein heranzuziehen sei. Darüber hinaus mussten die Sprachmeister nicht nur die grammatikalischen Regeln in ihrer Systematik vermitteln, sondern sie hatten darauf zu achten, dass die Zöglinge eine bestimmte Anzahl an Wörtern, Sätzen und Redewendungen auswendig lernen, um so schneller zum aktiven Sprachgebrauch zu gelangen. Hannig dürfte sich sehr intensiv mit dem Tschechischen auseinandergesetzt haben, weil er sehr detailliert in seinen Anweisungen darauf eingeht, so z. B. legt er im § 1 fest, wonach (Zitat) *"...die Lehrer die genaue Unterscheidung zwischen harten und weichen, langen und kurzen Lauten, insbesondere des Selbstlautes "i" zu unterrichten hätten."* (Zitat Ende) oder der § 6, der die Lehrer vor allem zur (Zitat) *"...Durchführung von Übersetzungsarbeiten als erfolgreiche Lernhilfe..."* (Zitat Ende) anhalten sollte. Und ebenso die eingangs erwähnte erweiterte Disziplinarbefugnis.

Aber auch dies trug nicht maßgeblich dazu bei, die Lernergebnisse zu heben. Vor allem, wenn man dabei bedenkt, dass dies die erste höhere militärische Bildungsanstalt in Österreich

war, an der man in einer Zeit Tschechisch unterrichtete, in der sie eigentlich zum Aussterben verurteilt war. Die Lehrer hatten keine empirische Ausbildung, es gab keine entsprechenden Lehrbücher und die Zöglinge widmeten sich nicht mit einer allzu großen Liebe der tschechischen Sprache. Unter diesen Bedingungen wurde Tschechisch bis zur Ernennung von Graf Franz Kinský am 12. Juli 1779 zum Lokaldirektor der Militärakademie unterrichtet. Mit ihm sollte sich dann auch vieles ändern. Als Lehrer in dieser Zeit wäre noch Josef Valentin Zlobický zu erwähnen: Zlobický unterrichtete lediglich zwei Jahre an der Militärakademie und es ist auch nicht allzu viel bekannt von ihm aus dieser Zeit. Er stammte aus dem südmährischen Velehrad, studierte in Brünn und Nikolsburg Philosophie und in Wien Rechts- und Wirtschaftswissenschaften. Nach seiner Tätigkeit als Lehrer und Erzieher bei der Buchdrucker-Familie von Trattner und seinem Wirken bei verschiedenen Hofstellen wurde er Tschechischlehrer an der Theresianischen Militärakademie, wo er 1773 in dieser Funktion Glovas nachfolgte. Auch seine Apologie der tschechischen Sprache, die in dieser Zeit veröffentlicht wurde, fand eine breite Beachtung. Nach vertiefenden Sprach- und Literaturstudien legte er 1774 der Kaiserin einen Lehrplan für den Sprachunterricht an der Wiener Universität vor. Diese seine Fähigkeiten dürften der Grund gewesen sein, ihn als Leiter und ersten Professor des Lehrstuhls für tschechische Sprache direkt von der Militärakademie an die Universität berufen zu haben.

Kinský als "bekenrender Böhme" hat sich mit vielen Bereichen, nicht nur des Erziehungswesens, sondern auch mit anderen Gebieten der militärischen Ausbildung auseinandergesetzt. Neben all diesen Bereichen, mit denen er sich gedanklich und reformorientiert beschäftigte, sei hier auf den Sprachunterricht im Besonderen eingegangen. Ein großes Anliegen von ihm war vor allem die Förderung des Fremdsprachenerwerbs. Bereits Colloredo als Oberdirektor hatte diese Mängel erkannt und durch die Aufnahme von Piaristen versucht, hier Abhilfe zu schaffen. Kinský legte dabei ebenso großen Wert auf Wortreichtum wie auf die deutliche und richtige Aussprache von Beginn an und lehnte die Verwendung von Diminutivformen *beim Unterricht von Kindern ab*, (Zitat) "...als wenn es z. B. dem Kinde schöner ließe *papperln_ als_ essen_ zu sagen*". (Zitat Ende)

Er weist in seine "Erinnerungen" über den Bedarf von Fremdsprachenkenntnissen insbesondere für den Militärstand hin und stimmte als Vorgesetzter auch die Ausbildung darauf ab: Er erweiterte den Unterricht ab 1780 auf fünf Jahrgänge, jeweils 2 1/2 Stunden wöchentlich. Er stellte sich gegen das "Regelunwesen" im *grammatischen Unterricht und war für mehr praktische Anwendung, also Übersetzen und Sprechen. Übung war dabei seine oberste Maxime* (Zitat) ("*Ohne Übung im Sprechen ist kein Fortgang zu hoffen: selbst eine Muttersprache ist ohne Übung halb vergessen*"). (Zitat Ende) Auch sein Leitspruch "*Der Mensch hat nie ausgelemt*" ist mit dem heutigen Motto des "*lebenslangen Lernens*" aktueller denn je. Außer der deutschen Sprache, die Kinský als (Zitat) "die erste, wesentlichste und notwendigste für den Dienst" (Zitat Ende) bezeichnete, wurden zu seiner Zeit an der Akademie neben Latein (Zitat) ("*von der alle romanischen Sprachen ausgehen*"), (Zitat Ende) Französisch und Italienisch auch noch die Landessprachen Böhmisches, Ungarisch und Polnisch unterrichtet. Beim Lernen von Wörtern, Sätzen und Redewendungen sollte dies nicht mechanisch erfolgen, sondern stets im Kontext, der für die jeweilige Altersstufe interessant und bedeutend sein kann. Verpflichtend waren die Sprachen Deutsch und Französisch und eine der Landessprachen. Latein und Griechisch waren für ihn nur von untergeordneter Bedeutung, obwohl er sie nicht gänzlich strich. Als Patriot führte er in seinen Schriften natürlich Böhmisches immer als erste dieser Landessprachen an und auch in seinen Anordnungen zu Beginn seiner Tätigkeit legte er fest, dass (Zitat) "*unmittelbar nach der deutschen Sprache ex officio die böhmische folgt, weil es der monarchische Wille ist, daß der Zögling*

auf seinem Wege zum Militärstand in der dienstlichen Unter- richtung eine weitere und erforderliche Sprache kennt..." (Zitat Ende)

Zum leichteren Spracherwerb führte Kinský ein, dass die Zöglinge täglich fünf Wörter in jeder Sprache auswendig lernen sollten, wozu sog. "Sprachschachteln" zu verwenden waren. Die Frühform der Methode des Vokabellernens mittels Lernkartei war dazumal höchst aktuell. Den Professoren legte er auf, dass sie nicht ausschließlich "dozieren", sondern den Unterricht anschaulich gestalten sollten, z. B. die Sprachregeln visuell auf Tabellen darzustellen, also damals wie heute moderne Unterrichtsmethoden. In den Unterrichtspausen oder während des Mittagessens sollte abwechselnd nichtdeutsche Konversation betrieben werden. Um in Tschechisch auch die richtige Aussprache korrekt zu üben, wurden für die erste bis dritte Klasse sog. Vorsprecher bzw. Zungenbrecher bestimmt, die, wie Burian später berichtete, allerdings einen sehr negativen Einfluss auf die tschechische Sprachausbildung ausübten. Es waren dies Unteroffiziere, die als Kadettenführer an der Akademie dienten und mit den Zöglingen gemäß ihren Fortschritten einzeln täglich einige Stunden (!) üben sollten. Sie verfügten allerdings über keine entsprechende Bildung, konnten weder ordentlich tschechisch noch deutsch und wussten auch nicht, sich gegenüber der Lehrerschaft zu verhalten, weshalb sie sich oftmals lächerlich und zum Gespött sogar bei den jüngsten Zöglingen machten. Dies bewirkte bei letzteren eine ausgesprochene Unlust zum Tschechischlernen. Und Burians letzter (und vermutlich mit einem Seufzer verbundener) Satz seines Artikels in der Museumszeitung, der da lautet (Zitat) "*Bože, uchovejž nás budoucně všech jazykaškůdců i jazykohanců!*" (Zitat Ende) ließe sich frei übersetzen als "*Herrgott, bewahre uns in Zukunft vor solchen Sprachschädlingen!*".

Trotz der von Kinský praktisch empfundenen Richtlinien, insbesondere das Tschechische betreffend, sank die Lust der Zöglinge, die Sprache zu pflegen. Dazu beigetragen haben sicherlich die mehrmaligen und auf Grund von Kriegsereignissen auch langfristigen Abwesenheiten von Kinský, aber auch die ablehnenden Reaktionen der Deutschsprachigen gegen die "Wiedergeburt" des Tschechentums, zu der auch die Neubelebung der tschechischen Sprache zählte. Mit Kinskýs Tod im Jahre 1804 waren auch umfangreiche Änderungen in der Organisation und in der Studienordnung verbunden. So wurde Tschechisch durch Polnisch ersetzt und dies sollte auch für die nächsten 17 Jahre so bleiben. Der Zufall wollte es aber, dass während dieser 17 Jahre, in denen Polnisch von insgesamt vier Professoren unterrichtet wurde, kein einziger von diesen ein gebürtiger Pole war (zwei waren böhmischer Abstammung und einer war Mährer).

Einen nicht geringen Anteil an der Wiedereinführung im Jahre 1824 hatte der damalige Geographielehrer an der Akademie und Oberleutnant Baron Chanovský, ebenfalls ein gebürtiger Böhme und Mitbegründer der "Matica česká". Mit der neuerlichen Unterrichtserteilung in Tschechisch wurden durchwegs nur mehr Truppenoffiziere eingeteilt. Zu den ersten Lehrern gehörten Mathias Polák, von dem wir im Rahmen dieser Veranstaltung noch hören werden, Thomas Burian oder Moritz Fialka, um die bekanntesten hier zu nennen.

Nachdem die Forderung gestellt wurde, vermehrt Militärspezifisches zu vermitteln, betätigten sich die Lehrer zunehmend mit der Erarbeitung der Militärterminologie und der Erstellung von "Militärlesebüchern". Die Methode von Burian, der damit noch vor seinem Engagement als Tschechischlehrer an der Militärakademie in der Regimentsschule im ungarischen Pest diesen Prozess damit einleitete, bestand darin, dass er zunächst Artilleriebegriffe zu sammeln begann, die er bei einem tschechischen Korporal fand und die durchwegs deutsch waren; allerdings mit Wörtern verbunden, die dann irgendwie tschechisch geklungen haben, z. B. *Sildcapf, cindloch, procna oder ladcejg*. Er übersetz-

te diese Begriffe ins Tschechische bzw. ersetzte sich durch andere. Diese Übersetzungen gab er dann dem Korporal zur Übung, die jener bei der Ausbildung und bei den dienstlichen Tätigkeiten verwendete. Mit den Worten "Sie sind aber ein tüchtiger Böhmak" fand Burians Arbeit auch Anerkennung beim Brigadekommandanten, seine unmittelbaren deutschsprachigen Vorgesetzten hingegen sahen in diesen nationalen Bemühungen kein Verdienst, sondern hielten es für ein unnützes Steckenpferd, welches eher mit entsprechenden Strafen unterbunden werden sollte.

Burian blieb aber ein Lehrer mit Leib und Seele und als er an die Militärakademie kam, verstand er es ausgezeichnet, seine Schüler, auch wenn sie keine besondere Begabung zum Sprachenerlernen mitbrachten, zu begeistern und zu motivieren. Zu seinen Schülern gehörten u. a. die später zu hohen Ehren gelangten Karel Drahotín Villani, seines Zeichens Korpskommandant, Feldmarschalleutnant Salomon Emanuel Friedberg-Mírohorský, der spätere slowenische Generalmajor und bekannte Schriftsteller Petr Preradović oder der Übersetzer Ambrož Told von Wallersberg. Daneben korrespondierte Burian mit Persönlichkeiten wie Jungmann, Palacký, Amerling, Kollar oder Rybička. Die meisten militärischen Fachtermini in Jungmanns Lexikon stammen von ihm. Er galt damals als "der" Fachmann für militärische Begriffe. Er gründete in Wiener Neustadt auch den "Böhmischen Lesezirkel" und übersetzte eine Vielzahl von dienstlichen Vorschriften, um – und das war sein innerstes Bedürfnis – dem einfachen böhmischen Soldaten zu helfen, den für ihn ungewohnten Militärdienst und das dazugehörige Umfeld leichter verstehen zu können. Zur besseren Verständlichkeit beließ Burian aber bei vielen Fachbegriffen die deutsche Bezeichnung in Klammer. In den meisten Fällen hatte er sie aber in tschechischer Schreibweise und nach tschechischen grammatischen Regeln wiedergegeben, z. B. *desátník* (*kaprál*) oder *vojárna* (*kasárna*).

Die bisher erwähnten militärischen Anstalten waren aber nicht die einzigen Ausbildungsinstitutionen, an denen Tschechisch unterrichtet wurde: So gab es die sog. **Kadetten-Kompanien**, die zur unmittelbaren Hernabildung von Offizieren dienten und die eine wichtige Mittelstufe zwischen den Regiments-Erziehungshäusern und den Militärakademien darstellten. Neben jenen in Olmütz und Graz wurde, allerdings nur für kurze Zeit, sogar in der Kadetten-Kompanie in Mailand Tschechisch unterrichtet. Weiters an den **Kadetten-Instituten**, die nach der Reorganisation 1852 als Vorbereitung für den höheren militärischen Unterricht gedacht waren, und an der daraus hervorgegangenen **Militär-technischen Schule** in Mährisch Weißkirchen (tsch. Hranice). Ebenso an den Militär-**Unter-** und **-Ober-Realschulen**. Solche gab es in Mährisch Weißkirchen (übergeführt von der Militär-technischen Schule), Eisenstadt, Sankt Pölten, Güns (ung. Kőszeg) und Kaschau (slowak. Košice).

Auch bei einigen Truppschulen der jeweiligen Waffengattungen gab es Tschechischunterricht. So etwa in der **Pionier-Schulkompanie** in Tulln, der **Pionier-Kadettenschule** in Hainburg, der **Genie-** und **Artillerie-Kadettenschule** in Wien und Traiskirchen, der **Infanterie-Schulkompanien** in Hainburg und Olmütz und der **Bombardier-Korpsschule**, die von Wien nach Olmütz verlegt wurde. Bei den 1852 in Prag, Olmütz, Krakau und Liebenau bei Graz geschaffenen **Artillerie-Schulkompanien** gab es bezüglich des Tschechischunterrichts das kuriose Detail, dass in den beiden Schulkompanien in Prag und Krakau Tschechisch, hingegen in Olmütz Ungarisch und in Graz-Liebenau Italienisch unterrichtet wurde.

Einer dieser verdienten Tschechischlehrer bei der Truppe war Ernest Šrutek Edler von Meerwall, der in weiterer Folge eine glänzende militärische Karriere machte: Als Unterleutnant begann er seine Lehrtätigkeit an der **Artillerie-Hauptschule** in Olmütz, die in der **Artillerie-Akademie** in Mährisch Weißkirchen

aufging. Als Hauptmann wurde er Kommandant der Artillerie-Schulkompanie in Prag, als Major Kommandant eines Festungs-Artilleriebataillons sowie in weiterer Folge Festungs-Artilleriedirektor in Theresienstadt (tsch. Terezín) und Pola (kroat. Pula). Neben hohen Auszeichnungen und der Beförderung zum Generalmajor wurde er auch in den Adelsstand erhoben.

Kurios vielleicht auch noch eine weitere Militärbildungsinstitution, an der Tschechisch unterrichtet wurde – nämlich das **Offizierstöchter-Erziehungsinstitut** in Hernals, wo anfänglich ein Truppenoffizier, Hauptmann Viktor Kupsa sein Name, den Unterricht erteilte, bevor er von der eigenen Anstaltslehrerin namens Maria Nestel Edle von Eichhausen abgelöst wurde.

Die Gründung der **Militärakademie** in Wiener Neustadt im Jahre 1751/52 stellt für die Etablierung des Tschechischunterrichts im österreichischen Militär sicher einen Meilenstein dar. Wenn Kollege Newerkla in seiner Arbeit bereits hingewiesen hat, (Zitat) "*...dass Wien und Wiener Neustadt in einem noch viel größerem Ausmaß als bisher angenommen bereits in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts den Mittelpunkt der tschechischen institutionalisierten Sprachpflege schlechthin bildeten, und dies schon rund ein halbes Jahrhundert vor Prag und anderen Zentren der tschechischen Erneuerung...*", (Zitat Ende) so zeigt die Übersicht der Militär-Erziehungs- und -Bildungseinrichtungen, in denen Tschechisch am Lehrplan stand, welchen Stellenwert und welches Ausmaß dies insbesondere im 19. Jahrhundert eingenommen hatte.

Selbstverständlich, und hier komme ich bereits zum Schluss meiner Ausführungen, gibt die Quantität an Einrichtungen keine Auskunft über die Qualität des erteilten Unterrichts. Im überwiegenden Maß erfolgte der Unterricht in der Regel durch Offiziere (anfänglich noch von Ordensangehörigen, meist Piaristen), die zwar native speaker waren, in den meisten Fällen aber weder über eine linguistische noch über eine allgemeine Lehrerausbildung verfügten. Dazu kam noch der Umstand, dass sie neben der Erteilung des Tschechischunterrichts entweder noch andere Gegenstände zu vermitteln oder zusätzliche militärische Funktionen und Dienste auszuüben hatten. Es zeigt aber die Vielfalt an Ausbildungseinrichtungen, an denen Tschechisch unterrichtet wurde trotzdem sehr deutlich, dass dieser auch regional nicht nur auf die umliegende tschechischsprachige Region eingeschränkt erteilt wurde. Erfolg und Misserfolg hingen oft von den handelnden Personen ab: den Offiziersanwärtern, vor allem aber vom Engagement der Lehrer und vielfach auch vom Wohlwollen und vom Verständnis für die Sprache seitens der Kommandanten und Vorgesetzten.

Der österreichische Beitrag zu den Anfängen und Grundlagen der tschechischen Militärterminologie

Historische Voraussetzungen:

Mag. Dr. phil. Stefan Michael NEWERKLA

Noch immer bleibt die böhmische Sprache, außer der deutschen, in den österreichischen Erblanden sowohl dem Begüterten, Vorsteher, Richter, Rechtsfreunde und Beamten, als auch dem Seelsorger, Kriegsmann, auch dem in Böhmen, Mähren, Schlesien und in den meisten Kommitaten Ungarns, oder bey einem Regimente angestellten Leib- und Wundarzte, Handeismanne etc. die nothwendigste, ja oft die unentbehrlichste. (K. I. Tham, 1814).

Diese unter allen übrigen Völkern, deren Mund sie belebet, in Böhmen auf das vollkommenste und reinste gebachte [Sprache] erstreckt ihre Wirkung nicht nur durch Böhmen, und dessen einverleibte Landen, Mähren und Schlesien, sondern auch durch Ungarn, Pohlen, Slavonien, Croatien, Dalmatien, Servien, Bosnien, Bulgarien, Moldau, Walachey, Ukraine, Moskau und kleinere Tartarey, durch sammentliche türkische Reiche in Natolien, bis an Armenien und Persien. (J. W. Fohl, 1783).

Tschechischunterricht:

Theresianum, Wien (seit 1746)
Theresianische Militärakademie, Wiener Neustadt (seit 1752)
Adelige Militärakademie, Wien (seit 1755)
Universität Wien (seit 1775)
Wiener Ingenieurakademie (seit 1785)
Karls-Universität Prag (seit 1793)

Tschechischlehrer:**Johann Wenzel Pohl (1720-1790)**

Hrn. Pohl, der nun unter grammatischen Grübeleyen grau geworden ist, zu belehren, würde vergebliche Mühe seyn. Besonders da ihn seine grammatische Wissenschaft so aufgeblasen hat, daß er denjenigen, dem seine ungegründeten und unnöthigen Neuerungen nicht gefallen wollen, für einen seiner Muttersprache mißkennenden Weisling hält, und es durchaus nicht leiden will, daß man ihn deshalb tadle, weißhalben er vielmehr Lob verdienet zu haben glaubt. Mit diesem Glauben oder Wahne mag er sich auch trösten, wenn er dieses Urtheil lesen sollte. (J. Dobrovsky, 1787)

Beispiele:

domnosta (Hausmeister), farnosta (Pfarrer), hradnosta (Burggraf), kněhnosta (Bibliothekar), lovnosta (Jägermeister), oučetnosta (Buchhalter), oufadnosta (Oberamtmann), poštnosta (Postmeister), skokotnosta (Tanzmeister), staveninosta (Baumeister), varnosta (Küchenmeister); budkonosta (Lagermeister), konírnosta (Stallmeister), lod'nosta (Admiral), místosprávnosta (Vizekommandant), nejvyšší dvornosta (Obristhofmeister), obročnosta (Futtermeister), obydelnosta (Quartiermeister), počástnosta (Brigadier), polní [sic!] potravnosta (Generalproviandmeister), polní správnosta (Generalprofos), polní strážnosta (Feldwachmeister), polní svěřejnosta (Kriegskommissar), polnosta (Feldmarschall), pozornosta (Aufseher), převoznosta (Überfuhrinhaber), psynosta (Hundewärter), řednosta (General), správnosta (Marschall; Kommandant), špižnosta (Hofkontrollor; Generalproviandmeister), věznosta (Profos) u. a. radna (Ratsstube), mluvárna (Redestube), sluchna (Auditorium), sudna (Gerichtsstube), jezna (Essstube), kněhárna (Buchladen), oděvna (Kleiderkammer), pivárna (Bierhaus), učna, učárna (Schule); soukrevčan (Blutsfreund), soujezdnosta (Rittmeister); vejměcín (Invalid), vejhovnosta (Nachtkönig) u. a. brněnik, brněnin (Kürassier), dělostřelč (Büchsenmeister), dobrovolence, nin [sic!] (Freiwilliger), jezič (Reiter), pěšák, pěchour (Fußgänger), podzastupník (Unterlieutenant), polní [sic!] naměstek (Generallieutenant), polnívůdce [sic!] (Feldmarschall), poručka (Feldwebel), povznešenec (Beförderter), prisetník (Kapitän), předsedník (Dragoner), přelezník (Stürmer), pukouník (Grenadier), radota (Ratgeber), rávníváček (Kugelzieher), rychlič rychlec, rychlik, rychelník (Kurier), skoumač, zvěděk (Spion), svobozýn (Gefreiter), vodka, vodce (Führer), vrchní zástupník (Obristlieutenant), vyvačešník, vykapesník (Beutelschneider), vyvojka, vyvojnín, vyvojněnín, vyhostenec (Ausgemusterter, Invalid), zaručín (Geisel), zásobník (Fourier), zástupník (Lieutenant), zbirotník (Werber) u. a. počástka (Brigade), rámeno (Kolonne), ředlo (Regiment), soujezd (Schwadron), spolka (Kompagnie); ponůcka (Patrouille), trus (Tross, Nachzug); kamenečník (Steinwerfer), prskoun (Kartätsche), pukavka (Bomme), pukoun (Grenad), rávníváčka (Patronentasche), žehnivík (Feuerball); běžníště (Rennplatz), vlasoprach (Haarpuder), vzdob (Parade, Aufputz), stehnožka (Schunke), serna (Abtritt), záchodoklizif, vejhovka (Häuselräumer) u. a.

Wenzel Michael Wiedemann (1732-1774)

Deutsch-böhmisches Wörterbuch, zum Gebrauch des kais. königl. Cadeten-Corps zu Neustadt

Beispiele:

žába střepnatá (Schildkröte), hromové kořeni (Spargel); dvornosta (Hofmeister), pisatelna (Kanzlei), sečinka (Klinge), svatvečer (Feierabend) u. a.

dragoun (Dragoner), forman (Fuhrmann), kyrysar [sic!] (Kürassier), puma (Bombe), regiment (Regiment), rejthar (Reiter), verbř (Werber) u. a.

Maximilian Wenzel Schimek (1748-1798)

Oesterreichisch-Russisch-Türkischer Kriegsatlas (Österreich, Türkei, Polen, Südrussland, Kleinasien).

Athanasius Johannes Blasius Spurny (1744-1816)

Eine andere allerdings ist die Sprachgewandtheit beim höchsten Gericht, anders spricht der Soldat, der Kaufmann, der Handwerker, der Bauer usw. Jeder kann nach seinem Stand darüber am meisten reden, womit er sich beschäftigt.

Und das ist allerdings das Ziel und der Zweck, dass ein Offizier den Rekruten, und der Rekrut den Offizier, wenn er auf Tschechisch spricht, versteht.

Beispiele:

adjutant, archetant, deserter, dragon, general, g(e)freit(e), granatyr, kaprál, komendant, major, obršt, obrštlieutenant, oficír, pfaifř, rekrut, tambor, unteroficír, vartkomendant u. a.

batalion, kompanyje, leibkompanyje, leibbatalion, regiment u. a.; balanci, bateryje, bigl, extragryf, glíd, granat, handgryf, kolba, kranštek, pajnet, patron, šift, špic, šraubkamena, štemflik, švenkunk, vejštok; front, frontmars, marš, rychtunk u. a.; posto, schildvacht, schnarrpost, varta u. a.; bindlík, futral, kamaše, kašket, lajblik, mundur, patronaš, tornystr, tupe u. a.; delinkvent, dyrektor, forstmistr, Inšpektor, komandoslovo, magistrat, mordif, notarius, prokurator, špital u. a.; adjustyrovati, komandyrovati, marširovati, oblesovati, presentyrovati, pucovati, šarširovati, trasyrovati, vinšovati, zamordovati u. a.

Jak se děla iní tpo [= tempo] u Macht euch fertig? Vytahnu jej opět, co ruka stačí, a ostatek dělám jako Ladstok in Lauf v prvním tempo. Ve dne dohlídajícímu jeneralovi, neb štovovému oficírovi, jakož u přicházející ronde volá Schnarrpost Gewehr aus; pakli jen patrolla přichází, tehdy Schnarrpost pravi: Unterofficír neb Gefreyter heraus. Když ale jest odbyť, dělá naležitě rechts umkehrt euch, ajde na své místo zpadkem. adjutant, audytor, bombardyr, dragoun, feldvebl, fendrych, foryr, granatyr, hejtmán, jeneral, kanonyr, kaprál, kasyr, kvartyrmistr, leutenant, major, musketyr, obrleutenant, obrst, obrstleutenant, oficír, profous, reytar, rytmistr, tambor, vachtmistr. a. behy valecny, P. manevr - Manöver, desatník, P. kaprál - Korporal; heslo, -a, P. parola - Losung; kokoš, -e, P. federbuš - Federbusch; ležení, -i, P. logr, -u - Lager, nejvyšší, P. obrst neb obrystr, obrysta - Obrister, ouředník vojensky, P. oficír - Offizier, polní vudce, P. maršal, -a, neb maršalek - Feldmarschall; poručka, -y, P. feldvebl, -a - Feldwebel; prapo-rečnik, -a, P. fendrych, -a - Fähndrich; přihotoveni, P. ekvipaže, -e - Equipage; pulka, -y, P. batalion - Battallion; spravník, -a, P. komendant, -a, - Kommandant; straž městska, P. garnyson, -u, - Garnison; stražnice, stražnýho světnice, P. vachtstube - Wachstube; vo-lenec, -ce, P. kurfürst - Churfürst; zastupník, P. lejtnant - Lieutenant u. a. admiral, armada, basta, cimbury na zděch městských, exerciruji se, ekvipaže, fašiny, front, granatyr, inžinyr, kuraž, kyrysar, legat, major, placmajor, marširovati, mustrunk, oblesovati, obrstlejtant, parada, rekruta, retovati se, rota, salve, Signal, šarširovati, štachety, šturm, transport, verbř, verbuňk

Damit aber dem Leser beim Lesen dieses kleinen Wörterbuchs nicht schwer ums Herz wird, da ein Wörterbuch immer, selbst wenn es das beste wäre, von sich aus zum Lesen beschwerlich ist: gefiel es einige Heldentaten von Landsmännern stellenweise beizufügen, durch welche eine solche Beschwerlichkeit, wenn auch nicht gänzlich weggenommen, wenigstens irgendwie verkleinert wird.

* * * * *

Vystoupení okupačního hodnostáře.

Abych chytil letošní polokulaté výročí, musím si pospišit, aby fejeton vyšel ještě před koncem roku. Letos je tomu totiž 55 let, co jsem četl, jako úplný novinářský zelenáč v jednom pražském deníku třířádkovou zprávičku, že má Maďarsko z rozhodnutí jakési mezinárodní komise v rámci poválečného nového uspořádání evropských hranic odstoupit Československu tři vesnice na tzv. Bratislavském předměstí.

Jat zvědavostí, jak tento nový kousek republiky vypadá, navrhl jsem šéfredaktorovi, že bych tam jel pořídit reportáž. Bylo to v roce 1947, kdy vztahy mezi oběma zeměmi nebyly příliš dobré, protože se při dohodnuté výměně slovenských a maďarských obyvatel vraceli Slováci z Maďarska maximálně s jednou kozou, zatím co maďarští sedláci odjížděli ze Slovenska s celými stády domácího dobytka. Český tisk vyčítal Maďarům nedodržování úmluvy o povoleném vývozu všeho osobního majetku a tak nabytí obsah takové reportáže na aktuálnosti.

Dostal jsem tedy šéfredaktorovo svolení, padesát dolarů na cestu, jízdenku do Budapešti a nazítří jsem vyjel. Tenkrát se ještě cestovalo bez zvláštního povolení, a dolarovou měnou v kapse a přes otevřené hranice.

Poválečné režimy obou zemí byly liberální, o budoucí politické formě v obou státech nebylo ještě rozhodnuto a tak jsem večer nastoupil na rychlík a ráno jsem vystupoval v hlavním městě jižních sousedů, kde jsem při pochůzce kolem budovy předsednictva vlády dostal nápad, požádat maďarského premiéra, tehdy člena správní strany, o interview na otázku rozepře obou zemí o nerovné výměně obyvatel obou národností s ohledem na množství vyvezeného dobytka.

Bez jakýchkoliv překážek jsem byl jeho tiskovým referentem objednan na příští ráno a dostalo se mi od nejvyššího vládního činitele velice podrobných informací, že nerovnoměrnost vyvezeného dobytka byla zaviněna nerovnoměrností majetku obou národnostních menšin: že maďarští Slováci jsou na rozdíl od slovenských Maďarů velice chudí a že si tudíž i při plnění podmínek mezinárodní dohody o přestěhování všeho majetku nemohou přivést z Maďarska víc než většinou jednu jedinou kozu, zatím co jsou Maďaré na Slovensku majetní a tudíž ten nepochopitelný rozdíl. Interview, zatelefonoval jsem do Prahy a uveřejněný nazítří na první stránce mých novin, vzbudil tehdy velký rozruch. Dostal jsem se tím poprvé s plným jménem na první stránku.

Povzbuzen tímto úspěchem, odjel jsem na vypůjčeném kole do původního cíle své cesty, do tří malých vesniček bratislavského předměstí, které měly být vbrzku připojeny k Československu.

Když jsem dojel do první z nich, hledal jsem marně někoho, s kým bych se mohl dohodnout. Ani na místním obecním úřadě, ani kdekoliv jinde neuměl nikdo promluvit jinak než maďarsky. Jen obecní slouha, který právě vyhubňoval na návsi jakousi úřední zprávu, znal asi deset slovenských slov, odposlouchaných za první světové války svým spolubojovníkům z druhé strany blízkých hranic, sloužících ve stejném regimentu c. a k. armády.

I s ním byl pochopitelně těžký dohovor, ale jakmile se místní honorace doslechla, že přijíždím z Prahy, měla mě za úředního zástupce budoucí nové vládní moci, který přijel oficiálně převzít jejich obec. Marně jsem se snažil jim tuto domněnku vyvrátit, marně jsem stále opakuval jediné maďarské slovo - nem - které jsem kromě několika vulgárních nadávek znal. Buď mi nerozuměli nebo mi nechtěli rozumět či jsem i toto krátké slovíčko vyslovoval natolik nesrozumitelně - zkrátka nedali si vyslyšet, že jsem přijel převzít jejich obec.

Nakonec jsem se vzdal marné snahy a začal hrát jimi navrženou hru. Zavedli mě na obecní úřad, přivolali místní potentáty od starosty přes faráře až po učitele obecní školy, připravili několik metrů dlouhou slavnostní tabuli, která se rychle prohýbala pod tíhou celé řady lahvi kořalek a tokajského vína, přinesli uzené maso, uherský salám, ovčí sýry a jiné dobroty - bylo to v době, kdy u nás bylo všechno jídlo ještě na potravinové listky - a začaly hody.

Po prvních několika skleničkách už nevadila vzájemná neznalost jazyků a výborně jsme si rozuměli. Každý z přítomných chtěl se mnou navázat dobré styky, protože si od toho sliboval osobní výhody pod novou správou. Vždyť jsem mohl být budoucím nejvyšším okupačním činitelem, hejtmánem či místním maršálem Hortym ve vesnickém měřítku! A já jim k tomu dával dobré naděje, když jsem je jednoho po druhém poplácával po ramenou, připíjel si s nimi na bratrství a říkal k tomu eljén!

Konečně jsem se významně podíval na hodinky, což bylo považováno za pokyn k odchodu. Všichni vyskočili jako jeden muž a vyprovodili mne před budovu, kde mi starosta s pomocí posunčiny ukazoval, kde v den oficiálního, slavnostního převzetí obce bude stát tribuna, vlevo od ní budou veteráni a napravo místní hasiči.

Cítil jsem, že musím nějak reagovat, zdůraznit svou autoritu okupačního hodnostáře. "Nem" pravil jsem rázně, tribuna tam - a ukázal jsem přítom napravo - veteráni tady - s posunčkem vlevo - a napravo od nich hasiči, což jsem naznačil intonací zvuků trubky hoří. Všichni mi nadšeně přitakali. Gestikulací mi dávali najevo, že je to tak mnohem lepší, ba přímo geniální, jak mohli sami na to nepřijít! Tentokrát poplácávali oni mne po ramenou a nakonec mi slovem "datum" a pohledem na hodinky jediného místního majitele takového přepychu položili otázku, v kolik hodin to má jako být.

Byl jsem zaskočen, ale nesměl jsem to dát najevo. Vytáhl jsem tedy kapesní kalendář, ukázal na středu budoucího týdne, zatím co jsem na hodinkách naznačil jedenáctou hodinu. Všichni to přijali nadšeným potleskem, jako že je to výborně načasované a nikdo z nich by to byl nedovedl vymyslet lépe. Poplácávali mně opět po ramenou, potřepávali mi pravici, div mi ji neutrhli a vyprovázeli mě ke kostelním dveřím, kde jsem si odstavil kolo.

Ani jsem nepozoroval, že se cestou jeden po druhém ztráceli a že se pak vraceli až ke kostelním vratům. Ne s prázdnými rukama, jak odcházeli, ale téměř každý s osobním darem na cestu, který přinášeli ze svých blízkých domovů. Byly to půlmetrové "tyče" uherského a paprikového salámu, bochníky sýrů a lahve podomácku pálených kořalek.

Odjížděl jsem s plně ověšenými řídítky svého kola jako děda Moroz, který právě vyjíždí na nadělovací túru hodných dětíček nebo ještě lépe jejich tatínků a dědečků, kteří splnili své celoroční výrobní normy. Vzdaloval jsem se obci za nadšeného mávání velkého davu, neboť se k místní honoraci zatím přidali starci a stařenky, ženy a školní děti místní jednotřídky s jejich učitelkou, zemědělci z polí a dělníci z dílen, zatím co obecní slouha s bubnem stál v pozoru a salutoval. Byl to triumfální odjezd z úspěšné návštěvy, z níž se přes pašování zakázaného tovaru těšili i celníci a pohraničníci, jež jsem podělil každého těžkou lahvi maďarských líhovin a těšila se i má žena, která krmila několika týdnů dovezenými uzeninami a sýry čtyři hladové krky naší rodiny bez ztráty jediného potravinového lístku. Tehdy jsem z jejich úst slyšel poprvé pochvalu, že se provdala za vynikajícího novináře.

Jindřich LION